Jack de Graef

HET ANTWERPS DIALECT
van dezekestijd tot in de 21e eeuw

dertiende druk

Omslagtekening: Marvano

HET ANTWERPS DIALECT

van dezekestijd tot in de 21e eeuw

JACK DE GRAEF

HET ANTWERPS DIALECT

van dezekestijd tot in de 21e eeuw

Dertiende druk

Uitgeverij C. de Vries-Brouwers
Antwerpen Rotterdam

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, 's-GRAVENHAGE
C.I.P. KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, ALBERT I

Graef de, Jack

Het Antwerps dialect van dezekestijd tot in de 21e eeuw / Jack de Graef ;
13de druk –
Antwerpen : C. de Vries-Brouwers; Antwerpen-Rotterdam
ISBN 90 5927 162 9
NUR 616

D/2004/0189/15
Binnentekeningen: Toine Cools

Het Antwerps Dialect, een olievlek!

Naar schatting zijn er zo'n 500.000 mensen die Antwerps praten. Een half miljoen. En dit ondanks het feit dat de voorbije twintig jaar 150.000 Sinjoren uit het hart van hun stad weggetrokken zijn. Maar een Antwerpenaar neemt zijn taal mee en geeft die taal ook door aan zijn kinderen. Nu de haven zich nog alleen op de linkeroever kan uitbreiden, zullen de landelijke dialecten daar verwateren en hun authenticiteit verliezen onder invloed van het Antwerps. Intussen is het échte dialect van 't kantje, van 't Schipperskwartier, samen met het felle volkske van de oude wijk verdwenen. Het was doorspekt met Engelse uitdrukkingen, die vooral van de dokken kwamen: bitskoemmer, watchman, nothing-in-de-podding, blackpan, loekede-watch, 't is in the pocket, gaan-away, enz. Intussen breidt het Antwerps dialect zich uit als een olievlek, en nadat alle randgemeenten al 'gevallen' zijn, begint het nu ook hoorbaar te worden in het Waasland, een nieuwe woonplaats voor duizenden Sinjoren die er zich, toen het Schipperskwartier teloorging, hebben gevestigd. In Zwijndrecht en Kruibeke spreekt men een dialect waarin men steeds meer Antwerpse klanken hoort. Dat wordt vooral opgemerkt bij jongeren. Ze zullen de Antwerpse a niet meer opgeven. Het Antwerps is soms grof, soms pure volkse poëzie. Het dialect van de Sinjoor fungeert als een spiegel, waarin hij (zij) zich als een geestig mens herkent. Ooit dachten sommigen van ons, dat wie geen Antwerps sprak, een spraakgebrek had! Chauvinisme? De grootste chauvinist was de Nederlandse arts Goropius Becanus, die tijdens de reformatie z'n hart aan Antwerpen verloor. Hij beweerde dat de stad het aards paradijs was en dat het Antwerps al door Adam en Eva werd gesproken! Goropius heeft toen de 'geel trui' aangetrokken en ze nooit meer uitgedaan.

Jack de Graef

A

aandoeffelen: dik aankleden tegen de koude.

aaneenfrutselen: aan elkaar bevestigen, aaneenfoefelen, flansen.

aangesmoord: dronken. Hij was goed aangesmoord, aangebrand.

aangesproken: de fles is al aangesproken, er is al van gedronken.

aangetakeld: slordig gekleed, ze zijn aangetakeld, ook, aangejodderd of *ze gaan gekleed van de kapel*, tegendeel van opgejodderd.

aangetrouwd: aangetrouwde familie. Aangetrouwd is aangewaaid.

aangevezen: staat van dronkenschap. Ze zijn goed aangevezen, ze hebben heel de straat nodig wanneer ze naar huis gaan.

aanhouderij: buitenechtelijke verhouding. De Antwerpse man noemt z'n halve trouwboek of wederhelft: die van ons, hieruit zou blijken dat de Sinjoren er op dit vlak geen sectaire beginselen op nahouden, maar waarom noemt de vrouw haar man dan: die van mij? Iedereen geeft toe dat verandering van spijs doet eten en dat het huwelijk soms plezanter is met drie dan met twee, kortom, wanneer er sprake is van een aanhouwerij is de bedrogen partij, of het nu vrouw of man is, automatisch lid van de v.z.w. horendrager en soms zijn de takken zo groot dat ze tot aan de zoldering reiken. Er zijn zelfs moedwillige horendragers, figuren die van de zijsprongen van de partner op de hoogte zijn, maar dat wordt dan door de vingers gezien voor de familie en de buren en daarom houden ze dat potteke maar gedekt. Aanhouderij zou volgens slechte vellen niets anders zijn dan een synoniem voor uittrekkerij, rijke boggerds kunnen er zelfs 'n geplaceerde aanhoudster op na hou-

den, dat kan jaren duren, men kan dus moeilijk van zo'n man beweren dat hij vreemd gaat. Gezien een en ander meestal clandestien gebeurt, moet de soort gaan kameren, wat in Antwerpen voorafgegaan wordt door een etentje bij de Chinees. Men beweert wel eens dat de vrouw er bij haar aanhouder draad op trekt. Wie op gevorderde leeftijd nog aan zo'n affaire begint heeft het oud-zot en krijgt de kuren van 'n bezeken kater. Een Antwerps gezegde luidt: *de mensen zijn slecht, als ge eens 'n paar keren gaat kameren, denken ze al dat ge te doen hebt!* Volgens Van Dale is aanhouden iemand op straat aanspreken.

aanjàren: aanaarden, b.v. de aardappelen aanaarden, aanjàren. In het Antwerps is aanjàren iemand op z'n paard zetten, boos maken, tot spoed aanzetten of opstoken.

aankomend: men vindt het woord én de betekenis ook in de dikke Van Dale, maar het werd (en wordt) nog nadrukkelijk in het Antwerpse aangewend. De jongen die de kinderschoenen ontgroeid was noemde men een aankomende jongen of gast, de meisjes waren de aankomende maskes, nu noemt men dat soort tieners. In 'Het Antwerps Dialect Nu' (1972) lezen we: "de aankomende maskes zijn meestal geregeld en hebben al wat in huis, in hun bloes, ook al zijn het nog maar soldatenknoppen, ze zijn juffra geworden. Zo'n grote laven en lonnen zijn eigenlijk al te oud (!) om nog bedot te spelen, omdat ze al 'ne groes' hebben, groes=zode en ook de slechte verstaanders hebben het in 't snuitje dat het hier om schaamhaar gaat. Men spreekt dan van een pront kind, zetgoed, 'n snel maske, ge kunt er uw ogen al aan opklaren, 't zal een schoon poep worden, nog een paar warme zomers..." Met die poep wordt 'n pop bedoeld, de àndere poep slaat op het achterwerk of zitvlak, het is een kwestie van accenten. De jongens hebben nog niet veel in de pap te brokken, de aankomende jongens zijn in verhouding met de meisjes nog wat achterop, ze zijn nog niet helemaal droog achter hun oren, ze hebben nog kempzaad, het zijn nog snotpitjes en zelfs eerste-communiepitjes, maar hoe dan ook, ze mogen binnenkort een petatje meesteken. De maagdelijke jongen heeft z'n slaapmuts nog, (de voorhuid) en is dan nog niet van z'n grond geweest. Als het aankomend meisje nog maagd is, komt ze nog vers van de moeder en is het nog kalfsvlees, ze heeft haar maagdom nog, ze zijn nog niet ondersla-gen, nog niet onder de man geweest, ze hebben nog niets tussen hun lippen gehad, maar éénmaal zover, is haar bloemeke geplukt. Onervaren meisjes hebben nog een 'spannerke', men kan ze nog uit de hand

leren pikken, maar langst de àndere kant valt er toch ook iets te zeggen voor 'n maske dat hare stiel kent, en dus al onderslagen is...

aanleg: voor iets aanleg hebben, begaafd zijn. Hij-zij heeft aanleg om muzikant te worden. Schampere opmerking: hij-zij zal zeker uitblinken op de driesnarige gladine! (niet bestaand instrument).

aanluien: aanladen, bijvoorbeeld een rand in een kookpot of pan. Die pot is aangeluien. Een aangeluie tong.

aanmonsteren: scheepsterm. Op 'n schip aanmonsteren als matroos, stuurman, steward, enz.

aanpapper: persoon die door veel gevlei in de gunst wil komen, dus: Nenechtenaanpapper.

aanschieten: vlug iets aantrekken. Ik heb maar rap wat kleren aangeschoten, het is maar 'n aanschiet.

aansluieren: laten voortduren, aanslepen. Een ziekte laten aansluieren zonder de dokter te raadplegen, zoiets kan van kwaad naar erger gaan.

aansmoren: een fakkel krijgen of een sigaar, vermaning krijgen.

aanspannen: met iemand aanspannen, samenspannen, klodslaan, er beste maatjes mee zijn, ook: in het gevlei komen. Kindergezegde tijdens het spel: *voor-wie-spande, voor-de-goei-of-voor-de-slechte?*

aanzien: iemand van aanzien kennen, van ziens, van enkele keren te zien. Ook: iemand van aanzien: een hooggeplaatst persoon.

aard: de aard van de beest, karakter. Den-aard-van-'t-biesje.

aas: nummer één in 't kaartspel. Gezegde: *ge moet leren uwen haas te halen:* ge moet leren uw plan te trekken en u niet in de doeken laten doen.

ababbel: slag. 'n Ababbel tegen uw tanden krijgen.

abakken: oudbakken. Abakken brood wordt in onze contreiren vaak gebruikt om er broodpudding (pudding) van te maken. Men zegt wel eens dat de eigengemaakte broodpudding de beste is.

abbajour: luster, luchter. Kleine luster: abbajourreke.

abbelekak: een onverdraagzaam, vervelend, kleingeestig persoon. Smaadnaam voor iemand waar men de grootste verachting voor heeft.

abberniks: niets hebben. Het is daar abberniks, hebberniks, daar kakken ze maar dunne strontjes. Ook scheldnaam voor een gierig iemand.

abbumeren: beschadigen. Die-joeng-abumeren-héél-uw-kot!

abel: bekwaam. Heeft ook in het Engels dezelfde betekenis. Ook: capabel.

absjaar: gemeen, onbetrouwbaar iemand van het laagste soort, is altijd met louche zaakjes bezig. Soms wordt het woord ook met een h geschreven. Maar wij zijn niet gewoon van de h aan te blazen. Het woord zou apchar betekenen, het middeleeuwse Frans voor happechair, een strenge diender der wet. Een andere bron zegt dat het om een hapschaar gaat, een wapen uit de Spaanse tijd en nog te bewonderen in het Vleeshuis.

abuis: vergissing. 'n Abuis dat niet just is, daarom wordt het uitgesproken als 'abuus'...

accompte: voorschot. Ik heb al 'n accompte gegeven op die wagen.

accorderen: overeenkomen, in harmonie leven. Ook twee verschillende karakters kunnen soms goed accorderen.

achterdenken: achterdocht. Achterdenken in iemand hebben, niet betrouwen.

achter d'haag: wanneer een getrouwde vrouw wat té vlug na haar huwelijk in het kinderbed ligt, zegt men: *dat kind is achter d'haag gemaakt.*

achterduims: stiekem, in het geniept (genipt).

achterklap: roddelen; maar ook, wind laten, scheet laten. Vaak gaat een scheet gepaard met de nodige commentaar: voenk, als ge hem kunt pakken is 'm van u, of: probeer daar maar eens 'n knoop in te leggen; ook: ne goeien dag van m'n gat!

achterlappen: samen met half zolen onderdelen van onze schoenen.

achternadoen: imiteren, nabootsen.

achternageloop: iemand achternalopen, ook veel geloop om een zaak in orde te brengen. Dat achternageloop begint vierkantig mijn voeten uit te hangen. Ook: achternadjeurren.

achternoen: namiddag. In de achternoen gaan we een toereke doen.

achterpoort: anus. Heeft er hier iemand zijn achterpoort opengezet? Gezegde: *wa-rieke-kik-hier? Kak-kek-kik-hier! Er heeft iemand ene laten vliegen!*

Achterpoortje: altijd wel een achterpoortje vinden: een uitweg vinden om zich uit een vervelende situatie te redden. Een plantrekkerij dus.

achterstal: achterstel. We hebben nog een achterstalleke te trekken, het is 'n appel die van de kast valt, zoiets komt zuut binnen.

achtersteveur(e): omgekeerd. Ge hebt uw onderhemd achtersteveur(e) aan.

achteruitboren: achteruitboeren. De boeren van het algem. Nederlands worden in het Antwerps boren, werktuigen, maar de betekenis blijft 't zelfde; achteruitgaan, een zaak die begint te slabakken.

achterwerk: een schier onuitputtelijke bron van gezegden: fort, fortefikatie, ku, opera, kont, fondement, konjewit, kakker, schijter, broek vol billen en geen gat. Men kan ook pijn in-ze-gat-hebben, tot in de kaken-van-ze-gat. Gemakzuchtigen hebben een zittend gat, maar er zijn er ook bij wie alles gat overhoop moet gaan, dat zijn ook wemelkonten

die rap het gat uit zijn, meestal hebben ze dan hun gat in hun handen genomen. De gelukkigen zijn met hun gat in de boter gevallen, die hebben het geluk met klompen aan hun gat hangen. Onverschilligen vegen aan alles hun gat, de uitroep: kust-mijn-kont, ligt dan ook altijd op hun lippen. Wie beledigd of kwaad is, kan in z'n gat gebeten zijn. Dat is gedaan van mijn gat, of van den hond z'n kont betekent iets dat slecht is uitgevoerd. Ze komen met een koude hand aan uw gat: iets te verstaan geven, insinueren. Wie niets heeft kan het ook niet van z'n gat snijden. Van een vrouw die met haar beste kleren en juwelen uitpakt zegt men: ze heeft heel haar fortuin aan haar gat hangen. *Koppijn? Da's ver van uw gat, ge moet er niet op zitten. Dat weet mijn gat ook en 't is bijlange geen advocaat. Ziet eens in m'n gat of dat schip met zwarte wijven al is aangekomen, ziet eens in m'n gat of mijnen hoed niet scheef staat.* Da's ander eten, sprak hij (zee-t'em) toen 'm het gat van dat maske zag. *Ik kan 'm met mijn gat nog niet bezien:* minachting. *Ze kakken uit één en 't zelfde gat:* samenspannen. Een vrouw valt nooit op haar gat, maar wel op haar viool. *Daar zulde 'n gat van kwikken:* dat zou wel eens lelijk kunnen tegenslaan. Een roei maken voor z'n eigen gat: het moeilijk voor zichzelf maken. *Z'n gat in 't slot trekken:* sterven. *'t Gat schoon zien:* een gunstige gelegenheid. Ge zult dit kunnen aanpakken met de twee kaken van uw gat: ge zult er kunnen naar fluiten. *Ieder moet z'n eigen gat maar krabben:* ieder moet maar voor zichzelf zorgen. *Zijn ogen draaien voor 't hol van z'n gat:* misselijk zijn. *'t Zit op ze gat:* het mes is zo bot dat ge er met uw bloot gat kunt gaan opzitten. Een klein kind kan kletsen krijgen op z'n blote ku, in dit geval wordt het panneke van z'n gat eens goed rood gezet! Weinig gezag hebben: ik heb me gat nog niet gedraaid of het is weer 't zelfde. *Als me gat kon klappen, zou het nen avvecaat zijn!*

achtkantig: scheldwoord. Achtkantigen boer, ook vierkantigen boer, lomperd.

achturenlijk: lijkdienst om 8 uur. Er is er ook een om 9 uur, om 10 uur en om 11 uur: bij een 11-urenlijk wordt wel eens gezegd: ze hebben er weer 'n dikke vast.

afbeldsel: afbeelding.

afbeulderij: zwaar, vermoeiend werk. Z'n pens afbeulen.

afbieten: aframmelen, pak slaag geven. Ook: 'n vetting geven.

afbiljarten: afketsen, er zich vanaf maken, afzeggen. *Biljart-dat-maar-af, ik heb geen goesting.*

afblotten: afpellen, afschilferen. De muren blotten af.

afblotter: puist op een zichtbare plaats van het lichaam, bijv. in het decolleté

afbollen: aftrappen, wegwezen, weggaan. Ik bol het vlug af.

afbonjouren: afwijzen, afketsen, een overeenkomst die niet nageleefd wordt. Ook weggaan, ik bonjour-het-wel-af!

afboren: idem. *Ik boor het hier af, ik heb hier niks verloren.*

afborstelen: afslaan, vechten, aftoeken, afbéten. Ook goed afgeborsteld zijn, piekfijn, goed gekleed voor de dag komen, een afgeborsteld iemand, zoals in het liedje: mijne vrijer is 'n tippeke, hij draagt een frak met een slippeke.

afdjengelen: afbieden.

afdokken: betalen. Wanneer dokte gij nog eens af, of wanneer komde gij nog eens wat afdokken?

afdraaien: inspanning leveren, hard werken. Z'n nikkel, z'n voeten, z'n rug, z'n schoeft, z'n knoken, z'n pens, z'n armen en z'n sjokkedijzen afdraaien, eigenaardig genoeg altijd voor de koning van Pruisen! (voor noppes dus).

afdragerke: een kledingstuk dat reeds door anderen is afgedragen en dan nog eens versleten wordt door de dankbare nieuwe eigenaar.

afdrijven: afjakkeren, tot spoed en harder werken aanzetten. Op het werk is het een echte afdrijverij.

afdrogen: verslaan met het kaartspel, tijdens het vechten of met het voetballen. We hebben ze eens goed kunnen afdrogen.

affaires: destijds een soort likstok, veel snoep voor weinig geld; naar verluidt werd het van papepul gemaakt. *Gebt ter gien affaires mè:* dat zijn jouw zaken niet.

affrontelijk: beledigend. Ze hebben me geaffronteerd en dat vind ik maar affrontelijk.

afgank: overdreven stoelgang. Hij is aan den afgank. Ook: het vliegend schijt, het vitesseschijt of het kwikschijt hebben, aan den dunne zijn. *Dat was nogal n'n afgank:* het is totaal mislukt.

afgeleefd: uitgeleefd, versleten, totaal op. Afgeleefd tot op den draad.

afgeven: iets goed afgeven, een goede prestatie leveren. Die voordracht heeft 'm goed afgegeven. Niet afgeven: volhouden, niet loslaten, volharden, kop houden!

afgezabberd: opgezabberd, het beste is eruit weggezabberd. Ook scheldwoord: afgezabberde tutter!

afhalen: iemand afhalen, van iemand profiteren. Men kan iemand afhalen tot op de graat. Er zijn dan ook afhaalders en afhaaldsters.

afketsen: afwimpelen, er zich vanaf maken.

afkoeken: aframmelen, slaan, afkoven, aflappen, afboenken, afboteren, afknotsen, afvetten; kortom: iemand afkoeken.

afkraweien: alle kroegen aflopen. Ook iemand die na de gewone werkuren nog karweien aanneemt om iets bij te verdienen, die-kraweit-wat-af!

afkuisen: proper maken, schoonmaken. Z'n schup afkuisen: weggaan, er een einde aan maken.

aflater: aflegger, gedragen kleren, maar nog veel te goed om zo maar weg te gooien. Sommige mensen dragen altijd aflaterkes of afleggerkes.

afluizen: met zachte maar niet aflatende dwang proberen iemand iets afhandig maken. 't Zijn dan ook: afluizers.

afmaken: een verloving of relatie verbreken, het afmaken. Men kan het ook afzeggen (zie ook onder vrijen).

afmonsteren: betalen, effen rekening maken. Ook scheepsterm: na de reis afmonsteren, na betaald te zijn met de plunjezak van boord gaan. De betaling of afmonstering van Belgische zeelieden gebeurde vroeger in het zgn. rattekot, een tijdlang aan de Italiëlei, later aan de Suikerrui.

afpitsen: afbieden. Proberen er nog iets af te pitsen, al was het maar vijf frank.

afrijer: iemand die andere personen, vaak met verbaal geweld, aanzet tot méér presteren en harder werken.

afschrik: afschuw. Een heilige afschrik van iets of iemand hebben. Die lamzak heeft 'n heilige afschrik van te werken.

afsjikken: afzien, lijden. Hij sjikt nogal af. *Lijden is niets, afzien en afsjikken is erger.* Ook: zijne pére, zijne ouwe zien.

afslagen: afslaan. Het gezegde *ik slaag niks af dan vliegen* betekent dat men alles lust wat er op tafel wordt gebracht. Het andere gezegde: *dat slaagt zelfs nen boer niet af*, gaat over een onweerstaanbare lekkernij.

afslodderen: z'n kleren afslodderen, afdragen, afsleuren tot ze op de draad versleten zijn. Ik zal die broek nog maar 'n jorreke afslodderen.

afsmaken: eten dat sterk gekruid is, pikant, hartig. Een stukske gerookt vlees smaakt goed af. Er kan ook 'n smaakje (smokske) aan zijn, zelfs een vreemd smaakje.

afsmossen: afkussen, aflikken, elkaar afsmossen. Het verliefd koppel zit elkaar af te smossen.

afsnijdsel: afsnijdsel van vlees, hesp, rookvlees enz. *Geef mij eens wat afsnijdsel voor de kat, maar niet te taai, want mijne vent heeft slechte tanden.*

afsnijen: ze zijn er weer 'n stuk aan 't afsnijen: overdrijven.

afsnollen: nieuwsgierig afsnuffelen of afspieden; ook snollen. Ze snollen heel het kot af: ze steken overal hun neus in.

afsnoudsel: afgesnauwd worden. Ik kreeg 'n afsnoudsel.

afspelen: volkse benaming voor masturberen. Ook: het karreke van help-u-zelf (een vroegere bakkerij van de liberalen), en vrijen met Maria-de-vuist, dat wordt dan uitgesproken als Mie-veust.

afsteken: opvallen in gunstige zin, er goed verzorgd uitzien. Ze steekt nogal af tegen de rest van 't gezelschap, ze komt er goed voor, ze-stekt-nogal-af!

afstomen: afbollen, weggaan, het vlug aftrappen, verdwijnen. *Dat deugt hier niet, we stomen het rap af.* Ook: afpikkelen.

afstrijen: ontkennen. We hebben het met eigen ogen gezien, en nog gaat 'm het afstrijen!

aftrekker: volgens Van Dale iemand die zich verwijdert als anderen blijven. In het Antwerps is 'n aftrekker een raamborstel of een puntborstel, ook watertrekker in rubber; vloerwisser. 'n Handruitenwisser heet hier 'n aftrekkerke.

afveeg: een slordige, haastige kus. *Amai, is dat ne kus, dat is maar 'n afveeg!*

afzien: pijn lijden. Waarom moet een mens zoveel afzien?

afzuigen: sigaren smoren zonder taksband.

afzuipen: op iemands zak drinken. Hier zegt men meer uitzuipen en men heeft het ook over uitzuiperskotjes met meedrinkmaskes.

aireke: wijsje. 'n Aireke spelen. Zet nu maar al eens 'n ander aireke op. *Amai, die heeft nogal 'n air over zich!* (snoever, blaaskaak).

ajuin: ui. Scheldwoord voor domoor. Klinkt als volgt: *Gij-sen-ajuin!*

ajuintje: hier gebruikt men het verkleinwoord van ajuin of ui om tot een Antwerps gezegde te komen: *stooft hem oep met een ajuintje!* waardoor men zijn misprijzen te kennen geeft.

akroke: fabrieksfoutje. Er is een akroke aan dat kleedje.

akketat: slag. Hij kreeg 'n akketat op z'n oog.

albade: van aubade, muziek maken voor iemands huis, voor 'n honderdjarige, voor 'n huwelijk, voor een feestelijke gelegenheid alhoewel het wat in de vergeethoek geraakt, b.v. voor een gouden bruiloft. Voor een 'blekke albade' gebruikt men potten, pannen en potdeksels. 'n Potscheel is weer wat ànders, dat is 'n vulgair vrouwmens.

Alexander: zinspeling op 'n egoïstisch persoon: *Alexander, alles voor hem en niets voor 'n ander.*

alkoof: bed van overgrootmoeder, bevatte alkoofgeheimen.

allejansens: *ze verkopen te veel allejansens met iederendeen*: ze gaan te vertrouwd om met Jan en alleman.

alléz: uitroep om iets te ondersteunen of om iets twijfelachtig te vinden. Het betekent hier ook de overloop van de trap, zoals blijkt uit het spottende gezegde: *Den alléz? Den alléz is boven en nie benée!*

allemanslief: meisje of vrouw dat met jan-en-alleman meeloopt, de vraag is: waar naartoe? Iedereen heeft erop gezeten.

allemansvriend: met iedereen bevriend zijn, goedstaan, of willen goedstaan, wat op de duur tot ruzie en ambras leidt.

allengskes: stilaan (verouderd woord).

allienekes: alleen. Op hare allienekes. *Ik ben nog het liefste op mijne allienekes, dan maak ik met niemand ambras.*

allumeur: aansteker. Er bestaat ook een allumeurkesgasthuis, waar kapotte allumeurkes gerepareerd worden.

almenak: almanak. Men heeft ook een zakkalender (mannelijk) en een scheurkalender (vrouwelijk). Een niet alledaagse gebeurtenis wordt door sommige mensen op den almenak geschreven. Uitroep: *da-moette-we-oep-den-almenak-schraive!* Wanneer iemand iets doet, dat je van hem (haar) niet verwacht.

alteratie: opwinding, schrik. Van pure alteratie de muren oplopen. Ook: altereuzze.

alzeleve: altijd, het hele leven. Wie had dat van zeleve kunnen denken? Ook aanduiding: da's alzeleve (waarschijnlijk) onze Lowie!

amai: amai-mijnen-amai! Uitroep van verbazing.

ambaleuzzegoed: jute. In dat kruipkot hebben ze draperies hangen van ambaleuzzegoed...

ambeleren: inpakken, omwikkelen, eventueel met ambaleuzzegoed.

ambetanterik: vervelend persoon, 'n ambetant ventje. Het zijn lastige, treiterige, opdringerige mensen. Het woord kan men vervoegen: ambetanterik, gij ambetanterik, gij sén ambetanterik. Men kan ook van ambetantigheid de seskes – de zenuwen – krijgen. Er zijn ambetante venten, ambetante vrouwen en ambetante epsen (hespen). Ze zeggen van zichzelf: ik ambeteer mij (ik verveel me). Bij die ambetanteriken is het altijd wel ne pis of ne kak. Ook kinderen kunnen den ambetanterik uithangen.

ambeteuzze: vervelende boel. Da's hier een heel ambeteuzze.
Gezegde: *ik zou van puur ambeteuzze de muren oplopen.*

ambras: ruzie. 't Is laguerre, ruzie in 't straatje, het zit erop, het wringt er allang. De mensen zijn krikkel, kort van stof, ze kitsen elkaar op, men begint elkaar scheef te bezien, ze beginnen te kékelen, de schouw smoort, daar komen strubbelingen, vodden, dikke zever van, ze krijgen het op hunne meurg, ze zeggen elkaar hun zaligheid, er is kwaad vuur gestookt, men begint elkaar uit te schijten voor het vuil van de straat, 't begint te nijpen, het gaat er nog geen klein beetje bovenarms opzitten, het gaat er stinken, ze zijn poletiek, er komen kweddelen van. Er wordt de lap opgelegd, er worden koven en opneukers uitgedeeld, er vallen

motten, er wordt haarke-pluk gedaan, er wordt afgetrokken, afgevet, ze krijgen op hunne roeper, er worden blaffeturen dichtgeklopt, er wordt buitengemieterd. Gebeurt de ambras binnen dan wordt er klein hout gemaakt van de inboedel, lap-je-dis! Soms gaan de ambrasmakers achteraf samen een pint drinken en wordt de zever bijgelegd, ze hadden een strijement, ze waren aangejàrd, verhitst, hoe was de aflapperij weer begonnen en waarom? De éne zei niks, de àndere zei niks en 't een woord bracht het andere mee. Nà de vechtpartij zijn de tegenstrevers getekend, en achteraf geeft men toe dat er met ruzie en ambras geen prijzen te winnen zijn...

Amerikaander: Amerikaan.

amigo: letterlijk: vriend, maar ook een cel in het politiebureau waarin men zatlappen opbergt voor de nacht (zie 'Spaanswerps').

ammenis: eten, soldatenrantsoen. Verouderd woord, men treft het nog aan in oude boeken van vroegere volksschrijvers.

à-moeder: oude moeder. 'n À-moeder of 'n à-moederke.

amusatie: vermaak. Amusatie moet ge zelf maken.

ankeren: blijven plakken, blijven hangen. Nogal wat Antwerpse kroegen heetten 'den anker', zou dat louter toeval zijn? Nee, want het zijn overwegend schipperscafés.

Antwerps: uitspraak: aant-wà-reups, het dialect van de Sinjoren. Volgens sommigen het rijkste dialect der Nederlanden, maar niet iedereen is er gelukkig mee, o.a. Jan Albert Goris, alias Marnix Gijsen, hij wou niet in het Antwerps aangesproken worden en ging daarom naar Brussel wonen, hij beweerde dat dialect taalkundig vuil ondergoed is, alleen geschikt voor primairen. Het Antwerps dialect is uiterst geschikt voor eigen en familiaal gebruik, in de huiskamer, straten, pleinen en vooràl in de kroeg en overal waar men ongedwongen bij elkaar komt, want dan moet de Sinjoor op 't vlak van taalvaardigheid voor niemand onderdoen. Wanneer we in contact komen met mensen uit andere provincies, steden en dorpen, is algemeen Nederlands geboden, moet kunnen, zoniet riskeren we onverstaanbaar te worden op een uur afstand van onze regio, dan komen we er schoon aangestesseld!

Antwerps dialect: volgens de Nederlandse arts Goropius Becanus lag het aards paradijs aan de Schelde en spraken Adam en Eva al het Antwerps dialect. Becanus leefde hier tijdens de reformatie.

Antwerps-woordenboek: in de jaren veertig verscheen 'De Antwerpenaar als taalvirtuoos', van Amand de Latin, het werd in 1975 door C. de Vries-Brouwers héruitgegeven. Amand werkte als klerk op 't stadhuis, hij publiceerde talrijke boeken over Antwerpen, maar heeft nooit een woordenboek geschreven. Zijn 'Taalvirtuoos' is een stevige verzameling Antwerpse spreuken en gezegden. Wie wél 'n piepklein woordenboekje publiceerde was de gekende Floris Prims, een kanunnik die ook aan de stad werkte, als archivaris buiten kader. Deze twee schrijvers waren geen dikke vrienden, ze noemden elkaar "dat stukske klerk, die pennenlikker van 't stadhuis" en "die zwartrok, die smid zonder werk"... Het boekje van Floris Prims werd in een zeer kleine oplage uitgegeven en is écht onvindbaar geworden, ook in de stadsbibliotheek is het niet meer te vinden, men zou er veel geld voor geven. Prims en De Latin waren nogal puriteins of beperkt in hun woordenschat, scheldwoorden of gepeperde uitdrukkingen kwamen maar zelden uit hun pen, in de jaren veertig dierf men een kat nog geen kat noemen, vooral als die kat met een u werd geschreven. Er is intussen veel veranderd: beledigingen blijken in het Antwerps wel een groot stuk van het vocabularium te vormen, naast de aanduiding van de diverse seksuele attributen, die meestal verwijzen naar de schoonheid van de vrouw (waarvoor de duivel de onderdelen leverde) en de grootheid en de potentie van het mannelijk instrument... logisch, want wij hebben de schoonste vrouwen en zoals de mannen hier kunnen lullen... Er bestaat ook nog een Idioticon van het Antwerps dialect, van Jozef Cornelissen en J.B. Vervliet, alleen nog te raadplegen in de stedelijke bibliotheken.

apejak: soort korte trui, 'n apejakske. Veel scheldwoorden zijn van aap afkomstig: apekop, apesmoel, apekont, apejoenk, een aap krijgen (vaak [slaap] krijgen), kleine aap, lompen aap, moedwillige aap, enz.

apotheker: pillendraaier. In de volksmond ook soms "ne mislukten doktoor" genoemd.

apotekersrekening: onleesbare (meestal ingewikkelde) rekening.

appelblauw-zeegroen: onbestaande kleur, wordt vaak gezegd wanneer men niet goed 'n kleur kan kiezen: zet het in 't appelblauw-zeegroen.

appelbrooike: appelbroodje of appelgozet, appelflap. Gezegden: *ge hebt ne kop gelijk 'n appelbrooike, toen ik u de eerste keer zag, dacht ik dat ge 'n appelbrooike waart!*

appelflauwte: voorbijgaande flauwte, zonder écht in bezwijming te vallen.

appelkok: perzik. Liedje: moeder-mag-'k-eens-piepen-onder-awe-rok
neeje-stoute-joenge-dor-hangt-'n-appelkok!

appelsien: sinaasappel. Liedje: kom Karlinneke, kom Karlinneke kom, gij appelsienendief, ik heb u toch zo lief!

appelsienschel: sinaasappelschil.

appelspijs: appelmoes.

appelwijf: vrouw die alsmaar tatert en geen vijf minuten haar bebbel kan houden. Ook tetterwijf en tetterjo.

apprentie: onwaarschijnlijk. Daar is nog geen apprentie, nog geen klein gedacht van!

ardie: werklustig, handig, ondernemend. 'n Ardieje kerel, 'n ardie maske.

arég: erg, in de zin van veel durven of iets wagen. *Daarsé, den arege!*

arém: arm, ledemaat. Sterke mannen hebben armen met forsbollen, precies Popey de spineuzze-eter, ze hebben spieren gelak stale-kabels. *Het is van de lange arm:* het gaat traag vooruit. Ge moet zijn armen vastbinden: iemand die alsmaar wil werken.
Arm in de betekenis van niet vermogend: arém mor proper, zo arm als een luis op 'n kletskop: kreveren van armoei, in de krot zitten. Ze hebben geen nagel om hun gat te krabben, zien groen van armoei, lopen de helft van de tijd op hun tandvlees, lopen van armoei de muur op.

Moet ge er iets van trekken, maak er dan maar 'n kruis over, want er zit niets op (ze hebben geen cent). Van een kassei kunde-het-vel-ni-afstropen. Ze zijn zo arm als een luis op een kletskop, als een kerkluis. Het zijn schuld-honden, ze staan overal in 't krijt, het zijn krotlappen, arm luizen, ze bezitten gene rotte knop, ze slapen soms chambre-garnie-paljas-par-terre: met de matras op de grond. Ze eten dikwijls drogen brood of 'n boterham met nossers, bij hen kunt ge altijd terecht voor watersaus, ze hebben geen broek aan hun gat, ze staan overal op den boek en hebben links en rechts honden liggen (schulden), het beetje geld dat ze hebben is direct zeer gedaan, heel hun bezit zijn een paar luizige frank. De uitroep: *"ge kent geen arm mensen, zeker?"* hoort men wanneer men bij een begroeting iemand over het hoofd ziet.
Een neerbuigend gezegde van destijds luidt: *ze wonen in een huiske van den arme*: kleine rijtjeshuizen met een minimum aan comfort. In de Seefhoek o.a. in de Matigheidsstraat en Spaarzaamheidsstraat.
Een ander gezegde luidt: *Gij kent geen arm menen, zeker?* Vraagt men wanneer een kennis u zonder te groeten voorbijstesselt.

arem-mensengat: mager achterwerk. Broek vol billen en geen gat.

arjuin: ui, ajuin. Scheldwoord voor lomperd: gij-sen-arjuin! Het verschil tussen uwe kop en een ajuin? Alle twee om mee te schreeuwen!

arm-mensengezicht: bleek, mager gelaat; de armoei staat op z'n gezicht te lezen.

arrangeren: in orde maken, klaarmaken. We zullen dat eens rap arrangeren dat het op niks trekt, arrangeren met een arrangeurreke.

arremenie: Harmonie, gebouw aan het Prins Albertpark, Peter Benoit heeft er z'n praalgraf. De Harmonie wordt gebruikt voor tentoonstellingen en vroeger ook voor grote bals.

artjes: erwten. Van artjes maakt men aartsoep en kàwe-plat. Ook: kàwen-aap.

asse: samenvoeging van de woorden als-ze. Wie het gezegde asse veel in de mond neemt, krijgt te horen: Asse, asse? Asse zijn verbrande kolen!

asem: adem. Men kan kortademig zijn: *ik heb het oep mannen asem.*

assem: samensmelting van twee woorden, als-hem, klinkt asseum.

assembak: asbak.

attachke: paperclip.

attentie: aandacht, er attent op maken. Gezegde: *neemt geen attentie,* stoor u aan mij maar niet, doe maar gerust verder.

attraperen: op heterdaad betrappen. 't Is niet den eerste keer dat 'm op leugens g'attrapeerd wordt.

auto: de auto is 'de voituur' of 'mijn voituur'. Stoeffers hebben het over hun 'kààr', maar eenmaal het nieuw eraf spreekt men van een nagelenbak of een roestbak. Sommige auto's zijn Japanese blinkdozen. De auto kan in pan liggen, een kleine botsing is 'n doefke, 'n grote 'n knoeft of 'n farm knoeft, de kans zit er dan in dat het ne 'peer-total' is. Men kan ook een platten tuub hebben en versleten banden zijn kletskoppen. Borduren is gedurig tegen de stoeprand rijden en men kan ook door het rood licht peren of knotsen. 'n Stuurknuppel is een slechte chauffeur en er zijn ook doodrijers. Wordt de auto langs achter aangereden, dan hebben ze in z'n gat gezeten. Start de auto slecht, dan moet ge hem aan de klap proberen te houden. Sommige auto's zuipen veel naft, en een benzinestation is hier 'n naftstatie. Een haastige chauffeur is 'nen hete', hij vliegt te laag, maar een trage is dan weer 'n melker. Het gezegde: *ze hebben tegen mijn karreke gereden* heeft niets met 'n auto te maken, maar betekent dat men beledigd is. Zelden hoort men dat de auto kapot is, maar wel: ik heb broks of kosten. Vrouwen rijden volgens de statistieken veel vaker door rode lichten dan mannen, dat komt omdat mannen geconditioneerd zijn en graag stoppen waar er rode lichtjes branden. Wanneer een man het portier van zijn auto opent om zijn vrouw uit of in te laten stappen is het a) zijn vrouw niet, of b) is het een nieuwe auto.

avans: het is geen avans, het is niets gekort. Ook: het is niets geneuterd. Men kan ook 'n avanske aan d'hand hebben (vervelend iets).

avansnoot: voorschot op het loon van een zeeman.

aveceren: avanceren, vooruitgaan. Aveceert dat hier zo'n beetje?

aviron: buurt, omgeving. In den aviron wonen.

avonturen: iets gewaagd ondernemen, risico lopen.

avvecaat: advocaat. 'n Avvecaat van kwaaie zaken, de zwarte mannekes van 't gerecht. Het kunnen expliqueren gelijk 'n avvecaat. Avvecotje: dameslikeur van eieren en jenever.

awèl: zou een samenvoegsel kunnen zijn van de uitroep of gezegde: alles wel? De uitspraak (of uitroep) is: awèl?

awen-aap: oude aap. Gezegde: *nen awen aap moette gin smoelen leren trekken.*

awen-dag: oude dag, hoge leeftijd. Sommige mensen hebben een schone awen dag, anderen hebben maar 'n triestige awen-dag.

awerdoem: ouderdom. Voor zijne awerdoem is het nog ne kwikke, hij springt nog gemakkelijk over 'n krijtstreep. Den oudste van den hoop is den awerdoemsdeken. Slecht te been zijn is typisch voor de gevorderde leeftijd, 'n ezel verslijt ook het eerst aan z'n poten.

awerwets: ouderwets, van den àwe-stijl, van den àwen trenot zijn, van den àwen stempel of van den àwen-tijd. Awerwetse mensen dragen àwerwetse kliere en hoejene (hoeden) en àwerwetse moederkes dragen nog 'n moederkeszak: een geldbeurs in linnen of leder, die onder de bovenrok werd gedragen.

azijnpisser: chagrijnig mens.

baaien: baden. Z'n voeten baaien: laten weken in warm water.

baar: golf in de zee.

baard: slonzige baard. Hij heeft de mot in z'n baard: een slordige baard. Slecht geschoren: hij heeft vis gegeten want de graten steken nog door z'n kin, hij zou wat dichter tegen z'n scheermachien moeten gaan staan. Heiligdagen in de baard: baard met kale plekken. Scheldnamen: mottigen baard, lelijken baard, luizenbaard, baardaap! Van baardegem!

baarden: geld. Leen mij eens honderd baarden.

baaskesbier: wanneer de herbergier 'n rondje geeft is het baaskesbier, het smaakt dubbel zo goed. Dit wordt uitgesproken als: boskesbéér.

babbelkous: praatzieke vrouw of meisje. De mannelijke evenknie is nen babbelsmoel.

badkostuum: badpak. Ook zwemkostuum.

baffel: luidspreker, geluidsversterker.

bagonneke: wagon, wagen. De W van wagonneke wordt 'n B.

ba-jien: bijeen. Vandaar het Antwerps liedje: dicht ba-jien is wàreum, wijd uit-ien is koud, koud, koud...

ba-jolle: bij jullie.

bak: de bak indraaien, in de gevangenis gezet worden.

bakel: vroedvrouw.

bakken: *'t Kakken gaat voor 't bakken:* al staat de oven heet, het kakken kan niet uitgesteld worden. *Zoete brooikes komen bakken:* vleien. Overdrijven: *ze zijn het weer bruin aan 't bakken.*

bakkes: geen bakkes zeggen. Z'n bakkes afspelen: veel praat verkopen. Een groot bakkes hebben: bluffen. Iemand op z'n bakkes lopen wordt gezegd wanneer men iemand ontmoet die men liever niet ziet: ik loop niet gére op die z'n bakkes.

bakkes-vol: grote babbelaar, snoepgoed, waarvan men er maar één tegelijk in de mond kan steken, soms ook zuursmoelen genoemd.

balleke-pak: balspel. Ook ballekepak met iemand spelen: fysiek voor de gek houden, tergen, plagen. Hij speelt ballekepak met de meisjes.

ballen: teelballen. De echte Antwerpse benaming voor de ballen of kloten is: de sjokkedijzen (zie ook aldaar). Verder hebben we klokken, radijzen, petatten, klos, zak, botte. De Sinjoor is uiterst genereus met z'n ballen, ze worden in de volksbuurten dan ook te pas en te onpas in het dagelijks 'toltje' opgenomen. Deftig klinkt nog: kust mijn kloosterstraat, minder deftig is: blaast mijne zak op. Men heeft regelmatig het spek aan z'n kloten, waarbij ze nog niet zuinig gekloot werden en men vraagt zich af met wie z'n petatjes ze eigenlijk spelen. Nog het liefst zou men zien dat men z'n eigen door z'n kloten trok want het ligt er dik op dat het een echte klootzakkerij is. Zomaar iets uit z'n klos slagen is onzin vertellen. Men zegt dikwijls dat men z'n zak kan opblazen, maar 't wordt om technische reden nooit gedaan, begrijpelijk, 't zou geen gezicht zijn, maar men kan wel alles in z'n beus slaan. Ondergaat de Sinjoor plots een hevige pijn, zal hij in 8 van de 10 gevallen roepen: amai-man-kloete! Maar wordt hij wérkelijk aan dit delicate lichaamsdeel getroffen, roept hij eigenaardig genoeg: amai-man-arme! Wanneer iemand rood van woede roept: ze hebben mij ne kloot afgetrokken, is het niet nodig direct de verbanddoos boven te halen, hij is echt niet gecastreerd, ook wanneer ze hem farm bij z'n kloten hebben gehad, is dit maar krasse beeldspraak, ze hebben hem alleen maar 'n vil gegeven, in z'n zakken gezeten, benadeeld, kortom: ne kloot afgetrokken!

ballonnekeskop: dik opgeblazen hoofd.

bal-populair: wanneer de voordeur openstaat: dat is hier zeker bal-populair? Ook een vrouw met een gewaagd decolleté: het is bij haar bal-populair of opendeurdag.

banan: banaan. Brengt eens ne kilo bananne mee. *Waarom zijn de bananen krom? Omdat ze aan de dokken worden scheefgeslagen* (gestolen).

banen: vechten, een baantje doen ('n bontje doen). Meestal gebeurt zoiets op straat.

bà-nét!: uitroep, ontkenning. Komt van bij lange niet. In Wilrijk klonk het bijna Russisch: bà-niejét!

bang: wie bang is krijgt er ook. Ze zitten met een ei in hun broek, met de poepers, doen ze bijeen, ze nijpen ze, hebben peut, nijpen hun gat dicht, laten scheet op scheet van schrik, hebben soms 'n heiligen schrik, men krijgt er de dood van op z'n lijf, ze zijn er van gepakt, het sloeg gelijk in hun benen, men verschoot van men kan niet meer, hun water brak van 't verschieten, verschoten zich 'n floeren aap, men kreeg er den 'didder' (bibber) van. Bang-van-joeng (angst om kinderen te krijgen): Chinese anticonceptie.

bangelijk: angstaanjagend, schrikwekkend, bangelak. Wordt ook gezegd van iets uitzonderlijks mooi.

bareel: slagboom. In Merksem: den àwen bariel.

báreg: berg. Den báreg van barmhartigheid: ome Jan in de Venusstraat waar men spullen kon inleveren in ruil voor geld, nu is het daar het stadsarchief. Bouwmeester was Wenzel Coberher, 1614. Dat de berg in de Venusstraat gevestigd was, is louter toeval en heeft niets met een venusberg te maken.

barlikken: in orde maken. We zullen dat hier eens rap barlikken: 'n haastige karwei. Het steekt niet zo nauw, als het maar gedaan is.

baron-zeep: oude scheldnaam voor oorlogswoekeraar, nieuwe rijke, enz. Nu scheldnaam voor persoon met veel jannestreken.

barrebitjes: gevang. Ze hebben hem in de barrebitjes gestoken.

Barrechoem: Berchem, voorstad van Antwerpen. Ook: het slijkdorp.

basseng-wàreker: dokwerker, havenarbeider. Mijne man is aan den basseng.

battavie: van z'n battavie maken: veel roepen en tieren. Van Batavieren, Germaanse stam die zich in de Betuwe vestigde.

batteklang: nasleep. Iemand met heel z'n batteklang (inboedel) op straat mieteren. Ook: slechte zaak, miserie. Ook: battaklank.

batteren: vechten. Ga op straat batteren!

battering: gevecht tussen meerdere personen. Ook 'n battering krijgen: een flink pak slaag krijgen.

bavetteke: slabbertje.

bazenpoeper: hij of zij die voor de bazen kruipt, in de bazen hun gat kruipt en alles aan de bazen gaat vertellen en overbrieven.

bebbel: mond. *Houdt-na-toch-is-vijf-minuten-oewen-bebbel!*

bedankt: bedankt dat 't zweet in uw schoenen staat! Ook: bedankt dat wreed is!. Een andere, ook al niet zo lieve uitdrukking: *mag ik u bedanken, met uwe kop tegen de planken!*

beddezijker: flauw iemand, ook beddepisser.

bedelkont: persoon die altijd iets te kort komt en overal gaat schooien.

bediemed: direct, zo dadelijk, stante pede.

bedorvenscheet: bedorven, verwend kind dat eens 'n goei pekking zou moeten krijgen, waarbij het panneke van z'n gat eens goed rood wordt gezet.

bedot: verstoppertje, kinderspel.

bedsermoen: een bedsermoen krijgen, verwijten maken of krijgen voor het slapengaan.

been: een been door z'n neus halen, mislukking. De benen worden ook pikkels genoemd, er zijn zelfs panlatten en trommelstokken, men kan ook met z'n pikkels omhoog liggen, er zijn ook kwikkel- en mankepoten... en tafelpoten. X-benen zijn geen gezicht, dan nog liever o-benen, daar kan 'n varken doorlopen. *Het heeft benen gekregen:* verdwenen, gestolen. Men kan ook de benen van onder z'n gat lopen.

beenhouwersvinken: een Antwerpse specialiteit die stilaan verdwijnt, samenstelling van het betere stoofvlees, lever, niertjes en zwezerik.

beer: een beer op sokken, hoer. Ook: stront, beerput, beerruimer. Moesten we kunnen kiezen, onze voorkeur ging toch naar een beer op sokken.

bees: een flauw bees: 'n flauw meisje.

beestachtig: biestachtig. Op het platteland: vrijen met b.v. 'n varken. In de stad: vrijen met iemand die er uitziet als 'n varken of zich als 'n varken gedraagt. Niet te verwarren met 'n varkentje wassen. Ook honds gedrag: de hond uitlaten op het tijdstip dat ook de mooie buurvrouw haar hond uitlaat. Beestachtig gedragen, tot daar toe, maar men kan ook flink de beest uithangen.

beesterij: een beestige, gemene streek. 'n Beesterij uithalen.

beestewerk: hard werken, bieste-wàrek.

beestezot: persoon die verzot is op dieren, beesten. Een echte beestezot, hij heeft drie katten en 'n hond.

beet: daar kunde nog nen beet mee scheppen: plezierig iemand. Ook: tegen uw goesting genen beet (je moet niet eten als je geen zin hebt).

beeweg: op beeweg gaan, op bedevaart gaan. Mijn grootmoeder ging

op beeweg van Antwerpen naar de grot van Edegem voor haar hoofdpijn, als ze thuiskwam, was haar koppijn weg, maar had ze zeer voeten.

bef: vooruitstekende kin, ook gezicht. Wat voor 'n bef trekte ga na? Beffen staat niet in de dikke Van Dale, maar is ook geen echt Antwerps, dat is hier namelijk: aan het koemmeke hangen.

begaaien: besmeuren. Ze hebben het nog geen klein beetje begaaid. Ze hebben heel het huis begaaid, ge kunt gaan kuisen.

begankenis: een echte begankenis, veel volk op de been, een opstoot van volk. Uitdrukking: *er is hier meer volk dan ander mensen.*

begeuzze: rommel. Met al uw begeuzze, ge moogt uw begeuzze bijeenpakken en opruimen. Ook: met al uw last!

beginselen: begin. Alle beginselen zijn moeilijk (moeilak).

begost: begonnen. Wij zijn er aan begost.

begot: krachtterm uit de zachte sector: *wie we hier hebben, begot!*

bejodderen: morsen, smossen, vuilmaken. Mijn kleed is helemaal bejodderd, dat ziet er lief uit!

bek: lekkeren bek, fijnen bek, zouten bek: iemand die graag snoept. Als mond: bek toe! Z'n bek niet opendoen, hij zegt geen bakkes.

bekanst: bijna. Is dat daar bekanst gedaan?

bekeuteren: misdoen, ook miskeuteren en mispeuteren. Drie uitdrukkingen met schier dezelfde betekenis.

bekeuzelen: licht bevuilen. Haar kleed is 'n beetje bekeuzeld.

beklappen: bepraten, ompraten, tot iets overhalen wat men in eerste instantie niet wilde doen. Ze is van gedacht veranderd, ze heeft zich laten beklappen.

bekomen: tot zich zelf komen: ik bekoom er begot van! Ook: het is mij

niet goed bekomen, het ligt op mijn maag. Z'n bekomste hebben: meer dan genoeg. Dank u, ik heb ruim mijn bekomste.

belang: mening. In de uitdrukking: ik zal hem mijn belang eens zeggen: zal 'm eens flink m'n mening zeggen.

belange: belange niet, nog lang niet, oem-den-belange-ni, belange-ni-wor-holde-ga-da-na-oit?

beleefd: wie beleefd is kent z'n wereld. De beleefden spreken altijd met twee woorden en soms ook op de letter. Biedt men hen iets aan, dan zullen ze het eerst refuseren, pas na drie keer vragen geven ze toe, omdat ge zo aandringt. Beleefde kinderen zwijgen wanneer grote mensen klappen. Wie echter té beleefd is, krijgt als antwoord: meneer is allang dood. Beleefde kinderen geven ook ne schone pol, de rechterpol of hand.

beleefderik: persoon met zachte kanten. Iemand met scherpe kanten is eigenaardig genoeg nen botterik.

béleke: prentje. Bélekes sparen, verzamelen. Ook tong: ge moogt uw béleke niet uitsteken naar de mensen, dat is onbeleefd. Amai, gij hebt een groot béleke!

belleken-trek: kinderspel, deugnieterij, ergens aanbellen en gaan lopen, zich uit de voeten maken.

bellekes: oorbellen, haar oorbellekes komen uit de zavel (zagemeel) van de foor.

belust: belust zijn, tijdens de zwangerschap trek hebben in allerlei zoute hapjes. Ook: ik ben al belust op voorhand (in het vooruitzicht van een feestmaal).

benenbeiaard: graatmagere vrouw, ge kunt ze doorlichten met 'n vetkeske (vetkaarsje).'n Beiaard van benen.

beniesd: gezegde nadat men tijdens 'n gesprek heeft geniesd: het is waar, want 't is beniesd!

bepoteren: iets met handen en vingers betasten.

berde: iets te berde brengen: een zaak uitpraten.

berouw: spijt, berouw na een zonde, of berouw omdat men de zonde NIET bedreven heeft, dat kan ook.

bescheid: uitleg, informatie. Ik heb daar nog geen bescheid over gekregen: nog geen resultaat gezien. Men spreekt het uit als beschiet.

bescheten: bekakt. 'n Bescheten affaire: slechte zaak.

beschurfd: van het schurft hebben. Ook een onbetrouwbare zaak. Gezegde: *doet-uw-beschurfde-commissies-zelf!*

beslagen: onderlegd, een goed beslagen vakman. Bekwaam, geleerd, weten waarover men spreekt.

beslagmaker: snoever. Die maakt van alles nogal beslag!

besmossen: bevuilen, vooral aan tafel tijdens het eten. Kinderen hebben er een airke van om alles te besmossen.

bespikkeld: bespat. Heel het tafelkleed is bespikkeld. Een bespikkeld gezicht: sproetengezicht, sproetensmoel maar ook sproetensmoeleke.

bessem: bezem. Over den bessem getrouwd zijn. In sommige streken in Afrika moet men over 'n bessem springen om te trouwen, hier gaat het om bijeenwonen zonder getrouwd te zijn.

bessemgeld: drinkgeld, geld dat op de grond gevallen is en door de werkster wordt gevonden, geld voor de werkvrouw (wàrek-vrà).

bestig: best. Zich niet te bestig (zich onwel) voelen.

bestoefen: iemand prijzen, loven. Ge moet 'm tussendoor eens bestoefen, aanmoedigen, dat zet goed bloed.

bet-bekanst: het bijt bijna. Gezegde wanneer 'n persoon iets zoekt, dat bijna vlak voor z'n neus ligt, maar het niet kan vinden, er telkens naast kijkt.

betetterd: beteuterd. Van zijn of haar stuk gebracht. Gezegde: *hoe betetterd-stade-dor-na?*

betje: beetje, iets om te bijten. 'n Zout betje, 'n zoet betje, 'n proef-betje.

betlehem: bed. We gaan vanavond eens vroeg naar betlehem.

betonnen-klak: een zware kater, de ochtend na het op de lappen gaan.

betrachten: van betrachting, naar iets streven, naar iets toeleven.

betruffen: berispen, op z'n plaats zetten. Ook: struffen.

beulenwerk: zwaar, onmenselijk werk.

Beuregerhout: voorstad van Antwerpen, door de vele migranten die er zich gevestigd hebben wordt het ook Borgerokko genoemd.

beurzeke: een beurzeke met vlooien (opvliegend persoon) is voor 't minste in z'n gat gebeten.

beustelen: borstelen, vechten. Er wordt gebeursteld dat de haren in het rond vliegen!

beuzelen: kinderleugens. Vroeger maakte men de kinderen wijs dat wie beuzelde een kruisje op het voorhoofd kreeg. Een variatie op het sprookje van Pinnochio, wiens neus bij iedere leugen groter werd.

beuzze: geft-'m-beuzze-Gerard, tot spoed aanzetten.

beven: hij staat te beven gelijk het oud stadhuis. Dit gezegde ontstond toen het oude stadhuis bouwvallig werd. Na afbraak werd het huidige stadhuis gebouwd, van 1561 tot 1564, door bouwmeester Cornelius De Vriendt.

bevrozen: die is belange niet bevrozen: die mag vlees zonder benen, die mag pap, die mag vaderkeszalf: warmbloedige vrouw. Ook: uitge-slapen, bij de hand zijn.

bezeken-kater: verliefd man die op 'n overdreven en irritante manier rond het voorwerp van z'n adoratie draait en door geen ander ogen meer kan zien, er zelfs z'n vrienden voor in de steek laat.

bezekoek: krentenkoek. Ook: maf zijn, er maar vier hebben en een bezekoek (een normale mens heeft er vijf).

bezettingspraat: koloradokevers: vrijwillige Arbeidsdienst voor Vlaanderen. VNV-ers en alle andere Duitsgezinden: zwartzakken of zwarthemdes. Een vrouw die met Duitse soldaten aanpapte werd een Duits brooike genoemd. Marie den absmoetser: ouder maske van plezier dat uitsluitend Duitse soldaten als klanten had, ze resideerde in de fameuze Blauwbroekstraat. Fluitjes & piskes-bier: bier zonder alcohol, men moest er gedurig van pissen. Fluitjesmelk: afgeroomde melk. Kneip: ersatzkoffie, gebrande gerst. Sisteem kneip: een minderwaardig product of een plantrekkerij. Bibbergeld: tijdens de V-bommen kregen de Sinjoren, die gevaarlijk werk deden – vooral aan de haven – een speciale premie, die meteen bibbergeld werd genoemd. Vuil-foef of vuile führer was een stinkende oorlogssigaret van het merk Vanderelst-frères. Luie Belgen: leden van de Luchtbescherming, ten onrechte zo genoemd, want tijdens de V-bommen hebben zij veel mensenlevens gered. Buktem: tabak gerecupereerd uit stoempels (peuken), de stoempels werden van straat opgeraapt, waarbij men zich altijd moest bukken, vandaar de naam buktem. Zwarte Marie: zwarte markt. Slam: minderwaardige brandstof, een soort turf dat kolen verving. Motseklettepap: tijdens de oorlog werd havermout met zemelen gegeten, wanneer men havermoutse pap maakte en met een paar mensen aan tafel zat, moest men gedurig de zemelen die aan de lippen bleven kleven wegblazen en klonk het gedurig van pft, pft, pft... vandaar de benaming motseklettepap. Buiten kwatch, Duits woord dat hier is blijven hangen, hoort men ook af en toe nog 'zum klossen'.

bezien: veel of weinig bezien hebben, aantrek hebben. Ook: beziens, bekijks hebben.

bezoek: men krijgt volk, men krijgt eters. Ze komen eens langst. De verwelkoming: *wél, wie we daar hebben, ze gooien wat binnen dat ze buiten niet willen, zijde-verrezen?* Ge zoudt geld geven om u nog eens te zien, maar het zijn goei geesten die terugkomen. Is het bezoek te vroeg, krijgt men te horen: ge komt nog zo laat afgestesseld, ge komt

nog zo laat spoken? Conversatie: derangeer ik niet, is er geen belet? Neeje, komt binnen, hier moette ni wàrreke, en hoe later op de avond, hoe schoner volk. Men geeft elkaar de hand: hà, da's den eerste varkenspoot die ik vandaag in m'n hand pak. Pakt ne stoel en stà wat; neemt geen attentie, als ik staan, ben ik groter; maar ge hebt zoveel van zitten als van staan; goed, ik zal er dan maar vijf pakken. Allemaal goei, moet ge geen pintje hebben? Let wel, men vraagt of men GEEN pintje moet hebben. A la douce, 'n pintje slaag ik nooit af, ik slaag niks af dan vliegen hé? Of: nee, de chocolade (chokolat) van mijn eerste communie ligt nog op m'n maag! Maar in principe wordt een drink nooit gerefuseerd. In gastvrije huizen wordt open hof gehouden, iedereen is er welkom, sommige bezoekers zijn dan ook met geen stokken buiten te krijgen, ze zitten er rink-aaneen. Wie lange tijd niet komt, is met geen ogen meer te zien. Het bezoek kan ook ongelegen komen, dan zit men ermee gesjaard. Men steekt het licht aan tijdens het bezoek, op slag klinkt het: hà, nu kunnen we tenminste zien wat dat we zeggen. Niet gemeende uitnodiging: ge moet maar eens komen als de trap is afgezaagd, of als de stoof in 't bed ligt. Wanneer het bezoek vertrekt, roepen gastvrouw en gastheer hen achterna: tot dat ge nog eens in den aviron komt, en doet de groeten aan uw kiekes! 't Zal niet mankeren, luidt het antwoord. Neemt het bezoek afscheid direct na het eten, dan is het botte vol en warm voeten. Komt het bezoek niet opdagen, dan troost men zich met de gedachte: wie niet komt moet niet keren, ze zullen gestrunkeld zijn over 'n peerdechik.

bezuren: ze zullen het moeten bezuren, er spijt van krijgen, ze zullen het moeten uitzweten: boeten.

bibbergeld: zie bezettingspraat.

bibie: den deze, ik. 't Is deze keer voor bibie.

bier: dat is geen klein bier, gene kattepis.

bierkaartje: (beerkortje), bierviltje. Op bierkaartjes ontstaan soms woordenboeken of zakwoordenboekjes.

biermem: vrouw die graag bier drinkt en er soms wel eentje te veel uitheeft. Gezegde: *ze mag 'm gére.*

biest: de biest uithangen (zich slecht gedragen). Beestenbeul: dierenplager.

bietekwiet: persoon die opvalt door gek gedrag en/of kleding.

bieterke: kindertandje. De kleine krijgt z'n eerste bieterkes, melktandjes.

bigoedieke: haarspeld, krulspeld, vroeger in blik, nu in plastiek. 'n Vroeger gezegde: die van ons kruipt iedere avond met een ijzerwinkel in haren tram.

bijeenflansen: ordeloos bij elkaar voegen. 't Is bijeengeflanst van ginder-wijd, van ginderachter, van keske-schiet. Ook: bijeenkletsen.

bijgeloof: die van Antwerpen zijn niet méér bijgelovig dan elders maar ook niet minder, vooral wat de toekomst in petto heeft, intrigeert ons. Dromen brengen dan soms de oplossing, men kan van zoetekoek dromen, maar ook van minder prettige dingen, zoals een sterfgeval; niet panikeren, want het betekent dat ge van levenden zult horen. Dromen van bloemen en fruit betekent dat ge in uw zak zult moeten schieten, want er is in de familie een huwelijk op komst. Echter: dromen zijn bedrog, maar kakt in uw bed en 's morgens vindt ge het nog! Verschijnt er een spin, dan luidt het: 's morgens druk, 's avonds vree, brengt de spinnenkop mee. Wie drinkt uit een kop (tas) waaraan een stukje ontbreekt zal met een weef of een wevenaar trouwen. Fluiten uw oren? Reken dan maar dat er over u gesproken wordt, maar dat kan ook achterklap zijn waarbij men u 'n kleedje past. Een non ontmoeten op straat is een ongunstig voorteken, de ontmoeting met een bultenaar of een wit paard (!) daarentegen is ongetwijfeld een gunstig teken. Mocht je een kraai zien vliegen en ze komt van rechts is dit eveneens een goed teken, maar komt ze van links gevlogen, maak er dan maar een kruiske over. Scherven brengen geluk, vooral als de stukken nog heel zijn. Wie in huis een voddenstok (regenscherm) opent of schoenen op tafel zet, tart het noodlot, men vraagt dan om miserie en ruzie. Leg nooit messen gekruist op tafel want dat brengt ambras in het huishouden. Men kan liever geen zakdoekjes als geschenk krijgen, want dat wijst op tranen en verdriet. Een spiegel breken betekende vroeger zeven jaar ongeluk, maar nu zeven jaar geluk, zouden de spiegelfabrikanten daar voor iets tussen zitten? Trapt men in een drol dan mag

men geld verwachten, was dat maar waar, dan werden we op korte tijd allemaal rijke boggerds, want onze straten liggen ermee geplaveid.

bij-kas: wordt meestal gebruikt als: slecht bij-kas zijn. Weinig geld hebben. Bv.: die krotlap zit altijd slecht bij kas.

bijlappen: iets met de gauwte repareren, herstellen: lapt-het-mor-wa-bij! Ook: een hogere prijs vragen: zeg, je moet er niks bijlappen omdat ik het ben, zenne!

bijnamen: de Antwerpenaar heeft steeds een voorliefde gehad voor bijnamen. De volksmensen kenden elkaar slechts met bijnaam en aanduiding in verwantschap, in de volksbuurten leeft deze traditie nog verder. In de Seefhoek noteerden we: warm Joke, ros Mieke, rosse koekoek, mageren John, manke Trees, kromme Net, den blekke, Mitje tet, koffiepot-zonder-teut, de stofmaker, Mie-van-'t-zwart-gat, enz. In het Sint-Andrieskwartier: Lies-den-bult, rosten koster, schoon Charlotje, roes-de-blonte, Tine duur, Mie bezak, kont-in-de-grabbelen, Trees karamel, enz. Trees karamel wordt ook als spotnaam gebruikt voor een wat praatgrage, zotte koof. De mannen van de dok bleven en blijven niet achter, zo vinden we bij hen 'n hondenprotter, de zuren, pot-en-pan, de razende, heup-en-weg, de stoelenbinder, e.a. In het vroegere schipperskwartier noteerden we: Mie begijn, de mouche, pieteko, Pauline stokvis, Mie sardien, Treeske-zonder-ziel, Jeanne-de-rottekop, de heiligen-geest, Wis-de-rijke tafel, Trees-den-hazen, enz.

bi-joeke: juweeltje. 'n Bi-joeke van 'n vrouw: mooie vrouw. Maar zeer dikwijls ook met uitbreiding naar een goeie vrouw.

bijpladijzen: iets rap-rap repareren, met de Franse slag, als het ware. Meestal wordt het bijpladijzen uitgevoerd door roefelaars.

bijslaper: echtgenoot, mijnen bijslaper. Komt van bijslaap, een oud woord om vrijen aan te duiden. De bijslaap uitvoeren.

bijtije: bij tijden, af en toe.

bijvijzen: een rammeling krijgen. Ze hebben hem eens goed bijgevezen, het was broodnodig.

bik: volkse benaming voor eten en voedsel: is-den-bik-al-kleer? Wat-valt-er-te-bikken?

billekeskermis: tot kinderen: pas op, als ge nog deugnieterij aanvangt zal het billekeskermis zijn. Ook: ik zal het panneke van uw gat eens rood zetten!

billen: er zijn kwakbillen, papbillen, poddingbillen. Een dikke vrouw heeft soms flapperbillen, maar een dikke vrouw heeft méér billen dan een magere vrouw. Men kan iets op z'n bil geslagen hebben: meegenomen, gestolen hebben. Men kan het niet van z'n bil snijden: men kan niet geven wat men niet heeft.

billenkletser: politiesabel. Pitteleer. Ook: gattekeskletser.

binnenbas: binnenbas doen: flink eten, alles in het kaske rammelen.

binnenrijven: geld verzamelen, winst maken, sparen, potten: *die rijven ze nogal binnen.*

biskeren: vitten. Er zijn personen die op àlles en iedereen moeten biskeren.

bitje: beetje. Moet-ik-er-'n-bitje-bij-doen?

bitskoemmer: schoelje. Van het Engels beachcomber, strandjutter. Men hoorde het woord vooral in het Schipperskwartier. Wordt ook gebruikt als koosnaam voor 'n kind: onzen kleine bitskoemmer.

bitterpeeën: Antwerps voor chichorei. Vroeger werd het samen met koffie opgeschonken. Nu wordt het meestal als gezondheidsdrank aangeboden.

blaaike: rolluik, blaffetuur. De blaaikes aflaten. Ook betrekking hebbend op ogen: mijn blaaikes of blaffeturen vallen dicht van de vaak. Men kan ook iemands blaffeturen dichtkloppen.

black-pan: op een schip verzamelt de kok al de restjes van het eten en maakt die warm in een grote zwarte pan voor de leden van de bemanning die 's nachts van wacht zijn. Meestal is zo'n black-pan samenge-

steld uit aardappelen, spek, worstjes, eieren en allerlei groenten, het geheel wordt opgefleurd met stevige kruiden. *Nothing in de podding in de black-pan* zegt men (al slaat het nergens op) wanneer men niet wil toegeven.

blaffer: revolver, ook briefje van 1000 frank.

blageur: stoeffer, snoever.

blaker: luster. Blakerke: kleine luster.

blakke: in de blakke (blakende) zon liggen. Ook iets ten blakke, ten berde brengen.

blakte: vlakte, open plek. Dat is hier nogal 'n blakte.

blauw-blauw: we zullen alles maar blauw-blauw laten: vergeten en vergeven, zand erover.

blauwe: briefje van 500 frank.

blauwen-geschelpte: heeft met duiven te maken, maar in de Sinjorenstad krijgt het een andere betekenis wanneer er sprake is van: ze pakte me bij mijnen blauwen-geschelpte.

blauwe-steen: de Scheldeboord. Van den blauwe steen springen (zelfmoord plegen, meestal uit wanhoop). Op den blauwe steen slapen: buitenslapen.

blauw-klak: oud, relativerend gezegde: *als de hemel naar beneden valt zijn alle mussen dood en hebben we allemaal 'n blauw klak!*

blauw-plak: blauwe plek, bloeduitstorting, het klinkt als blà-plak.

blauwsel: iemand 'n blauwsel geven: niet op de afspraak verschijnen. Ook een verloving verbreken. Durfde vroeger een jongen die een verloving verbrak het aan om later met een ander meisje te trouwen, dan strooide men als teken van afkeuring wel eens blauwsel in het kerkportaal of op de trap van het stadhuis.

blauwselventen: liberalen.

bleekschijter: persoon met een wit, dus bleek gelaat.

bleetbakkes: kind dat voor 't minste begint te bléten. Ook: bleetsmoel. Wanneer meerdere kinderen samen bléten is het een echte bleetpartij; maar al de traantjes die ze bléten, moeten ze niet pissen. Gezegde: *da-frét-da-blét-en-da-schét.*

blek: geld, ook pasmunt. Ook: blik. Blekken iemer, vuilblek, blekke bus.

bleke-Beth: moeder van de vroegere volkszanger John Lundström, runde een zeemanskroeg in de Schippersstraat. Ook: erg bleek vrouwspersoon, het vrouwelijk van bleekschijter.

blekke: blote, bloot. Hij staat in zijnen blote, in zijnen blekke. Amai mijn kloosterstraat, 'n wijf in haren blote.

blekkemuziek: lawaaierige muziek. Zet dat blekke muziek af. Blikkerig: minderwaardig.

bleske: blesje, haartooi, een bleske op het voorhoofd. Ochgot, hij heeft z'n haar in 'n bleske laten knippen.

blessuren: kwetsuren. D'r waren zwaar blessuren bij. Hij heeft z'n eigen goed geblesseerd.

Blijenhoek: onder de Spaanse bezetting werd Antwerpen een garnizoenstad, er ontstond dan een intens seksbedrijf, vooral waar de Blijenhoek ontstaat, met als hoofdader de Lepelstraat.

blijk: kortgemaaid grasveld waarop men het gewassen linnen laat drogen en blijken, bleken. Ook: schimpen. Ze speken op mijnen blijk, ze geven steken onder water, ze gooien met steentjes.

blijkpoeier: bleekpoeder. Zelfs nu heeft men het hier en daar nog over een fles blijkpoeier, waar het bleekwater moet zijn.

bliksemt: het bliksemt wanneer men onverwachts het onderbroekje of het slipje van een vrouw te zien krijgt. Het bliksemt dan niet alleen, maar men is ook 'getrokken' ofte gefotografeerd.

blink: schoenpoets.

blinken: staan blinken: een blauwtje lopen, voor schildwacht staan.

Bloedberg: een aflopend stuk straat aan het museum Vleeshuis. Vroeger was het Vleeshuis het gildehuis van de beenhouwers. Op het gelijkvloers werden dieren geslacht. Het bloed van de dieren liep dan weg langs de daarvoor dienende straattrappen.

bloedkaros: een onderwerp van de vroegere keldermondvertellingen, zoals die in het Schipperskwartier letterlijk op de keldermond verteld werden. De bloedkaros was een wagen die in razende vaart door de wijk zou rijden om alle stoute kinderen en grote bitskoemmers mee te pakken.

bloedstreep: bijnaam voor rijkswachtcombi, vanwege de rode streep op de dienstwagen.

bloeike: 'n arm bloeike: beklagenswaardig kind. Soms ook koosnaampje.

bloemekee: ruiker bloemen; ook het einde en tevens hoogtepunt van een vuurwerk. Het woord komt ook aan bod wanneer iemand staat te overdrijven of met spek schiet: ge hebt voor vandaag den bloemekee of de geel trui!

blok: er de blok op leggen: ophouden met werken, of staken.

blokken: klompen, houten-blokken. Van een achtergebleven gebied zegt men: *ze lopen er nog met stroot in hun blokken en de enige hoer in 't dorp heeft haar bloemeke nog* (is nog maagd).

blokske-rond: blokje-om lopen.

blonde-chik: blondharige vrouw. Ook: die met haar strooien dak op hare kop, of die met die hooimijt, dat blond geval, dat stuk blond vergif! Men kan ook blond van 't fleske zijn: geverfd haar.

bloskesmaker: snoever, overdrijver, probeert ons bloskes wijs te maken, probeert ons blazen in onze nek te kloppen.

blote: bloot, hij staat in z'n blote, zij staat in haar blote. Ook: blote flikker, blote putjàrd.

blotte: kaalhoofdig, bloot, blottekop, kletskop, Beatles-décapotable.

bluspoeier: bluspoeier zijn: ontzettend kwaad zijn, boos.

bluts: deuk. Ik heb een bluts in mijn auto. Relativerend: *de bluts met de buil nemen:* we zullen het maar pakken gelijk het komt.

bobkes: paaltjes op de Meir om de winkel-wandelstraat vrij te houden van autoverkeer. Zo genoemd naar burgemeester Bob Cools, die, als er iets niet naar de zin was van de Sinjoren altijd de boter gefret had. Sinjoren zijn van nature preutelaars en het is bij hen altijd wel ne pis of ne kak, het is nooit 100 procent naar hun goesting.

boebel: bobbel. Een klein gezwel, meestal in het gelaat. Zijn gezicht staat vol boebels. Scheldwoord: boebelsmoel.

boebelér: iets dat men uit de neus haalt, er vervolgens een bolleke van maakt en met de vingers wegwipt.

boecht: minderwaardige voorwerpen, het minste van het minste. Ge hebt u weer boecht laten opsolferen. Gelezen, in de Diepestraat: handtas in echte plastiek! Ook: bucht.

boef: eten. Den boef is daar goed. Boeffen. Iets op de wilden boef doen: zonder planning of overleg. Men kan zich ook overboeffen, overeten, in dat geval waren de ogen groter dan de buik. Een beroepsmilitair is een boeffer.

boegering: lambrisering.

boeikes: handboeien. Ze zijn hem met de boeikes komen halen om hem in 't joke te draaien. Joke = gevang.

boek: op den boek staan: schuld hebben bij winkeliers of cafébazen, in het krijt staan. Iemands boekske opendoen: negatieve feiten van iemand openbaar maken. Slecht te boek staan: iemand met 'n slechte reputatie.

boekig: boekig zijn: slechtgezind zijn, chagrijnig. Boekig staan: heet staan.

boekwijf: tot nog nà de tweede wereldoorlog moesten de Antwerpse prostituees regelmatig medisch onderzocht worden, met het oog op geslachtsziekten, die men toen nog 'venerische ziekten' noemde. Na het onderzoek werd het gezondheidsboek afgestempeld en gesigneerd door de dokter, vandaar de benaming boekwijf of boekwijven.

boeleke: klein kind, klein boeleke. Vroegere benaming: busseljoenk.

boeltje: dat is daar nogal een boeltje, rommel. Ze hebben heel hun boeltje (alles wat ze bezaten) komen opscheppen en naar de vrijdagse markt gebracht. Het is daar weer boel: ambras in het huishouden.

boembardon: bombardon, sousafoon, door humoristen vaak 'n gouden gemak genoemd.

boemme: wat kan mij dat boemmen: schelen. Het is naar de boem: kapot. Op de boem gaan: cafés afdoen, uitgaan met veel gebruik en misbruik van drank.

boemmerskonten: iemand die van boemmerskonten komt is een onbeleefd iemand. Ook iemand die van niets weet. 'n Boerke van boemmerskonten.

boemvol: barstensvol, overvol. 'n Boemvolle tram.

boereklak: een pet die slordig op het hoofd staat.

boerekluppel: lummel, domoor, scheldnaam. De N van knuppel wordt vervangen door 'n L.

boerenbuiten: van den boerenbuiten zijn, van het platteland zijn. Ook plattelandsmeisjes hebben heuveltjes. Voor stadsmensen is de boerenbuiten de wereld zonder kleren aan of de wereld in z'n blootje.

Boerentoren: Europa's eerste en dus oudste wolkenkrabber, in de jaren 30 gebouwd in opdracht van de Boerenbond. Het torengebouw,

zoals de wolkenkrabber officieel heet, is in de ogen van niet-Antwerpenaars groot en loemp!

boerentram: buurtspoorweg. Boerentram 75 was tijdens de oorlogsjaren 1940-1944 een beruchte smokkeltram die van de Paardenmarkt naar Hoevenen reed. In 1942 werd op tram 75 zelfs 'n kind geboren: Margriet, een volksvrouw uit de Schoytestraat in het Sint-Andrieskwartier beviel tussen de gesmokkelde aardappelen en uien van een zoon. Margriet stond lange tijd op de Sinksenfoor met een lottokraam. De boerentrams werden in 1968 afgeschaft, tot spijt van ontelbare gebruikers.

boerentrien: een vrouw die zich lomp gedraagt.

boerepallatie: smakeloze of eenvoudige versiering voor een feest, het slaat ook op het gedrag van de feestvierders.

boerepoepsel: slordig, nogal primitief en haastig geslachtsverkeer zonder voorspel. Een boerepoepsel is als een vogel zonder pluimen, een pint zonder schuim, een lied zonder woorden.

boerepotteugie: boers gedoe, zonder goede smaak of stijl.

boeretenen: grote witte bonen, ook labonen genoemd.

Boerhavestraat: straat aan het Stuivenberggasthuis, waarin zich de psychiatrische inrichting bevindt. De insinuatie: hij is rijp voor de Boerhavestraat, waarbij men met de wijsvinger op het voorhoofd tikt, spreekt voor zich zelf, men hoeft er nauwelijks een tekening bij te maken.

boerke: oprisping van de maag. Nog niet zo lang geleden was voor de Sinjoren iedereen die geen Antwerps sprak, een boerke, ergo: niet Antwerpse klanken ervoer men als 'n soort spraakgebrek. Toen de vroegere burgemeester van Brugge Antwerpen bezocht, ging hij een pint drinken in een volkscafé aan de Oude Koornmarkt. Gij zijt niet van hier, hé meneer? vroeg de waardin. Nee, klonk het antwoord, ek ben den burreméster van Brugge! Hà, en ik ben de keizerin van China, zei de cafébazin, ge zijt gij 'n boerke ja!

boke: boterhammetje. 'n Boke met muizestrontjes, hagelslag. De naam Hoboken – Antwerpse voorstad – zou naar een volkse overlevering ontstaan zijn toen een kind z'n boterham liet vallen en ho-boke! riep. Geschiedkundig is dat natuurlijk een lachertje.

bolleke: na de tweede wereldoorlog waren er in Antwerpen nog zo'n tien brouwerijen. Nu vinden we er nog maar één: brouwerij De Koninck, gesticht in 1883, waarvan het fameuze bier van hoge gisting gekend en vermaard is tot in Sint-Petersburg, het vroegere Leningrad in Rusland, waar het op verschillende plaatsen verkocht en geschonken wordt. Er is daar zelfs 'n Grand Café Antwerpen! In Antwerpen drinkt men een Koninck het liefst uit een bolleke, dat is een bolvormig glas waarin de gistige, kruidige smaak van het bier het best tot z'n recht komt. In samenwerking met Gazet Van Antwerpen reikt de brouwerij telkens 'n bolleke van de maand uit aan een verdienstelijke Sinjoor, die meteen ook het bolleke van de maand wordt, een oorkonde in ontvangst mag nemen en zes bollekesglazen waarin haar- of zijn naam gegraveerd zijn. Naast het gewone bolleke zijn er nu ook kleinere glazen, 'n linke of 'n prinske genaamd. Ander bier, àndere glazen, zo is er een fluitje, een rank hoog glas, in tegenstelling met 'n boer, wat een eenvoudig glas is, zonder kouwe kak of drukte, maar er is ook een poepke of een poepglas, waarin trappist wordt geschonken en dat de kenner echt in z'n hand houdt zoals hij een poepke zou vastpakken. Een elegantje is een fijn damesglas, waaruit meestal fruitbier of 'n tuke (Tuborg) wordt gedronken. Met 'n bolleke kan men ook 'n hoofd bedoelen en er zijn geleerde bollekes bij. Een verwittiging is: *stekt-het-mor-in-oe-bolleke, ik zal u nog wel krijgen!* Er zijn er die het brà-hoog in hun bolleke hebben, maar wie het hoog in z'n bolleke heeft, kan laag vallen.

bollen: snoep, zoals japbollen, muntebollen en borstbollen. Borstbollen zijn hoestbonbons, en tot in de jaren zestig stond onze zwarte Jef op de Antwerpse markten met borstbollen. Jef was een Surinaamse bokser die hier blind werd geslagen door hem tegen té sterke tegenstanders in de ring te zetten, hij prees zijn koopwaar aan met de slogan: medammekes, mijn bollen zijn goed voor de dikke tet!

bollenwinkel: ieder zorgt voor z'n eigen bollenwinkel of maakt reclame voor z'n eigen bollenwinkel onder het motto: wie voor zich zelf zorgt, zorgt voor 'n goede vriend. Volgens sommigen zou ook de kerk een bollenwinkel zijn als 'n andere.

bonen-freten: andermans succes benijden.

bonenknoper: traag iemand. 't Gaat vooruit gelijk bonen knopen.

boom van een vrouw: Een vrouw van korte gestalte: het volledig gezegde luidt: *een boom van een vrouw, maar wat dicht tegen de grond afgezaagd.*

boonstaak: lange, smalle man of vrouw, opgeschoten persoon. Ook: het lang(k) end van korte Charel. Ook: bonestaak.

boontje: een boontje voor iemand hebben, een beetje verliefd zijn. Z'n boontjes in de week leggen: iets verwachten, gunst of geschenk.

bootjesroeier: scheldnaam. Vroeger roeide men de schepen die naar de rede voeren met roeibootjes tegemoet.

borduren: met de voorwielen van de auto tijdens het parkeren alsmaar tegen de stoep rijden, tegen de borduur knotsen.

borstel: in het Antwerps klinkt het als beustel, men kan er met den groffen (grove) borstel doorgaan, niets of niemand ontzien. Ook: borstelen, vechten.

borstelkennis: vakterm voor schilders. Een bekwame schilder heeft borstelkennis, weet hoe hij een borstel (beustel) moet hanteren, ja, hoe hij die borstel zelfs op sleet moet zetten, rondzetten voor lakwerk.

borsten: beurste, komisvoor, tetten, melkstopen. Grote borsten worden vaak broden genoemd: amai-die-heeft-nogal-broeie! Van een vrouw met een stevige boezem zegt men: *er is veel volk in de statie,* ook: *ze heeft een grote bussel hout voor haar deur.* In zo'n geval stoeft of pronkt een vrouw graag met haar tettagéér. Ze staat dan bijna met heel haar melkwinkel bloot. In de zomer staan de kiekes dicht tegen de draad: sommige jonge vrouwen dragen tijdens een warme zomer geen beha. Kleine borsten zijn twee wratten op 'n plank, twee spiegeleikes, twee handjes vol, 't zijn maar muggebeten. Een vrouw met werkelijk omvangrijke borsten wordt hier al vlug een Fien-Tet genoemd, andere benamingen voor het stel zijn: loezen, tiekes, memmen, balkon, schapraai, tettagéér, enz. We spreken ook van hangerkes, maar door 't eten

van korstjes, krijgt men dikke borstjes. Een oud liedje van de Seefhoek luidt: *en aan de tet van tante Net, daar hebben ze 'n knoppeke oepgezet, 't is oem mee te spelen, om mee te spelen...* Van een vrouw die graag uitpakt met haar boezem zegt men: ze-lot-zing-wa-da-zee, of: ze blageert nogal met heur melkstoepe! In dit geval zijn de tettezotten nooit ver uit de buurt. Een memlotser is een kind dat aan de moederborst zuigt. Volks gezegde: *de tetten van ons ma, het speelgoed van onze pa!*

botanikkenhof: kruidtuin aan de Leopoldstraat.

boter: Ze hebben de boter gefrét is een uitdrukking om personen aan te duiden die van alles de schuld krijgen. Men kan veel beter met z'n gat in de boter gevallen zijn (geluk gehad hebben. Wordt vooral gezegd als men rijk getrouwd is).Er zit een haar in de boter duidt op ruzie in het gezin. Gezegde: ik kan het niet van mijn gat snijden, ook niet met een botermes (wat men niet heeft, kan men niet geven).

botering: een botering krijgen: een pak rammel krijgen. In zo'n geval is men bijgeboterd.

boterjaar: jeukt uw gat? Geen nood, het is een duidelijk teken dat het een goed boterjaar zal worden. Blijft uw gat echter jeuken, dan ligt er waarschijnlijk een hoer op sterven.

botermelk: wie dronken is, krijgt de raad beter botermelk te drinken dan bier.

botert: komt voor in de zin 'het botert niet tussen die twee'. Het betekent slechte verstandhouding, of ze maken voortdurend ruzie en ambras. Het botert hier van geen kanten: het trekt hier op niets.

botte: van botten, laarzen, ook van botinnen, hoge schoenen. Krachtterm: *man-botte-Lowis!*

boulet: gehaktbal, men vreet het hier gelukkig nog niet uit de muur.

boulie: bouilli, soepvlees, ook zakkegoed genoemd, omdat het vlees soms taai en rafelig is. Een heten boulie is iets heel ànders, het is namelijk 'n hete vrouw of een hete man.

boulvarreke: 't klein boulvarreke: Brouwersvliet.

bovenkamer: hoofd. Hij speelt wat in z'n bovenkamer, hij heeft mussen in zijn bovenkamer, heeft ze niet alle vijf.

braaipan: braadpan.

braderen: verkwisten. In prijs verlagen, solden. Ook braderij (verkoop aan lage prijzen; verkoop met feestelijk tintje, waarbij alle handelaars van een straat samenwerken en hun prijzen verlagen).

bragelet: armband. 'n Bragelet winnen op de foor, die bragelet heeft naast het goud gelegen, komt uit de zagemeel.

brageren: pronken, goede sier maken, bluffen, stoeffen. Verwant met blageren.

bratsen: het vliegend schijt, aan "den dunne" zijn (de hele wc-pot bespikkelen).

brave-zeun: spotnaam voor de Brabançonne. Hoort, ze spelen den brave-zeun nog eens.

brekspel: spelbreker. Waar een brekspel verschijnt, verdwijnt de stemming, het plezier, is het spel naar de knoppen.

brelok: hangertje, sieraad, broche. Ook brulock (met wisselende klemtoon).

bres-joeng: grote groep kinderen. Kroostrijk gezin: ze hebben een bres met joeng. Ook, oneerbiedig: een nest met joeng.

bretel: benaming voor een stuk straat, de verlengenis van de Turnhoutsebaan aan de Stenenbrug.

brillenmarchant: opticien.

broddelen: knoeien, tijdens het breiwerk steken laten vallen. Meer algemener: iets fout doen bij het werk: dat is broddelwerk.

broebel: dikke vrouw of kind. Ook puist. Een broebel op de kaken van uw gat hebben is een ambetantigheid.

broebelachtig: bedekt met broebels, waterblaasjes.

broebelbad: bruisbad.

broebeleer: persoon die onduidelijk spreekt. Hij staat maar wat te broebelen, ge-verstaat-'m-maar-half-z'n-gat.

broef: erg scheldwoord, dikke broef, dikke vrouw.

broek: geen broek aan z'n gat hebben: arm zijn, er krottig voorzitten. Volks gezegde voor paring: broek uit, bomen laden! In de broek zitten: voelen, petting. Gezegde tijdens een ruzie: azzek-nog-is-tegen-à-spreek-laat-ik-man-broek-zakken. Van de een broek in d'ander: dag en nacht werken (uitgaan). Broekvent: koosnaam voor kleuter.

broeker: scheldnaam voor knoeier.

broekhoest: scheldnaam. Ook scheet, wind.

broeksbonen: ludiek gezegde: Wat gaan we eten? Broeksbonen met korenten (krenten, rozijnen).

broem: een broem aanhebben, ook 'n broemmeke aanhebben: lichte graad van dronkenschap. Men kan ook 'n goei broem aanhebben, dat is een al steviger graad van tut zijn.

broes: schuim, het gevolg van kwaad zijn. Hij kreeg van razernij den broes op z'n lippen.

broks: ik heb broks (stukken) aan mijn auto.

brol: goedkope, minderwaardige rommel, alleen goed om weg te gooien, soms nog te slecht om mee te geven met de vuilkar.

brood: niet-autochtonen zouden wel eens de indruk kunnen krijgen dat wij in Antwerpen het brood willen leren praten, want wanneer er brood op tafel komt van een andere dan de dagelijkse bakker en er

wordt aan de eerste boterham begonnen, vraagt men: wat zegt dat brood? Het brood zegt niets, maar toch...

broodkaart: bijnaam voor echtgenoot: mijn broodkaart! Hij die het brood verdient, de kostwinner. Ik wil mijn broodkaart niet kwijtspelen. Het begrip is een overblijfsel van wereldoorlog I, toen het brood gerantsoeneerd werd en men z'n broodkaart bij de bakker moest laten afstempelen. Tijdens wereldoorlog II waren er broodzegels.

broodknoeft: een stuk of homp droog brood. Ook scheldwoord zonder specifieke betekenis.

broodpodding: broodpudding, een baksel van oud brood, rozijnen, suiker, eieren, puddingpoeder en melk.

bros: haartooi, broske, het haar in een bros laten snijden. Ook: dat is hier 'n dikke bros, twee keer niks, rien-de-knots!

bruien: kuiten.

bruine: dat kan den bruine (bruin) niet trekken: dat is veel te duur, dat kan ik niet betalen. 'n Bruine: trappistenbier of Diesters bruin.

bruiserke: bruistablet. Een bruiserke innemen tegen de koppijn. Die neemt maar bruiserkes, die zal nog eens terugkomen in een bruiserke!

brulaap: lawaaimaker van mijn kan niet meer. Springt voor het minste uit z'n vel en brult dan alles bij elkaar.

bruur: broer, m'n brurreke. Ik heb er een brurreke aan dood: heb er een hekel, de pest aan.

buik: z'n buik rechtuit spreken: de waarheid zeggen zonder iemand te sparen. *Een volle buik denkt niet aan een lege. Er de buik van vol hebben* (het is genoeg geweest). Buikvulling: veel en goedkoop, water en wind. Buikziek: die appel is nog niet rot, maar al wel buikziek. *Liefde is een zottekesspel in de buik. Ze hebben precies geen vel over hun buik:* mensen die onlogisch of dwaas redeneren. Men kan het op z'n buik schrijven: men kan er achter fluiten. *Twee handen op één buik:* samenspannen, dikke vrienden. Nagelenbuik: navel. Gezegde: *ge moogt niet*

aan uwen nagelenbuik draaien, want dan valt uw gat af. Dikke buik, bierbuik of pens. *Als we dood zijn groeit er gras op onzen buik.* In het Antwerps klinkt buik als boik.

buim: bodem, men kan tot oep den buim zien. Als men goed gegeten heeft, voelt men buim.

buitenjassen: buitengooien, ook buitenmieteren, buitenwalsen, buitenzwieren. In een nachtbar gebeurt zoiets via de hulp van een buitenwipper, wat meestal met de nodige ambras gepaard gaat.

buitenwipper: deze buitenwipper heeft niets met een nachtbar te maken (alhoewel...) maar is de volkse benaming voor een open bustehouder die de borsten opzij optilt en de tepels bloot laat.

buizen: overmatig drinken.

buktem: tabak gerecupereerd uit stoempels (peuken), werden van straat opgeraakt waarbij men zich telkens moest bukken, vandaar de naam buktem. Een en ander gebeurde tijdens de tweede wereldoorlog toen tabak gerantsoeneerd was, er was geen gebrek aan tabak, mits vette betaling op de zwarte markt. Rantsoen-tabak werd vermengd met witloof en zelfs boombladeren.

bult: bochel. *Ik kan het niet van mijn bult snijden:* wat ik niet bezit kan ik niet geven. *We zullen onze bult er nog maar eens onderzetten* (hard werken). Schamper gezegde aan het adres van een luiaard of nietsnut: gij zult toch ook geen bult krijgen van 't werken!

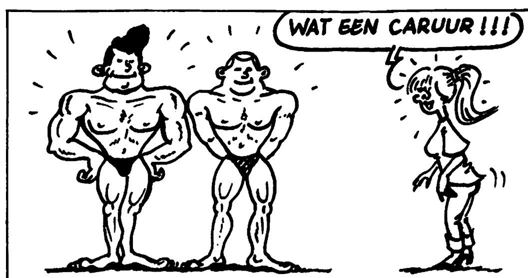
buskestamp: slordig, minderwaardig voetbalspel of straatvoetbal dat meermaals met een blik (buske) wordt gespeeld.

buskeswas: veel gebruik maken van deodorant, ook droogkuis genoemd.

bussel: bundel. Nen bussel stroot. Een busselke radéskes.

busseljoenk: klein kind, baby. Het inbusselen (inwikkelen) van platte baby's is een voorbijgestreefd gedoe, het is nog van deezekestijd.

bustehouder: béhà, loezenzak, tettagéér, soutien, soutienneke. Kledingstuk dat de zwakken steunt, de kleine verheft en de grote in toom houdt. Het is ook de beste doelverdediger, want hij pakt er twee ineens.

C

Bijna alle Antwerpse woorden die met een C beginnen zijn uit het Frans afkomstig.

cache-pot: bloempothouder.

cachet: iets dat het alledaagse overschrijdt. Bijvoorbeeld: het mooiste tafelkleed opleggen als er bezoek komt, dat geeft meer cachet.

cachetring: zegelring met initialen. Wordt vroeg of laat familiestuk of erfenis.

cadé: iets bijzonders, da's àndere cadé. Komt van het Brussels cadé, man of jongen, manneke, cadéke. In Antwerpen wordt het als spotnaam gebruikt, dat is nogal 'n cadéke!

cadeau: geschenk. Ook spotnaam voor lelijke man of vrouw: *dat is ne schone cadeau die daar binnenkomt.*

café: instelling van openbaar nut, waar toogpraat verkocht wordt.

cafémedam: dame die een herberg of café runt.

callgirl: telefoon of kamerhoer, de vriendin van een erectie.

calson: van het Frans caleçon, onderbroek voor mannen. Verouderde benaming, moderner is slip.

camelot: minderwaardige producten. Ge hebt weer camelot in uw pollen laten stoppen.

camion: in de volgende zin: *hare camion staat achter de deur* betekent het: zij is lesbisch.

capabel: bekwaam. Onze baas capabel, koosnaam voor kleine jongen (soms ook spottend).

capelon: afgeleid van het woord cape. In de Seefhoek waar men, in tegenstelling van wat men soms denkt, nooit het platste Antwerps heeft gesproken, kent men de uitdrukking 'pluche-capelon', wat zoveel betekent als behaarde venusberg. Oorspronkelijk zal zo'n woord wel van 't Schipperskwartier komen.

caracollen: gekookte slakken in pikante saus. Tijdens een avondje uit een lekker dussendoortje.

carnokeskermis: kermis in de randgemeente of voorstad Borgerhout in de buurt van het Laar en de Carnotstraat.

caroke: vierkantje, van het Frans carré.

carokeshemd: hemd in ruitjesstof.

carré-confituur: vierkantig gebakje, gevuld met confituur. Iedereen noemt het 'n carré-confiturke.

carrément: absoluut zeker, daar moet ge niet aan twijfelen.

caruur: lichaam, lijf. Stevig van caruur zijn: goed gebouwd zijn.

center: hij is niet helemaal bij z'n center: bij z'n verstand. Men kan ook van z'n center vallen of draaien: flauwvallen. De Centers zijn de opgehoogde spoorwegbermen tussen het station van Berchem en het Centraal-Station.

centjes: geld, zowel kleingeld (pasmunt) als groot geld (bankbriefjes). Meestal wordt het verkleinwoord gebruikt. Bijvoorbeeld: we hebben wat centjes gespaard voor onze oude dag. De muntstukjes met een gaatje, dat van 10 centiem en dat van 25 centiem dat men twaalf-en-half noemde, zijn al lang verdwenen. Vijf centiem was een half-soeke.

Century-hotel: vroeger was 'de Century', zoals de Sinjoren het noemden, een der grootste en zéker een van de chicste hotels in Europa, alle groten – of personen met groot geld der aarde en rijke boggerds – vonden er hun beddeke gespreid. Het interieur van de Century was in pure Jugendstijl, je zakte er weg in de tapijten, iedere verdieping was in een andere kleur geschilderd, 't was er de grote chichie, niet voor klein Pierke, 't was er echt de grand-luxe. Meer dan honderd mensen, van liftboy tot maître d'hôtel verdienden er hun boterhammeke-met-toespijs. Een man waar je niet naast kon kijken was de portier, 'n vent gelijk 'n kleerkast, hij was sergeant-majoor geweest in 't leger. De Century had ook z'n eigen orkest, niet zomaar 'n gewoon strijkje of 'n jazzke, maar het Chas-Dolne quintet, met in de jaren dertig en veertig internationaal bekende musici, zoals David Bee, Frank Engelen, Jean Doulliez en Emiel Deltour, alias Eddy Tower. Chas-Dolne was de Antwerpse Django Reinhardt, Frank Engelen de componist van het gekende en populaire swingnummer Studio 24, dat een wereldhit werd, terwijl David Bee jazzthema's componeerde (samen met zijn vriend Peter Packay) die zelfs door Amerikaanse negerorkesten werden gespeeld. Ja, gràve, bekende en internationaal beroemde mannen, de muzikanten van de Century, alhoewel Chas Dolne later in de vergeethoek sukkelde. In de kelder van de Century was cinema 'Cineac', met vanaf 10 uur 's morgens tot middernacht doorlopende vertoning. Voor 20 fr. was men er 'n hele dag zoet, men kreeg er geen speelfilms te zien, wel tekenfilms, documentaires, actualiteiten en af en toe 'n klucht.

centuur-doen: bezuinigen, besparen op de uitgaven, dus ook op het eten.

cervelat: lookworst. De originele cervelat was een rode, door veel look afsmakende worst, die met mosterd binnengespeeld werd. Er zijn mensen met cervelat grootgebracht.

chagrijn: verdriet. B.v. chagrijn d'amour: liefdesverdriet.

chambrang: deurlijst.

champitter: champagne.

chançard: gelukzak. Da's nen echten chançard.

chapeau: uitroep van bewondering. *Chapeau voor à, zenne!*

chapeau-spelen: café-spel. Pokeren met dobbelstenen (in Antwerpen met teerlingen).

chapelure: paneermeel.

charabang: Jan Plezier, een grote door paarden getrokken wagen met banken en plaats voor muzikanten en gezelschappen, waarmee men op kroegentocht ging.

charcuterie: broodbeleg, toespijs, fijne vleeswaren.

charel: mee-eter. Hij heeft ne charel op z'n kin. Zone charel kunt ge uitnijpen, of kan uitgenepen worden.

charletang: charlatan, kwakzalver, bedrieger, persoon die met linke streken omgaat.

charmeur: iemand die de vrouwen rond z'n vingers probeert te draaien. Het vrouwelijk equivalent is een charmeuse, men treft ze aan in de wat duurdere gelegenheden.

chichie: streken, veel chichie verkopen. Ook: culot hebben.

chique-dinges: alles wat mooi en chic is. Liedje: 'chic, altijd even chic, de maskes van den bougie, die dragen nen blauwen strik'. 'Den bougie' was de kaarsenfabriek in Borgerhout. Gezegde: *'amai, ge zijt zo schoon oepgechict!'*

chic-volk: personen van aanzien. Ze zijn niet aangetakeld, maar ook chic opgetaloord.

Chinezen: bewonen een stadswijk in de buurt van het Coninckplein. Met alle Chinezen, maar niet met den déze! Ze zouden eigenlijk aan het Tjings-Tjangs-Plain moeten resideren.

Chinodder: Chinees. Aan het statiekantje is de Chinese wijk, er wonen veel Chinodders.

chipoteren: poteren, knoeien. Iets verprutsen, naar de vaantjes doen.

chokolat: chocolade. Chokolatte koffe, chokolatte vent. Voor de chokolat zijn: zinspeling op homo's.

chou: Antwerpse dokwerkers noemen elkaar chou of schat. Tijdens een ruzie kan het dan klinken: ik zal a eens 'n dot op uw oog geven, chou (of schat).

cinema-veurniet: stiekem of bij gelegenheid onder de rok van een vrouw kijken.

cintrik: pakje zuurzoete snoeppoeder dat, vermengd met water, een goedkope drank werd. Men verkocht het destijds in de talrijke buurtwinkeltjes.

cintroen: citroen waar de Sinjoor een 'n' aan toevoegt. Mie Citroen was de moeder van zotte Rik uit de parochie van miserie.

Cité: de Cité is de overdekte markt aan de Van Wezenbekestraat, ook Criée genoemd, wat roepen betekent. (zie ook Criée)

cito: direct, onmiddellijk. Ook: cito presto!

civiel-preske: voordelig prijsje, koopje. We hebben dat voor een civiel-preske kunnen kopen.

clement: haastig. Geft 'm clement: zet er wat spoed achter.

clit: clitoris. Een recent Antwerps scheldwoord, als reactie op het Engelse shit en het Hollandse eikel.

clitoris: kittelerreke, zenuwcentrum van de helft van de Antwerpse bevolking, men noemt het ook dief of schoenmaker.

coiffeur: haarkapper. Een slechte kapper noemt men een krabber of een schaapscheerder, ne coiffeur van gaat er liggen. Eenmaal bij de kapper binnen kan men z'n haar in 'n pladeske, froufrouke, middenstreppeke of zijstreppeke laten knippen, 'n scheiding in het midden of 'n scheiding opzij, wat men vroeger in de volksbuurten een luizenbou-

levard noemde. Men kan zich ook ne coupe valsaard of ne coupe lafaard laten snijden en héél kort geknipt noemt men een schorenbol, wat waarschijnlijk van 'geschoren hoofd' komt. Lang haar is 'n kalot en wie met zo'n lang haar rondloopt krijgt te horen dat z'n coiffeur zeker dood is. Bij de dames die 'n coiffeurke gaan doen om hun haar te onduleren, kunnen er zelfs hoerekrollekes aangebracht worden, dat zijn krulletjes in de vorm van een omgekeerd vraagteken. Wanneer men na afloop uit de kappersstoel opstaat kan men weer voor 'n poosje onder de mensen komen en is men weeral 5 frank méér waard!

colerig: kwaad. Een colerige zot of zottin, ze zijn bluspoeier van colère.

coloradokever: schadelijke kever voor aardappelplanten. Tijdens de bezetting schimpnaam voor leden van de Vrijwillige Arbeidsdienst.

combinaison: onderjurk. Uitspraak: komter-is-onneke.

combinèke: beha en slip.

combinneke: stiekeme overeenkomst, louche akkoordje, samenzwering. Hij zit ook in het combinneke.

commissair: commissaris. Commissair-van-polies.

commissie: boodschap. Een persoon die de opdracht krijgt of gevraagd wordt een ongunstig bericht over te brengen, zal er zich proberen vanaf te maken door te zeggen: *'doet uw bescheten commissies zélf!'*

commissionair: boodschapper.

commotie: opschudding. Er ontstond grote commotie toen de tribune in elkaar donderde. Een Franse commotie is een bijeenkomst van Franstaligen.

communiepietje: kinderpietje, piemel. Die jongen heeft nog een communiepietje, hij zal nog veel boterhammen moeten eten voor hij van z'n grond kan gaan.

communiezieltje: waarop men zweert. Om iemand te overtuigen van

z'n onschuld of goede bedoelingen zegt men: ik zweer het op mijn eerste-communiezieltje.

compasse: medelijden.

compasseus: medelijdend van aard zijn. Een compasseus mens.

compléke: mantelpak.

complement: compliment. Zonder complementen: recht voor de raap. Sommige mensen nemen affronten voor complementen. Ook: de groeten doen: doet 'm de complementen!

compote: ingemaakte vruchtenspijs.

computer: maar een kleine computer hebben: 'n klein verstand.

consjuus: doen alsof. Consjuus doen of men het niet heeft gezien. Ze doet consjuus of ze weet van niets: schijnheilig gedrag.

content: tevreden. Men kan zelfs wreed content zijn, men is dan content van contentement. Ze sprong een gat in de lucht van contentement. Een content mens is een gelukkig mens.

conterallemensen: Franswerps. Tegen alles en iedereen ingaan, dwarsliggen, moedwillig zijn, de ezel uithangen.

conterfilé: Franswerps woord voor achterwerk. *Dat zal wel tegen uwe conterfilé zijn!* (tegen je gat).

contergewicht: tegengewicht, o.a. aan 'n hefboom.

conterverkeerd: voor geen rede vatbaar zijn, er altijd gaan voorliggen, zelfs echt de beest uithangen. Familie van conterallemensen.

contreer: dwars zijn. Die vent is altijd en eeuwig contreer. In het andere geval: ik kan er goed mee over de baan, het is gene contrère.

convenabel: behoorlijk. Het ziet er convenabel uit.

conversatie: meestal eindigend in toogpraat.

corbillard: lijkwagen.

corvee: van corvee zijn: van dienst zijn of de huiswacht hebben.

coupeke: glas nepchampagne in een bordeel, kabardoeske of 'n uitzuipkotje. Naar de prijs te oordelen, puur goud!

crapuleus: vulgair, zich crapuleus gedragen, onwaardig. Er zit daar een hoop crapuul bijeen!

creemgelas: crème à la glace. We gaan een creemgelaske eten.

creemglaskarreke: ijskarretje. Wordt ook gezegd van een vrouw die nogal uitbundig, maar toch mooi is 'opgetalloord'. 'Ge ziet er precies uit gelijk een creemglaskarreke!

cresson: tuinkers, lekker op een boke-met-platte-kees.

Criée: overdekte markt, door jongeren de Cité genoemd. Criée komt van crier, wat roepen betekent, omdat er vroeger per opbod werd verkocht, waarbij geroepen werd. De Criée is aan de Van Wezenbekestraat. Bekend voor verse eetwaren. (zie ook Cité)

crimineel: misdadig. Crimineel zat zijn, bijna de hoogste graad van dronkenschap, bijna 'n gediplomeerde drinker.

crochet: zangwedstrijd in de jaren dat de televisie er nog niet was.

dadet-dablet-en-daschet: een volks gezegde over baby's: dat eet, dat blèt en dat schijt! Nogal recht voor de raap, zullen we maar zeggen...

dag: we zien er nog geen dag in: iets dat niet vordert zoals gepland. Hij is in zijne goeien dag, ge moet er dus van profiteren.

dagdief: scheldnaam voor luiaard, profiteur. Gezegde: àwen-dagdief, wat zoveel betekent als doorgewinterde profiteur.

dagelaks: dagelijks. Dagelakse zonden zijn vervelende zonden.

daggeske: dagje. Het is zijn daggeske niet: een dag waarop alles tegenslaat. Of: hij zit vandaag precies niet in zijn talloor. Ook: een daggeske ouder worden. Zwart daggeske: onofficiële vrije dag krijgen van de baas of overste.

daglicht: licht waarin veel dingen niet mogen gezien worden.

dakhaas: kat.

dakkademie: Academie voor Schone Kunsten.

dakschijter: duif. De kerktorens zitten vol dakschijters.

dal: vierkante stoeptegel.

dame: een dame is in het Antwerps een medam of dam. Ook roddelwefkes spreken elkaar aan met medam. Een chique dam is meestal per hoed. 'n Hooghartige dam is een medam chichie, maar verkoopt ze

daarbij nog veel mamoerkes, jannestreken, dan is ze 'n medam van 't hof of medam culot. 'n Dam die alle dagen patékes zit te snoepen op de Meir is 'n patékesmedam. Medam kaka is 'n vrouw die de toiletten schoonmaakt, men noemt ze ook toiletteuze, dat klinkt wat beter. Een kakmedam heeft niets met toiletten te maken, maar ze heeft veel noten op haar zang, ze trekt altijd 'n gezicht alsof ze stront riekt en als ze stapt heeft ze precies 'n borstelsteel ingeslikt. Een beroepsdame die er haar beroep van heeft gemaakt, is juist dààrdoor geen dame meer. Een dam die op 'n bureel werkt is 'n bureaumedam en 'n vrouw die geen geld heeft is 'n krotmedam. Medam chamo en het scheldwoord vuil chamo komt van medam Joniaux die in de 19de eeuw als giftmengster voor het gerecht werd gebracht. Medam boterfluit zal wel afkomstig zijn van de opera Madame Butterfly, maar is hier ook 'n bijnaam voor een flauwe vrouw, die men ook 'n seppetrees of flauw Trees noemt en zelfs 'n flauw chebak, wat al een zwaar scheldwoord is. 'n Huismedam is de huisbazin en we hebben ook nog 'n kaal en grote medam, waarmee vrouwen worden aangeduid, die het brà hoog in hun peer hebben en veel kakkemotjes verkopen. Tot die soort behoort eveneens 'n stijve medam, juffra-toertjes kent u toch ook? En een fier Madelon is het maske met haar gat in de zon. Een floddermedam kan 'n vrouw zijn die flodderige kleren draagt, maar is ze daarbij ook nog aanhalig, dan wordt het een floddermachien. De vrouw die 'n herberg runt is 'n café-medam en de uitbaatster van 'n bordeel is een hoeremedam. Een dame-Jeanne is geen vrouw, maar een witte of groene buikfles. Een hooghartige dame die het niet breed heeft op financieel gebied is een medam sans-sous en heel lekker is 'n dame-blanche, een ijsje met chocolade. Medam Blanche vindt u op de foor als waarzegster, ze legt ook de kaarten en kan in de toekomst kijken. Van een vrouw die rijk getrouwd is, zegt men: ze heeft nu toch 'n meid onder haar gat, ziedet? Of: ze spelt na toch de grote medam hé? Ik ken zelfs 'n medam die ik dik moet betalen om met m'n voeten te spelen: mijn pedicure...

davering: beven, sidderen. Een davering krijgen. Ze kreeg den daver op haar lijf (had grote angst).

deeg: *zijn deeg zal bij haar niet rijzen:* het zal 'm niet lukken. Koek-énen-deeg: samenspannen.

degout: tegenzin, van iets 'n degout hebben. Er bestaan ook degou-tanteriken.

deken: deken-zijn: zat-zijn.

delver: grote eter, speelt enorme hoeveelheden voedsel naar binnen, heeft nooit genoeg.

dem: niets, er is geen dem te zien, mee te maken, te beleven. Ook: ik bezit geen dem meer: ik zit totaal blot.

demi: een groot glas, waar men een halve liter bier in tapte.

dempig zijn: kort van adem zijn.

denken: ge kunt denken dat ge zweet, denkt al op, ge zijt vrij van denken, me dunkt. Ik denk, me docht: een goed gedacht van zichzelf is alles.

derect: direct. Doet dat eens derect!

deugdelijk: van goede kwaliteit. Het deugt, het ziet er deugdelijk uit.

deugniet: kwàpits, kwàjongen. Beeldje aan de Oudaan: een jongetje dat de voorbijgangers z'n bloot gat laat zien.

deugnietster: vrouwelijke deugniet. Die deugnietster heeft die man helemaal aan den arme gebracht, ze heeft 'm afgehaald tot op het vel.

deurarm: door en door arm, tot in de goot gesukkeld.

deurbraaf: een deurbrave mens, een ingoed mens.

deurjeger: iemand die flink eet en toch mager blijft. Wordt ook gezegd van een persoon die direct na het eten naar de wc moet gaan.

deurlichte: doorlichten, x-stralen. Heeft ook dezelfde betekenis als iemand 'n kleedje passen en tot op het bot doorlichten.

deurpel: dorpel. Breekt uwe nek niet over den deurpel. Als ons dochter nog wat groter wordt zullen we peper op den deurpel moeten strooien om de zeikerkes (vrijerkes) van de deur te houden.

deuzig: zich deuzig, niet al te best voelen.

devoren: z'n devoren doen: z'n best doen, z'n beste beentje voorzetten, zich niet laten schuren. Ook: geslachtsgemeenschap binnen het huwelijk hebben (zijn best doen).

dezeke: vervorming van het woord Jezuske. In de tijd dat Jezus hier nog in zijn hemdsmouwen rondliep: in dezekestijd. In vroeger jaren. Ze denken dat ze het peerd van Christus hebben oepgefret en die reed op een ezel.

dezekestijd: ze zijn nog van dezekestijd: van vroeger, van de oude tijd, stempel, van het jaar stillekes.

didder: komt van bibber. Den didder hebben.

dieperik: de dieperik in zijn: verdronken, begraven. Ook financieel aan de grond zitten.

dier: duur. Amai, da's hier dier tegenop 'n ander, ge moet hier zeker de Meir bijbetalen? Duur-de-comprenuur-zijn: traag van begrip zijn, z'n frank valt maar traag.

dieren: in het Antwerps biesjes, beestjes. Kornijn: konijn; woef: grote hond; woefke: kleine hond; straton: straathond; fluitjeszetter, idem Antwerpse rashond; stoofbuis: dashond; truttelakkerke: schoothondje; dakhaas: kat; tikkenhaan: haan; kieken: kip; moldener: meikever; puit: kikker; weurem: worm; kanonnevogel: kanariepietje; weps: wesp; pietevogel: vogel; poppegoi: papegaai; schoppeke: schaapje; getje: geitje. Vooral over hond en kat zijn er nogal wat gezegden. *Als dat waar was zou mijn kat een andere steert hebben:* als ik rijk moest zijn... *Ge moet de kat niet bij de melk zetten:* geen aanleiding geven. *De kat van den bakker heeft het gedaan:* de schuld in andermans schoenen schuiven. De kat heeft u gewassen: gezegde wanneer een kind er vuil bijloopt. *Ge kunt hem doen geloven dat ons kat eieren legt:* men kan hem alles wijsmaken. Meid en kat hebben dikwijls wat, maar knecht en hond moeten wachten tot het komt. Dat past gelijk 'n hond 'n strooien broek aantrekken: slecht zittend pak of kleding. Van den hond gebeten zijn: gierigaard. De hond vlooien: lui zijn. Hij leeft gelijk een hond: slecht leven leiden. *Dat is van den hond z'n kont:* slecht werk. Kattepastoor: iemand

die alsmaar met de kat speelt of bezig is. Kattekop: stekker met drie uitgangen voor stopcontact.

dierenbeul: plaag- en kwelgeest voor dieren, beestenbeul.

dierendans: dure winkelier die meer rekent dan elders, prijziger is. Ook persoon die alleen maar dure dingen koopt. Ook durendans: diendurendans-draagt-allien-mor-dier-klieren-on-heur-gat.

dieven: ratten, pikken. Schàren alles weg wat niet te heet of te zwaar is, ze slagen alles scheef, slagen het op hunnen bult, rug, bil, ze robberen en schavelen, ze ratten de stoelen van onder uw gat weg. *Het zijn geen kléin dieven, 't zijn diéven die peerd en kar stelen. Er zijn geen groter dieven dan rijk volk.* Met het leerke uitgaan: een inbraak plegen.

dievenkarreke: rijkswacht of politiecombi, waarmee men verdachte personen ophaalt en naar het gerechtshof brengt voor ondervraging of naar de gevangenis voor opsluiting.

dieventaal: dieve-toltje, een voor outsiders onbegrijpelijk jargon, ook bargoens genoemd.

difke: diefje. Iets op 'n difke doen: stiekem.

digo: scheldnaam voor persoon met een vals karakter, waarschijnlijk van Spaanse afkomst, niet de persoon, maar het woord. Weer anderen beweren dat het van Iago zou komen, uit Shakespeare's 'Othello'. Zie ook grego.

dijen: meervoud van dij, bil. Maar in Antwerpen betekent dijen: iets laten weken, bijv. havermout in melk laten dijen. Door het dijen wordt de havermout dik en komt hij op snee om te eten.

dik: het zit er dik in: de kans is groot. Het is weer dik aan tussen die twee. We hebben er nen dikke slodder aan verdiend. Het ligt er dik bovenop: het is overduidelijk. Tijdens de spitsuren rijden de trams dikker. Dikzak: dik kind. Dikke mannen: bloemzak, biervat, papzak, dikke pens, tribunaalbuik, buik zestig, welvaartsbuik, ge kunt 'm rollen van dikkegat, hij is zo breed als dat 'm hoog is. Maar een bierbuik is beter dan een waterkop. Dikke vrouwen: een gemollige, er is ne goeie pak

aan, men krijgt waar voor z'n geld, een tonneke, 'n dikke mansjoeffel, patapoef, meulepeerd, natiepeerd, kuipke, dikke mossel, dikke broef – die dikke broef is 'n grove belediging of scheldnaam.

Dikke-Mee: de Dikke-Mee is nu een appartementsgebouw maar was voor de tweede wereldoorlog en nog énige tijd ernà een restaurant en openluchtdancing. Het was een dancing met klasse, tot ver buiten de stadsgrenzen gekend, waar de beste swingorkesten uit die periode ten dans speelden: Jack Kluger, John Witjes, Harry Reyntjes, Bob Colmar, Harry Bart en zovele anderen. Ze konden het niet laten vooral in de late uurtjes op hot-jazz over te schakelen en speelden dan de pannen van het dak (alhoewel het in openlucht was!). Niet ver van de Dikke Mee was er nog een tweede openluchtdancing, het Nachtegaaltje, aan de rand van het Nachtegaalpark. Ook in het stadscentrum waren tientallen danszalen met gekende orkesten en zelfs op 't Sint-Annekestrand was er het Kursaal met de grote formatie van Leo Kiebooms en het combo van John Foef, een naam die tot de verbeelding sprak. Was het grote jazz- of swinggebeuren in Brussel geconcentreerd, met orkesten zoals Stan Brenders, Fud Candrix, Jean Omer, Gus Deloof, Ivon De Bie, Robert De Kers, enz., Antwerpen kon toch ook een petatje meesteken. Zo werd Jack Kluger als een der beste swingorkesten van Europa genoemd. De laatste grote dancing in de stad was De Lachende Koe, in de Statiestraat, de Koe heeft de jaren negentig niet gehaald, het is nu een hotel. Recent werd het oude politiebureau aan de overzijde van de vroegere Dikke Mee gerestaureerd en dat draagt nu dezelfde naam. Men kan er genieten van een goede pint en lekker eten.

dikken-broeder: pateroverste van de psychiatrische instelling te Mortsel, het Sint-Amadeusgesticht aan de Deurnestraat. Wanneer iemand doortrapt of uit de bocht gaat, zegt men: pas maar op of den dikken-broeder zal u komen halen, of het karreke van den dikken-broeder zal aan de deur stoppen.

dink: voorwerp waarvan men niet direct de benaming kent of niet durft zeggen, alhoewel schroomvalligheid en kuisheid bijna moderne afwijkingen zijn: z'n dink, zijnen dinge, haar dink of dingeske...

diplom: gedroogde schol, vroeger hét voedsel van de armen, men droogde deze vissoort aan een koord boven de kachel. Vandaar waarschijnlijk de benaming diplom: mijn keuken hangt vol diploms, Antwerps voor diploma's.

diplomatie: gebaren van krommen naas (zogezegd van niks weten). Alle redenen plaats geven (luisteren naar wat de ander te zeggen heeft). Alles blauw-blauw of kif-kif laten. Er de spons over vagen. Niet contrair zijn (niet tegendraads). Binnen honderd jaar zijnt er allemaal met plastieken koppen (waarom je nu druk maken?). Men moet niet altijd het laken naar zijn kant trekken (altijd op eigen voordeel uit zijn).

ditje: 't is altijd wel 'n ditje of 'n datje: uitvluchten zoeken.

djek: bijnaam voor Engelsman.

djengelen: afbieden, ook zeuren. Ge wordt mottig van dat gedjengel. Slaat zowel op zeuren als op muziek. Een vrouw die veel staat af te bieden noemt men een djengelkont.

djeurre: weglopen. Hij is gaan djeurren, is het gat uit.

djob: een djob hebben, werk hebben. Een djobke van niemendal: een klein werkje of een strontdjobke.

djokken: betalen. *Haalt ze maar boven, er moet hier nog wat gedjokt worden.*

dobbel: dubbel. 'n Dubbelen bruine (donker bier). 'n Dobbel deur, dobbel glas. Ook dobbel-shift: dubbele werkdag, wordt veel aan de dokken 'meegepakt'. Ook gelijknamig toneelstuk in het Antwerps dialect: Dobbel Shift.

dobbelen drits: dubbel betaald worden, bijvoorbeeld tijdens overwerk of zondagswerk.

dobberke: kleine neus.

dochteren: wanneer men zegt: ik docht (dacht) klinkt het antwoord: *ge moet niet dochteren, ge moet zeunen* (zonen).

doddeke: een doddeke blauwsel. Werd vroeger in de was gedaan om het witte linnen te bleken. Slaat ook op voorwerp dat in elkaar is gekrompen van de kou: haar neus is nog een doddeke blauwsel. Ook het mannelijk orgaan kan door de kou tot een doddeke blauwsel gereduceerd zijn.

doddelaar: het woord wordt uitgesproken als doddelér en het betekent hakkelaar. Andere minderbespraakten kunnen een vlaggeske aan hun tong hebben of met een s klappen.

doe-doe: slapen in kindertaal. Liedje: doe-doe-kinneke-doe, slopt-en-doet-uw-oogskes-toe.

doef: het is doef weer: beklemmend, gesloten weer, overtrokken.

doefke: een doefke doen. Een kleine aanrijding met enkel blikschade. Een doef is echter al 'n aanrijding die kan tellen, dat kan zelfs tot 'n peer-total gaan. Gezegde: hij deed een doefke met zijn dafke.

doeget: samenvoeging van doe-het: hij doeget ni, hij doeget goe. *Assem iet doet, doet 'm het goed.*

doeken: iets uit de doeken doen: verklaren, uitleg geven. Men kan ook iemand in de doeken doen: in de luren leggen, benadelen. Spreuk: *ge moet het maar zeggen hoe ge het wilt hebben, bloot of in een doekske* (de waarheid of de waarheid op een voorzichtige manier).

doen: ze hebben te doen: aanhouderij. Die twee, die hebben al jaren te doen. Er mee te doen hebben kan ook betekenen dat men er medelijden mee heeft. Sinjoren doen een cinemake, een waske, een Keyserleike, enz.

does: doos. 'n Ouwe-doos: oude vrouw, dat klinkt dan als à-does. Ook à-toert (ouwe taart).

doezeman: Antwerps voor boeman, bietebauw. Ook scheldnaam voor bitsige, onvriendelijke kerel: nen echten doezeman van ne vent.

doezen: wegdoezen, in slaap vallen, indutten. In 'n zetel wat zitten doezen.

dojene: dode. *Met-nen-dojene-kunde-ni-leven.* Na een sterfgeval gaat het leven verder, het woord wordt uitgesproken als doei-je-ne.

dokwerker: havenarbeider, ook bassengwerker. Beroemd is het beeld van Meunier, aan het stadhuis, de buildrager, een ode aan de Antwerp-

se havenarbeider. Tot in de jaren zeventig was er ook 'n zingende dokwerker: Lode De Ceuster. Dokwerker wordt uitgesproken als dok-wàr-re-ker.

dommen: vrouwen: loemp kanon, stoemme lut, boere lut, stomme geit, onnozel mem, soos. Mannen: onnozele kloot, loemperik, te loemp om dood te doen, om grond aan te stampen. Kluppel, teppe, metteko. Alleen maar goed om beschriftigde commissies te doen. Hunne frank valt altijd wat traag (en daar kan de euro niks aan veranderen).

dompeler: sukkelaar, dompelaar, doem-pe-lér. Dat ziet er nen echten doempeler uit.

donkere: duisternis, donker. In den donkere zitten, schrik hebben in den donkere. Uitspraak: doen-ke-re.

donkerzwart: gekscherend een kleur aanduiden. Zet er maar donkerzwart op, da's een kleurreke dat goed tegen het vuil kan. Toch bestaat donkerzwart écht: wanneer men een doos aan de binnen- en buitenkant zwart schildert, zal de binnenkant donkerzwart zijn.

dood: pietje de dood heeft 'm komen halen, hij is gepasseerd, opgesmoord, hij is gestopt met smoren, hij heeft z'n kop komen te leggen, hij is kevendrager, heeft z'n kees gelaten, z'n keers is uit, hij mag z'n houten pardesu aantrekken, ze hebben de maat al komen nemen voor z'n houten frak. Gaat het over een oude mens, een mens op jaren: hij is in z'n wieg niet gestorven. Gaat het om een jonge mens: hij is te vroeg gegaan, de goei gaan en de slechten blijven. Dood en een oog uit. Wanneer de afgestorvene later nog eens ter sprake komt, zegt men: die ligt er allang onder, hij komt bekanst vroem-weerom. Een hopeloze zaak: dat is er de dood van. Schrik hebben: met de dood op het lijf lopen. Ludiek: *'s avonds ging 'm nog gezond naar bed en toen 'm 's morgens wakker werd was 'm dood.* Hij is erin gebleven. Hij had ne schone ouderdom, ik wil er voor tekenen. Hij heeft nen hogen top gescheerd. Hij heeft niet geweten dat 'm dood was (een zoete dood). Een begrafenis brengt veel loopmarterij en slameur mee. Den dojene krijgt 'n schoon begrafenis of kan ook uitgestrooid worden (uiteraard nà de crematie). Men kan ook 'n zoete dood gehad hebben, maar voor 't zelfde geld kan men ongelukkig aan z'n eind komen, in dit geval is het 'n triestigen dood. Hoe dan ook, achter ons zijn 't er allemaal met hou-

ten koppen. Na een overlijden klinkt het: hij ging zienderogen den berg af, hij had niet veel meer te goed, hij had nog maar juist z'n ogen toe te doen, hij was wijd kapot, hij had niet veel meer in de pap te brokken, z'n pijp was uit, z'n bobijntje was op...

doodrijer: scheldnaam voor hardrijder, wilde chauffeur (zie ook onder auto).

doodsbéleke: doodsprentje, bidprentje. Ook benaming voor bleek persoon: *ge ziet er uit als 'n doodsbéleke.*

doodwroeter: onsympathiek persoon die altijd maar pitrol geeft en zelfs niet ophoudt met werken als het zweet in zijn schoenen staat. Bij zijn werkmakkers ligt hij niet in de bovenste schuif. Waarom wroet hij zo hard? Omdat het een bazenpoeper is!

doop: waardoor we in de hemel kunnen komen.

doorgeeftrut: meisje dat van afwisseling houdt en zodoende vaak van partner wisselt.

doorzopen: iemand kan zoveel gedronken hebben, en dit alle dagen, dat hij letterlijk doorzopen is.

doorzwommen: alle waterkes doorzwommen hebben: alles al hebben meegemaakt en de nodige ondervinding hebben opgedaan. Vandaar dat zo iemand moeilijk in de luren kan gelegd worden.

dopping: doping, iemand in het water koppeke-onder duwen, een dopping geven.

dot: een dot op het oog krijgen, vuistslag in het gezicht. Men kan ook het haar in 'n dot dragen, wat alleszins beter is dan een dot op het oog.

dovemansdeur: ze kloppen altijd op dovemansdeur, krijgen nooit gehoor of hulp.

draad: de juisten draad niet vinden: zich niet goed in z'n vel voelen. De draad helemaal kwijt zijn: geen duidelijke uitleg kunnen geven, niet weten waaraan en waaraf, betetterd zijn.

draagzak: een zak met oren aan in plastiek, draagtas. Er bestaat ook 'n kopzak, maar dat is voor de mannen van den basseng.

draaiachtig: komt van draaienis, duizelig. Zo draaiachtig zijn dat men tegen de korst (grond) zou slaan.

driftigen: Het zijn beurzekes met vlooien, springbussen. Ze vliegen direct op. Springen direct uit hun vel. Zitten al de tijd op hun paard. Ze boeien hun eigen op. Hebben soms een los polleke. Ze zijn direct bluspoeier. Het zijn kwaai duvels. Maken direct van hunnen tak. Gaan voor een niemendal omhoog. Staan altijd bokkig. Ze zijn direct gebeten, kwaad.

drilboor: een der talrijke scheldwoorden voor een hoer, 'n hoer gelijk 'n drilboor.

drinkebus: drinkbus in blik, blikken bus van de – vroegere – werkman. Nu zal iedereen wel 'n thermosfles meenemen naar het werk.

drits: een dubbel loon noemt men 'n dobbelen drits, een 13-de maand is eveneens 'n dobbelen drits, het komt zuut binnen.

dritsen: gaan lopen, gaan dritsen. Op den drits gaan: op schok of op de lappen gaan. Ook: het begint te dritsen: het begint te zeveren, lichte regen, motregen.

drolleke: koosnaam voor kleine vrouw. Ook: dreutel, 'n kleine dreutel van 'n wefke.

drol-van-janus: minder dan niets. We hebben ons voeten hier afgedraaid voor den drol-van-janus.

droogschieter: een van humor gespeend mens. Zie ook droogzak. Jongens kunnen tijdens de puberteit een orgasme hebben zonder zaadlozing, in zo'n geval is er werkelijk sprake van een droogschieter, wat in deze betekenis geen scheldwoord is. Men zegt ook: *hij heeft nog geen kempzaad...*

droogzak: weinig van zeggen. Introvert iemand die ook weinig lacht. Ook: droogschieter, ne van drogenbroek.

droogzwierder: droogkast, centrifuge. In Nederland kent men een slazwierder.

druktemaker: Ze pakken een douchke. Ze slagen een waske. Ze vallen in affronten. Ze hangen de beest of de ezel uit. Af en toe is er ene die zijn eigen wil gaan verdoen.

dubbele-arend: dubbele-arend spelen: vrijen. Een woordspeling uit grootmoeders tijd.

duikelen: duiken, de zon duikelt, de vogels duikelen weg. Gezegde: *kunde-ga-duikelen-duikelt-dan-maar-eens-in-mijn-gat, zedde-nakwaad? Neeje, duikelt-dan-nog-maar-eens!*

duimkruid: geld, noppen. Het klinkt als: duim-kroid, *hedde-ga-nog-veel-duimkroid?*

duitenkliever: gierigaard, te gierig om te kakken. Gezegde: *trekt een haar uit z'n kloten en 't zal klinken gelijk 'n bel!*

Duits-brooike: vrouw die tijdens de bezetting met Duitse soldaten liep en lag. Later waren er veel meer Engelse-brooikes, maar dat was blijkbaar niet zo erg.

duivekot: een huis waar iedereen zo maar binnen en buiten loopt is een duivekot. Wanneer zoon- of dochterlief wat té veel met een ander lief of andere vrijer naar huis komt, klinkt het: *ge denkt zeker dat het hier 'n duivekot is?*

duizend (duzend): Op z'n duzend gemakken zijn: er alle tijd voor nemen.

dunkt: denk, dacht. Me-dunkt: ik denk. Me-docht: ik dacht.

dunne-sprot: scheldnaam voor mager meisje of magere jongen. Ook: mager(e) sprot.

dunnigheid: dun. Alleen de dunnigheid van de soep eten. Ook: verf verdunnen door er dunnigheid bij te doen. De zieke mag al wat dunnigheid eten. Klinkt als dunnighad.

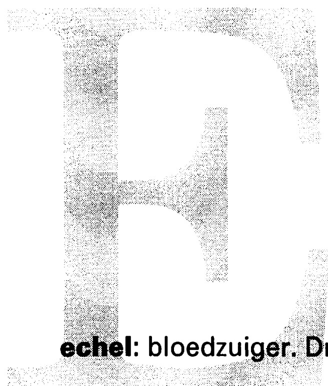
duvel: duivel. Uit oude volksverhalen blijkt dat de duivel hier vroeger nogal wat in de pap te brokken had. Men noemde hem vaak frakmans en hij was dikwijls de centrale, maar telkens bedrogen figuur uit de keldermondvertellingen, die vooral bij valavond in het oude Schipperskwartier verteld werden. Ook nu nog duikt frakmans of de bokkenpoot regelmatig in ons dialect op: zo heeft men het over 'n kwaaien duvel, een arme, gestampten duvel, maar men kan ook zo fier zijn als 'n duvel. Een lastig werk is een duvelswerk, zodat het soms den duvel en z'n moeier is. Een duvel-doet-al is de voorloper van onze moderne klusjesman, die schildert, behangt en soms ook op medam zit. Men kan ook den duvel te plat zijn, maar dan moet men niet verschieten wanneer men den duvel voor z'n nieuwjaar krijgt. Men kan iemand den duvel aandoen, maar dan moet ge al een geslepen steert hebben, want er zijn er ook die te stom zijn om voor den duvel te dansen. Hij is door den duvel zijn kabas getrokken wijst op een raren-tist of een rare kwibus, gaat het over een hopeloos geval, dan is het den duvel bij z'n staart getrokken. Als Onze-Lieve-Heer de vrouw heeft geschapen, heeft den duvel toch de accessoirekes mogen leveren. Wanneer in Antwerpen alle duvels uit de hel worden gevloekt, zegt men: ze houden een rezonneke met de Lieveheer. Wie van alles het fijne weet is blijkbaar met den duvel z'n zuster getrouwd. Doch: 't zal wel beteren als den duvel dood is, maar hij is nog niet ziek. Een bijna vergeten kinderliedje luidt: 'k ben deze nacht in d'hel geweest, alle duvels waren aan 't dansen, Lucifer stond in den hoek, met een gaatje in z'n broek.

duveltje: kleine kachel, potkacheltje. Het duveltje staat rood.

duzeld: duizend. Ik heb nog duzeld baarden, ze moeten d'r aan!

dwaze-kloot: persoon die zich dwaas gedraagt en direct op z'n tenen getrapt is.

dweers: dwars, moedwillig, nen dweerse, moeilijk mens.

echel: bloedzuiger. Drinken als een echel: overdadig drinken.

echtig: echt, echt waar. 't Is echtig gebeurd, 't is echtig en techtig gebeurd.

ederedon: donsdeken.

educatie: opvoeding. Een mens van educatie, hij heeft een goede educatie gehad, die onbeleefde knuppel heeft géén educatie.

eender: 't zelfde. Het is hun allemaal eender, het kan hen niet schelen. Eender wordt uitgesproken als iender.

eenkennig: zich uitsluitend met dezelfde persoon bezighouden, eraan plakken. Niet eenkennig: gemakkelijk vriendschap sluiten. Men kan ook niet eenkennig in de liefde zijn.

eerste pak: partij. Dat meisje zou 'n eerste pak zijn voor mijn zoon. Ook: ne goeie pak. Niet te verwarren met er is ne goeie pak aan, alhoewel het één het ànder niet uitsluit.

effen: gelijk, even, van één enkele kleur. Effen rood, effen blauw, enz. Effen rekening maken: z'n rekening vereffenen. Men kan zich ook niet op z'n effen voelen: zich na een ziekte nog niet helemaal fit voelen. Men kan ook iets effenwerken, in natura, het klinkt dubbelzinnig en is het ook. Dubbelzinnige insinuatie: amai, schilder, dat kost nogal geld, zo'n blafonneke schilderen, kunnen we dat niet effenwerken? Aldus de vrouw des huizes.

effenaf: ronduit, zonder omwegen. Ook: 'n persoon die niet veel zegt of onvriendelijk overkomt, het is maar 'n effenaffe vent.

efforreke: inspanning, het vooruit laten gaan, zich extra inspannen om een taak uit te voeren: mok-het-is-keurt, lot-dat-is-veroit-gaan! Doe eens een efforreke!

efkes: eventjes. Wacht-na-toch-is-efkes, ongedurige Pier!

egalig: gelijk, zonder afwisseling, soms vervelend, de muren zijn maar egalig van kleur.

ei: met een ei in z'n broek zitten: schrik hebben. Eire of joeng? Kiezen of delen. Iemand verwennen: er eire onder leggen, jà, legt er nog wat eiren onder, ook. Er nog een eike mee te pellen hebben.

eigen: zichzelf. Typische Antwerpse zinsbouw: z'n eigen wassen, z'n eigen scheren, z'n eigen afdrogen, z'n eigen verdoen, z'n eigen ophangen of van den blauwe steen in 't Scheld springen. Men kan ook voor z'n eigen gaan werken, zelfstandige worden, ook té eigen met iemand worden, te intiem.

eigenbrouw: alles wat men zelf maakt, brouwt. Eigengemaak, eigen gebak, die taart is eigengemaak, het bier is eigenbrouw.

eigentlak: eigenlijk. *Eigentlak-is-da-ni-just.*

eikel: de eikel, bij manier van spreken een onderdeel van bovengenoemd verschijnsel, is op z'n Antwerps gewoon: de-kop-van-z'ne-zot! Gezegde: *voor 'n man wordt het pas écht herfst, als z'n eikel afvalt.* Het woord eikel wordt ook gebruikt voor domoor, domme eikel, vervelende eikel, enz.

eirentrapper: scheldnaam voor persoon die, zonder eigenlijk grote last te verkopen, toch vervelend is en dikwijls met bloskes afkomt. Het woord wordt ook wel eens gebruikt om iemand aan te duiden die behoedzaam en voorzichtig loopt, alsof hij letterlijk op eieren trapt (op eieren lopen).

elegantje: sierlijk bierglas, damespintje.

elfendertig: spottend gezegde om een getal aan te duiden of niét aan te duiden, of om iemand in de war te brengen die niet goed kan rekenen.

Elixir d'Anvers: dameslikeur met kaneelsmaak. Zo 't schijnt wordt het ook aan paarden gegeven met buikpijn. Het woord elixir komt van het Arabisch Al Ixir.

em: hemd. De H wordt in het Antwerps zelden of nooit uitgesproken. De woorden die met een H beginnen, worden figuurlijk onthoofd: doet-is-'n-proper-em-aan. *Hij-zou-het-em-van-ze-gat-geven*. In de woordenlijst onder de letter H behouden we de H, anders zou het min of meer onleesbaar worden.

Engels: *als ge Engels wilt spreken, moet ge een hete petat in uw mond steken.*

engeltjesmaakster: vrouw die met primitieve middelen abortus verwekt. In de volksmond noemde men destijds 'n abortus: naar het priemengasthuis gaan. En heel ruw was het gezegde: ze heeft het laten aflappen.

engeltjesmis: mis voor een kind dat onder de leeftijd van zeven jaar gestorven is.

enteren: treuzelen en zeuren. Hij blijft maar staan enteren, men zou er de weubbe van krijgen.

entreneus: animeermeisje in een bar of uitzuipkotje, ook: drink-meer-meisje.

entrepot: koninklijk stapelhuis, gesloopt in 1990, wat op zichzelf al door velen betreurd werd, maar nog erger werd het, wanneer er het belastingkantoor voor in de plaats kwam.

erectie: dit fenomeen wordt zonder er al te veel tralala rond te verkopen aangeduid als 'n stijve. Andere benamingen: hij heeft kruid in z'n broek, heeft 'n pin, staat met 'n kal, heeft 'n stuk staan. Verwonderd: hij staat! Bedremmeld: ik heb 'n stijf fluitje! Verlegen: hij staat als de oren van een jachthond! Een erectie is alleszins 'n teken van gezondheid, maar het is een ongemak bij een priester. Men noemt het ook: stijve gedachten.

erreke: airtje, wijsje. Wanneer iemand altijd over 't zelfde zeurt en

doorboomt zegt men: zet nu maar al eens 'n ander erreke oep, ge zit precies oep-ne-wier. Alberreke, spelt nog eens 'n erreke. Ze maken er een gewoonte, 'n erreke van. Hij heeft een erreke naar zijn vader (een aardje naar zijn vaartje).

ervaring: van alle markten thuisgekomen. Hij steekt ze allemaal in z'n broekzak. Het is aan uw eigen gat dat ge weet hoe 'n ander kakt. Ge moet zelf naar de markt gaan om te weten wat de boter kost: van ondervinding spreken. Iets met de ogen toe kunnen doen. Men kan er nog eens achter komen.

eurgel: orgel. Dat zal tegen uw eurgel zijn: daar moet ge niet op rekenen, geen staat op maken. Z'n eurgel afdraaien: hard werken. Gezegde: *wilde-ga-m'n-eurgel* (gat)-*is-kusse!*

eurgelvent: orgelman. Kwam vroeger met z'n draaiorgel en z'n aapje door de stad. Zeg nooit eurgelvent tegen 'n hammondorgelist. Van een vrouw die niet op tijd thuis is of ergens te laat komt wordt verondersteld dat ze op schok is met 'n eurgelvent.

eurzel: weeghaak. Voor men het wasgoed naar de wasserij bracht werd het eerst aan de eurzel gewogen. Tegenwoordig wordt zo'n eurzel nog weinig gebruikt, het is een stuk antiek geworden, een herinnering aan vroegere tijden.

explicatie: uitleg. Dat kan een lange explicatie worden voor dat 'm het hélemaal snapt, want hij is niet van de slimsten.

expres: opzettelijk. Dat heeft 'm expres gelapt om mij een pad in mijne keurf te zetten, om mij te koeioneren en ne kloot af te trekken.

ezelachtig: moedwillig zijn, de ezel uithangen, ezelachtig zijn. Gezegden: kwezel, bij gebrek aan 'n ezel. Een vent is een gesneden ezel. Scheldwoord: moedwilligen ezelskop, of gewoon: ezel!

ezelsdracht: opmerking wanneer een vrouw méér dan negen maanden zwanger is: da's-'n-ezelsdracht-zeker? Nu we het toch over ezels hebben, van een slecht uitgevoerd werk zegt men wel eens: het is 'n ezel over 'n half deur gescheten!

faboert: voorstad (zie onder Seefhoek).

fabrie: bakkebaard, tochtlat, fabriekes. Z'n fabriekes (fabriezen) laten staan.

fachet: in fachet staan: opgetalloord zijn. Zich in fachet zetten: zich klaarmaken om op stap te gaan.

fakkel: gedroogde lisdodde in petroleum gedrenkt. Ook: een fakkel krijgen: een vermaning krijgen. Maar men kan zelf ook 'n fakkel geven.

falsaris: persoon die met valse streken omgaat en vals speelt met kaarten of andere gezelschapsspelen. Ook: vervalser.

familiair: opdringerig zijn. Ze zijn veel te familiair met iedereen: te vertrouwelijk.

familie: ze zijn van simpele komaf: van een arme familie. Ze zijn van rijke komaf: van een rijke familie. Het is familie van 't zevende knoopsgat: heel verre familie. Ze zijn niet familieachtig aangelegd: weinig contact hebben met de familie. Het is maar aangewaaide familie: aangetrouwd. Kloosterlinge in de familie: tante nonneke, pastoor in de familie: nonkel pastoor... Ne kozze is ne kozijn en *als m'n tante ballen had was ze mijne nonkel.*

familiestuk: erfstuk, meubel of ander voorwerp dat in de familie blijft. Ook een oud, ongetrouwd familielid wordt wel eens 'n erfstuk of een familiestuk genoemd.

farm: flink, mooi, stevig. 'n Farm kont, 'n farm wijf, ne farme vent.

farme-trot: een mooie vrouw, goed gedraaid van oren en poten.

fars: frats, klucht, practical joke. Iemand 'n fars bakken, 'n poets bakken, de bakker is dan een farceur.

fatsen: haagschool houden, spijbelen.

fatsoen: van iets het fatsoen betalen: het bekopen, het bezuren. Het duur betalen: er dik spijt van krijgen.

fatsoendelijk: fatsoenlijk. Fatsoendelijke mensen, mensen met manieren die hunne wereld kennen. Een fatsoendelijke pree verdienen. De uitspraak klinkt als: fat-soeng-de-lak.

fatti-boemboem: zwaarlijvig persoon. Spotnaam. (Meestal voor vrouwen.)

febbekak: bedorven kind, verwend. Het febbekakske wordt altijd voorgetrokken. Ook: de febbe, de febbe van de klas of van de meester.

febel: teer, zwak. 'n Febel manneke, 'n febel wefke.

ficelleke: klein stokbrood.

fiek: uitzonderlijk mooi of knap. Ook goedkeuring: dat-is-fiek! Afkorting van magnifiek.

fier: trots. Zo fier als 'n gieter. Zo fier als 'n weekluis. Naast z'n schoenen lopen van pretentie. Veel noten op hun zang hebben. Fiere vrouwen zijn heel ziendelak (goed om zien), leggen nieuwen buiten op hun kaken zoals suiker op een toertje (taartje), het zijn koketten en komen regelmatig in den botanikkenhof, waarmee make-up wordt bedoeld, ze zetten voor het slapengaan hun haar in bigoudiekes, ze dragen al hun bi-joukes, ook al komen die juwelen uit de zagemeel, en zetten zich regelmatig helemaal in de stijve, nieuwen eik. Komt een fiere, al wat oudere vrouw de straat op met een hoedje met bloemen op haar hoofd, dan klinkt het: ik wist niet dat er op zo'n oude struik nog bloemekes kosten groeien! Er bestaat ook zoiets als 'n fier Madelon, met haar gat in de zon.

fijnekes: fijntjes. Fijnekes praten: veel stadhuiswoorden gebruiken.

fijnhemdes: huiden. Dokwerkerstaal: ze hebben een boot met fijnhemdes gelost.

fijnschilder: gediplomeerd huis- en sieraadschilder, ook hout- en marmerschilder, decorateur of letterschilder en reclameschilder. Er zijn dus schilders in alle maten en stijlen, er zijn zelfs kladschilders en gevelkletsers.

fikfakken: plagend of uitgelaten stoeien, aanraken, rollebollen. Zeer dikwijls seksueel geladen.

fiksen: iets vlug in orde brengen. *We zullen dat hier eens rap fiksen, zodanig dat het op niks trekt.* Haastig en goed is nooit goed, haastig werk is slecht werk.

filet-d'Anvers: rookvlees.

filoe: valsaard. Het is 'n echte filoe, hij heeft filoestreken, m'n kan niet meer, hij heeft zelfs filoe-ogen: de valsheid staat in z'n ogen te lezen.

fineren: uitzoeken, uitvinden, uitvluchten zoeken. Ze weten van alles te fineren om ervan af te komen. Ook: uitfineren, dat hebben ze weer goed uitgefineerd.

flambeeuw: brandende kaars op kaarshouder, wordt in 'n processie meegedragen. Vandaar de scheldnaam voor fanatieke katholieken: flambeeuwdragers!

Flandriàke: de favoriete boottocht van een rechtgeaarde Sinjoor is een havenrondvaart, die Sinjoor noemt het een Flandriàke doen. Tijdens de boottocht geeft een vrouwelijke gids ononderbroken uitleg over alles wat er reilt en zeilt in de haven, ze kent alles op haar deummeke, de namen, tonnenmaat en de nationaliteit van de schepen, hun thuishaven en hun volgende bestemming. Het zou niemand verwonderen als zij ook de kapitein en de eerste-machinist bij naam moest kennen. Holleke-bolleke-knol, 't is zuivere pitrol, zo luidt een liedje van de volkszanger Kris Jacobs, maar wanneer de wind uit een goed gat waait, heeft men er weinig hinder van tijdens de havenrondvaart. Wie

nà zo'n boottocht voldaan aan wal stapt, heeft nog een poosje zeebenen. Toen men na een rondvaart aan een klas schooljongens vroeg wat het meest indruk op hen had gemaakt, klonk het antwoord: de benen van de gids....

flapperbillen: dikke billen van onstabiele constructie die tijdens het stappen trillen, flapperen of blubberen.

flash: een flash op iemand hebben: op iemand vallen, er een oogje op hebben.

flauw-chebak: flauw vrouwmens. Ook: 'n flauw doos.

flauwerik: flauw iemand die zich meestal afzijdig houdt als er plezier wordt gemaakt. Ook 'n kind dat aan de kant blijft staan tijdens het spel is een flauwerik.

flem: wrok, een pik op iemand hebben, tegen iemand een flem hebben. Men kan ook iets voor de flem doen, zomaar, zonder dat er winst aan verbonden is. Homo's die 'het' nog steeds willen verbergen, nemen soms voor de flem een vrouw mee naar feestelijke gelegenheden.

flemmen: 's morgens nog wat in bed blijven liggen, zonder te slapen. Men blijft op zondagmorgen nog graag wat flemmen.

flemmer: aanhalig kind. 'n Echte flemmer of flemkont. (Flemer)

fleps: flauw, niet afsmakend. Die soep is fleps, er is reuk noch smaak aan.

fleus: ik kom fleus, straks of seffens terug, ik ben fleuskes terug.

flierefluiter: lichtzinnig iemand. Die flierefluiter kan geen enkele vrouw gerust laten, as-'m-ne-rok-gezien-heeft-staat-'m-zo-zot-als-'n-achterdeur.

flieteren: urineren, pissen, plassen.

flik: politieagent. Flikken scholen samen in het flikkenkot.

flodder: vleister. Ook flodderjo, fleemster. Ook: wandelen, op haar flodder zijn. Floddergat, flodderkont, floddermachien.

floddermedam: een medam die slecht tot slordig gekleed loopt, ze draagt flodders van kleren.

floe: wazig, onduidelijk. Het is een floe beeld op de televisie.

floeks: stevig gebouwd. Ne floekse man, 'n floekse vrouw.

floer: fluweel. Een floere vestje, een floere broek. Een floere polleke is 'n zacht handje. Ze komen met een floere polleke aan uw gat om achter de waarheid te komen of om u voor iets warm te maken via gevlei en saroop-aan-den-baard-smeerderij. Een floeren gaatje (gotje) is het dingeske van een meisje of vrouw. Nogal wat kabardoeskes heetten vroeger 'in het floeren gaatje'.

floeren-aap: ik verschoot me een floeren-aap: ik schrok me dood!

flosj: (ook wel floch): kwast of sierkwast. In de volkstaal vindt men het woord in de zin: *ik heb het aan mijn flosj.* Of: *we hebben het aan ons flosj.* Waarmee een negatieve zaak bedoeld wordt, de flosj is hier wel de penis. Wie op de foor op de peerdemeulen de floch kan pakken mag nog een ritje gratis rijden. Ook: flochke of flochewieke: kinderpietje.

flossewieteren: een plasje doen in kindertaal.

fluit: de kans bestaat dat het een muziekinstrument is, dwarsfluit of piccolo, maar in Antwerpen is een fluit meestal het mannelijk attribuut. Men speelt dus geen melodietje op z'n fluit, maar men gaat 'n fluitje zetten. Fluit en piet zijn de meest gebruikte uitdrukkingen. Azze-kik-'n-gêve-trot-in-'t-sneutje-kraig-hemme-kik-goesting-oem-me-man-floit-uit-te-gaan... wat vrij vertaald in het op 't volgende neerkomt: wanneer ik 'n aantrekkelijke vrouw zie, bekruipt me de lust om met mijn penis op stap te gaan... Er zijn er in alle maten: zwaar geschapen, zwaar beslagen, er lopen er zelfs rond met 'n deem of een troemp, wat Antwerps is voor de tromp van een olifant. 'n Kleine wordt neerbuigend aangeduid als 'n kinderpietje of een eerste communiepietje. Gezegden: *kende gij de gust, die boven mijn sjokkedijzen rust? Goed, gij hebt de langste, maar voor de dunste wil ik toch eens meten.* En moest ge 't nog niet weten, verandering van kut is pietekeskermis! Men kan ook 'n kwaai fluit hebben, men heeft dan waarschijnlijk een slechte mossel gegeten. Men kan ook een zwerende vinger hebben. Goede raad is

duur, maar als ge nog eens mosselen gaat eten, trekt dan 'n condoom over uw verket! Voor eikel gebruikt de Sinjoor slechts één uitdrukking, maar die is dan ook direct to the point: de kop van zijne zot. Gezegde: goed, ge hebt den dikste, maar voor de kortste (langste) wil ik toch nog eens meten!

fluitjesbier: het bier dat tijdens de bezetting gedronken werd was zo dun en waterachtig dat men er gedurig moest van pissen, men stond meer met z'n fluit in z'n hand dan het waard was. Met ons modern alcoholvrij bier gaat men 't zelfde gat uit.

fluitjesmelk: nog zo'n oorlogsherinnering, tegenwoordig wordt ze halfvolle melk genoemd, of light. Soms wordt er ook wel eens mee naar het mannelijk zaad verwezen.

fluitjeszetter: in Ierland hebben ze Ierse setters maar in Antwerpen hebben we fluitjeszetters, wat een ludieke benaming is voor onze plaatselijke straathonden. Men noemt ze ook stratier of straton.

fluwijn: kussensloop.

foechelen: stiekem, achterduims, geheimzinnig iets regelen of achterover drukken dat geen daglicht mag zien.

foef: waarschijnlijk het meest oorspronkelijke en gemoedelijkste Antwerps equivalent voor het geslachtsdeel van de betere kunne. Ze zit met heel haar foef bloot. Ze kan ook met haar cinema bloot zitten. We kunnen het ook over een mansjoeffel hebben, ook een populair woord. 'n Mijol, 'n jenoffel, pissemuis, jol, viool, floeren hoed, mossel, pruim, kut, pluche kapelon, 'n mook en ze kan ook haar vriendschap laten zien. Wanneer men onder de rokken van een vrouw kan kijken, klinkt het: het bliksemt, of: cinema voorniet. Men kan dan met wat geluk haar snoepwinkel zien. Van een vrouw van wie verondersteld wordt dat ze 'n grote heeft spreekt men al over een inrijpoort. Ge kunt er met kar en paard in keren. De clitoris wordt hier kittelaar, dief of schoenmaker. Het schaamhaar is groes, men kan iet of wat groes hebben, dan spreekt men van een grote mat voor de deur, zelfs van een haren-mat... Er bestaat ook 'n ander soort foef, dat is de foef die men ons soms probeert wijs te maken, maar met dié foef moet men bij ons niet afkomen.

foefelen: voorwerpen wegfoefelen, haastig wegstoppen, bedrieglijk te werk gaan. Er wordt hier te veel gefoefeld om goed te zijn, het deugt hier niet met dat gefoefel. Een kleine foefelaar is een bedrieger, kruimeldief of foefelerreke...

foefeling: zomaar voor de flem 'n kind enkele lichte lappen geven. Een toefeling is erger.
foert: krachtterm die we gebruiken als iets onze nek of ons stroot uithangt. Foert, maak dat ge wegkomt. Foert, blaast mijne zak op!

foeteren: zich kwaad maken en daar lucht aan geven door te vloeken en te schelden.

fok: bril. Niet weten waar z'n fok ligt, zonder fok ziet hij geen steek voor z'n neusgaten. Ook velo.

fokker: rijke fokker, rijk iemand. Het woord is waarschijnlijk afkomstig van de rijke Antwerpse familie Fugger.

folieke: 'n folieke doen: lichtzinnige daad. Over de streep trappen. Een paardechik uit elkaar stampen. Vaak ook een onbezonnen daad.

fondement: achterste. Op z'n fondement vallen.

foorbier: een voor de gelegenheid van de Sinksenfoor speciaal gebrouwen bier van hoge gisting dat alleen tijdens de foor verkocht wordt.

foorwijf: als men tekort schiet aan verwensingen en scheldnamen, wordt foorwijf wel eens als de ultieme scheldnaam voor een vrouw gebruikt. Gij ze lelijk foorwijf! Op de foor staan er vrouwen in de schietbarak en baten ze soms de paardenmolen uit, waarop iedereen mits betaling mag en kan zitten. De volgende artikels verschenen in Gazet van Antwerpen, juli-augustus 1995:

fors: veel fors hebben: sterk zijn. Aan z'n forsbollen (biceps) is het te zien dat hij veel fors heeft. Hij kent het einde van z'n fors niet. Ge kunt er beter mee eten dan mee vechten.

fort: een dik achterste. Het wordt ook wel eens 'n fort van Broechem genoemd, waarschijnlijk omdat het woord Broechem verwant is aan

Clement Peerens Explosition mag over Foorwijf zingen

Foorwijf blijft in de ether

Van onze medewerkster

De Antwerpse rechter in kort geding vindt niets verkeerds aan het liedje "Foorwijf" van de Clement Peerens Explosition. Het plaatje mag dus worden gedraaid, ook lang nadat de groep zichzelf op 3 september zal ontbonden hebben.

De foorkramersvereniging had gevraagd het lied te verbieden. De woorden zouden kwetsend zijn voor de foorkramers en hun vrouwen.

De rechter vindt nu dat het lied de foorkramers niet met naam en toenaam noemt en dat niet is aangetoond dat de professionele of individuele belangen geschaad zijn waardoor de hoogdringendheid van de maatregel zou verantwoord worden.

■ Blz. 9: Clement Peerens Explosition mag over Foorwijf zingen

■ Vervolg van blz. 1

Van onze medewerkster

Voorzitter Vanistendael van de rechtbank van eerste aanleg besliste gisteren in kort geding niet in te gaan op de vraag van de foorkramersvereniging om het liedje "Foorwijf" van de Clement Peerens Explosition te verbieden. Bart Peeters, Ronny Mosuse en Hugo Matthysen mogen rustig in de samenstelling van hun "grap-project" blijven zingen over het foorwijf.

Niet alleen de eis van de foorkramers werd afgewezen. CPE kreeg zelf ook maar gedeeltelijk gelijk. De som die ze vroegen omdat de foorkramers een "tergend en roekeloos geding" aangespannen zouden hebben, krijgen ze evenmin.

In maart al raakte bekend dat de kermisvrouwen aanstoot namen aan de tekst van het liedje "Foorwijf". Aanvankelijk stuurden ze brieven en faxen naar het adres van het trio Peeters-Mosuse-Matthysen. Toen ze daar niet veel meer genoegdoening kregen dan dat de uitvoerders zelf lieten weten dat "Foorwijf niet beledigend bedoeld is naar de vrouwen van foorkramers toe, maar meer naar iedereen," zetten ze de gerechtelijke stappen waarmee ze gedreigd hadden.

Geen schade

Bij de rechtbank sleepte het dossier inmiddels ook al lang aan. Pas toen de zaak vorige week voor de vijfde keer op de rol stond, werd ze uiteindelijk behandeld. De Vereniging der Belgische Foornijveraars had er eerst nogal wat last mee gehad haar statuut en wettelijke mogelijkheden te bewijzen.

Voor de rechtbank werd in kortgeding een verbod gevraagd voor alle televisie- en radiozenders om het liedje nog uit te zenden. De rechtbank had daar helemaal geen oren naar gisteren. Ze vond dat "het kwestieuze lied de leden van de vereniging, noch een enkel individu met naam en toenaam benoemt, vermeldt of individualiseert". Overigens "wordt ook niet in concreto aangetoond dat professionele of individuele belangen geschaad zijn, die de hoogdringendheid van de beoogde maatregel verantwoorden".

De stopzetting van het verspreiden, uitvoeren en doen uitvoeren van het liedje werden dus niet bevolen. Concreet wil dat zeggen dat het "Foorwijf" door de ether kan blijven klinken, zelfs na de veelbesproken datum van 3 september, dag waarop de Clement Peerens Explosition zichzelf naar eigen zeggen wil ontbinden.

Of de verdediging van de Vereniging der Belgische Foornijveraars in beroep gaat tegen de uitspraak, wist ze gisteren nog niet.

A.Dc.

"Foorwijf" liedje zonder einde?

Kort geding Antwerpen

Belga

Het kort geding rond het liedje "Foorwijf" van de Clement Peerens Explosition, waarvan de foornijveraars een verbod eisen, is vrijdag voor de Antwerpse rechtbank nog maar eens uitgesteld. Rechter Els Van Istendael beloofde dinsdag uitspraak te zullen doen. De reden voor het vierde uitstel was, dat de verdediging had ontdekt dat de eisende partij, de Beroepsvereniging van Belgische Foornijveraars, geen statuten zou hebben.

"Ik ken u niet, zodat ik me tegen u ook niet kan verdedigen", zo stelden de advocaten van het trio Bart Peeters, Ronny Mosuse en Hugo Matthyssens. Donderdagavond vroegen de advocaten van de verdediging per fax aan de vereniging van foornijveraars de statuten van de vzw mee te delen. "Zolang de dagende partij niet kan bewijzen, dat ze een vzw is, zoals ze voorhoudt, gaat het om een feitelijke vereniging en moeten alle 838 leden hier verschijnen". De advocaten hadden bij de griffie van de rechtbank van Brussel geen spoor gevonden van de vereniging, die op 10 mei 1946 zou zijn opgericht.

De advocaten van de foorkramers, Liliane Verjauw en Marc Deckers, konden er voor de rechtbank weinig tegen in brengen. Ze hadden geen tijd gehad om nog voor vrijdagochtend de statuten op te vragen bij de Brusselse rechtbank. Ze hadden er wel al sinds maandag weet van, dat de ledenlijst niet zou zijn gedeponeerd. "We hebben onze cliënten bij de oren getrokken en donderdag werd de lijst bij de griffie ingediend. Het ontvangstbewijs daarvan is een onrechtstreeks bewijs, dat de vzw wel degelijk bestaat", zeiden ze.

De rechter was het daar niet mee eens. "Zonder statuten in het dossier kunnen we inderdaad niet voort", zei ze en deelde mee dat dinsdag in elk geval een uitspraak valt.

De zaak rond het liedje "Foorwijf", dat door de foorkramers als beledigend wordt ervaren, begint te dringen, want het trio Peeters-Mosuse-Matthyssen heeft aangekondigd hun groep op 3 september op te doeken. Dan zou het hele geding "zonder voorwerp" komen.

De foorkramers eisen dat de artiesten het liedje niet meer ten gehore brengen en willen ook dat de rechter de verkoop en de uitzending ervan verbiedt.

'Foorwijf' beledigend

Belga

Voor de rechtbank van eerste aanleg in Antwerpen had dinsdag de zaak in kort geding moeten doorgaan die de 838 leden van de Vereniging van Belgische Foornijveraars hebben aangespannen tegen de drie leden van de "Clement Peerens Explosition".

Zij voelen zich beledigd door de tekst van het liedje "Foorwijf" en willen via de rechter een verbod bekomen om het nog langer uit te voeren of uit te zenden. Omdat de advocaat van de gedaagde partij pas maandagavond een dik pak conclusies had meegedeeld aan die van de dagende partij, werd de behandeling uitgesteld tot 1 augustus.

De zaak had op 22 juni al moeten voorkomen, in volle Sinksenfoorperiode. Maar Bart Peeters was toen met vakantie. Voorzitster Six kreeg ook dinsdag het trio Bart Peeters, Ronny Mosuse en Hugo Matthyssen niet te zien. Ze kon het trio dus niet uitvragen over de tekst van het gewraakte liedje: "Gaai se lielak foorwaaf, verslete barbiepop, ge riekt nor kiekesoep, a verstaand zit in a bjoetiekees".

Die tekst was bij de foorkramers in het verkeerde keelgat geschoten, vooral bij de vrouwen. "Wij hebben al geen te beste reputatie en vinden het niet leuk wanneer een groepje kermisgangers voor onze attractie het liedje ten beste geeft."

Mr. Marc Deckers wond zich dinsdag op over de strategie van de verdediging met haar conclusie te elfder ure. Ook met de bewering dat "Clement Peerens Explosition" er begin september zou mee ophouden, neemt hij geen genoegdoening.

"Om te beginnen kunnen in dat geval mijn cliënten nog minstens anderhalve maand ongestraft door het slijk gehaald worden. En bovendien kan het vulgaire hitje later nog tot in den treure door radiozenders in de ether gestuurd worden. Wij zullen op 1 augustus dus bij onze eis blijven en vragen een dwangsom van 100.000 frank per inbreuk."

Peter Marckx, de Brusselse advocaat van "Clement Peerens" had al laten weten dat de verkeerde personen gedagvaard waren wanneer het over de platenverkoop en het uitzenden via de radio gaat. "Het uit de handel nemen van het singeltje kan alleen door de platenmaatschappijen en mijn cliënten hebben nog minder inspraak in de programmering van radio-of televisiezenders."

Hugo Matthyssen en zijn manager Rik Tubbax hadden zich al enigzins verontschuldigd: "Het liedje is helemaal niet bedoeld als een kaakslag voor hardwerkende mensen die eerlijk hun brood verdienen. Het is een niet kwaad bedoelde grap over één concrete, zij het fictieve, persoon."

broek. Men kan het ook naar z'n fort hebben: naar z'n zin hebben. Fortificatie: versterking, wallen. Ze heeft iet of wat fortificatie: ze heeft een indrukwekkend achterste.

fortung: fortuin. Haar fortung is gemokt, ze is binnen voor de regen. Zinspeling op getrouwd zijn, het wordt ook van een getrouwde man gezegd.

frak: jas. Ik doe mijn lange frak aan want het wordt buiten al ne frak kouwer. Iemand z'n frak uitkloppen: rammeling geven. Engels frakske: condoom.

frakmans: duivel, duvel. In de vroegere Antwerpse volksverhalen heette de duivel vaak frakmans omdat hij een lange zwarte frak droeg die tot op de grond reikte om z'n bokkenpoten te verbergen. Zie ook onder duvel.

framasson: vrijdenker, vrijmetselaar. Ook bijnaam van vroegere liberalen, die destijds overwegend anti-clericaal waren. Framassonnegazet: De Nieuwe Gazet.

frankaard: franke jongen, frank maske, een frank stuk. Onbeleefd, onbeschoft, zonder manieren, wachten hun beurt niet af, zwijgen niet wanneer de grote mensen klappen, weten alles beter. Kortom, we hebben hier te maken met franke-teuten en deze frankaard is in het Antwerps een frankort.

frank-joenk: een kind met veel praatjes.

Franse-colère: in een Franse-colère schieten: heel kwaad zijn.

Franse-commose: een plaats of gebeurtenis waar veel Franstaligen bijeenkomen.

Franswerps: vanaf 1797 legden de Franse veroveraars hun taal op als enige officiële taal in België. De hereniging van de Zuidelijke en Noordelijke Nederlanden (Verenigd Koninkrijk der Nederlanden) in 1815 kon het tij amper keren, daarvoor was het Frans hier al te vast ingeworteld. De pogingen van Willem I om het Nederlands op te leggen als officiële taal van het Vlaamse landsgedeelte, werd een van de oorza-

ken van de gebeurtenissen van 1830, waarbij de Belgische staat gesticht werd als een Franstalige natie. De bovenlaag van de bevolking sprak Frans, de burgerij volgde hun voorbeeld en ook de volksdialecten, vooral in steden zoals Brussel, Gent en Antwerpen werden beïnvloed door het Frans, maar in grotere mate dan dit ooit met het Spaans was gebeurd. In Antwerpen hebben we goed op ons pootjes moeten staan om de verfransing 'n halt toe te roepen. Tot ver in de jaren veertig werd er door de Antwerpse burgerij nog veel Frans gesproken, straatnaamborden en teksten in grootwarenhuizen waren nog tweetalig, ook op trams en autobussen. Een bordje op de tram luidde: Défence de cracher sur le plancher. Er verscheen nog een Franstalige krant, La Metropole, die in de volksmond Mie-petrol werd genoemd. In de Grand Bazar was de administratie ééntalig Frans, de Bourlaschouwburg was de Royal of het Frans Theater en de omgeving ervan het Quartier-latin, waar de maskes van plezier in avondkledij in dure kabardoeskes zaten, échte champagne dronken en ook Frans taterden. Dit Frans getetter werd door de modale Sinjoor parlez-chichie genoemd, parlevinken en parlez-de-chic. Wat 'm niet belette de burgerij na te apen, en op die manier ontstond een mengeling van Antwerps, als spek doorregen met Franse uitdrukkingen, dat Frans met haar op was, maar dat men later Franswerps is gaan noemen, Enkele voorbeelden: rien-de-knots, coup-du-fer-de-la-pitrol, fleur-de-matras, paljas-parterre-chambre-garnie, comment-ça-floddere, ça-va-blink, grand-jàr-petite-noble, le-vieux-jour, bec-du-gaz, duur-de-comprenuur, op-'n-tout-en-tierre vallen, de but-en-blanc, par-pied, ça-stink-alors, enz. Heel speciaal was en is de uitdrukking: portemonnee-vous-bien. Meestal wordt daar 'n beetje smalend hou-je-goed mee bedoeld, want de Antwerpenaar toont nu eenmaal niet graag z'n gevoelens. Recent is de rue-vaseline, voor de Van Schoonhovenstraat, vanwege de talrijke homobars aldaar. Destijds waren er ook Franswerpse liedjes zoals: vive-l'amour-toujours, dans-ton-coeur, den-hond-die-mag-binnen-maar-den-àwe-moet on-de-deur. Ook in kinderliedjes tijdens het touwspringen of aftellen kwam veel Frans voor: hedde-nie-gezien-van-je-né-pas-vu, mijn-klein-hondje-is-perdu, 't-is-gon-lopen-dans-la-rue, met-een-stertje-on-z'n-ku... En: ma-mère-ma-mère-est-la, elle-a-manger-du-krop-salad. En spraken we vroeger niet over de château-du-Nord en de Place-Sint-Anne, wanneer we naar 't Noordkasteel of het Sint-Anneke gingen? En gingen we (wanneer we er te krottig voorzaten) niet op vakantie naar peu-chemise (Wijnegem) of naar nieverans-les-bains. Ja ja, toujours-l'amour-en-ze-schudde-met-haar-gat, zo was het toch? Laat ons maar rechtuit spreken!

frazelen: kindergeluiden. Wanneer ze hun eerste woordjes proberen te vormen: ze beginnen al te frazelen.

freet: vreet, eten, voedsel. Nogal vulgaire gezegden: *de freet trekt hier op niks; hij laat z'n freet staan; hij trekt 'n bakkes tegen zijne freet; als de freet u niet aanstaat, dan legde uwe kop er maar naast.* Grote freters eten de oren van uwe kop.

freetpartij: vreetpartij. Er is daar een stukske gegeten, het was er 'n echte freetpartij.

freetzak: scheldwoord. Persoon die overmatig veel eet, ook altijd over eten praat en leeft om te eten. Er zijn ook nog freetkabassen, schoofzakken en als er veel freetzakken aan tafel zitten, mag men gerust spreken van een freetzakkerij. In de dikke Van Dale worden ze niet vermeld, in het A.N. bestaan ze niet.

frennen: rafels. Hij loopt met frennen aan z'n broekspijpen, maar dat kan ook omdat het een modeverschijnsel is. *Wat men vroeger in de voddenmand gooide, daar loopt men nu mee op straat.*

freter: vraatzuchtige eter. Men stelt hem dikwijls de vraag of hij misschien de zoon is van Dréke-de-freter. Ook benaming voor gezicht: hij is op zijne freter gevallen.

frikadellen: gehakt, frikadellebrood. Een mengsel van gehakt, eigeel en broodkruimels of chapelure. Er zijn ook frikadellebollen.

friko: het eten. Is de friko klaar? Andere benamingen voor eten zijn den boef, den bik, en die van 't kantje hebben het, zoals we hiervoor gezien hebben over de freet. Aan tafel wordt er ook gemoekeld, er zijn erbij die altijd de volle sloef moeten hebben en zoveel in hun kas slagen of binnenbas doen tot ze grond of bodem voelen. De meeste Sinjoren houden van lekker eten, ze gaan 'n stukske eten. In hun stad kunnen ze een culinaire reis rond de wereld maken, vandaar dat ze ne Chinees, nen Turk, ne Spanjaard, nen Italiaan of ne Marokkaan gaan eten. Ze zitten ook bij feestelijke gelegenheden graag met hun voetjes onder tafel, maar dat belet hen niet ook van de dagelijkse friko te genieten. Wie eetlust heeft ziet ze vliegen en wordt al waterachtig als hij nog maar aan lakker betjes denkt. Het eten kan zo flauw zijn als een

klets in uw bakkes of zo zout als brak, het kan zo heet zijn dat ge er uw zieltje aan kunt verbranden, het kan ook te rens, te zurig of te klef zijn. Van warm eten zegt men dat het vuur heeft gezien. Er is slappe en straffe kost, in het eerste geval is het maar buikvulling, water en wind. Alleen kieken mag men met de vijf geboden (de vingers) eten, maar wie aan tafel een boer laat, krijgt te horen: geft-dien-boer-ne-stoel. Wie gedurig vraagt wat er te boeffen valt krijgt als antwoord: *petatten-met-scheten, of: broeksbonen-met-korenten,* of: *nissers, dat zijn koppen-van-soldatenpissers.* Is de soep te dik, dan kan ze verlengd worden, is ze te heet dan moet ge ze laten verslagen, trouwens, heeft uw moeder u niet leren blazen? Van vis eten krijgt men dorst, vis moet zwemmen. Schapendorst is honger en sommige mensen zijn alleen maar gelukkig, zijn er gére bij als hunne molder maar marcheert. Het vel van de melk is een boerinnenslip of een boerinnenbroek. Als de melk kabbelt heeft ze haar gat gedraaid en wie veel eet, krijgt te horen: amai, gij moet ook niet op mijnen kleinen teen komen kakken! Op het menu van alledag vindt men: petatten-met-pel-en-al (aardappelen gekookt in de schil), roppekes en boterroppekes (rapen en boterrapen), rooikolen, pekes (worteltjes), dikke ziel (biefstuk), zelfs een half kieken met appelspijs gaat er op 'n weekse dag goed binnen. Maar een man is dommer dan een haan, want de man neemt genoegen met een half kieken. Sausdieven zijn droge aardappelen die veel saus nodig hebben. Een gardevil of gouden leervogel gaat er gemakkelijk binnen. Verder zijn er nog preummekes, spineuze, schellevis, zure frut, krikskes, koekebakken, eps, garnot, màregpeppekes, enz. Op de kiekesoep liggen vetoogskes en zelfs een knoeft brood wordt niet afgeslagen, vooral als er slijpersgerooktvlees bij is, maar het gaat even smakelijk met een weust naar binnen. Boterhambeleg is in Antwerpen en omstreken toespijs. Een gezegde is: *als er bezoek is komen er zeven soorten toespijs op tafel, maar anders is het maar nen boterham met nossers of met nissers.* Champagne van de kraan is water. Een insinuatie wanneer men niets aangeboden krijgt en men staat of zit erop te zien: *dat ziet er goed uit, maar ge moet het zélf eten.* Tafelvlaams is grove of vuile taal aan tafel, en bonen freten heeft niets met eten te maken maar betekent: iemand benijden. *Het eet geen brood* wil zeggen dat het niet haastig of dringend is. Die eten dat ze zweten en werken dat ze kou lijden, dat zijn de échte lamzakke. Van een geleerd bolleke wordt gezegd: *hij heeft meer gegeten dan alleen maar rattepootjes.* Iemand die een opvallende voorkeur heeft voor een bepaald soort voedsel, laat ons zeggen aardappelen, krijgt te horen: gij zult nog eens terugkomen in een petat

of: toen ik u den eersten keer zag dacht ik dat ge een petat waart! Kieskeurigen hebben een delicaat maagske en wie te weinig eet, valt van de graat. Soms kan men te veel geboeft hebben en moet men gaan geubbelen, gaan overgeven of over de tong gaan kakken of gaan spauwen. Het eten is hun dan niet goed bekomen of ze zijn te sloekkig geweest, het zijn sloekkenberen geweest!

frim: iets voor de frim vertellen: zonder betekenis.

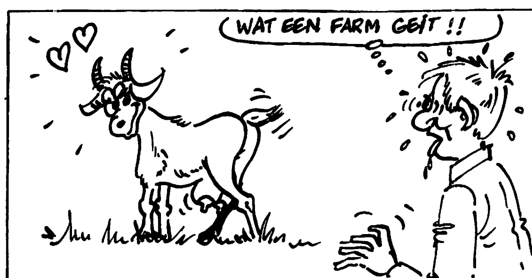
frotten: trage dans, blues, waarbij men dicht tegen elkaar danst en wat ter plekke staat te wiebelen of te frotten. Het woord komt allicht van frotting-blues, frotten = wrijven. Ook: plakker.

frul: nietige voorwerpen zonder waarde. Een kleed kan vol frullen hangen. Zich met frullen bezighouden is tijdverlies.

frut: kopvlees. Heel gekend was frut-van-Raes, een slager die zich in kopvlees had gespecialiseerd. We zeggen hier ook Gentse-kop, terwijl het in Gent zélf huufdflàke is. Een vaak gehoord gezegde is: *ik mag frut, maar géne zure*. Ook kan iets in frut vaneen vallen, dan is het naar de knoppen en ligt het in frut. Een beenhouwer wordt ook frutter genoemd en wanneer er iets niet gaat zoals wij het graag zouden willen, is onze frut maar zuur. Frut is het énige vlees dat men niet aan een haak kan hangen. Tegen iemand die iets niet goed begrepen heeft, en vraagt wat er gezegd is, wordt soms ook spottend gezegd: *Dat-'m-frut-mag-mor-géne-zure*.

frutselen: onbelangrijk werk verrichten, maar wat zitten te frutselen. Wie dus alsmaar zit te frutselen verricht frutselwerk en het wordt gedaan door frutsventjes, frutswefkes en frutselkonten. Wanneer jongetjes in hun broekzak heimelijk bewegingen maken, krijgen ze soms te horen: zit zo niet in uw broek te frutselen.

furie: in een furie schieten: zich erg kwaad maken. Een furie van 'n vrouw, wijf. Ook: Spaanse furie.

gaande: nog gaande en staande zijn. Niet helemaal fit, maar toch ook niet direct ziek, zo'n beetje tussenin.

gaget: samenvoeging van gaat-het. Gaget-zo'n-bitje?

galderij: gaanderij, galerij.

galjard: van het Franse 'gaillard'. Komt in meerdere Vlaamse dialecten voor: wat al te vrij, los, schuin, vrolijke kwant, kerel, vent. Dat is ne galjard; dat is een grote, dat is me er eentje. In 'wat ne galjard' betekent galjard: groot. Uitspraak: galjaar.

galnoot: wilde kastanje. In het volksgeloof of bijgeloof zou men het speen (aambeien) kunnen genezen of voorkomen door een galnoot in de broekzak te dragen.

galosche: rubberen overschoen.

gamellenboeffer: beroepsmilitair. Vanwege de gamel, waaruit militairen hun maal nuttigen. Een gamel is een rechthoekige, meestal blikken of aluminium eetpan.

gank: gang. De gank van de wereld. Nu gaan we nogal ne gank!

ganzenek: persoon met opvallend lange nek. Camiel Huysmans, de vroegere burgemeester van Antwerpen werd door z'n politieke tegenstrevers de ganzenek genoemd, ook in spotprenten en cartoons kwam hij op die manier over.

gar: zin, goesting. *Het is mijne går niet.* Not my cop of tee.

gardevil: politieagent, stadsbewaker, letterlijk uit het Frans vertaald.

garnot: garnaal.

garzelementen: in stukken vaneen, rats in garzelementen. Komt van gruzelementen.

ga-slagen: zorg voor iets dragen, gadeslaan. Z'n eigen gà-slagen: z'n gezondheid in acht nemen. Hij heeft zich nooit ga-geslagen: niet verzorgd zoals het hoorde, nu betaalt 'm er het schoon van. Met schoon wordt eigenaardig genoeg lelijk bedoeld. Men kan ook z'n gade slaan, maar dat is verwerpelijk en primitief, dat wordt alleen gedaan door brutale kerels.

gat: in de betekenis van achterwerk. Het kind z'n gat is weeral gewassen: de taak is volbracht. Ge kunt eens in mijn gat zien: weggaan, verdwijnen. Men kan ook in z'n gat gebeten zijn, viesgezind zijn, maar dan hebt ge twee keren werk, want dan moet ge nog proberen terug goedgezind te worden. Ze hebben peper in hun gat: het kan niet rap genoeg gaan. Ze lopen de benen van onder hun gat: veel moeite doen om iets te bereiken. *Gat is gat, sprak de boer, en hij kroop op z'n varken. Dat is gedaan van me gat:* slecht uitgevoerd werk. *Ze maken altijd van hun gat:* ze moeten altijd reclameren. *Verheft uw lui gat en doet het zélf. Mijn gat is voos van 't zitten.* Spottende uitspraak: dat weet mijn gat ook. 't Zelfde gat uitgaan: de geschiedenis herhaalt zich. Ziet men er geen gat meer in (hopeloze zaak), troost u, men kan dan nog altijd gatteken tast doen.

gathanger: sleepdrager, aanhanger, meeloper, gatkruiper, gattekesloper. De gathanger van de burgemeester, de burgemeester en zijn gathangers.

gatlakker: gatlikker, vleier, onderkruiper, kruipt in het gat van de bazen.

gatman: dokwerker die in het gat (open ruim) van het schip staat en aanwijzingen geeft aan de kraanman.

gatspie: ludiek antwoord op wie. Wie? Gatspie!

gatspiegel: het gezegde *meneer/madam van gatspiegel* slaat op een persoon met veel jannestreken. Waarschijnlijk heeft het ook iets met narcisme te maken: een persoon die zijn/haar achterwerk bekijkt met een spiegel, dus een gatspiegel.

gatteken-tast: voorspel bij het vrijen. De Engelsen zeggen: 'petting' of 'to pet'. We zijn er wel op vooruitgegaan, vroeger heette het vuil manieren... en werd het op de achterste rij van de bioscopen gedaan.

gauwte: vlug, gauw, tussen twee bedrijven in. Met de gauwte een ander broek aanschieten.

gazet: krant, dagblad. Antwerpse gazetten zijn (of waren) met hun bijnamen: de Volkstroempet (Volksgazet), het Ganske (Het Handelsblad), de Nief Slaapmuts (de Nieuwe Gazet), Mie-Pitrol (La Metropole), de Antwerpse Zorgen (de Antwerpse Morgen) en de Frut (Gazet Van Antwerpen). De frut is niet aan z'n bijnaam gekomen omdat men er frut mee inpakte bij de beenhouwer – de beenhouwer die zoiets zou uitspoken, zou direct zijn zaak kunnen sluiten – maar omdat de gazet, toen die nog in lood werd gezet, dikwijls slordig aan de steen opgemaakt werd, kleine en grote stukken tekst onder en boven, links en rechts door elkaar en er op die manier soms wel als 'n stuk frut uitzag. Het weekblad 't Pallieterke wordt ook wel eens 't Zwart-Moniteurke genoemd en het Nieuwsblad is natuurlijk 't Nifsblad. De man die de krant thuisbezorgt is de gazettevent. Vroeger kondigde hij z'n komst aan door op 'n blikken fluitje te blazen. De vrouw die de krant aan huis brengt, is het gazettewijf... Gazettepraat verkopen duidt op personen die valse of alarmerende geruchten verspreiden, en sommige mensen lezen alleen maar de bélekes of de mannekes in de gazet, ze zouden dus beter 'n mannekesblad kunnen kopen. De mannekesbladen waren de voorlopers van de stripverhalen, een gekend mannekesblad van voor de oorlog was de Kindervriend. De gazet is ook een scheldnaam voor een klappei, sjauwelwijf of sjauwelvent: zij zijn de gazet van de straat, ze gaan alles uitbellen.

gebasterdeerd: bastaard, uit twee soorten gekweekt. Een verbasterdeerde jachthond.

gebenedijd: om een zin te versterken. Hij sprak van heel de avond geen gebenedijd woord. Er was geen gebenedijde ziel te zien.

gebeten: boos, nijdig, gebeten zijn, op z'n pik getrapt.

gebeuren: buren. Men ligt soms overhoop met de gebeuren. Ook: in de omgeving, in de buurt, in de gebeuren.

gebeusteld: gevochten. Er wordt gebeusteld dat de pluimen in de gebeuren vliegen.

geblutst: gedeukt. De auto was nog maar pas uitgeblutst, of 't was al opnief koekenbak!

geboebeld: met bobbels, boebels. Geboebeld (gebroebeld) glas.

geboorte: vlak voor de geboorte: ze loopt op haar laatste benen, het kan voor alle dagen zijn. Nà de geboorte: ze is haar pakske kwijt. Zie ook onder zwangerschap.

gebrekkelak: gebrekkig. De gebrekkelakken gaan kramakkelak. Gezegde: de wet is voor iedereen 't zelfde, behalve voor de gebrekkelakken.

gebrekkige: gehandicapte.

gebreurs: broeders. Het zijn twee gebreurs.

gedaagd: van gedaagden ouderdom of leeftijd, maar niet stokoud, rond de zestig. Het is al ne gedaagde mens.

gedoeng: een groot gedoeng. Groot gedoe, drukte van belang.

gedroogde pruim: oude vrouw. Een autobus vol gedroogde pruimen.

geefachtig: genegen om te geven, uit te delen, niet op z'n zak zitten. Het zijn geefachtige mensen.

geelogen: staan te geelogen. Niets te doen hebben en zich vervelen.

gefaloueerd: sluw, uitgekookt, uitgeslapen, doortrapt, alle waterkes doorzwommen, vaak ook slecht van karakter. Zo iemand is dan een gefaloueerde smeerlap.

gegeveld: goed gegeveld zijn: een grote neus hebben. Toen ze de neuzen uitdeelden, stond hij op de eerste rij.

geheimpikker: politieagent in burger. Opsporingsdienst. Het Frans-werps hiervan is geheimpiquer.

geheim-pikeur: detectieve, speurder.

geit: dwaze vrouw. Maar ook: 'n farm geit!

gek: *zot zijn doet niet zeer, maar 't joekt* (jeukt) *'n bitje.* Gezegden met de vleet: zo zot als 'n achterdeur, als 'n molen. Ze spelen, ze trappen door, vangen, er is een vijs los, ze kloppen ernaast, hebben ze niet alle vijf, hebben er maar vier en 'n bezekoek, ze zijn zo zot als een mus, ze zijn een kwink kwijt, ze zijn niet goed bij de hunne, ze zijn van Lotje getikt, ze hebben een poesjenellenkot in hunne kop, ze hebben er maar vier en ne korentenkoek, ze zijn horendul, zo zot als een mus, als een kruk. Bij de vrouwen vinden we een zot getrek, een zotte molen, 'n half verwaaide, 'n zot spook, 'n zotte kut, 'n model, ne nummero, 'n zotte mossel. Bij de mannen: kwiet, halve gare, bietekwiet, rare Marus, rare vogel, mafkegel, (mafketel zegt men hier niet), onnozel geboren, zot gewiegd en lam getutterd. *Wie zich zot houdt moet niet werken. Ze zijn zo zot nog niet als ze eruitzien. Laat die zot maar los.* Men kan ook zot van glorie zijn, in dit geval heeft men de gloriol. Er zijn ook exemplaren met een zot gezicht of een zot voorkomen en de zotte koppen ook niet vergeten. Men verkoopt zotte kuren, hangt het zotteke uit. Een vrouw die altijd staat te gibberen is een zotte vlaai of zotte koof, maar echt zot is ze niet, er zijn alleen maar wat kosten aan. De meeste zotten zijn duur-de-comprenuur (traag van begrip als het hen goed uitkomt), en wanneer ze iets proberen uit te leggen, trekt het zoveel op een koem-meke soep als mijn gat... alles bij elkaar zijn ze zo zot als Sinterklaas z'n kloten en iets kan ook 'n zottekesspel worden.

gekabbast: arm in arm lopen, de armen in elkaar gehaakt, aanhan-gen, kabassen.

gekeest: gekeest zijn, bedrogen zijn, er aan zijn voor de moeite.

geknauwd-papier: volkse benaming voor papierpap, papier dat in water werd geweekt en waarvan men allerlei vormen kan maken. Het

wordt uitgesproken als geknaud-papéér. Waarschijnlijk is het afkomstig van het Franse papier-mâché.

gekommous: knoeien, achterbaks gedoe. Is dat wijd gedaan met dat gekommous?

gekrokt: gekraakt, stijf, moe, stram. *Ik voel mij helemaal gekrokt, ik heb precies onder ne platte wagel gelegen.*

gelak: gelijk. Gelak het is, is het.

gelas: glas, een gelas bier. Ook: gelaske.

gelattig: glad. Het is gelattig op straat. Gelattige: bijnaam voor plantrekker, iemand die het vuile werk aan anderen overlaat. Gezegde: *gij-zijt-ne-gelattige-gij!*

gelazenmaker: glazenmaker.

geld: er zijn nogal wat gezegden en spreuken over geld. *Zijt gij hoer of dief, hebt gij geld ik heb u lief. Geld maakt niet gelukkig, maar 't is wel gemakkelijk. Geld maakt alleen gelukkig op het ogenblik dat ge het uitgeeft.* Synoniemen: piasters, duimkruid, blek, noppen, schijven, lood, pikkenotjes, poen, ballen, baarden, petatjes. Klein geld is nikkel of schrap: men kan er ook wat schrap voorzitten. Bankbriefjes is papieregeld of behangerspapier. Betalen is stuiken, piasteren, overkomen en leggen gelijk de kiekens. Wie zonder centen zit is blot, blut of mot, hij zal alleen kunnen betalen met peeschijven, wat er op neerkomt dat het op de spiegel wordt geschreven, hopelijk niet met dubbel krijt, zoals dat soms hier of daar 't geval is. Veel geld wordt ook omschreven als 'n dikke sloef of ne farme slodder. Ontvangt men onverwacht geld, dan is dat een appeltje dat van de kast valt, zoiets komt zuut binnen. Men kan ook geld binnenrijven, geld zoekt geld, alhoewel geld gemaakt is om te rollen. Met geld komt men overal te nauwe, met een dikke zweer op zak kunde de royale uithangen, het kan er vanaf.

geldklopperij: iemand in de valies zetten: te veel rekenen. In iemands zakken zitten. In verdachte kroegjes is het ook dikwijls niets anders dan een geldklopperij.

geleerd-bolleke: iemand die studies gedaan heeft en dus veel letters heeft gefrét.

gelot: gelot hebben, niet meer in de gunst of in de gratie staan. Gedaan met vasthauwe, hij heeft gelot. Hij heeft er gelegen met z'n schoon lijf, hij kan oprijen met zeep aan zijnen buik.

geloterd: ze hebben hen een tandje geloterd, benadeeld, in de zak gezet, veel geld afgetruggeld.

gelukzak: persoon die veel geluk heeft. Het geluk is voor aardige mensen, dat zeggen ze toch altijd, met dien verstande dat aardig hier eigenaardig betekent. Men kan dikke piet hebben, chance, het geluk met klompen aan z'n gat hebben hangen, ze zijn in de goei negen gevallen. Men kan ook 'n gelukkige engel gediend hebben, aan iets schaperen dat heel slecht had kunnen aflopen, wie zoveel geluk heeft, mag dan wel eens 'n dikke kaars branden.

gemak: wc. Ook: gemakkelak: gemakkelijk. Op z'n gemak zijn.

gemeen: vulgair, straatjesvolk (uitspraak: strotjesvollék), volk van 't kantje. Onder hen vindt men de bitskoemmers (van het Engels beachcomber), de absjaars, heurken, schobbejakken, loebassen, oesems, sloebers, luiszakken, judassen, verloren kosten, bootjesroeiers, vaatjesklinkers (komt van vroegere buitenslapers, die de restjes van wijnvaten uitdronken). Het is allemaal reucht, bucht, scheurremeurre. Naar hunne praat moet ge niet luisteren, houdt hun handen maar in 't oog, want voor dat ge 't weet draaien ze u ne neuk.

gemoed: het gevoel, medeleven met andere mensen. Haar gemoed schoot vol, ze kreeg er de tranen van in de ogen, het pakte haar.

gemollig: mollig, poezelig. Een gemollig vrouwtje, niet dik, maar toch stevig in het vlees zittend.

gèneke: klein korset met jarretellen.

geneuk: prutswerk, voddenwerk. Ook 'n kind is 'n geneuk of 'n klein geneuk. Men gebruikt het woord ook wanneer men het over een kleine vrouw of man heeft.

geneuterd: het is niks geneuterd, niks gekort.

gepasseerd: gepasseerd zijn: gestorven zijn. Hij heeft z'n laatste kakske gedaan (zie ook onder dood).

gepasseerde: voorbije, de week die gepasseerd is, gepasseerde maand, gepasseerd jaar.

gepresseerd: haastig, gepresseerd zijn, nog ergens heen moeten of nog iets dringend moeten doen.

gepros: van prossen, gesukkel, veel duwen en trekken, moeizaam. Het was een heel gepros, om daar door te geraken. Men kan zich ook volprossen met snoep of voedsel, dan betekent het volproppen.

gere-bij: goed gezind zijn, er graag bij zijn, vrolijk zijn.

geregeld: het meisje is geregeld, ze is juffra geworden. Betrekking hebbend op de menstruatie. Vroeger werd er rond de gebeurtenis van het juffra-worden bij de burgerij een feestje gehouden. Ook: regelmatig: ik zie ze geregeld.

gerenueerd: ze zijn gerenueerd, zitten op hun tandvlees, zijn den berg af. Ook: renuaties: lieden die alles naar de knoppen doen.

gere-zing: graag zien, houden van.

gerichtig: de kortste weg of afstand: langst daar zijde gerichtig, dichterbij.

gerief: gereedschap. Het is handig om een vrouw of een man in huis te hebben.

gerieven: in een winkel de klanten gerieven, bedienen. Bij de bakker staan ze 's zondags met vier maskes te gerieven, dat is daar 'n goudmijn.

gerij: het klein gerij, het klein grut, de kinderen, de klein mannen. Ook: het gerij op straat, auto's, trams, brommers, fietsers, enz. Oppassen tijdens het oversteken voor het gerij. Wij komen met het eigen gerij: met eigen auto of brommer.

gerokthad: geraaktheid, beroerte. Hij heeft een gerokthad gekregen.

gerustighad: gerust zijn, zich van niets aantrekken, geen zorgen rond het hoofd hebben. Nu mijn schoonmoeder dood is, weet ik geen blijf van gerustighad.

geschaafd-Antwerps: een bij de 'betere standen' in de mode komend afgeroomd eenheidstaaltje, waarin zoveel mogelijk de harde Antwerpse A wordt gecamoufleerd en boude of gepeperde uitdrukkingen worden weggelaten. Een taaltje dat ook getetterd wordt door de patékesmedammen van de Meir. Dit eenheidstaaltje kunnen we vergelijken met pils, terwijl het échte Antwerps met z'n smakelijke uitdrukkingen streekbier is, zeg maar nen farme bruine van 't vat. Dat er veel Antwerpse uitdrukkingen verdwijnen is een evolutie die niet te stoppen is (zie ook onder oud-Antwerps, waar men een lijst vindt van vergeten gezegden en spreuken).

geschapeerd: daar zijn ze goed aan geschapeerd, ontsnapt. Dat schol (scheelde) maar 'n horreke (haartje). Ze hebben hoerechance gehad.

geschoren: bedrogen zijn. Men kan ook met iemand geschoren zitten: een onwelkome gast.

geschoteld: gepast, geschikt, gemakkelijk. Het moet voor hen allemaal nogal geschoteld zijn, men moet het allemaal onder hun gat brengen, zelf zullen ze gene poot uitsteken.

gesemmel: getalm, getreuzel. Ze staan te semmelen, verdoen hun tijd, laten het beste van den dag voorbij gaan, weten met hun eigen genen blijf, ze staan te kutkammen. Er kan dan ook sprake zijn van een semmelgat, een semmelvent of een semmeler.

gesjaard: er mee gesjaard zitten, opgescheept zitten: tegen de zin met een onsympathiek iemand geconfronteerd worden. Ook een mislukte aankoop gedaan hebben.

gesjaggel: met verdachte zaakjes bezig zijn. Sjaggelaars zijn voor geen dem te betrouwen.

gesjauwel: van wauwelen, gebabbel, getater, gesjauwel achter de rug. Zè-mor-zeker-dat-er-wa-achter-'t-gat-gesjauweld-wordt.

gesnopen: begrepen. Heddet-gesnopen? Gesnapt?

gespaarzaam: spaarzaam, het tegendeel van verkwistend. Een gespaarzame vrouw, een gespaarzaam wefke.

gespraakzaam: een persoon die graag praat, men heeft er klaps aan, of ne klap aan.

gestroopt-kornijn: pasgeboren kind. Het is precies 'n gestroopt kornijntje!

gestuikte: kleine, maar stevig gespierde persoon. Zo iemand waarmee je beter kunt eten dan vechten.

getater: getetter, tateren, ook door elkaar tateren, razen.

getrêter: getreiter, treiteren. Het moet nu maar eens afgelopen zijn, met dat getrêter.

getrouwde-lap: getrouwd, gehuwd man.

gettebroek: slobkous, soort kousenbroek voor mannen.

getten: rennen, djeurren.

getuigene: getuige.

geubbelen: kotsen, overgeven, over de tong kakken, nameten.

Geuzenhofkes: oudere Sinjoren noemen de Rooseveltplaats nog altijd de Geuzenhofkes. Vanwaar komt die benaming? De Geuzenhofkes waren vroeger, in het voor het milieu bétere tijden, een groene oase in het hartje van de stad. Ze werden in 1875 aangelegd, toen Antwerpen een liberaal stadsbestuur had, liberalen werden toen geuzen genoemd, vandaar Geuzenhofkes. De hofkes hadden een oppervlakte van 220 vierkante meter en er stonden 84 bomen, vijftien coniferen en evenveel rustbanken en bloemperken. Het was er in de zomer zalig toeven, onder het goedkeurend oog van Antoon Van Dijck en Jacob Jordaens, die er hun standbeeld hadden. Over de Geuzenhofkes werden vroeger schimpliedjes gezongen, de bomen, struiken en bloemen

zouden versmacht worden door het stuifzand en heel de aanplanting zou roemloos ten onder gaan. Maar alles groeide er als boerenkool. Spoedig werden dan ook verzoekschriften ingediend om de Geuzenhofkes uit te breiden, maar het is bij die twee hofkes gebleven. Er is vroeger wat afgevrijd op de banken van de Geuzenhofkes. Het wemelde er in de buurt van danszalen met grote orkesten, zoals El-Bardo, Savigny, De Bingo's, Palladium, Wintergarden, enz. De Geuzenhofkes vormden ook de terminus van de buurtspoorwegen, de zogenaamde boerentrams, waar de piotten, gekazerneerd op de Luchtbal of in Brasschaat, uitvoerig afscheid namen van hun lief. De Geuzenhofkes en de Gemeentestraat zijn ook 'n tijd het operatiegebied geweest van de Antwerpse straatmadelieven, die je er zelfs voor een héle week aan de haak kon slaan voor 700 frank (prijs anno 1947). Toen in de jaren vijftig-zestig in Antwerpen een ware afbraakpsychose losbrak, waren de Geuzenhofkes het eerste slachtoffer. Het groene oord werd een lelijk, kaal betonnen plein, een terminus voor stinkende autobussen. Meteen verdween een stukje pastoraal Antwerpen en werd er iets geschonden dat nooit meer zou terugkomen. Er staan nu terug bomen (of het prille begin van bomen) en zitbanken, maar het zijn de gezellige Geuzenhofkes niet meer, zelfs de straatmadelieven bloeien er niet meer. Toen de Geuzenhofkes verdwenen, was contestatie nog niet in, de Sinjoren, altijd op de eerste rij om te preutelen, hielden hun wafel dicht, groene meisjes en groene jongens bestonden toen nog niet...

geuzze: zin, ze heeft haar geuzze, haar goesting gekregen. Ook: die zatlap heeft meer dan z'n geuzze, het leste heeft 'm gepakt.

gevangenis: bak, barrebitjes, hotel Den Houten Lepel, de gevangenis in de Begijnenstraat. Ze hebben hem bij z'n schabbernak gepakt en in de doos gedraaid. Ze hebben hem in de boeikes geslagen en met het dievenkarreke meegenomen.

gevelkletser: schilder die gespecialiseerd is in gevelschildering. Een gevelschilder is zeker niet altijd 'n slechte schilder, maar het is wél 'n bijnaam voor 'n slechte schilder: het is maar ne gevelkletser.

gevers: meneer gevers. Wanneer iemand 'n rondje geeft in 'n café, tilt men het glas op en zegt: oep-de-gezondhad-van-menier-gevers, of: oep-de-gezondhad-van-den-nieuwen-deken!

gêve-trot: met een gêve trot kan men alle richtingen uit. In de eerste plaats slaat het op een mooie aantrekkelijke vrouw, maar het kan ook zijn dat het om een vrouw gaat met een 'geef' karakter, goed, zachtaardig, betrouwbaar, sportief en intelligent. Gêve zal wel van gaaf komen, en trot vinden we terug in het koosnaampje trotteke of: me-klein-trotteke. Het gaat hier dus over een farm wijf, een geef maske, 'n beeld van 'n vrouw, een pronte vrouw, een sappige druif, een bloem op het veld, een bie, een schoon joenk, een knappe geit. Ze is meestal goed gedraaid van oren en poten, de oren slaan op de inhoud van de bloes, de poten op de bips of op de poep. Onze gêve trot heeft natuurlijk schoon (mooie) benen en een klassiek Antwerps gezegde luidt: ze heeft schoon benen en 't zijn er tot aan haar gat! Wanneer zo'n gêve trot haar entree maakt of op straat loopt zijn aller ogen op kwatta gericht (kwatta was destijds een gekend chocolademerk). Opgepast echter met al dat moois, want van een schoon tafel-kunde-ni-eten. Relativerend klinkt het: het is geen misse, maar er zijn er al schoner verzopen. Of: kom, ze mag er zijn, strontvliegen zijn er ook. Wanneer een gêve trot zoiets hoort, zegt ze vinnig: *manneke, ik ben geen spek voor uwen bek, ik ben venten gewoon en geen postkaarten!*

gevlast: gevlast zijn: bedrogen zijn. Op iets gevlast zijn: iets graag willen, op iets of iemand z'n zinnen hebben gezet.

gevoileerd: ze is gevoileerd: ze draagt een hoed met een netteke voor hare snuit. Ook: 'n hoed met een vliegenraam.

gewarig: gevoelig. Een gewarige kat, een gewarige hond, zijn bij 't minste wakker en opgeschrikt.

gewemel: drukte, door elkaar geloop, zenuwachtig gedoe. Veel gewemel in de broek van memel.

gewisseld: gelijkenis. Gewisseld en gedraaid z'n moeder. Zij trekt op haar vader, ze is er uit gesneden. Gewisseld en gedraaid haar zuster. Is er geen gelijkenis, dan zegt men dat ze van de melkboer of de bakker zijn.

gezegden: enkele typische Antwerpse gezegden: *Zijne mayonaise marcheert niet:* verstrooid of traag van begrip zijn. *Zo kunde-ne-stront-nog-goe-maken:* veel, té veel aandacht besteden aan het klaarmaken

van eten. *Zo gaat het in de wereld, de éne bepereld, de andere bescheten:* onrecht. *Een gat vol vlooien:* onrustig iemand. Als de deur openvliegt door een windstoot, zegt men: kom binnen, meneer de wind. *Ik kan er niet meer opkomen, 't waren pertang géén leugens.* Als men het over vroeger heeft zegt men soms: *in dié tijd was er van u nog geen sprake, toen sprong ik met u nog over 'n gracht;* ook: *toen-liepte-gij-nog-met-lintjes-in-uw-blokken.* Een ontploffing in de kachel is: nieuws op komst. *Dat scheelt 'm een pak:* dat helpt. *'t Een is 't een en 't ander is 't ander:* bevestiging. *Van den hemelsen dauw kunde ni leven:* ge zult zelf uw handen uit de mouwen moeten steken, ze zullen het niet onder uw gat brengen. *Ge kunt er het gemak niet van betalen:* gunstige aankoop. *Ze moet er niet veel van hebben:* ze vindt 'm niet aardig. *Ze voelen koord en ze trekken:* gebruik maken van een situatie. *Ze mogen onder de mensen komen:* fatsoenlijke lieden. *Ge zijt al ne grote vent of ge zijt al 'n groot maske. Ge komt vanboven en vanonder al uit uw broek:* opgroeiende jongen of meisje. *Ge kunt er u nog niet aan vasthouden:* minder dan niets. *Vijf-keer-te-root:* vijf keer achter elkaar. *Daar is leven mee te houden:* eten en drinken. *Oep-ze-varkes:* opnieuw. In het dagelijks gesprek komen volgende zinnen heel vaak voor: spelde-ga-na-wa? (ben je gek?), hoe-marcheert-da? (hoe zit dat in elkaar?), wa-dis-da-na? (wat is dat?), wa-doede-na? (wat doe je nu?), wor-holde-da-na? (waar haal je het?), as-we-na-is (als we nu eens), nor-wor-heddet? (naar waar ga je?), wor-zedde-na? (waar ben je nu?), da-kanne-kik-ni (dat kan ik niet), da-benne-kik-ni (dat ben ik niet), kattem-oere-bellen (ik had 'm horen bellen), krijk-wat-ete? (krijg ik wat te eten?), ze-zee-das-zet-gezee-hee (ze zegt dat ze het gezegd heeft), hedde-ze-zing-zing, ze-zag-zag-nogal (heb je ze zien zien, ze zag zag nogal), wemme-het-is-gat (we hebben het eens gehad), doe-dis, mokt-is (doe het eens, maak het eens) enz...

gezicht: een gezicht vol oude lappen, een zorgelijk gezicht.

gezoden: gezoden witte worst in gelatine. Gezegde: *ze zitten er gezoden en gebraden.* Ook: gezaaid en gebraaid.

gibberkont: lachgrage vrouw, doet bij 't minste uitvallekes.

gierig: wie gierig is, kent alle talen, behalve betalen. Als het op betalen aankomt, zijn ze plots doof, horen ze niet langst dié kant. Het zijn potters, geldwolven, ze zitten op hun centen, zijn moeilijk van afgank, ze

denken dat ze ze zullen meenemen in hun graf, ze zijn te gierig om te kakken, als ze de kans kregen placeerden ze een zift op hun schouw en ook een in hun gemak, bij hen worden er maar dunne strontjes gekakt. Neem de proef op de som: trekt een haar uit hun kloten en 't zal klinken gelijk een bel! Ze zitten op hun zak en het zijn pinnekesdunnen!

giraffenek: lange nek, scheldwoord.

gloriol: glorie, soms zot van glorie. Veel schrijvers zitten voor de gloriol op de Boekenbeurs. Gloriëren: zich in andermans miserie en verdriet verheugen en het eigen succes opblinken. De gloriol kan ook in iemands bolleke slagen.

god en klein Pierke: iedereen. *God en klein Pierke zal 't weten*: iedereen zal 't weten.

goedgeboterd: nog goedgeboterd zitten: nog veel geld op zak hebben. Echtgenoten die voortdurend heibel hebben: daartussen botert het niet goed.

goedgebouwd: hiermee bedoelt men goedgebouwde mannen (vrouwen zijn béter gebouwd). Een farme vent, 'n vent gelijk een boom, gelijk een huis, 'n kleerkast, ge kunt er beter mee eten dan mee aflappen. Een brave vent: een oppassende vent. Zone vent! Men kan ook té goed zijn, dan spreekt men van ne sloef van ne vent.

goed-gezind: ze zijn er gére bij, ze verteren nogal 'n beet, ze hebben tranen geblet van plezier, ze hebben zich steendood gelachen, ze zijn blij van contentement, hunne neus krolt van plezier. Plezier moet ge zelf maken.

goed-karakter: hier hebben we te maken met ne goeie leubbe of 'n goei lon, een goei plot, een goei ziel, een doorbrave kloot, een goeie sloef, een goeien bloed, té goed voor deze wereld, ge kunt erover lopen, liggen bij iedereen in de bovenste schuif. Maar: veel te goed is half zot.

goedvinden: ge kunt niet hebben en goedvinden, men kan niet alles verlangen, het kan altijd niet naar de zin zijn.

goei-boter: hoeveboter of boerenboter. Gezegde om het verschil met margarine aan te duiden.

goeien-thuis: een goed tehuis. In een goede familiale sfeer opgroeien.

goeivrouw: vroedvrouw, bakel.

goesting: trek, lust, begeerte. Goesting is koop. Iets tegen z'n goesting doen. Z'n goesting niet krijgen. Iets niet met z'n volle goesting doen. Het meisje is zijn volle goesting. Tegen uw goesting genen beet. Goesting of geen goesting, de pot op (kak of gene kak, de pot op).

golfbroek: een broek die sluit rond de enkels, ook wel eens *drollenvanger* genoemd.

golfke: gebreid vestje.

Gommer: de doden van Antwerpen werden *achter de Gommer* gedragen. Een uitdrukking uit de jaren dat het kerkhof in de Seefhoek lag, op het Stuivenbergplein.

gotje: gaatje. Het is een braaf maske, maar ze heeft 'n deugniet van 'n gotje.

goudvink: spotnaam voor officier in het leger. Op 21 juli is het aan het standbeeld van Albert I een parade van goudvinken.

gràâf: groot, ongewoon, verbazingwekkend. Voorbeeld: het Antwerps is 'n graaf toltje.

graat: ze vallen van de graat, worden graatmager, men kan ze doorlichten met een vetkeske. Gezegde in dit verband: *slaagt-het-mor-in-oewen-das-ge-zé-mager-genoeg.*

grandig: gevaarlijk, onbetrouwbaar, verdacht.

gratie: gunst. In de gratie staan: in de bovenste schuif liggen. Ook de gratie Gods maar afwachten: berusten, geduld oefenen.

gratielak: redelijk, voordelig. Ik heb dat voor 'n gratielak-preske kunnen kopen.

grego: vreemd persoon.

grellig: lelijk, schrikwekkend. Nen grelligen does.

gremel: gremelen, zagen, zeveren. Iemand die alsmaar zaagt en gremelt.

greudsel: raadsel. Geeft nog eens een greudselke op.

grijsplaats: spotnaam voor Groenplaats, sinds de niet zo gelukkige of geslaagde heraanleg met een stoffige wegbedekking in 1993.

grijze-duif: vrouw (man) met grijs haar. Ook: grijze gal.

groengraat: giftige spreker, persoon die tijdens het praten allerlei schimpscheuten laat horen.

groen-hout: *het is daar groen hout:* ruzie, ambras in het huishouden.

groen-zeep: het gaat hier om bruine zeep, maar toch wordt het product nog steeds groene zeep genoemd. Vroeger werd het ook gebruikt om het haar te wassen, van shampoo was toen nog geen sprake. Toiletzeep was witte zeep en alleen rijk volk kocht reukzeep, een stuk reukzeep in een arm huishouden was een raretijd (rariteit, uitzondering).

groes: graszode. In het Antwerps dialect betekent groes ook schaamhaar: *die heeft iet of wat groes. Ze heeft ne grote groes voor haar deur liggen!*

grofke: bruin brood. 'n Grofke, bakker. Vrouwen hebben twee wittekes en één grofke, de wittekes slaan op de boezem.

grondsmokske: grondsmaakje. Bijnaam voor kleine vrouw.

gronzig: de gronzigen dag: de godganse dag.

groot: groot van was. Bijnaam voor een grote vrouw: gendarm. Ge

kunt er gendarmen uit kweken, iet of wà wijf, om die den baas te kunnen hebt ge een leerke (laddertje) nodig. Grote man: lange wapper, lange zwik-zwak, 'n groot lawijt, grosseel, dikwijls zijn ze groot en lomp. Groot volk: bazen, directieleden, oversten, personaliteiten enz.

grootgebracht: niet opgevoed maar grootgebracht. Ze zijn in de wat grootgebracht. Onbeschofterik, waar zedde gij grootgebracht!

groot-gedoen: een groot gebouw of een grote onderneming. De Boerentoren is een groot-gedoen, het Centraal-Station is een groot gedoen.

gruizelementen: in stukken, in gruizelementen gevallen.

grummelingen: kruimels, broodkruimels. De tafel ligt vol grummelingen.

grunsels: groenten. Welke grunsels eten we bij de petatten?

gunst: in de gunst staan. Ze worden altijd voorgestoken, mogen een potteke breken, krijgen faveurkes, de stenen waar ze overlopen zijn dikwijls te koud, ze hebben vijf voor, staan in de gratie, kunnen niets miszeggen of mispeuteren, alles wat ze misdoen wordt goed of schoongesproken, men ziet door geen ander ogen meer. Ze liggen in de bovenste schuif. Ze hebben een grote kruiwagen (ergens een lange arm helpt hen). Ze mogen een stront bakken, dan wordt 'm nog opgegeten.

H

De letter H wordt in het Antwerps ingeslikt en is bijna onhoorbaar. Voor de goede gang van zaken laten we ze in het woordenboek echter niet weg.

haag: wanneer een vrouw vroegtijdig moeder wordt, zeg maar kort na haar huwelijk, zegt men: dat kind is er eentje dat achter de haag gemaakt werd.

haagweef: getrouwde vrouw die door haar man verlaten werd of die haar man heeft buitengegooid.

haagweveneer: getrouwde man die door z'n vrouw verlaten werd of die z'n vrouw heeft buitengewipt.

haar: melkboerenkarrenhondenhaar, haar van onbestemde kleur. *Er zit 'n haar in de boter:* ruzie of aanleiding tot ruzie. Onze-Lieve-Heer met z'n haar trekken: vloeken. *Da's nogal met z'n haar gesleurd:* overdrijven of opscheppen. *'t Steekt op geen haar:* het komt niet zo nauw. Wie 'n nederlaag lijdt heeft op z'n haar gekregen. Ze zitten in z'n haar is 't zelfde als ze zitten op z'n nek. Het duurt bij sommigen heel lang voor ze hun wilde haren kwijt zijn. *Een pruim zonder haar is als een ei zonder zout.* Duidelijke afwijzing: *er is geen haar op mijne kop die dààr aan denkt!* Men kan ook de mot in z'n haar hebben, of door z'n haar groeien. In dat geval zit men met z'n knie door z'n haar. Lang haar is een callot. Wie met zo'n callot rondloopt, krijgt vaak te horen: *is uwe coiffeur misschien dood?*

haarkepluk: terwijl men vecht of aflapt elkaar bij het haar sleuren en slierten haar uittrekken. Meestal gebeurt het bij vechtende vrouwen. De commentaar luidt dan: die twee razende chamoos hebben haarkepluk gedaan.

haarklieverij: haarkloverij. Op 'n overdreven manier vitten en onderzoeken.

haartist: meer haar dan tist, spotnaam voor artiest. Hij ziet er wel uit als 'n haartist, maar hij kan nog geen mondmuziekske spelen.

haarzak: persoon die vals speelt tijdens het kaarten. Haarzak spelen, haarzakken, 'n haarzakkerij.

haastigaard: iemand die haastig, gejaagd werkt en doet alsof hij weinig tijd heeft te verletten. Gezegde: *die is precies door een haas gepoept.* Ze moeten altijd gaan hooien, hebben nog genen tijd om asem te pakken, lopen hun gat voorbij waardoor ze soms over hun knoesels strunkelen. Ze lopen de benen van onder hun lijf, strunkelen over hun eigen pikkels, het is allemaal van rap-rap. Vandaar de leuze: ge moet u niet spoeien als ge maar rap komt. 't Zijn heustige pieren, rappekes, ze geven ne-coup-de-fer-de-la-pitrol.

habbig: viesgezind. Men krijgt er alleen 'n hap en 'n knap van. Habbig zijn.

halfhout: dik gekloven brandhout. Maar hier is het meer een benaming voor 'n lomperd. 'n Halfhout van ne vent, te lomp om hout te klieven. Het wordt ook gezegd van een lompe vrouw of slechtgezinde vrouw.

halfmaan: halfmaanvormige stofborstel met lange steel, ragebol. Vroeger ook vestingwater aan het Nachtegaalpark, het Half-maantje, geliefkoosde plaats voor vrijlustige koppeltjes, die er op zomerse dagen en vooral avonden in alle stadia van opwinding lagen te rekkebekken, waarschijnlijk zijn daar veel pagadders gefabrikeerd.

halfmouke: kleed met korte, halve mouwtjes. Ze heeft haar halfmouke aan.

half-pan: zich maar een halfpan voelen, geen honderd procent voelen.

halfwas: half volwassen. Ook halfgebakken, halfzot, halfverwaaid.

halfzegat: slecht afgewerkt. Halfzegat ineengestoken, halfzegat afgewerkt, halfzegat gedaan.

halve-gare: zonderling, halve gek, trapt 'n beetje door.

halvelings: half-en-half, ik had het halvelings kunnen denken.

halven-trouwboek: de helft van een echtpaar, echtgenoot of echtgenote. Wie zonder trouwboek bij elkaar woont is een onechtpaar. Woordspelletje: wanneer echtgenoten paren, hebben echtgenoten echt genoten. De vrouw noemt haar halven trouwboek ook: die van mij, mijne wipper, mijnen bijslaper of: mijne lakkere. De man noemt zijn vrouw die van ons, mijne slaapkameraad of mijn heilig sacrament. Eén vrouw, éne god!

halverpap: ludiek antwoord wanneer men naar het uur vraagt: wat-uur-het-is? Halverpap, 't zal brokken luiden. Een ander gezegde: kwart van mijnen b(r)il, mijn wijzer staat stil; of: het is justekes tijd om uw leven te beteren. Ook: kwortje na 't konijnegotje.

halverwege: halfweg. Men kan halverwege zijn en niet meer verder kunnen, in dit geval echter is men halverwege blijven plakken.

hamelelappen: ragout van schapenvlees, werd vroeger uitsluitend bij schapenbeenhouwers verkocht.

hand: er een handje van weghebben: zeer bekwaam. Uit de voeten kunnen met de handen, ze hebben er een handje van weg om met de mensen hun voeten te spelen. Het is nog ver van d'hand: het is nog lang niet gedaan. Uit iemands hand moeten pikken: door omstandigheden naar iemands pijpen moeten dansen. Het gaat van der hand: het gaat vlot vooruit. Zijn handen staan niet naar werken. Hij heeft twee linkerhanden. Zijn handen staan naar àlles: klusjesman. Zoiets moogt ge niet uit uw handen laten gaan (het is een koopje). Niet graag met lege handen komen: op bezoek gaan zonder 'n klein geschenk mee te brengen. Men noemt de handen ook de vijf geboden of de pollen. Gezegde: *geef mij de vijf.* Men kan ook vetklauwen of vetpoten hebben. Koude handen, een warm hart of: een warm gat... Het is aan de handen blijven plakken (verdwenen, gestolen). Zij heeft haar vinger in haar oog gestoken of ze heeft er haar vingers aan verbrand (ze is bedrogen). Houdt er uw handen vanaf. Verwittiging: *ge kunt beter geven met een warme hand, dan met een koude:* erfenis bij leven. Ze mogen mekandere ne pol geven: 't zijn er twee van 't zelfde soort. Op de han-

den gaan staan: dialect uit de Antwerpse poldergemeenten voor paring. Ze staan op uw handen te zien: reden tot irritatie. Een dobbel handsvol: wat men in beide handen kan nemen. Ze komen pollekes geven: zoete broodjes bakken. Jeukt uw rechterhand: geld te verwachten, jeukt uw linkerhand: geld moeten uitgeven. Ze kunnen ook met een koude hand aan uw gat komen, wat zoveel betekent als polsen, langs omwegen iets vragen.

handgift: de eerste klant die in een café (winkel) binnenkomt is de handgift, de cafébaas zegt dan: *ik hoop dat gij een goede handgift bent, dan is mijn dag goed!*

handjes: Antwerpse-handjes: fijne koekjes in korstdeeg en amandelschilfers of chocolade in de vorm van een handje, een lekkernij die omstreeks 1970 door de Antwerpse banketbakkers op de markt werd gebracht. Bakkers moeten een vergunning bezitten om deze handjes te vervaardigen en te verkopen, de koekjes zijn nogal prijzig en worden overwegend aan toeristen verkocht. Totaal àndere handjes vinden we in een oud kinderliedje: handjes draaien, koekebakke vlaaien, handjes draaien, koekebakken vis, dat kunde niet geloven hoe lakker dat dat is! Tijdens het zingen van 't liedje worden de handen met draaiende bewegingen omhoog gestoken.

handkarwei: tijdens het vrijen elkaar met de hand of handen liefkozen, strelen en eventueel bevredigen, men noemt het ook petting, van het Engels to pet. Dit sociaal dienstbetoon gebeurt meestal in donkere hoeken. Gezegde: het zijn nog beginnelingen, zij doen nog maar een handkarwei.

handvleugel: handvlegel, borstel met korte steel en lang haar, stoffer.

handvolleke: een handje vol. Meestal 'n insinuatie op borsten: ze heeft juist twee handvollekes, kleine borsten.

hanger: verfpot die door schilders via een haak aan de ladder wordt gehangen. Wanneer een vrouw zegt dat haar man 'n hanger heeft, betekent dat heel wat anders.

hannekesnest: rommel, onoverzichtelijk, ook zorgen, muizenissen. Gezegde: *ik ben heel die hannekesnest zo beu als ka-pap!*

hannes: magere man. 'n Magere hannes, komt waarschijnlijk van haan, een goede haan mag immers niet vet staan?

hapsjar: bedrieger, hartvreter, onbetrouwbaar persoon. Komt waarschijnlijk uit het Frans. Een andere bron zegt dat het een hapschaar is, een wapen uit de Spaanse tijd.

hardie: ijverig, werklustig, vlijtig, bekwaam. 'n Ardieje kerel, 'n hardieje vrouw.

harenmat: ze heeft de kat weer op haar schoot gepakt, haar rok is precies 'n harenmat.

Harley-trapson: fiets.

harmonicavent: accordeonist. Met Antwerpen-kermis huren we 'n harmonicavent en gaan we in groep naar de Poesje van den Reep.

hartzeer: van iets hartzeer hebben: verdriet hebben, zich zorgen maken. Ook spijt hebben.

haven: haven van Antwerpen. Plaats waar schepen geladen en zeelieden gelost worden door de maskes-van-plezier, die er zelf geen plezier aan beleven.

havenloopster: hoertje dat de haven en de dokken afloopt, ze worden soms met een bootje naar het schip gebracht. Men heeft het ook over 'n kaailoopster.

havenmuziek: "Wij jongens van 't Scheld, wij leven bij de kaai, het water brengt voor ons brood op de schapraai, met bootjes roeien wij de schepen tegemoet, halen ze in 't dok en lossen daar hun goed." Via dit oude dokwerkersliedje weet men meteen waar de uitdrukking bootjesroeier vandaan komt, bootjesroeier wordt nu alleen nog als scheldwoord gebruikt; schapraai betekent etenskast. De mannen van den basseng, zegt men in Antwerpen, het woord komt van bassin. Een pasman aan de haven is een losse arbeider die bij een te kort aan dokwerkers-met-'n-boek, op vertoon van z'n pas wordt aangeworven. Gezegde: *als den basseng en 't steentje* (diamantindustrie) *marcheren, marcheert àlles!*

hawelak: huwelijk, trouwen. Men hangt eerst zes weken in det kaske aan het stadhuis. Na het trouwen volgt het trouwfeest, tràfiest. Wie nog eens écht, ongezouten Antwerps wil horen moet maar eens aan de uitgang van 't stadhuis gaan staan, wanneer de kersverse bruidsparen naar buiten komen en de toeschouwers commentaar leveren: zone-schone-vent-met-zo'n-mottige-doos-'t-is-zeunde, zie-na-is-dat-is-precies-'n-gepelde-banan, wat-'n-stijve-medam, die-heeft-precies-'n-panlat-ingeslikt, dat-zen-krotlappen, die-gon-geklied-van-de kapel, amai-medam-heeft-al-'n-tonneke, die-hebben-al-meug-gerepeteerd... Maar ook bij een 'hàwelak' in 'n volksbuurt zorgt men dat men pico bello voor den dag komt, men talloort zich op, want men wil niet graag z'n neus laten afsnijen. Een oud Antwerps gezegde luidt: *in 't begin van den hàwelakken staat, is het meer broekske uit, dan broekske aan*, iets waaraan niet moet getwijfeld worden want tijdens de wittebroodsweken staat het koppel scherp en zit de speleman nog op het dak en maakt men z'n huiswerk nog met plezier. Soms spelen ze pikkenotje of dubbelen arend tussen de soep en de petatten. De bewering echter: ze trouwen maar éne keer moet men tegenwoordig met een grote schep zout nemen, want de helft van de hawelakken hier gaan na korte of langere tijd uit elkaar, om op zoek te gaan naar een andere, en bétere partner, zo die intussen nog niet moest gevonden zijn. Er is sprake van een krottig hawelak wanneer het koppel niet veel geld heeft en is er later veel ruzie en ambras, dan is het een kadul of een scheef hawelak. Manlief is dan die-lakkere, en vrouwlief die chamoo, terwijl alle koosnamen van het begin, schatteke en lieveke, veranderd zijn in dierennamen. Is het hawelak goed geslaagd, dan heeft men ne goeie pak gedaan, maar is de man ne slaphanger of 'n droogschieter dan heeft de vrouw er ongetwijfeld aan miskocht, want hij kent zijne stiel niet: 't is nen oktus-kaboktus, ne koeiesteert die gekrokt is, ocharme het wijf dat er aangerokt is... in zo'n geval speelt men kokeneten in 'n aangebrande pot en zijn het dikwijls petatten-met-zuur-saus, wanneer hij toch eens overkomt, kan z'n vrouw het op de almenak schrijven en zegt ze: *zijde-gij-der-wéral, 't-is-nog-maar-zes-weken-geleden! Niet-te-zot-doen-hé!...* Het is echter stil waar het nooit waait en spreuken zijn er te kust en te keur: de trouwring is een middel om achter de blote waarheid te komen. De trouwdag is die dag waarop de vrouw zich laat fotograferen met een ezel. Als ge een vrouw met één kloot wil zien, bekijk dan uw trouwfoto. De vader van de bruid is hoe dan ook dé sigaar, hij speelt niet alleen z'n dochter kwijt, hij draait ook op voor de geschenkverpakking, het trouwkleed. Is het eerste kind van het koppel een

meisje, dan zegt men dat zoiets gemakkelijk is, de vader had immers het model voor hem liggen... Tijdens een echtelijke ruzie kan er een dikke vlieg aan de lamp zitten, de schouw smoort, er is dan thuis wél beeld, maar géén klank, de lakkere zal zich een tijdje neuter moeten houden, wil hij terug in de bovenste schuif liggen, daarna is het terug goed aan met Flup-en-zijn-wijf. Maar iedere vrouw kent hare zot. Heeft een van de partners na een dikke ambras een kwetsuur aan het hoofd of aan het gezicht, dan vraagt men: *wa-dist-heddet-vogelekotje-tegen-oewe-snuit-gat?*... Komt er na lang verloop van tijd nog een kind, dan spreekt men van een 'ongelukske' of oneerbiedig van 'het uitkrabsel van de pot'... Het gezegde: aangetrouwd is aangewaaid, wijst erop dat aangetrouwde familie nooit échte familie kan zijn, maar die àndere spreuk: trouwen is een schoon begin, maar huishouden heeft den duivel in, stemt toch tot enige bezinning en nadenken, vandaar: trouwen is goed, maar niet trouwen is beter. Trouwen verslaat honger en dorst. Wie van zich wil laten spreken, moet sterven of trouwen. Wie uit het hàwelaksbed klapt, is z'n zaak meug. Het bed wordt soms de werkbank of de draaibank genoemd. Vrouwen en mannen die niet trouwen, zijn geen trouwgeld weerd. Gezegde van weleer: grijzende (wenende) bruid, gelukkige bruid. Het jonge paar straalt, het oude paar schemert. Een getrouwde man noemt men 'n getrouwde lap en in het meervoud zijn het de gelapte broeken. Wanneer het koppel oud is, zal er eerst stelling moeten gemaakt worden om nog eens pikkenotje te kunnen doen. Van een getrouwde vrouw zegt men dat ze een schoon toekomst achter de rug heeft... Een andere definitie van het hàwelak is: die eruit zijn willen erin, die erin zijn willen eruit.

hawelaksnacht: huwelijksnacht, (eerste) waarin men officieel mag doen wat daarvoor ook wel kon, maar dan officieus, de première van een klucht, blijspel of drama, waarvoor men vaak maandenlang gerepeteerd heeft. Dit toch wel prettig en gezellig gedoe heet in ambtelijk jargon 'bijslaap', maar de helft van de getrouwde mannen valt na de bijslaap niet direct in slaap, ze moeten ook nog naar huis gaan.

hebbe: hebben. Ik had: k'at. We hebben: wemmen. Gehad hebben: gat. We hebben gehad: wemmen gat. Hij had: ha-jot. Zij had: zot. Zij hadden: zodden. Zij heeft: zee. Wij hadden: wodden. Gezegde: *hebben is hebben, en krijgen is de kunst.*

hebberniks: zich arm houden of zich arm voordoen. Ook: ne-van-hebberniks.

heer: uitgestorven specimen van het mannelijk geslacht, hij laat een zwangere vrouw zitten... op de tram. Deze heer wordt uitgesproken als ier, ook weer zonder die H...

heetloopster: warmbloedige vrouw. Zo'n vrouwen zijn voor het leven en kennen vandeeg hunne stiel, men overstelpt zo'n vrouw dan ook met superlatieven die niet allemaal even fraai zijn, zoals: hete ros, hete kut, ze verkoopt commose met haar gat, heten boullie, ze heeft er al veel versleten, ze heeft een spel zonder grenzen, ze is niet bevrozen, ze mag vlees zonder benen, het is 'n pietendief, ze zit zoveel met haar mijol in als gaat er liggen, ze is niet éénkennig, ze heeft effenaf 'n deugniet van 'n gaatje, het is een afgelakt brooike, héél de stad heeft er al opgezeten. Sommige heetloopsters kunnen dan ook al verdronken zijn, nog voor ze water hebben gezien.

heetloper: warmbloedig man, hetepin. Hetepinnen zijn verhangen aan vrouwen, het zijn vliegepikkers, stadsminnaars en bragademakers, ze gooien alles mee, ze gooien zelfs 'n hond met 'n hoed op mee, ze doen alleman de broek af, vooral als alleman een vrouw is, ze zijn er niet vies van, gooien hun klak er niet over, het zijn voorpoepers, als 'm staat zit het verstand in hun sjokkedijzen, ze lopen heel den tijd hun piet achterna, ze redeneren met hun fluit, ze houden van de jacht en van vrouwen, van de jacht op vrouwen, maar wie zot is op vrouwen, is bijlange niet zot. Mannen die veel succes hebben bij vrouwen worden verondersteld een gauwe (gouden) te hebben of zelfs een suikere. Vandaar het liedje: oh, Margerietje, ik heb suiker aan m'n pietje!

heilicht: bliksem zonder donder, stille bliksem.

heilige: reden: voor wie z'n heilige is dat? Voor wie z'n heilige doet gij al die kosten? Voor wie z'n heilige trekt gij uw beste kleren aan? Op wie z'n heilige gaan we dat schrijven?

heilige-familie: bijnaam voor college van burgemeester en schepenen van Antwerpen, dat jarenlang een coalitie van socialisten en katholieken was.

heiligendag: door de schilder overgeslagen, vergeten stukken: het schilderwerk zit vol heiligendagen. De schilder ziet wat pruttig, hij schildert niets dan heiligendagen. Ook: ge zijt er nen heiligendag van

aan 't maken: overdrijven, rekken, te lang laten duren. Ook: kerkelijke feestdag.

heiligenleven: stofnest. Onder mijn bed ligt een heel heiligenleven.

heks: 'n heks van 'n wijf, 'n toverheks van 'n wijf: een kreng van een vrouw. Gezegde: *ik kan niet heksen:* ik kan niet toveren, ik kan maar één ding tegelijk doen. In Antwerpen is men altijd tolerant geweest tegenover heksen, tijdens de Middeleeuwen is er maar één heks op de Grote Markt op de brandstapel gezet, wat dus één te veel was... Zijn er nu nog heksen in Antwerpen? Waarschijnlijk wel, want vaak hoort men vrouwen zeggen: ik zal nog eens rap met mijn borstel rondvliegen voordat mijne vent thuiskomt. Moderne heksen vliegen met hun stofzuiger rond.

hele-nette: gezegde waarmee men z'n weerzin vertolkt voor een persoon die zich bar slecht gedraagt en een ongunstige reputatie bezit: das-nen-héle-nette!

herbergnamen: de keuze van de Antwerpse herbergnamen getuigt soms van een levendige fantasie, maar heeft geruime tijd de actualiteit van zeer nabij op de voet gevolgd. Zo werden er direct na de bevrijding in 1944 heel wat cafénamen (caféopschriften, zei men vroeger wel eens) omgetoverd in Normandië, V-Day, Liberator, Victoria, Stalingrad, er was zelfs in 1945 een V-bom en een kabardoeske heette The Sweet Invasion. Vanaf de jaren zestig begon de invloed van de televisie een petatje mee te steken en konden we een pint gaan drinken in café Bonanza, High Chapparal, Flintstones, noem maar op. De talrijke Spoetniks en Apollo's waren dan weer het gevolg van de ruimtevaart. In de Lange Ridderstraat was een kroeg, gerund door een dame uit het Waasland met drie farme dochters, de naam van haar dranktempel heette: In de Drie Spleten, de vierde is versleten. In de jaren negentig zoekt men het dichter bij huis: Lange Wapper, Houten Clara, Lakker Troeleke, De Biechtstoel, Het Floeren Gaatje, De Stadskroeg, Den Blauwen Steen, enz... Met de herwaardering van de bruine kroegen kregen de typische herbergspreuken, die vroeger als ouderwets en afgezaagd werden beschouwd, terug een ereplaatsje boven de toog of aan de muren, ik citeer: 't wonder was groot, toen Mozes op de rotsen klopte, dat er water dropte, maar dat is nog niets, het wonder is nog groter hier, klopt men hier, komt men met bier. Wie drinkt sterft, wie niet

drinkt sterft ook, dus drink. Ons Lieveheerke veranderde water in wijn, hoe kan een pintje drinken dan zonde zijn. Van te veel te drinken kan men ziek zijn, maar van dorst kan men sterven. Uw stamkroeg is belangrijker dan uw stamboom. Drank verkort het leven, maar ge ziet alles dubbel. In de hemel is geen bier, daarom drinken wij het hier. Alcohol is slecht voor de gezondheid, daarom verkopen wij hier maar alleen bier, wijn, cognac en whisky. Iedereen ziet het, wanneer ik zat ben, niemand ziet het wanneer ik dorst heb. Beter een bierbuik dan een waterkop!

here-me-jeteke: uitroep van verbazing, van here Jezus.

heremiet: een homo van deftige komaf of een deftige jeannet.

hete: hitsig manspersoon, de vrouwelijke evenknie is een hete ros. Tegenwoordig slaat het vooral op een haastige, roekeloze chauffeur: hé-hete-kan-dat-niet-wat-trager?

hetepin: warmbloedige kerel. Een echte hetepin, hij kan z'n handen niet thuishouden. Ook: heten-hond.

heum: hij, man. Zie d'heum, het kan precies niet op. Ook: heummekes. *Wie heeft het gedaan? Heummekes doar.*

heuning: honing.

heur: zij, vrouw. Zie d'heur, met haar jannestreken. Ook: heurekes.

heurk: 'n echte heurk van 'n vent, van 'n wijf. De heurk keurt alles af, biskeert op iedereen, trekt den helen dag een bef en doet zijn bakkes alleen maar open om te razen en te vloeken. Het woord komt waarschijnlijk van het A.N. hork.

heustig: haastig. Een heustige pier, hij strunkelt over z'n eigen voeten van heustigheid.

Hippodroom: werd hier uitgesproken als hippodrom, tot na de tweede wereldoorlog een populair revuetheater, dat in de jaren zeventig onder de slopershamer kwam, toen er een ware afbraakgolf heerste... In den hippodrom trokken de revues van Rik Centen volle zalen,

met blote maskes in de luster en 24 hippodrom-girls, er werden ook volksdrama's van Aubert Debrevo opgevoerd, zoals Cocaine en De Slachtoffers der Samenleving.

Hitteler: Hitler. De Sinjoren die het zelf hebben meegemaakt spreken nog over den-tijd-van-Hitteler, niet dat den Dolf hier populair was, maar een liedje uit 1939 luidde: Hitteler-deed-'n-varken-dood, Chamberlain-die-kreeg-ne-poot-en-Daladier-nam-het-stertje-mee. Nà 1940 verging ons het zingen wel! Hebben Spaanse en vooral Franse bezetters overduidelijk hun sporen nagelaten in het Antwerps dialect, van de Duitsers, de Fritsen, zijn er maar 'n paar woorden blijven hangen: kwatch en zum klosse!

hobbezak: lange, slordig hangende mannenbroek zonder strijkplooi, waarvan het kruis op half-zeven hangt. De drager van zo'n broek is dan ook een 'Jan-zonder-gat'.

hoek-af: er is een hoek af: er zijn kosten aan, hij mankeert iets, hij trapt een beetje door...

hoer: wordt hier nog steeds maske van plezier genoemd, waaruit zou moeten blijken dat er niet al te zwaar aan getild wordt. Andere benamingen zijn: beer op sokken, klodder, trimmer, smots, kretsel, boekwijf, gadder, meutte, tafelhoer, straathoer enz. Er is ook 'n hoer gelijk 'n peerd, maar een hoerenjoenk is dan weer een lichtzinnig meisje, die het niet voor de poen, maar als hobby doet. De straatmadelieven doen den boulevard, de kaai, den atheneum, de statie en vroeger deden ze ook de Geuzenhofkes. Definitie: sociale werkster, nog niet aangesloten bij de vakbond en de ziekenkas, de vriendin van een erectie...

hoerderij: dit woord heeft niet direct iets met hoeren zelf te maken, maar wel met een gedragspatroon, lichtzinnig, zedeloos gedrag: ontucht dus, men heeft het dan over een echte hoerderij.

hoerechance: heel veel geluk hebben, overal aan schaperen en er altijd bij zijn als er iets te krijgen, te winnen of te verhapzakken is. Van wie hoerechance heeft wordt vaak gezegd dat hij of zij het geluk met klompen aan hun gat hebben hangen. De uitdrukking heeft allicht iets te maken met dat àndere gezegde: *geen groter geluk dan voor hoeren en boeren.*

hoerenhond: in tegenstelling met de hoerenloper, die we ook nog ontmoeten, en die af en toe maar eens naar de maskes-van-plezier gaat, is een hoerenhond: een persoon die regelmatig in een kabardoeske te vinden is.

hoerenkot: een woord dat de Sinjoor raar of zelden in de mond neemt, ook niet kotje of kavitje, hij geeft de voorkeur aan kabardoeske... De kabardoeskes aan de Lange Nieuwstraat en de omgeving van het Conscienceplein (sinds 1958 op last van het stadsbestuur opgedoekt vanwege Expo 58) noemde men de deftige kabardoeskes, waarschijnlijk omdat men er eerst een glas nepchampagne dronk. Een voorbijganger of klant met een klak op z'n schrobber mocht er niet binnen, men moest 'per hoed' zijn. Fietsers werden eveneens geweerd, wie z'n fiets stiekem had weggezet in de buurt, riskeerde toch nog buitengewipt te worden, wanneer hij z'n velospellen vergat uit te doen.

hoerenkrolleke: hoerenkrulletje. Zo'n krolleke heeft niets met een hoer te maken, maar wel met een dameskapsel waarin men vroeger een haarlok aanbracht in de vorm van een omgekeerd vraagteken, links of rechts op het voorhoofd. Zo'n hoerenkrollekes waren fel in de mode in de jaren dertig, het charlestontijdperk.

hoerenloper: de mannen die naar de hoeren lopen, het woord zegt het zelf. Eigenaardig genoeg zeggen die gasten nooit dat ze naar de maskes van plezier gaan, maar wel naar de miekes.

hoerenmedam: de bazin van het kabardoeske, de medam die de zaak en het zaad runt en goed uit haar doppen moet kijken, want zoals een oud Antwerps gezegde luidt: *ge kunt er zoveel staat op maken gelijk op het gat van een hoer.*

hoerenwinkel: alles wat met hoerderij te maken heeft. Het is een echte hoerenwinkel.

hoge buis: hoge hoed.

Hollandse-trui: Hollandse vrouw.

holleblok: klomp. Beginnen op een holleblok en een sloef: met niets beginnen en toch rijk worden.

hondekot: bolhoed, komt terug in de mode via allerlei clubs en verenigingen.

hondeneus: een hondeneus hebben: weten wanneer men ergens op het gepaste moment moet verschijnen. Wie iets te laat weet en daardoor boos is, vraagt nijdig: denkt ge soms dat ik een hondeneus heb, dat ik het kan snuffelen?

honderd: honderd hebben. Ge hebt nu al honderd: stop er nu maar mee, want ge blijft maar zever verkopen.

hoofd: men hoort hier zelden over een hoofd praten, het is al kop wat de klok slaat: grote kop (*kop, waar gade gi met dat ventje naartoe?*), raap, appel, peer, bol, koker, schrobber, toren, schorenbol (kortgeknipt), biljartbol, kletskop. *Hij zit met z'n knie door z'n haar.* Er zijn vierkantige koppen en koppen om leer op te kloppen. We gaan het rijtje verder af: ballonnekeskop, dikkop, kop-zestig, een kop gelijk ne zaanstoop, hij moet altijd zijne kop uitwerken, men kan er geen kop aan krijgen, zijne kop staat er niet bij, wat de kop vergeet moeten de benen bekopen, het is ne vergeetkop, zijne kop is precies 'n trizee, knoopt dat maar goed in uw bolleke (verwittiging), zet dat maar uit uwe kop (vergeet dat maar), als ze iets in hare kop heeft, heeft ze het ook in haar gat (het kan niet vlug genoeg gaan), zijne kop is gene register, gene computer (hij kan niet alles weten of onthouden), hij weet het niet uit zijn blote kop (moet het eerst nakijken).

hoogwater: grote pipie hebben, dringend naar de weef-Claes moeten gaan. Weef-Claes staat voor wc.

hooien: haastig gedoe. Ze moeten zo te zien nog gaan hooien.

hopeloos: 'n hopeloos geval. Zo'n gevallen zijn hunne scheut kwijt, ze zijn van hun melk, van de voos gebracht, ze zijn hun draad kwijt, betetterd, zitten in vuil papieren, zijn ervan onder de voeten, zitten in het sukkelstraatje, op ne schupstoel, hebben het niet onder de markt, ze hebben hen bij hun pietje, hebben hun goed liggen, ze zitten op hun kap, ze zijn goed geleverd, ze zijn er vet mee, ze moeten het bezuren, daar komt niks niemeer van in huis, daar kunnen we een kruis over maken, het is naar de kwartjes, naar de knoppen, het is geen avance nimeer. Ze zijn dan ook heel den bazar, den battaklang, den begot, heel

de santenboetiek, den hannekesnest zo beu als kà-pap, ze zouden van arreuze de muur oplopen, ze hebben de benen van onder hun gat gelopen, ze hebben heel de stad al platgelopen, het énige dat ze aan die loopmarterij hebben overgehouden is dat de tong op hun schoenen hangt en dat ze geen pap meer kunnen zeggen, ze komen van een kaal reis thuis, het is allemaal den hond gevlooid, niks geneuterd, ze hebben hen in de ren gezet, in de valies, ze hebben hem bij z'n sjokkedijzen, ze hebben haar bij haar jo, nu staan ze er schoon voor, ge kunt er beter schoon voorstaan, dan er slecht inzitten, ze moeten zo maar varen, met hun foliekes altijd, ze liggen in kakkershoek, ze zien er geen gat meer in...

horendrager: de bedrogen helft van een echtpaar, er zijn ook moedwillige horendragers (zie ook onder aanhouderij).

houten-Clara: ze staat daar maar als een houten Clara: ze heeft niet veel in de pap te brokkelen. Brokkelen zijn brokken.

houtmaai: benaming voor dokwerker, die meestal in houtboten werkt.

huis: de eigen steen. Ze zitten in hun eigen steen. Een eigen huis is een kruis. Het kan ook 'n kot zijn, 'n krot, 'n rattig kot, een oude barak of zelfs een kruipkot dat in frut valt. Men kan ook een schoon kot hebben staan. Is het huis maar een voorschoot groot dan komt men van de hel in de kapel en men heeft er maar amper een dak boven z'n kop. Grote huizen hebben kamers gelijk een eiland, men kan er een bal in geven. Een bescheiden huis is amper een vogelekotje groot. Een huis waar iedereen zo maar binnen- en buitenloopt, is een duivenkot. Er is ook een root (rij) huizen en wie z'n huis op afbetaling koopt, woont in een huis met papieren balken. Geringschattend wordt wel eens gezegd: ze hebben een paar eigen kotes, maar dat is puur benijerij. Men kan ook van huiswacht zijn, dan heeft men het kot helemaal alleen. Met sommige mensen is geen huis te houden en bij sommige mensen is het een echte pacht en staat het huis te dansen. Wist u dat men huizen ook kan drinken? Vandaar immers het gezegde: *hij heeft al een paar eigen huizen opgezopen.* In een rattig huis is het een echte hannekesnest, roemmelnest, 'n apekot, er is bovendien krottig of pruttig licht, ge ziet er gene steek voor uw neusgates. Ver van huis is altijd rijk. Men kan soms zo kwaad als 'n huis zijn. Het schaap is in huis: het komt voor elkaar. De kinderen zijn het huis uit: getrouwd of wonen alleen. Van

iets thuisgekomen zijn: met schade en schande geleerd zijn. Nog wijd van huis zijn: nog ver van het doel verwijderd zijn. De deur van iemands huis platlopen: veel op bezoek gaan. Er ne voet in huis hebben: huisvriend of vriendin. Er is niemand ni thuis. Een huis met een nuus dak: schuin dak. Een groot huis vraagt veel stook: kost veel aan verwarming. De deur is het gat van den timmerman.

huisduif: iemand die veel thuiszit is een echte huisduif of huisrat. De vrouwelijke soort is dan een huismus of een huismot, de soort is bijna met geen stokken buiten te krijgen. Maar van een vrouw die zelden thuis is, zegt men: ze is nooit-ni in haar kot.

huiske: het huiske, de wc. Dringend naar het huiske moeten.

huismedam: de huisbazin, eigenares van het huis dat men huurt.

huiswerk: het woord klinkt in 't Antwerps als hoiswàrek. In het begin van het hàwelak maakt men z'n hoiswàrek nog met plezier.

hukken: hurken. Op z'n hukken gaan zitten: neerhurken. Men kan ook op z'n handen gaan staan, maar dat is iets anders, dat is een woord uit Berendrecht en Zandvliet en betekent paren.

hulten: met hulten en bulten: een slecht wegdek.

hypo: den (luie) hypo hebben: de lamme hebben.

hypocriet: iemand die wel met de vrouw van z'n vriend vrijt, maar weigert uit z'n vriends pijp te roken.

hymen: bloemeke, maagdom, bezit van een vrouwelijke zuigeling.

I

idéke: ideetje. Hedde-wèr-'n-idéke-in-oewe-kop?

iederendeen: iedereen. Dat iederendeen maar naar z'n eigen ziet. Hij is ook niet iederendeen hé: uitzondering maken.

iekenis: lies, liesstreek. Men kan pijn en zelfs stektes (steken) in z'n iekenis hebben.

ielder: hele. Ielder stukken vlees, ielder pakken brifkes van honderd frank.

iemer: emmer. 'n Iemerke water halen.

iendelak: ienig, grellig, schrikaanjagend, bangelak.

iender: eender, 't zelfde. Is dat iender wat ik doe?

ienigte: enige. Ik heb er al ienigte meegenomen.

iet: iets. Iet en niks, de moeite niet, onbelangrijk, 'n kleinigheid.

ieverans: ergens. Hij is ieverans naartoe maar hij is nieverans te vinden.

ijzerdraadmuziek: gitaarmuziek. Ze zijn weer aan den ijzerendraad aan 't sleuren.

ijzerendraad: prikkeldraad of afsluitdraad.

ijzerenmannekes: krampachtige bewegingen van baby's. Ze liggen ijzerenmannekes te maken in hun wieg.

ijzereweg: spoorweg. Letterlijk uit het Frans vertaald: chemin-de-fer. Mijne man werkt aan den ijzereweg.

ijzers: verouderde uitdrukking voor kleingeld of pasmunt. In de vroegere danszalen met orgels, vooral aan de kaaien en 't Schipperskwartier ging de uitbater om de drie dansen rond met een schaal en riep dan daarbij zo hard hij kon: ijzers, ijzers! Wie zonder ijzers zat, werd zonder pardon buitengewipt. Men kan ook bij de geboorte met de ijzers gehaald zijn (forceps).

ijzerwinkel: gezegde van geheelonthouders: staminees zijn voor mij ijzerwinkels, ik kom er maar zelden binnen, ik maak zeker de cafébazen niet rijk! Oudstrijders hebben heel hun ijzer(blik)winkel wel eens op hun borst hangen.

ikke: ik. Ikke, en de rest kan stikken. 'Kebbe-kik-da-ni-gedaan'.

indoeffele: induffelen, warm aankleden.

ineenflansen: slordig, haastig werk. Ook ineenkletsen, ineengooien. 't Is maar van ginderachter ineengeflanst.

ingeborendhad: aangeboren, ingeboren, begaafdheid.

inkplak: inktvlek.

inkpot: inktpot. Ik zal u eens ne stamp onder uwen inkpot geven: een stamp onder uw achterwerk.

inpassant: tegelijkertijd, tevens. Als ik straks naar de beenhouwer ga, zal ik inpassant de gazet meebrengen.

inpotenteling: impotent, onbetrouwbaar manspersoon.

inreusse: inwrijven. Ge moet mijne rug eens goed inreusse met die speciaal zalf tegen het reumatis.

inslag: voedsel. Hij zou stevige inslag moeten hebben, want hij is nog maar het vel over de benen, ge kunt hem bijna doorlichten met een zaklamp en hij kan bekanst uit 'n fles pikken.

inteds: tijdig, op tijd. Als we ons spoeien, komen we nog net inteds oem te laat te zijn.

invetten: inwrijven met olie of olieachtige producten. Ook: inpeperen, iemand naar z'n vijs geven.

invliegen: we vliegen erin, zich ergens enthousiast voor inzetten. Ook: we vliegen eraan.

involgen: toegeven, z'n zin geven. Ge moet die loetezot niet altijd involgen, anders hangt ge achtereen helemaal aan ne kapstok!

izegrim: knorpot, zageman, nooit tevreden.

J

Jaak: ik ben wijd Jaak: ik heb bijna geen geld meer, ik zit wijd blot.

jaar: van 't goed jaar zijn: goedgelovig, men kan hem alles wijsmaken. Een mens van jaren: bejaard. Dat scheelt 'm jaar en dag: groot verschil. Van 't jaar nul zijn: onwetend. In 't jaar dat de uilen spreken: nooit. Van 't jaar stillekes: ouwerwets, achterhaald, voorbijgestreefd. Teneuste jaar over: binnen twee jaar.

jaard: aarde, grond. 'n Zak jaard. Kuist uw voeten (schoenen) af, want er hangt jaard aan.

jakkemakke: van jakkemakke (tjakkamakka) zijn: van onbekende afkomst.

jaloes: jaloers. Jaloezen beddenbak. Jaloesheid is den aap der liefde.

jammerkast: viool. Die kan er een stukske aan breien, op z'n jammerkast.

Jan: sommige persoonsnamen zijn bijzonder geschikt om er een uitdrukking of aanduiding mee te vormen, een voorbeeld hiervan is Jan, naam die voor alles en nog wat gebruikt wordt. Van een flinke kerel wordt gezegd: hij is nen héle Jan, maar: gij zijt nogal 'n Jan, is dan weer misprijzend. De uitroep: jà, dàg Jan! is een reactie op iemand die overdrijft of liegt, die ons een blaas in onze nek wil slaan. Een Jan mijn voeten, of een Jan mijn kloten is de Jan die het hoog in zijn peer heeft, die kan zélfs Jannestreken verkopen, familie daarvan is een Jan mijn klak die tot het ras van de blagueurs behoort en Jan ambras is een ruziestoker. Jan krapzorg is de man die schrokkig eet. Jan goedzak is de goedheid zelf, wat niet gezegd kan worden van Jan gemak, die de

anderen voor hem laat opdraaien. Wie de grote Jan uithangt is 'n stoeffer, overdag veel stoef en 's avonds genen boef. Meisjes doen er goed aan op Jan van pas te wachten, maar wie het van Jan maakt, is zeker geen geschikte huwelijkskandidaat. Wie alles correct wil en tot in de puntjes, is geen Janneke-just, maar wel 'n Pierke-just, terwijl een haantje de voorste dan toch weer 'n Jan is: àrrege-Jan. Onze Antwerpse Jan is dus zeker geen slappen tist, maar er is ook nog een Janneke-weust.

jannekemaan: kindertaal voor maan. Ook 'n liedje: jannekemaan, wat heeft 'm gedaan? In 't potteke gescheten en laten staan!

jap: drop. Met de uitdrukking: de jap loopt uit zijne neus, heeft men het over een fanatieke pijpeplakker of japneus.

japneus: spotnaam voor aanhanger van de katholieke partij, ook japstok, japper, enz.

japstokken: 6 meter lange blokken ruw ijzer, dokwerkerstaal.

jard: Antwerps woord voor aarde, grond. In het Engels nog terug te vinden in church-yard, en grave-yard.

jarrebees: aardbei. Oorspronkelijk jardbezen, van jard (aarde). Jarrebezen met bruine suiker.

jat: kop, kom. 'n Jat koffe.

jazzke: klein orkestje, vroeger bestaande uit accordeon en drums.

jeannet: benaming voor homofiel. Een bar waar jeannetten elkaar ontmoeten is dan ook 'n jeannettekot. Gezegde: jeannet, 't is goed in 't bed. Andere benamingen: een poepeke verkeerd, ze zijn van de verkeerde kant, voor de nol, een schoon wijf, die vent. Je kunt echter beter met ne schone vent gaan wandelen dan met een lelijk wijf. Vrouwelijke homofielen, lesbiennes, noemt men de maskes van 't spel, ze zijn voor de vrouwen, de vrouw die de mannelijke rol speelt noemt men de Juul.

Jefke: over 't Jefke springen, kinderspel. Ook: over 't makske springen. Zowel Jefke als makske staan voor rug.

jelap: gelatine. Smeert wat jelap in uw haar: hiermee wordt fixateur bedoeld.

jenevelneus: scheldnaam voor jeneverdrinker met een rode neus, even opvallend als 'n alarmlicht, in jenever wordt de R vervangen door een L.

jenoffel: anjer, ook de zoveelste benaming voor vagina.

jenoveva: jehova. De getuigen van jehova worden vaak de getuigen van jenoveva genoemd. Gezegde: de getuigen van jenoveva zijn er met hun leer! Ja? Dat ze hun leer dan maar tegen de gevel zetten!

jeugd: vleesnat. Uit soepvlees komt veel jeugd. Uitspraak: sjeugd. Ook kortstondig bezit.

jeugdig: het woord betekent dat het maar friskes is, buiten. Brrr, het is maar jeugdig.

jezuïetengat: overwelfde doorgang aan het Hendrik Conscienceplein als herinnering aan het vroegere jezuïetenklooster aldaar.

jezuïetensmoel: een uitgestreken, onbewogen gezicht, waarop geen enkele emotie te zien is.

Jezusmaranten: uitspraak: djizismarante. Uitroep van wanhoop, vraag om hulp aan Jezus, Maria en de heilige Anna, die in Antwerpen erg werd vereerd.

joeberen: buizen, drinken; ook: traag drinken met bijgeluiden van de mond. Hij heeft op z'n gemakske heel die fles cognac uitgejoeberd...

joeffer: balk, ne joeffer. Ik zal die zware joeffer wel op mijn schoeft pakken.

joekende-broek: warmbloedig persoon, zowel vrouw als man. Letterlijk: joeksel (jeuk) in de broek hebben, een broek vol kruid hebben.

joeksel: jeuk. Uitroep tijdens een ruzie: *ik hoop dat ge veel joeksel krijgt en 'n kort armke!* Gezegde: *'t staat geschreven en gedrukt dat ge*

moet krabben waar het jukt. Ander gezegde: *kan een jonge man béter krabben, een oude man weet béter waar het jeukt.*

joeng: jongeren, kinderen; ook: snotjoeng. Die joeng zouden eens 'n goed pak rammel moeten hebben. Ne nest met joeng: kroostrijk gezin, belastingvrij.

joenge: jongen, in de betekenis van baren, in het kinderbed komen. Wat-ist, moette-gon-joenge? Het wordt gezegd wanneer iemand het kort maakt en zo rap mogelijk weg wil dritsen.

joenge-dochter: ongehuwde vrouw, werd vroeger ook 'n oude-jonge-dochter genoemd, dat klonk dan als: 'n-à-joenge-dochter. Ze is niet van straat geraakt, ze zit op het schapraai van Sint-Anna, ze is niet van de markt geraakt. In een oud volksliedje van 't Schipperskwartier wordt op deze situatie geïnsinueerd: ik zou zo gére trouwen, maar ik vind gene vrijer meer, ik zou zo géren naaien, maar ik heb geen garen meer.

joenge-vader: jonge vader, oogst wat hij negen maanden geleden gezaaid heeft, is enkele dagen kwistig met borrels en sigaren.

joenkman: jongeman, ongehuwd man, vrijgezel, werd vroeger met de vinger gewezen, als 'n zonderling beschouwd, want waarom was hij niet van straat geraakt? Getrouwde mannen zouden echter wat graag met hem hebben geruild, getuige hiervan 'n liedje van de Luizenmarkt: 'k wou dat ik ne joenkman was, en dat ik ni 'n vree, 'k nam alle dagen een ander maske mee!

joke: iemand door het joke trekken (sleuren), voor den aap houden.

jol: vrouwelijk geslachtsdeel, maar dat wist u al. Het woord komt van het Franse mi-jol. Gezegden: ze zit met heel haar jol bloot. Ze is reaal (vrijgevig) met haar jol.

jolieke: 'n schoon jolieke, bijnaam voor 'n lichtzinnig meisje.

jongedochter: 'n oude joengedochter, een al wat ouder wordende, ongetrouwde vrouw, soms gekscherend de weduwe van een vrijgezel genoemd. Gezegde: *daar doet ge misschien nog ne goeie pak aan, 't is nog 'n joengedochter!*

jorreke: jaartje. Nog een jorreke wachten, dan zijt ge groot genoeg.

judasserij: pesten, elkaar het leven zuur maken, onmogelijk maken.

juffra: juffrouw, jongedame, het kan een schooljuffra zijn maar ook juffra toertjes, waarmee we een jongedame bedoelen die het soms dik kan uithangen en veel noten op haar zang heeft, misschien is onze juffra wel familie van 'n fier Madelon, met haar gat in de zon.

jujup: snoep, japachtig.

juke: kindertaal voor paard, ju-perdje!

jummenas: gymnastiek. Ook vloek: god-jummenas (van Seminis).

jummenasvent: kinesist.

jup: het inwendige en ook het uitwendige van het lichaam, wat verklaard wordt door de gezegden: ik heb alles in m'n jup geslagen, of ik heb een emmer water over mijn jup gekregen. Ook uitgesproken als djupe, van het Franse jurk.

juste: uitroep wanneer men de lotto gewonnen heeft: 'Ne juste, wèmme-ne-juste!'

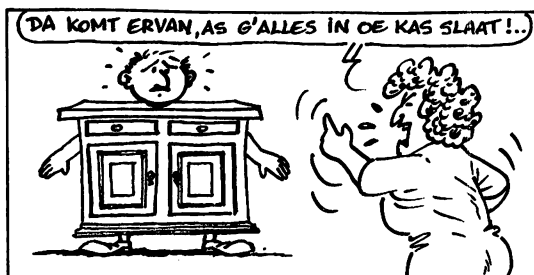
justitiepaleis: gerechtshof, in de volksmond het paleis van Jo Spiessens genoemd.

jut: van jut-nor-jàr lopen: zenuwachtig van de éne plaats naar de àndere rennen, zonder doel ronddjeurren.

juze: rechter.

juzedepé: vrederechter. Van het Frans juge de paix.

ka: men kan kà hebben: het koud hebben.

kaai: het is tussen kaai en schip gevallen: verdwenen, gestolen, meegerat, dokwerkerstaal. Kaaikes: uitgebakken spek.

kaaike: afwijzing, belediging. Ga kakken aan 't kaaike: trap het af!

kaaischuimer: dief.

kaak: wang. Met beschaamde kaken staan: in verlegenheid gebracht zijn. Men kan het aanpakken met de twee kaken van ze gat: niets, zelfs twee keer niets.

kaarten: verbale reactie wanneer mannen een aantrekkelijke vrouw – 'n gêve trot – in 't snuitje krijgen: *amai, ik heb al met slechter kaarten gespeeld!*

kaas: wordt hier uitgesproken als kees. Da's andere kees hé?

kabaan: lange regenjas, vroeger in rubber, nu meestal in kunststof.

kabardoeske: men is het er niet over eens waar het woord vandaan komt, het kan zowel van Spaanse als van Franse origine zijn, maar wat het betekent weten we maar al te goed, het is slecht befaamd en juist daarom fel bezocht. De instelling wordt gerund door de maskes van plezier, die zich over uw plezier en uw geld ontfermen. Politieagenten zoeken hun plezier meer bij parkeermeters.

kabas: tas. Men kan ook iemand in de kabas zetten: bedriegen.

kabassen: arm in arm gehaakt lopen, aanhangen, gekabast lopen. *'t Is goed aan met Flup en z'n wijf, ze lopen gekabast.*

kabbelt: wanneer de melk kabbelt – zuur wordt – heeft ze haar gat gedraaid.

kabeljauwskelder: de bodem van de zee. Het schip is naar de kabeljauwskelder: vergaan, gezonken.

kadodder: spotnaam voor CVP-er die men ook wel eens kattekop noemt.

kadul: kadul slagen: door de benen zakken. Ook zatte kadul wordt wel eens gezegd, waarschijnlijk een variatie op zatte pelul.

kaffe: koffie. 'n Jat koffe of kaffe, de uitspraak kan van wijk tot wijk verschillen. Het is ook 'n koemmeke troost en de drank speelt een grote rol in het sociaal leven van alledag. Typisch is het gezegde: *hedde-al-koffe-gedroenken, anders-kunde-hier-mee-koffe-drinken:* dit koffedrinken slaat dan op ontbijt, men wordt dus via koffe-drinken aan tafel genodigd om mee boterhammen met toespijs te eten. Straffe (sterke) koffe is koffe-met-ne-frak; men kan er ook een krasse gebeurtenis mee bedoelen, dan is het ook straffe koffe! Door slappe koffe kan men de gazet lezen, het is dan pisseloe, sterker, het is zeik-van-boeremie! Slechte koffe is paddevergif en in minderwaardige koffe kan wel eens 'n olieboon zitten. De vrouwen houden soms een koffeklatch. Er is ook sprake van een koffejo, een koffeblaas en een koffedjub en de mannelijke liefhebber wordt natuurlijk een koffebeurs genoemd...

kaffer: scheldwoord, wordt vooral in het leger door korporaals geroepen, het betekent dommerik.

kajieten: janken. Ze kajieten nogal.

kak: een kakske of een kakseltje gaan doen, een grote commissie; heeft echter weinig te maken met een bescheten commissie. Wanneer men de gazet meeneemt, kan 'n kakske lang duren, men gaat dan een stuk aan de bruin trui breien. Men heeft het ook over den bureau, of men gaat eens telefoneren. Men kan opeens grote kak hebben, vandaar het gezegde: *het komt op gelijk grote kak,* men kan dan beter niet

rond de pot draaien... Veel kak aan ze gat hebben betekent veel praat verkopen, maar zijne kak inhouden slaat dan weer op inbinden, een toontje lager zingen. Van twee vrienden of vriendinnen wordt wel eens gezegd dat ze uit één gat kakken, maar kakken ze dunne strontjes dan kan dat op armoede slaan, maar ook op gierigheid, in ieder geval: *in de hemel is geen lol, daarom kakken wij hier de pot maar vol.* Een bekend gezegde is: wa-riekekik-hier? Ik-kakkekik-hier! (wat ruik ik hier? ik kak hier!). Wanneer men wat té lang op de wc vertoeft veronderstelt men dat er een os gekakt moet worden, maar hoe dan ook, het is aan de mensen niet te zien of ze dik of dun kakken...

kakenestje: het jongste kind, ook het troetelkind of het nàkomertje.

kakkemotjes: gemaakte maniertjes. Ze gebruikt veel kakkemotjes.

kakkendoor: nachtstoel, wordt meestal door zieken gebruikt, stoel met wc-pan of nachtspiegel.

kakkentist: bang, flauw iemand, 'n broekschijter.

kakkershoek: in kakkershoek liggen: afgedaan hebben, niet meer meetellen. Bij de kakker over de koord hangen: goedkoop logement.

kakkewalk: foorattractie, grote barak met bewegende trappen en vloeren (Cakewalk).

kakmedam: vrouw met veel géstes. Het is 'n echte kakmedam! (zie ook onder dames).

kakstoel: kinderstoel met kakpotje, eigenlijk een kakkendoor voor kinderen.

kal: erectie. Hij staat met een kal. Commentaar: *het zijn gezonde die nog kunnen staan.*

kalandizie: de klanten. Wanneer een zaak goed loopt, floreert, heeft men veel kalandizie.

kalissenhout: zoethout, het wordt uitgesproken als kàlisjenhout.

kallot: een lange kallot, lang haar. Kommentaar: *is uwe coiffeur dood?*

kameren: gaan kameren, de liefde bedrijven in een hotelkamer. Meestal wordt er gekamerd door mensen die getrouwd zijn, maar niet met elkaar. Gezegde: een kamerke gaan doen.

kandelaber: kandelaar.

kanon: zo zat zijn als 'n kanon. Een kwaad kanon: een boze vrouw.

kanonnevogel: kanarievogel of kanariepietje. Het verschil tussen een kanonnevogel en een locomotief? Geen verschil, ze zijn allebei van staal.

kant: 't klopt van geen kant: een zaak die niet in orde is of een onlogische uitleg die kant noch gracht raakt (men zegt hier gracht, in plaats van wal).

kantje: van 't kantje zijn: van 't Schipperskwartier zijn. De mannen en de maskes van 't kantje. Men kan aan hun toltje (taaltje) goed horen dat ze van 't kantje zijn.

kantjes: gemakkelijk aan z'n kantjes komen: vlot zaken doen, zonder veel moeite z'n kost verdienen.

kap: op iemands kap zitten: vitten en schelden. Men kan ook op iemands kap, op iemands zak uitgaan, maar wie daar 'n hekel aan heeft, probeert het van zijn kap te schudden.

kapelleke: herberg. Alle kapellekes onderweg aflopen: kroegentocht, kroeglopen.

kapiteintje: bazin van een ploeg koffejo's of koffieboonraapsters aan de dokken.

kapnon: kinderspeelgoed: houten tol die men met een koord liet ronddraaien, tollen. Men ziet zo'n kapnon of tol nog zelden.

kapoot: overjas, ook condoom, Engelse kapoot, French letter, Engels frakske.

kapot: stuk, naar de knoppen, zum klossen, in duigen gevallen, 't is nog juist goed om in de vodden te gooien.

kapotneuken: kapotmaken, stukmaken, kapotprutsen. Niet te verwarren met het Hollandse neuken.

kapper: een kwart liter. 'n Kapperke melk, melkboer!

kapstok: kleerhanger, knaapje. Ik hang niet aan 'n kapstok: ik ben niet direct beschikbaar voor iedereen, ik heb er maar twee en die heb ik broodnodig.

kar: tegen iemand z'n kar of karreke rijden: heeft niets met een auto te maken, maar meer met in iemands rapen gescheten te hebben.

karakterlozen: hier hebben we te maken met kletskeszuipers, klokkeluiers, paardevijgen, paardeworsten, prutsventen, vijgen, mossels, tettezotten, voddebalen, arjuinen en klootzakken. Die gasten zonder karakter zijn dikwijls ook tweezakken en onder de vrouwelijke soort vinden we zemelzeksters, trezen, stekebezen, zemeltrutten en susseluttten, het zijn truttemezusters, onnozel memmen, onnozel lonnen en de rij wordt gesloten met een onnozel doos en 't scheel erop. Ze zijn alleen goed om baas van 't kakhuis te spelen, maar... ze hebben ochgot hun eigen niet gemaakt en er wordt voor dat soort ook brood gebakken!

karekluis: kerkluis. Zo arm zijn als 'n karekluis.

karekwàrek: kerkwerk, werk dat heel zorgvuldig en secuur dient uitgevoerd te worden, dus niet rap-rap en 't komt zo nauw niet, want het steekt wél nauw. De uitdrukking: ge moet er géén kàrekwàrek van maken daarentegen betekent dat het niét zo nauw steekt en dat het wat vooruit moet gaan, zoniet scheurt men er z'n broek aan.

karkenkruien: het slachtoffer zijn van slechte luim, meneer is vies gezind, maar 'n ander moet het bekopen! Het woord karkenkruien is verouderd, men hoort het nog zelden (zie ook onder oud-Antwerps).

karkeputteke: graf of kerkhof. Ze dragen hem naar 't karkeputteke.

karmenij: carbonade, vlees. Ook slag: ik zal u eens 'n karmenij op uwen teut geven.

karoke: vierkantje. Een karokeshemd, een rok of kleed in karokesstof. Komt van het Frans carré. A.N.: ruitje, ruitjeshemd.

karottentrekker: iemand die allerlei uitvluchten zoekt en ze meestal ook vindt om zich aan 'n werk of opdracht te onttrekken, wie dus altijd karotten trekt is een karottier.

karpet: kokosmat, deurmat. We hebben hier zelfs 'n Karpetland.

karrekol: caracole, kreukel. Karrekollen van 't krommeke (kraampje): zeeslak met selder, gekookt in kruidige saus, een lekkernij! Komt van het Spaanse woord caracol. In Wallonië synoniem voor wijngaardslak.

kars: kers. Karsen groeien aan 'n karsenboom, kerselaar.

karwats: bullepees. Karwatsen krijgen: slagen krijgen.

karwei: een werk dat men na de gewone dagtaak uitvoert, een bijverdienste. Men kan aan een karwei ne goeie sloef verdienen, zo'n karwei is dan rap meegenomen, maar soms scheurt men er z'n broek aan en heeft men voor de paus-van-Rome z'n pens afgedraaid of voor de paus-z'n-sjokkedijzen. Er zijn ook karweiboskes, kleine ondernemers en er zijn evenveel karweimannen. Een handkarwei is dan toch weer iets hélemaal anders, het is een spel onder de gordel...

kas: lichaam, het inwendige. Alles in z'n kas slaan: alles opeten. Er z'n kas aan vagen: er zich niets van aantrekken. Z'n kas opvreten: zich zorgen maken.

kà-schijter: iemand die altijd verhoezelt van de kou.

kastaar: persoon die regelmatig uit de band springt, over de streep trapt. Dat is nogal ne kastaar, de Gérard! Ook groots: dat zijn nogal kastaars!

kastemboeleke: pasgeboren kind, zuigeling, plat kind, kastekind.

katteke: kleine kat, maar ook kinderspel: elkaar achternazitten en afkloppen, wie afgeklopt is, is er aan, uitgeschakeld. Er is ook katteke op den blauwe, dan moet men vlug op een drempel springen.

kattekop: dubbele of driedubbele stekker met fitting.

kattemoeier: bij- of scheldnaam voor slechte moeder. Het is een echte kattemoeier voor haar joeng. De kat zélf is echter meestal heel goed voor haar joengskes.

kattepastoor: iemand die zich veel met de kat bezig houdt, op schoot neemt, streelt, knuffelt enz. Het is een echte kattepastoor, hij kuist zelfs ook het kattespauwsel op en stelt zich vaak tevreden met een kattewaske.

kaveet: kleine herberg van verdacht allooi, ook kavitje, het is gewoon een kabardoeske of uitzuiperskotje. In een kaveet mag niet gedanst worden en men schenkt er uitsluitend bier uit flesjes, bier van 't vat wordt er niet geschonken. Wat mag men dan wél doen, in zo'n kavitje?... Juist, ge haalt de woorden uit m'n mond!

kawauw: bijnaam voor Antwerpenaars vanwege hun typische harde A-klanken, die ze heel moeilijk kunnen wegmoffelen, 'n Antwaarpse kawauw dus!

kawe-plat: koude schotel, ook kawen-aap genoemd.

kazakkendraaier: iemand die van de éne partij naar de àndere overloopt, veel van mening verandert en over 't algemeen onbetrouwbaar is.

kazarme: kazerne, er liggen soldaten in (zie onder piot).

keel: de stroot, de slikker, de strot. Het hangt dik m'n strot uit. Iemand het mes op de keel zetten: dwingen; iemand bij z'n stroot pakken. Alles bijeen kelen: gillen, roepen, tieren.

keelbijter: kwade hond, maar ook spotnaam voor kleine hond of kleine keffer.

keers: kaars. Veel mensen hebben vooral 's maandags een keers hangen, omdat maandag de eerste werkdag is en dus nog een aflaterke of brurreke van de zondag, dus een keers hebben is viesgezind zijn, en wie viesgezind is, heeft twee keren werk.

keeskop: spotnaam voor Hollander, eigenlijk gaat het hier om 'n kaaskop, maar die van Antwerpen maken van een bol kaas een bol kees.

keikop: koppigaard. 'n Echte keikop. Wanneer zo'n twee keikoppen met elkaar in conflict komen, is het kop tegen kei: hard tegen hard.

kekelen: twisten, ruziemaken, ambras, gekekel. Is dat wijd gedaan, met dat gekekel? Verbaal ruziemaken.

keldermond: vroegere benaming voor keldergat. In Antwerpen waren er tot in het begin van 1900 nog keldermondvertellingen. 's Avonds zat iedereen op straat rond de keldermond en werden er verhalen verteld over de bloedkaros, Lange Wapper, de duivel en andere populaire figuren en zaken. Er waren twee soorten keldermondvertellingen, voor kinderen en voor volwassenen, die voor volwassenen waren uiteraard niet geschikt voor een jeugdig publiek.

kemphaan: haantje-de-voorste: vechter, aflapper, altijd bereid voor 'n aflapperij.

kempzaad: insinuatie voor de beginnende seksualiteit van een aankomende jongen. Hij heeft nog maar kempzaad, waarmee men veronderstelde (en vaak hoopte) dat het zaad van zo'n snotpietje nog niet vruchtbaar was.

kennelijk: hij is niet meer kennelijk sinds hij in het gasthuis heeft gelegen. Niet meer kennelijk, uitgesproken als kennelak, is duidelijk een synoniem voor er slecht uitzien of in een slecht vel zitten.

kennen: ik ken hem van haar noch pluim. Iemand die slecht of gebrekkig Frans spreekt: hij kent Frans, maar Frans kent hem niet. Hij kent er zoveel van als gaat er liggen. Men kan iets of iemand zelfs op z'n duimeke kennen, of iemand maar van aanzien kennen, erger is het gesteld met iemand die gekend is als 'n kwaaie penning en een oppervlakkige kennis is iemand die men maar van ver kent, van samen eens 'n pint gaan te pakken of van samen eens te gaan pissen.

kennis: iemand waarmee men maar een oppervlakkige relatie onderhoudt, geen echte vriend dus. Men kan met kennis van zaken spreken: uit ervaring, ondervinding spreken. Bij kennis komen: tot bewustzijn komen nadat men van z'n center is gedraaid. Gezegde: *gij een vriend? Nog geen stamineekennis!*

keren: het keren der jaren, ouder worden. *Wie niet komt moet niet keren* - deze uitdrukking wordt meestal nogal bitter gebruikt b.v. wanneer kinderen vergeten hun moeder op te zoeken.

kerkeputteke: graf. Gezegde: *verleje-week-had-'m-nog-zoveel-praat-en-nu-ligt-'m-al-in-'t-kerkeputteke.* Ons kerkeputteke wordt in de uitspraak voorzien van een stevige A: kàrekkeputteke.

kerkuil: iemand die gedurig in de kerk zit. Het klinkt als kàrekoil.

kermisvogel: zo blij zijn als 'n kermisvogel, maar het slaat ook op 'n persoon die alle kermissen afloopt.

keskes: streken. Veel keskes verkopen, veel streken en veel last verkopen, het vierkantig uithangen, met hun keskes. Van een keskesmaker ziet men liever de hielen dan de tenen.

keskespisser: bijnaam voor misdienaar.

keskeschiet: onzin. Dat is een uitleg van keskeschiet: dat trekt oep niks!

ket: oog. 'n Blauw ket: een blauw oog. Ook bijnaam voor Brusselaar.

keurf: korf. Ze hebben mijne keurf goed volgeladen, veel werk in mijne keurf gedraaid. Uit de keurf zonder zeurg leven: onbekommerd leven. Zolang men niet getrouwd is, nog bij de ouders woont, leeft men in een keurf zonder zeurg.

keust: korst. Tegen de keust slaan: tegen de grond slaan. Door het eten van keusten (in dit geval broodkorsten) krijgt ge dikke beursten.

keuteljacht: kinderen, klein mannen.

keuteren: met een stoofhaak in de stoof (kachel) keuteren om het vuur aan te wakkeren, de stoofhaak noemt men dan voor deze bezigheid ook 'n keuterhaak.

kevendrager: kevendrager zijn: dood zijn (zie onder mezenvangers).

kevie: kooi, ook bed. Ik ga maar eens vroeg naar mijn kevie of mijn keef.

kieke: zodus, een kieke is geen mus. Rondlopen als een kieke zonder kop.

kiekeborst: persoon met ingevallen borst, het klinkt als kékebeust, maar heb je daarbij dan ook nog kiekevlees (kippenvel), dan is het hélemaal geen zicht.

kiekenkot: plonsbad. Of in een zwembad, een ondiep gedeelte voor kinderen.

kiekes: meervoudsvorm voor kieken. We vinden die kiekes (kippen) terug in een uitdrukking van de Antwerpse polderdistricten Zandvliet en Berendrecht: *De kiekes zitten dicht aan de draad*. Het betekent het al flinke begin van een boezem of borstenpaar. Vandaar de meervoudsvorm, die hier dus een tweevorm is. Ook gezegde voor meisjes die in de zomer geen beha dragen.
Uitdrukking: gaan slapen met de kiekes op stok: vroeg naar bed gaan.

kiekestront: van alles wat. Gezegde: *van-alles-wat, das-kiekestront!*

kiem: kiem zijn: kieskeurig zijn, vooral aan tafel, waar tot uiting komt dat men een kieme eter is, en niet alles binnenspeelt wat men op z'n talloor (bord) brengt.

kif-kif: de spons erover vagen na een ruzie. We zullen alles maar kif-kif laten, zand erover. Ook: het laten zoals het is.

kinderagie: alles wat met kinderen te maken heeft of met kinderstreken, maar vooral wanneer een volwassen persoon zich kinderachtig gedraagt, wordt het een kinderagie genoemd, en soms wordt er ook gewag gemaakt van kinderkak: gij-met-oewe-kinderkak-altijd!

kinderen: de volwassenen zijn de grote mensen, logisch gevolg: de kinderen zijn de klein mannen, ook de klein petotters, het klein gerij, het joenk goed, de joeng. Zuigelingen zijn kastenboelekes, kastekinnekes en platte meuttes. In het begin draagt het boeleke nog geen kennis, ze krijgen een papfles, een tutter en eventueel een mem, in dit geval spreekt men van memlotsers en ze laten ook boerkes na de fles of de mem, ze dragen pisdoeken, zitten in 'n kakstoel en krijgen een bavet aan, later kreuffelen ze rond in een box of ren. Ze krijgen hun eerste bieterkes, en als dat achter de rug is, zijn ze de kwaaie al uit. De meisjes noemt men piskousen, de klein mannen mogen hun bokes soppen maar moeten leren eten met hun twee pollen. De groter wordende jongens zijn de leubbes en later de aankomende gasten, de grotere meisjes zijn de laven en de grote lonnen en men spreekt over hen ook als de aankomende maskes. Verwende kinderen zijn bedorven scheten, ze kunnen zelfs bedorven zijn tot op de graat, het zijn reuffels, kwapitsen, bitskoemmers en koejenades, er zijn ook kakenestjes en flauw bezen, maar moederkeszalf heelt alle pijn. Kinderen kunnen renuaties zijn, ze breken heel het kot soms af, maar ze moeten leren hunnen aas te halen, hun plan leren trekken, ze kunnen u afluizen en hebben altijd wel iets te vermangelen en te vertuikelen, ruilen. Hangen de kinderen de ezel uit, dan is het soms billekeskermis, dan wordt het panneke van hun gat eens goed roodgezet. Ze mogen ook geen lelijke woorden zeggen, en als de grote mensen klappen, moeten de kinderen zwijgen, zoniet riskeren ze een pekking of een vetting, of dreigt men hun neus tussen hun twee oren te zetten. Ze mogen ook niet liegen, want dan zou er wel eens 'n kruiske op hun voorhoofd kunnen verschijnen. Die klein zagepinnen zijn eigenlijk lopende renten, die soms op de bakker trekken. Tijdens een ruzie hoort men wel eens: ze hebben het kind weggegooid en de nageboorte grootgebracht. Iedereen kan joeng maken, maar géén joeng maken, dat is de kunst! Kindertranen zijn waterlanders, voor 't minste hebben ze hun waterlanders klaar, maar moeten is dwang, en dwang is kindergezang, als ge zoiets gezang wilt noemen, want kinderen die veel bleten, zijn bleetsmoelen, ze houden soms heel den dag een bleetpartij. Van een gedane zaak merkt men op dat het kind ze gat weeral gewassen is! Kinderen moeten met twee woorden spreken!

kinderlekske: kinderlijkje. Ook spottende opmerking tijdens een ruzie: *zoude-gij-gére-'n-kinderlekske-zen?*

kinderspelen: men ziet het nog raar of zelden, maar vroeger speelden onze kinderen op straat, méér, de straat was van hen en ze speelden katteke, katteke op den blauwe, over 't jefke springen, hinkelen, bikkelen, kapnonnen, schipperke mag 'k oververen? Antoinnet wie heeft den bal? Tjinke-tjinke (ruilen) enz. De grote leubbes en grote lonnen gaven de voorkeur aan bedot spelen, vooral bij valavond omdat er dan een beetje gepallepoot kon worden. Kwamen er nieuwe spelers voor het bedot (verstoppertje) dan werd er uit-uit-de-nieuwe geroepen, en was er iets niet pluis, dan klonk het van: allemaal bijeen of ge doet niet meer! Koordspringen was een specialiteit waar sommige meisjes heel bedreven in waren, er werd toerreke-rap en toerreke-traag gesprongen, waarbij dan fel geritmeerde liedjes werden gezongen... Een straat vol kindergezang, wie kan het zich nog voorstellen?

kinderverprosser: kinderverkrachter.

kindsbeen: van kindsbeen af, van jongsaf.

kindskeurf: kindskorf. Baby-setje, korf met huidlotion, talkpoeder, zeepjes, enz. Krijgt men in het kinderbed cadeau. Neemt soms de plaats in van een korf zonder zorg...

kinnebakkes: kin, kneut. Hij heeft een grote kneut, een bef. Hij kan het op z'n kinnebakkes kloppen: achter het net vissen. Een oude kneut: een oud zaagwijf. Zijn kin is zo groot als een kristalizee-schepper. Op z'n kin kloppen: achter het net vissen.

kisse-kasse: het volledig gezegde luidt: *we gaan kisse-kasse op vuurke-stook*. Nu heet het barbecue. We brengen dan glazen boterhammen mee (bier).

kittelachtig: kittelachtig zijn: niet tegen kittelen (kriebelen) kunnen.

kladschilder: slechte schilder, spotnaam.

klaferen: klauteren. Ergens opklaferen.

klaagstoel: Wanneer een Sinjoor zijn beklag maakt, of op de klaagstoel zit, heeft hij tientallen uitdrukkingen, om een en ander dik in de verf te zetten. Een selectie: Ik zit oep ne schupstoel, ik ben hélemaal

van de voos gebracht, ik ben betetterd, mijnen draad kwijt. Ik zit in vuil papieren, ze hebben mij een oor aangenaaid. Hier staan ik nu, gelijk zotte Gust! Ik ben er begot van onder de voeten, gepakt! Ik zit lelijk in 't sukkelstraatje. Ze hebben mij goed liggen, mensen! Ze hebben mij bij mijn pietje. Mijne frut is maar zuur! 't Zou nog niet kunnen, ze zitten met allemaal tegelijk op mijn kap. Ik krijg rink aaneen naar mijn vijs. Ik krijg van alles op mijnen boterham, op mijn brood, ze zitten met allemaal tegelijk in mijnen nek. Daar komt niets niemeer van in huis. Daar zal veel volk komen naar zien. Ik kan er een kruiske over maken. Het is naar de kwartjes, naar de knoppen, naar de vaantjes. Het is geen avans niet meer. Ik ben heel die battaklang, heel dien hannekesnest, die santenboetiek zo beu als ká pap. Ik zou van puur altereuzze de muren oplopen. Ik heb al heel de stad op z'n bakkes gelopen, maar 't is niks geneuterd. Ik ben mijnen dagelijksen trenot kwijt, ik weet niet meer of ik van voor of van achter leef. Ik djeur van jut naar jaar, maar het enige dat ik aan die loopmarterij heb overgehouden is dat mijn tong op mijn schoenen hangt. Ik krijg overal het schuifke, ik heb overal de boter gefrét! Ik zien er geen gat meer in. Ze hebben mij ne kloot afgetrokken. Ze hebben mij zodanig moedwillig gekoeioneerd dat ik nog maar amper met veel moeite over een krijtstreep kan springen. Ze hebben mij de prang op de neus gezet. Ze hebben mij afgehaald tot op mijn hemd!

klagen: Antwerpenaars kunnen soms de stenen uit de muur klagen.

klak: pet. Zijn klak staat scheef: hij is viesgezind. Hij gooit er maar wat met zijn klak naar: vaagt er z'n hielen aan. Hoe vindt ge mij met een klak? Ge staat er beter mee dan met 'n snotneus of een blauw oog. Hij zal er belange zijn klak niet overgooien: hij zal die kans niet laten liggen. De uitdrukking 'er met z'n klak naar gooien' zou afkomstig zijn van een oud joods gebruik: wanneer de man geen zin had om met zijn vrouw te vrijen, gooide hij er letterlijk zijn klak naar!

klammig: vochtig, kil. De klammigte zit in huis.

klaneren: iemand op de huid zitten, door het slijk sleuren. Er wordt ook achterbaks geklaneerd.

klappen: praten, spreken. Laat me niet klappen, hé: breekt mijne mond niet open! Op de klap van de mensen moet ge niet verdergaan.

Klappen en breien: ge moogt klappen, maar ondertussen verder werken. Ge moogt klappen als de kiekes pissen: dit wordt gezegd wanneer kinderen zich in het gesprek van grote mensen willen moeien. Men kan ook sjauwelen, tateren en tetteren, men maakt van hun tak, zetten hun grote kweek open, hun grote klep en geven van hun paretten, ze moeten meestal niet naar hun woorden zoeken, zij die het goed kunnen expliceren zijn echte avvecaten, maar in het àndere geval zit er gene raison in, ze broebelen en hebben soms ook nog een vlaggeske aan hun tong, ze strunkelen over hun eigen woorden zoals ne platpoot over z'n schoenen, ze doddelen en staan maar wat in hun broek te krabben. Wie bier gedronken heeft, heeft taterwater gedronken, ze maken van hun theater, meestal is wat ze zeggen met z'n haar gesleurd. Klagers staan te lameren en te parmenteren. Er zijn babbelkousen en ratels. Vergeten we ook de sjauwelwefkes niet. Van mummelaars verstaat ge geen kneit, geen dem, geen chik, het komt er maar uit met stukken en brokken, ge moet het eruitsleuren, ge verstaat ze maar met een half schof. As is Antwerps voor als, asse zijn verbrande kolen, as ons kat een koei was, koste ze melken onder de stoof, as 't lukt, kalft den os. Op het gezegde ik docht, wordt geantwoord: ge moet niet dochteren, ge moet zeunen... Zwijgzamen geven genen trenot, ze hebben hun tong ingeslikt, ge hebt er weinig klaps aan. Wie alsmaar tatert is een kletsmajoor of een kletskont. Wie lult is een lullematsijs of een van zeverdonk, ze kunnen een vijl spannen, ze zitten op ne weer en verkopen zever in pakskes, hunne rim-ram trekt op niks, hunnen uitleg is soms wel goed, maar hunne speculatie deugt niet, ge kunt er gene kop aan krijgen, gene knop aannaaien, het is veel van si en veel van la, sommigen moeten belange niet zat zijn om te zagen. Na een ruzie loopt men stom en geeft men elkaar geen stros, doch, ge hebt maar te spreken en uwe mond gaat open, want stomme mensen kunnen we niet bedienen. Wanneer er een gezelschap vrouwen staat te tateren, noemen sommigen dat 'n taterwei of een kwetterwei, misschien komt het daardoor dat men een vrouw die veel staat te tetteren een lameer of een klawetter (klappei) noemt. Een woord in 't boemgat is van een heel andere aard, dat is een woord in het gat van de deur, een klappei is dus, op het voorgaande voortbrouwend een roddelaarster, en een klapschotel is de kampioen van de klappeien, maar van horen klappen hoort ge veel liegen. Er zijn er die Onze-Lieve-Heer van z'n kruis zouden klappen maar omdat de mensen toch maar d'helft van uw praatjes geloven, moogt ge een beetje overdrijven, zo komt de balans vanzelf in 't evenwicht. Een verwittigd mens is er twee waard, vandaar het gezegde: zwijgt gij

maar stillekes of we zullen uw boekske eens opendoen en ge moet zien wat ge zegt. Wie het niet goed kan expliceren, moet het maar uitspeken, we zullen het dan zelf wel uitzoeken. Men kan ook onnozele praat verkopen en steken laten vallen, en er zijn er zelfs die stoten doen, men kan ook iemand een striep geven en er kan zelfs ne litanie afgestoken worden. Wie veel meust is 'n zagevent en die mag meegaan met 'n zagewijf. Klappei zal ook wel van klappen komen.

klapzaam: graag praten, klappen, onderhoudend zijn. 'n Klapzaam mens, ge kunt er mee klappen.

klassen: morsen. Zie na hedde koffe op m'n schoén tafelkleed geklast. Wie veel klast is 'n klaskont.

klatéren: ontploffen. De band van mijne velo is geklateerd.

kleergoed: dat is alles over kleren en wat er verder mee te maken heeft. In groten tenue staan is in groot ornaat terwijl het dagelijkse plunje een dagelijksen aanschiet is. Wie oepgetalloord is, heeft z'n beste kleren aangetrokken en staat van boven tot vanonder in fachet. Men kan zelfs stijf in den eik staan, dan is men paré om op stap te gaan. Een bontjas noemt men hier pelsefrak en een jas met een bontvoering is 'n frak, gevoeierd met pels vanbinnen, maar een apejakske is een korte trui, en verder is er nog een karokeshemd, een kleed met half moukes, een tettageer, 'n loezenzak, 'n tettenhouder en 'n soutien, terwijl een snelzeiker een damesbroek is zonder kruis, alhoewel men het hier meer heeft over 'n grotemoe's broek. Nu we toch in de rayon van de broeken zitten: bij iemand die een afhangende broek draagt waarvan het kruis bijna tot aan de knieën zakt, hangen de wolken laag, terwijl een persoon die een broek draagt waarvan de pijpen te kort zijn, water in zijne kelder heeft... Wist u dat men een nieuwe broek vroeger eerst moest uitknijpen, uitpitsen eigenlijk en dat de zakken van een nieuwe jas moesten gedoopt worden met een paar geldstukken en nog beter met een paar bankbiljetten?... Ook een nieuwe portemonnee moest door anderen gedoopt worden, zoniet zou hij geen geld kunnen bewaren. Wie een zakmes ten geschenke kreeg, moest het laten ontscherpen door een geldstuk aan de schenker te geven, wat dus traditioneel bijgeloof was. Terug naar de kleerkast nu, amai mijn kleerkast. Een strohoed is een strooien dak, 'n bolhoed 'n hondekot, 'n hoge hoed (uitspraak: nen-noegen-noed) is een stoofbuis en een neuke is een vlin-

derdasje, een valse parut is een pruik, 'n stoefferke is een lefdoekje, 'n veston is een jas en een dikke winterjas is een voechtje, een paraplu is een voddestok en avondkledij, zeg maar pitteler, noemt men kontkletser of billenkletser, een pantoffel is 'n sloef, 'n bril is 'n fok of ne velo, en wie zo'n fok draagt, brilt... Ondanks alles kan men gekleed gaan van de kapel, met afdragerkes rondlopen, of, in plaats van oepgetalloord, aangetakeld zijn.

kleerkast: stevig gebouwde man. Ne vent gelijk 'n kleerkast. Het woord wordt ook als krachtterm ingeschakeld: *ge begint vierkantig mijn kleerkast uit te hangen.*

kleingeld: muntstukken, wisselgeld, schrap. Vandaar het gezegde: ik zit er maar schrap voor of ik heb alleen nog maar wat schrap in mijne zak.

klein-geneuk: a) kinderen: dat het klein geneuk maar op straat gaat spelen, dan hebben we vijf minuten rust aan onze kop; b) kleine volwassenen, klein van was, van gestalte. Een kleine man noemt men een pagadder, onderkomeling, drol, prutsvent, iets hoger dan m'n kloten, kop en kloten ineengestot(k)en, kleine petie, petotter. Kleine vrouwen hebben uiteraard ook allerlei bijnamen: drolleke, poepemieke, knoop, grondsmokske, klein maar àreg, klein maar fijn. Loopt zo'n kleine vrouw met haar benen open dan is het een Mieke-wijdopen. De kleintjes zijn echter niet gemaakt om in de groten hun gat te kruipen, ook al zijn ze maar amper een moldeneer (meikever) of een peerdestront hoog; ge kunt er twee laten inpakken voor 't zelfde geld, al dat klein gedoe heeft te weinig stampen gekregen toen ze jong waren, maar... het is beter een kleine plezante, dan een grote ambetante!

klein-hart: een groot lawijt, maar een goed hart, een klein hartje.

kleinigheid: een beetje. Ik kan maar een kleinigheid geven, ik heb zelf niets te veel.

klep: mond. Hij zou beter z'n klep houden. 'n Klep is ook 'n glas bier: ze gaan samen een klep drinken.

kleren: de kleren die de vrouwen dragen, zijn de kleren die de man kraken. Ze heeft haar goei kleren aan. Ze heeft heel haar kleerkast aan haar gat hangen. Ze heeft haren besten trousseau aangedaan.

klerken: de klerken van Mintjes, straatkeerders. Mintjes pachtte destijds de stadsreiniging, daardoor spreekt men nog steeds van de pacht, maar er lag minder vuil dan nu, sommige straten liggen erbij als een échte pacht!

klets: kletsen krijgen, klappen krijgen. De soep is precies 'n klets in uw gezicht: slechte soep zonder smaak. Men kan ook iets op de klets, op de poef kopen en een klets kan ook 'n overschotje zijn: er is nog een klets over.

kletsen: over onbelangrijke dingen staan te kletsen, dus kletspraat verkopen. Ook: er een kont aan kletsen: er een draai aan geven.

kletsenbillegang: *ze gaan naar de kletsenbillegang*: ze gaan naar de maskes van plezier, naar de straat waar de hoertjes hun vleeswaren aan de man brengen.

kletskeszuiper: spotnaam voor persoon die de lelijke gewoonte heeft om de restjes, kletskes bier in de glazen uit te drinken.

kletskop: kaalkop. Kletskoppen kunnen evengoed versleten autobanden zijn, vandaar het gezegde: ge rijdt met kletskoppen, ge speelt met uw eigen leven en dat van een ander.

kleuren: 'n schoon kolleurke, 'n vief, vinnig kleurtje. Appelblauw zeegroen: onbestemde kleur. Tussentoontjes. Pastelkleurrekes.

klever: bekwaam, wakker, ondernemend, werklustig, 'n klevere gast. Komt van het Engels clever.

klieke: kleedje. Iemand een klieke passen, klaneren, uitschelden, belachelijk maken, kwaadspreken, het gebeurt dan nog allemaal achter 't gat.

klikke-klakke: zonder pardon iemand met z'n klikke en z'n klakke buitengooien.

klinktrappen: mistrappen, er naast grijpen, mislukken, te laat komen om in de prijzen te vallen, z'n hoop zien vervliegen.

klisoor: stuk steen als bijpassing tijdens het bouwen van een muur.

klodder: klod. Erg scheldwoord voor 'n slordige, niet al te propere vrouw, vuil klodder. Het woord wordt ook gebruikt om een hoer aan te duiden.

klodslaan: samenspannen, de krachten verzamelen, de koppen bij elkaar steken, overleggen.

kloef: klomp. Ook spotnaam voor lomperd, ook kloefkapper. Kloefers zijn dan weer zware schoenen.

klokhuis: het binnenste (de ziel) van 'n appel of peer.

klokkenluider: scheldnaam voor 'n onbenul, nietsnut.

kloot: testikel. Superlatieven per dozijn: klootzak, klootvos, onnozele kloot, kloot van Christus. *Ge zijt ne goeie kloot, maar ge zoudt onder een ezel moeten hangen.* Zoals gij heb ik er twee, als gij er gaat bijhangen heb ik er drie. Hij heeft het spek aan z'n kloten. Men kan ook iemand naar de kloten laten lopen, dat is dan meestal iemand die geen stamp tegen z'n kloten waard is. Iemand kloten betekent 't zelfde als iemand 'n pee steken. Draait uw kloten wat af, ge krijgt toch stank voor dank en... wettet: *als ge met mijn kloten wilt rammelen, zal ik ze in uw pollen geven, dat is gemakkelijker* (zie ook: ballen).

klootmajoor: persoon die, bij manier van spreken, 'n klotemanswinkel runt, wat een slechte zaak is, waar ge hoe dan ook toch elke keer gekloot wordt.

klop: klop-krijgen: slagen krijgen. Het betekent ook 'n kwinkslag: ze doet weer ne klop, nog zone klop en 't is zondag. Men kan ook 'n zotte klop doen.

kluchtzanger: strikje of vlinderdasje, ook zanger die kluchtige liedjes zingt in café-chantants. Van Frans Lamoen werd gezegd dat hij een goede kluchtzanger was, die nooit schuttingtaal gebruikte.

kluppel: knuppel, lomperd. Waarom men hier van een N een L maakt? Het is niet duidelijk, het is blijkbaar 'n Antwerpse gewoonte.

knuppelteef: scheldwoord voor vrouw die een échte bontjas draagt. (Het woord duidt op het neerknuppelen van jonge zeehondjes.)

knak: zich direct, voor het minste knak maken: kwaad worden, de hele dag knakkig, bitsig zijn, kort van stof zijn.

knauwen: kauwen. De gazet uitknauwen: heel de gazet van de eerste tot de laatste bladzijde uitlezen.

kneit: geen kneit: niks. Er is daar geen kneit te zien, mee te maken, te beleven. Dat trekt daar op geen kneit.

kneur: bij zo'n woord zou men toch in de eerste plaats denken aan een stuk niet te vreten vlees, of zeg maar afsnijdsel voor de hond. Die betekenis heeft het lang gehad, maar in de jaren dertig van de 20ste eeuw is daar verandering in gekomen toen de elektrische piano's en orgels in de cafés en dancings verschenen. Het waren piano's en orgels met geperforeerde muziekrollen, maar het meubel produceerde enkel 'n deuntje, als men er een geldstuk aan investeerde, dus stak men een halve frank in de... kneur. Na de tweede wereldoorlog stond er spoedig in bijna iedere kroeg 'n jukebox, en gedurig klonk het: stekt-is-vijf-frank-in-de-kneur. Men noemt de jukebox nog steeds de kneur, maar nu is de televisie ook al de kneur geworden: is er vanavond iets serieus op de kneur, of is het weer iets waar ge uw bloot gat zoudt van laten zien? Zodoende heeft de kneur op relatief korte tijd vier keer een andere, vooral toch ludieke betekenis gekregen, en misschien is de huiscomputer of de tekstverwerker wel de vijfde kneur. Opgepast, men noemt een oude vrouw ook wel eens 'n oude kneur, maar die kneur hoort niet thuis in het rijtje!

kneut: kwezel, onwerelds vrouwmens. Met die kneut is niets aan te vangen.

knippen: geslachtsverkeer. Gezegde: *die blonde zou ik wel eens willen knippen, dat ziet er 'n hete ros uit.* Knippen betekent ook: we gaan een pintje knippen en we gaan er op 'n ander eentje knippen.

knoefelen: hard werken. Hier moette nogal knoefelen om uw pree te verdienen.

knoeft: een stuk droog brood. Ook 'n botsing. Een knoeft doen met veel blikschade.

knoeften: knoeften krijgen of knoeften uitdelen: slaan.

knoesel: enkel. Men kan een stamp tegen z'n knoesel krijgen.

knoken: beenderen. Gezegde: *amai m'n knoken.* Amai m'n à-knoken: m'n oude knoken.

knokkenbout: acrobaat. Ook scheldnaam voor kleine man. In sommige wijken ook iemand die uitgeput is: hij is knokkenbout.

knolleke: radijsje. Platte kees met knollekes.

knopsgat: knoopsgat. Familie van 't zesde of twaalfde knopsgat: verre familie. Knoop: troetelnaam voor klein vrouwtje.

knotsen: tegen elkaar stoten of ergens tegenknotsen. Ook door het rode licht knotsen.

knotsenbol: hoofd. Wanneer een kind het hoofd stoot, zegt men troostend: *opla, knotsenbol!*

knut: grote kin. Die vent heeft 'n grote knut. Ook kinnebakkes of kneut. Men kan het op z'n kin kloppen: achter het net vissen.

koeioneren: plagen, tergen, tot het uiterste drijven. Dat is hier 'n echte koeionade, het zijn koeionades!

koekebakken: uitroep van verbazing of verwondering. Dat zijn hier nogal koekebakken. 't Zal koekenbak zijn: 't zal raak zijn. Ook Antwerps voor pannenkoek.

koekeloeren: zitten kijken, zitten nietsdoen. Ze zitten maar wat te koekeloeren.

koekeloerenhaan: haan in kindertaal.

koek enen deeg: gelijkgestemden. Van 't zelfde. Niet te verwarren met een koekje van eigen deeg of van 't zelfde laken een broek.

koekestad: Antwerpen is vanouds de koekestad. Wanneer men met kinderen uit de randgemeenten naar Antwerpen komt, zegt men: *we gaan naar de koekestad.* Waarschijnlijk hield die wandeling of rit met tram of bus dan in dat men in de stad een koffiekoek ging eten. Maar het lijkt ons waarschijnlijker dat 't stad aan die benaming is gekomen vanwege het gezellig, gemoedelijk imago, 'n stad gelijk 'n koek, dus een lekkere stad...

koele-mannen: triestige planten, slaphangers, komen maar alleen op zon- en feestdagen over, het zijn droogzakken en droogschieters, bij zulke mannen staat 'm als de oren van een jachthond, wat het tegendeel van een erectie betekent. De vrouw die met zo'n triestige plant getrouwd is, heeft er een slechte pak aan gedaan, ze heeft er drie apen voor gegooid, als 'm nog eens overkomt, kan ze 't op den almenak schrijven, 't is een raretijd.

koele-vrouwen: frigide vrouwen. Ze zijn niet voor het leven, het laat hen egaal, onverschillig. Haar mansjoeffel is een wijwatervat, in bed is het een plank met een gat in, ze ligt er maar bij als een half pond vijgen, het is een frigo.

koemmeke: 'n koemmeke koffe drinken. Maar ook: aan 't koemmeke hangen: orale seks, het likken van de vagina.

koemmen-en-talloren: uitroep van ongeloof. Er zijn ook platte en diepe talloren, waar men uit eet.

koffe-jo: koffieboonraapster aan de dok. Het beroep bestaat niet meer, de koffieboonraapsters van vroeger waren felle vrouwen, die van niets vervaard waren.

koffe-jup: vrouw die verzot is op koffie, die de hele dag koffie drinkt. Wanneer er verschillende van dat soort bijeenzitten, is het een koffeklatch. Tot die vergadering hoort ook 'n koffeblaas.

koffen-drits: het zaksel van de koffie. Ook: koffendras.

kokeneten-spelen: spel van kleine meisjes. Ook dubbelzinnig gezegde: *kokeneten spelen kost geld:* trouwen en huishouden doen kost geld.

koker: hoofd. Het woord wordt ook gebruikt in een waarschuwing: *stekt-da-mor-in-oewe-koker!*

kokernoot: kokosnoot; ook: slagen uitdelen, slaan, kokernoten uitdelen. Uit die kokernoten blijkt voor de zoveelste keer dat men hier over een groot aantal superlatieven beschikt die betrekking hebben op ruzie, ambras en er de lap opleggen. Zo'n vaart loopt het echt niet altijd, in de meeste gevallen blijft het gelukkig bij verbaal geweld en op veilige afstand. Zo zal de Sinjoor wanneer hij een bevel krijgt, direct *ge-kunt-ze-kussen* zeggen, maar die woorden zijn nog niet goed koud of hij zet zich reeds aan het werk om de opdracht uit te voeren.

kokkeren: slapen.

koleur: kleur.

komaf: er komaf mee maken: vlug laten vooruit gaan. Van simpele komaf zijn: uit een eenvoudig gezin stammen, uit 'n werkmansbroek komen.

komisveur: kom-eens-veur, boezem. Die vrouw heeft nogal ne komisveur! 'n Goed gevulde bloes hebben.

kommerschap: overeenkomst. Verouderd woord, wordt nog zelden gehoord.

kommose: drukte. Veel kommose, onnodige drukte verkopen.

komood: Vlaamse Opera: de Vlaamse komood. Van comedie.

konijnenbek: lang, smal gezicht. Een gezicht hebben om winterpeeën te eten.

konijnepijp: de konijnepijp is de volkse benaming voor de eerste voetgangerstunnel onder de Schelde, maar spoedig werd ook de eerste voertuigentunnel konijnepijp genoemd. Die tunnel heeft twee zondagse namen: de Imalsotunnel en de Waaslandtunnel. Op 1 maart 1931 werd begonnen met het graven en boren van de wagentunnel, een maand later begon men ook aan de voetgangerstunnel. De aannemersprijs bedroeg 300 miljoen frank voor de twee tunnels, gerekend

naar onze huidige monetaire normen 'n peulschil, maar in die tijd was vijf frank nog 'n Belga. Op 9 en 10 november werden de tunnels ingehuldigd en geopend, de straten in de omgeving waren naar goede Sinjoorse gewoonte met veel vertoon gepaleerd en verlicht en het publiek mocht gratis de tunnels bezoeken in enkele richting naar de linkeroever, waarna de terugkeer gebeurde met de Sint-Annekesboot. Een en ander had plaats in 1933, twee jaar na de eerste spadesteek. De bouw van de tunnels ging niet zonder brokken te maken. Op de Brouwersvliet moest men overgaan tot sloping van hele huizenblokken, woonhuizen, pakhuizen, zelfs 'n brouwerij moest eraan geloven, terwijl er ook een aantal bomen geveld werden. De hele Koeikesgracht werd met de grond gelijk gemaakt en tegenstanders van de tunnels beweerden dat een brug over de Schelde toch zoveel mooier, beter en gezonder zou zijn, die mening houdt nog altijd stand, want tunnels hebben iets onnatuurlijks, de mens voelt er zich onwennig in, opgejaagd en onrustig, om nog niets te zeggen van claustrofobie... stel u maar eens voor wat er kan gebeuren wanneer uw auto in panne valt in de konijnepijp. In 1933 bedroeg het tolgeld voor de konijnepijp 5 frank voor 'n auto en 20 frank voor 'n autobus, de toegang was verboden voor voertuigen met ijzeren wielbanden en... paarden. Intussen werden er al zoveel tunnels geboord of verzonken dat de ondergrond van de Schelde veel weg begint te hebben van een stuk gruyèrekaas...

koning-maken: het gebruik koning-maken zouden we vandaag OSGW noemen, ongewenst seksueel gedrag op het werk. Het was een ritueel dat nog tot op het einde van de jaren veertig werd toegepast in sommige fabrieken en werkhuizen. De slachtoffers waren jongens van veertien tot vijftien of zestien jaar. Een groep meisjes lokten de jongen naar een afgelegen plaats, grabbelden hem vast en trokken zijn broek naar beneden, waarna z'n edele delen werden ingesmeerd met stroop, honing of een ander kleverig goedje. Eenmaal koning gemaakt, liet men de jongen verder met rust en zocht men een ander slachtoffer. Men beschouwde het als een practical joke om even te ontsnappen aan de eentonige, soms grauwe fabriekssfeer, of was het voer voor psychologen?

konkelfoezen: met linke streken omgaan, samenzweren. Het is volgens de uitspraak: konkelefoezen.

konsjuus: doen alsof. Nu doet 'm konsjuus of hij ziet me niet staan!

kont: ook hier weer gezegden per bussel: ik kan hem met mijn kont nog niet bezien. Dat is van den hond z'n kont gedaan: slecht werk. Daar zulde een kont van kwikken. Als gij uwe smoel en ik mijn kont uit het raam steek, denken de mensen dat ze een tweeling zien. Ge kunt het op uw kont schrijven: vergeet het maar. Heel kras is: als mijn kont op uwe smoel zou trekken, zou ik verlegen zijn om er door te schijten!

konterverkeerd: moedwillig, dwars zijn, er gaan voorliggen. Eeuwig en altijd konterverkeerd zijn. Men zegt ook dat zo iemand voor kontergewicht (tegengewicht) speelt, maar de betekenis hiervan is niet erg duidelijk, we denken eerder aan een verspreking.

Kontich: gemeente bij Antwerpen. Gezegde wanneer men met de rug naar het gezelschap gaat zitten: *achter Kontich wonen ook nog mensen!*

kontkletser: avondkledij, pandjesjas, smoking.

kop: kophouden, moedwillig zijn, niet willen toegeven, met de kop spelen, z'n kop willen uitwerken. Wie binnenkort geld verwacht, uitbetaling of erfenis, zegt: ze liggen al met hun koppen omhoog. Andere benamingen voor kop: raap, appel, toren, koker, schrobber, enz. Wie z'n kop komt te leggen is dood.

kop 80: betweter, moet altijd en overal het laatste woord hebben.

kop-en-kloten: het volledig gezegde luidt: *kop-en kloten-ineen-gestoten*, en het is een zwaar scheldwoord voor een man met een kleine gestalte, die daarbij dan nog wat corpulent is. Een kleine vrouw is dan een kop-en-kont.

koppel: paar. Die twee vormen een goed koppel, maar er kan ook sprake zijn van een raar of een zot koppel.

koppig: wie koppig is kan den ezel uithangen en retireert niet, geeft niet toe. Koppigen houden vol tegen weer en wind, ze willen niet in het gareel lopen en zijn altijd contrair, konterverkeerd, bij hen is alles wat wit is, zwart, ze houden kop.

koppijn: hoofdpijn. *Koppijn is vér van uw gat, ge moet er niet op zitten!*

korentekoek: krentenkoek. Gezegde: *hij heeft er maar vier en een korentekoek* (ook bezekoek) waardoor men te kennen geeft dat de persoon ze niet alle vijf bij elkaar heeft.

korepijp: keel, slikker, strot. Gezegden: *het hangt dik mijn strot uit en ik zal seffens uw korepijp eens toenijpen totdat ge scheet op scheet laat!*

kornijn: konijn.

korporaal-niemand: persoon die nooit geld op zak heeft of doet alsof en plots een black-out krijgt wanneer het zijn beurt is om een rondje te betalen.

korst: aarde. Tegen de korst (klinkt als keust) slagen: vallen, op de grond vallen.

kortje: een kortje leggen: met de kaarten spelen. Ook bierkortje, tramkortje.

kosten: in het gezegde *er zijn kosten aan* betekent het dat de persoon, waarvan sprake, ze niet alle vijf op een rijtje heeft. Een broertje van deze uitdrukking is: *d'r is een hoek af.* Uitspraak: derisnennoekaf.

kostwinner: hij of zij die de kost verdient voor het gezin. Spreuk anno 1995: Wie werkt, zwoegt en zorgt voor 't gezin? 't Is moeder. Wie zuipt en brast en doet geen vin? 't Is vader!

kot: spotnaam voor krottig huis. Kot overhoop. Het kot staat te dansen, enz. (zie ook onder huis).

kouschijter: persoon die het altijd koud heeft, en dikwijls groen ziet van de kou.

koven: koven krijgen of koven uitdelen: slaan.

kozze: kozijn. Neef. Nicht en kozijn vrijen fijn.

kraanman: man die de kraan bestuurt aan de haven en ook op bouwwerven.

krabbekoker: van krabber, sukkelaar, knoeier, slechte stielman.

krabber: prutser. Als die krabber ergens aankomt, is het naar de vaantjes. Ook bijnaam voor slechte kapper, haarkapper.

krabsel: liederlijk meisje. Dat krabsel gaat met alle mannen mee.

krachttermen: hier hebben we een flinke voorraad van:
Kust de kont van 't vogeltje, dan krijgde 'n pluimen smoeleke.
Kust de kont van 't vogeltje.
Dat is nu echt om uw bloot gat te laten zien!
Zoals gij leg ik er iedere morgen twee tussen mijnen boterham!
Gij denkt zeker dat ge héél Antwerpen aan uw gat hebt hangen?
Zwanst uw pétje!
Met héél Antwerpen, maar niet mé mij!
Stront van lamme!
M'n botte, gérard!
't Zal wa weurre, 't is wat gewest!
Dat zijn nogal lappen, olifantsoren!
Dat heeft gene naam niemeer!
Kristene zielen toch, is me dà verschieten!
Legt er wat pap op.
Slaagt me nu dood, sé!
Wel, zoude nu ni oemvallen?
Gij zijt gij nog gene kleine mottigaard, gij! (drie keer gij!)
Daar zulde nog scènes van horen (meemaken)!
Loopt naar de verdoemenis!
Ge kunt vierkantig gestolen worden, wette ga da?
Boer doet uw hekken open of 'k schijt door de latten!
Ga d'eens uit mijn zon.
Ik zal hem zijn zaligheid (z'n saus) eens geven.
Ik zal er deze keer eens met den groven borstel doorgaan!
Ge zult hier nogal ne post pakken!
Ik neem dat op mijn kracht, ik laat dat niet zo!
Ge zijt zeker op uw koppeke gevallen en blijven botsen?
Daar heddet lijk (de zaak komt te berde)!
Brengt mij nondedjol niet van de voos!
Ga d'eens op 'n pitterstolleke zitten, hé!
Voor mijn part kunde gij eens teuten!
Loopt naar de Kloosterstraat!
M'n botte, Lowis!

kramakkelijk: slecht te been zijn, sukkelachtig zijn, slecht lopen.

krawaat: deugniet, persoon die slecht werk aflevert. 'n Vieze krawaat. 'n Triestige krawaat.

krawelig: tegendraads zijn.

kreft: kreeft.

kremerslatijn: bargoens, dieventaaltje. Bijvoorbeeld: de eerste letter van elke lettergreep achteraan zetten en er een E bijvoegen, zo krijgt men: ijgé ijtzé otzé: gij zijt zot. Ook z'n latijn in iemand steken, maar zonder resultaat, ge kunt 'm evengoed kremerslatijn leren.

kreng: wagentje van 4 x 1,5 meter aan de dok. Ook vrouw met een slecht karakter.

kres: kreet. Ze liet me daar toch ne kres, ze kreste alles bij elkaar.

kretsel: vrouw zonder moraal. 'n Vies kretsel.

kriebelenbuik: 8-baan op de foor, reuzenrad.

kriek: spotnaam voor ingebeelde ziekte of niet nader te beschrijven ziekte: ze is ziek aan haar kriek.

kriekeplukker: oude man die gek is op jonge meisjes. Een nogal ruig, maar to the point gezegde is: dààr, de kriekeplukker, hij heeft het oudzot, hij kan z'n water niet meer ophouden en hij wil nog vogelen!

krijt: in het krijt staan, schulden hebben. Hij kan nog gemakkelijk over 'n krijtsreep springen: spottend gezegde over een persoon die niet meer zo fit is of oud wordt.

krijtbak: bed. Hij ligt 's morgens veel te lang in zijne krijtbak.

krikkel: opvliegend, korzelig, rap op z'n tenen getrapt. 'n Krikkele zot.

krimp: geen krimp geven, geen spier van het gezicht vertrekken, onbewogen blijven.

krobbedevol: boordevol, tot overlopens toe gevuld.

kroket: uitroep van verbazing. Eetbaar is bijv. een garnaalkroket. Kroket zijn: er niet fris uitzien. Iemand een kroket op z'n oog geven: een blauw oog slaan.

kroksteen: steen, pit die in steenfruit zit, zoals pruimen, abrikozen, enz.

krollekeskop: krullekop, koosnaampje: m'n lief krollekoppeke.

krook: kraak. Hij heeft z'n krook gehad na die operatie. Zich gekrokt voelen: stram en stijf.

krop: van verdriet of van ontroering een krop in de keel hebben. Men kan echter evengoed met een krop zitten omdat anderen meer geluk of succes hebben.

krotbaas: zelfstandige ondernemer die maar amper de kop boven water kan houden. Het is maar een krotboske.

krotlap: armoezaaier. Soms is het een hele familie van krotlappen, het is dan eigenlijk 'n krotlapperij.

krotmedam: arme vrouw, maar heeft evengoed nog veel streken, men noemt haar ook medam-sans-sous.

krottig: er krottig voorzitten, bijna geen geld hebben, en wie er zo voorzit is een krotter of een krotzak.

kruifeleer: persoon (meestal kind) die over de grond kruifelt, vooruitschuift. Ook koosnaam: ons kruifelérke.

kruipkot: een kleine woning, ook woning waarin men allerlei rommel laat slingeren, ge-brekt-er-bekan-oe-poete!

kruiske: kruisje. Ge moogt er een kruiske over geven: vergeet het maar, het zal voor ne volgende keer zijn. Gezegde: *het kruis van de vrouw wordt vaak het kruis van de man.*

kruiwagen: men heeft soms een kruiwagen nodig, een duw in de rug, of een arm, wanneer men aan staat of stad wil gaan werken. Wie de grootste kruiwagen heeft, heeft ook de grootste kans voor 'n vaste betrekking. Het voertuig wordt soms uitgesproken als kruiwagel.

ku: kindertaal voor achterwerk. Als ze stout zijn, kunnen ze kletsen op hun ku krijgen.

kuipke: spotnaam voor kleine vrouw. Lowis is 'n echt kuipke, er is zelfs 'n grondsmokske aan.

kuisdag: schoonmaakdag. In de volksbuurten was vrijdag de traditionele kuisdag, het was de dag waarop de vrouwen hun stoep, de lantoor, schoonmaakten met veel water en zeep. Tegenwoordig wordt het niet zo frequent meer gedaan, voor het eigen deurke kuisen om op die manier héél de stad schoon te houden, zit er niet meer in. Het gevolg is dat veel straten er vies en vuil, om niet te zeggen smerig bijliggen... Wanneer de vrouwen met hun achterwerk omhoog met een dweil de finishing touch aanbrachten, hadden de aldus tentoongestelde rondingen een sterke aantrekkingskracht op de rondslenterende jonge gasten en de meest driesten onder hen dierven dan wel eens ne grabbel doen. Het ging vaak om een weddenschap: 'ge-dàreft-Joke-van-moedwillig-Franske-ni-bij-heur-mook-pakken! Neeje? Is-wedde-veur-vijf-sigarette-da'k-het-wél-daref?'... En dan werd tot de daad overgegaan, het slachtoffer liet dan ne kres en gilde: zedde-golle-ni-verlege-vuil-petékes! Dikwijls kreeg de vuile petie een kletsnatte oepnemvod (dweil) in z'n gezicht, waarop de hele bende het lachend op 'n lopen zette. Het bleef niet altijd bij een veeg met de oepnemvod, soms kregen de snotters een emmer vuil water over hun jub, zodat hen de lust tot mookpakkerij verging. Het commentaar achteraf luidde: wa-wilde-maske-het-zen-straatjoeng-hé? Bitskoemmers!

kuisheid: ook hier de énige ons nog resterende seksuele afwijking.

kuismeid: werkster. Gezegde: ze moet van armoe de vuilmeid gaan spelen. Gezegde: *Zeg zenne kik à vuilmeid niet zenne.*

kuisvrouw: schoonmaakster. Men spreekt het uit als wàrekvrà.

kulkoek: fopperij. 't Is allemaal kulkoek, gezwans, truut.

kutkammer: spotnaam voor dameskapper. Ook bijnaam voor 'n persoon die altijd treuzelt en rond de pot draait, zo iemand staat altijd maar te kutkammen, hij kan geen besluit nemen.

kutlakkerke: spotnaam voor schoothondje, fifieke.

kwaadspreekster: hier hebben we te maken met een appelwijf, sjauwelkont, kwaaien bebbel, 'n vergiftigde tong en 'n klapschotel of klappei. Ze hangen alles aan het klokzeel, aan de grote klok, ze brengen heel uw huishouden op straat, spelen voor gazet en hebben een vuile smoel. Men zou ze bij hun tong moeten pakken, want ze zetten de mensen op elkaar, kunnen twee stenen doen vechten, en gaan u overal vuilmaken en klaneren.

kwaad-vel: kwaadaardige vrouw, die voor een kleinigheid, voor 't minste uit haar vel springt.

kwaaie penning: gekend zijn als een kwaaie penning. Berucht persoon.

kwabbernoot: kaakslag. Kwabbernoten uitdelen: slagen uitdelen.

kwajongen: deugniet, bitskoemmer. Ook vroegere pijpenkuiser: hard gras, waarmee men z'n pijpensteel schoonmaakte.

kwakhuis: café, jeneverkroeg.

kwakkelachtig: kwakkelen tijdens het stappen, niet vast op z'n benen staan. Men heeft dus kwakkelpoten. Kwakkels kunnen ook leugens zijn, valse geruchten.

kwapits: kind dat allerlei kwapitserij uithaalt, kattenkwaad.

kwart: een vierde van een liter of een kilogram (een half pond). Men had het vroeger ook over 'n vierdeel, 'n vierdeel boter.

kwartier: van het Frans quartier: appartement.

kwartjes: naar de kwartjes zijn: kapot zijn. Naar de kwartjes helpen: kapotmaken. Ook: kwortjes.

kweddelen: ruzie. Daar komen kweddelen van of kweddels. Bij een grote ruzie worden het grote kweddelen.

kween: oude kwezel. Ook wel: dubbelslachtig, twee gezichten, spreekt met twee tongen.

kwetter: praatgrage vrouw, kwetterkont, kwettermedam.

kwetterwei: waarschijnlijk 'n gezelschap kwetterkonten bijeen.

kwezel: pannenlap. Ook kwezel (begijn) bij gebrek aan 'n ezel.

kwiedam: eigenaardig iemand die zich opvallend, enigszins dwaas of extravagant gedraagt. 'n Echte kwiedam.

kwiet: persoon die doortrapt, gek doet en in feite ook gek is.

kwikke: wordt gezegd van een persoon van belegen leeftijd, die nog lenig is. *Voor zijne awerdoem is het nog ne kwikke.*

kwikken: met de hand wegen, naar het gewicht van iets raden, het gewicht op het gevoel schatten. Kwikt-dat-is, hoeveul-weegt-da-schat-te-gai?

kwink: een kwink kwijt zijn, niet ten volle bij z'n verstand zijn, maar het is gene kwaaie zot.

kwistenbiebel: spotvogel, grapjas, een beetje van lotje getikt.

L

laaf: een al wat groter wordend meisje; 'n aankomend maske, dat zich af en toe nog als 'n kind gedraagt. Zo'n grote lon en dat wil nog gepakt worden!

laag: we hebben hem laag, lieg op: iemand verachten, haten.

labbekak: kinderachtig persoon. Die labbekak durft niet alleen naar z'n bed. Het is labbekakken en labbekakkerij.

labberlot: slordige vrouw. Die labberlot kent geen oepnemvod.

laberenten: netelige toestand. Lelijk in de laberenten zitten. Het is in de laberenten gevallen: in duigen, naar de knoppen.

laf: drukkend zwoel weer, laf weer, benauwd.

lafaard: scheldwoord voor laf persoon, maar ook gezegde in verband met haarsnit, waarbij het haar in 'n soort froufrou helemaal over het voorhoofd hangt, men noemt het 'n coupe-lafaard. Ne lafaard: haar in middenstreep gekamd (zoals de gangsters in de films van de jaren dertig). Men heeft ook een coupe-valsaard. Ook wordt het woord lafaard hier en daar gebruikt voor alcoholvrij bier: geeft mij eens ne lafaard, want ik moet nog rijen!

lageer: de uitroep 't is wéér lageer betekent dat het er op zit, er is ruzie, ambras of kleine oorlog in 't straatje. Oudere Sinjoren hebben het dan over laguerre. Volgens Jan De Schuyter, die diverse volkstypen beschreef, was Laguerre een populaire straatfiguur die in 1853 te Antwerpen geboren werd, steeds met kermisvolk optrok en veel kabaal maakte, waar Laguerre kwam, was het... lagéér!

lakkere: eerder een scheldwoord dan een koosnaam, bijnaam voor echtgenoot. Mijne lakkere is gisteren weer blijven plakken, ik zat daar weer met mijn eten!

lakkers: men moet zijn lakkers (lekkers) niet laten afpakken: men moet z'n lief niet kwijtspelen aan een medeminnaar, want dan is men z'n lakkers kwijt.

lakmelippeke: van lakmelippeke zijn: eten om duimen en vingers van af te likken.

lameer: vrouw die veel staat te sjauwelen, babbelen. Men noemt het ook 'n lameerkont, ook mannen staan dikwijls te laméren.

lammenade: lamzakkerij, geen klop doen. Het is daar een échte lamzakkerij.

lammen-tammen: beroepsluiaard.

lammeren: afdokken, betalen, stuiken.

lamme-zoeg: in onze reeks scheldwoorden staat de lamme-zoeg bovenaan, het betekent 'n luie vrouw, en de luie man is een lam varken.

lamp: er zit een vlieg aan de lamp: ruzie - meestal echtelijke.

lampetkom: waskom die vroeger in de slaapkamer op de lavabo stond.

lampetten: drinken, buizen, binnenkappen, zich bezatten.

lamzak: luiaard, 'n echte lammenade. Bij de lamzakken gaat alles vooruit gelijk bonenknopen, alle uren 'n lepel, ze doen er niet veel aan dood, ze hebben aan werken 'n degout, hebben de weubbe, er zit 'n beestje op hunne rug, vooral 's maandags trekken ze een lip want dat is nog een brurreke van de zondag, ze staan te melken, zijn van oordeel dat het werk niet wegloopt, het ligt niet in het vuur, ze hebben maar twee pollen, ze kunnen zich immers niet in zessen snijden, ze kunnen maar één heilige tegelijk dienen, ze kunnen niet in de processie lopen

en tegelijk met de klokken luiden. Jan-gemakken zijn échte zweetdieven en trekken het van de lange arm, doen het op hun stuiken, schuren hun lui botten en zullen van 't werken geen schoeft krijgen (schoeft is 'n hoge rug), ze doen er niet veel aan dood, toch hebben ze van 't werken geen schrik, ze kunnen er uren op staan zien, gedurig zeggen ze: wàrreke is zalig, geft mijn poseke mor on den hond! Het stinkt bij hen nooit naar zweet.

lantoor: trottoir, van het Frans à l'entour, een woord dat men niet zo vaak meer hoort, tenzij van oudere mensen.

lap: er de lap op leggen, slaan, lappen uitdelen. Het meervoud lappen is veel plezanter, op de lappen gaan: op zwier gaan. Een getrouwde lap is geen inwoner van Lapland, maar een getrouwd man.

laplander: schelm. Die laplander heeft mij in de zak gezet! De Lapland was destijds een stoomschip van de Red-Star-Line.

lappen: iets lappen, iemand een pee steken: *dat-lapte-gij-mij-geen-twie-kiere!* Een gezicht vol lappen: een triestig gezicht. Hij kwam hier binnen met zijn gezicht vol lappen.

lat: erectie, stijve. Hij staat met een lat. *Er zijn latten aan 't dak:* verwittiging omdat er kinderen in de buurt zijn en er gaat iets gezegd worden dat niet voor hun oortjes bestemd is, kleine pottekes hebben grote oortjes!

laura: de zon. Laura komt erdoor!

lavelierblad: laurierblad.

lawijten: veel lawaai maken. Wie het meest lawijt maakt is 'n lawijtkont of een Jan-lawijt.

Laquemans: galetten. Het geheim van de Laquemans is de stroop, die men ertussen doet. Laquemans is een familienaam uit Rijsel, maar daar kennen ze die galetten niet. Het is een overheerlijke en typische Antwerpse lekkernij, die ook op de grote foren wordt verkocht.

lee: lenden, leest, middel. Ze heeft 'n smal léke. Ze kan ook géén lee

hebben, ze is in 't midden zo rond als vanboven en vanonder. Het gezegde *het lag op mijn lee* betekent dat men een voorgevoel had.

leegganger: nietsnut, tot dezelfde soort behoort ook de leegloper, de twee benamingen zijn érge beledigingen.

leer: ladder. Met het leerke uitgaan: inbreken, stelen. Men kan ook van z'n leer maken, van z'n leer geven en... aan z'n leer trekken.

leerleut: leermeisje, meisje dat de stiel leert, een maske met 'n liercontract.

leervogel: vis, gerookte haring, vanwege z'n gouden kleur wordt deze vis ook gouden leervogel genoemd.

lefke: lijfje, onderlijfje. Ook 'n bloot lefke. *Die-zou-'kik-wel-is-in-heur-bloot-lefke-wille-zing!* Kort verhaal: zij zat in haar onderlefke, hij ook.

lege zakken rechtzetten: dit is een brutale belediging aan het adres van een luiaard: *Gij zijt maar alleen goed om lege zakken recht te zetten.*

leggen: betalen. Leggen gelijk de kiekes.

lelijk: lelijke vrouwen: te lelijk om in te pakken of vergeten mee te nemen, daar ziet nog gene schele recht op, vàr van schoon, 'n mottige doos, 'n mottige Jo, 'n lelijk spooksel, ne schone cadeau. Bij de lelijke mannen vinden we ne motzak, ne grellige vent, nen does of doezeman, ne mussenschrik, maar er zijn ook lelijke tisten en schaar kastàrs, soms is het nog niet genoeg dat ze lelijk zijn, ze kunnen ook nog groot en loemp zijn, maar... *met ne schone vent kunt ge niet naar de markt gaan!*

lelijke woorden: Vooral kleine kinderen mogen geen lelijke woorden zeggen. Lelijke woorden slaat op schuttingstaal. Moeilijk, want dergelijke woorden vindt men niet meer op schuttingen, maar in moderne literatuur. Kinderen moeten ook altijd met twee woorden spreken.

lengen: na de winter beginnen de dagen te lengen, gelukkig worden de rokken dan korter.

leren-thijs: een pees die door het vlees loopt, een stuk vlees dat dus beter thuis hoort onder een schoen dan op een talloor!

leubbe: zachtaardig iemand. Ne leubbe van ne man, ge kunt hem peren laten plukken van 'n appelboom. De vrouwelijke evenknie is 'n goei lon.

leudeveude: liefdesverdriet. Z'n lief of haar vrijer heeft het afgezegd, nu hebben ze een heel week of een heel jaar leudeveude.

leugenaars: er zijn gepatenteerde, gefaloueerde leugenaars, leugebeesten zelfs, ze liegen dat ze zwart zien, dat ze 't zelf geloven, dat ze stinken, hangen aaneen van de leugens, zijn van de eerste leugen niet gebarsten, ze schieten met spek en zelfs met een heel varken, ze zuigen alles uit hun grote teen, ze liegen dat hun oren lopen, ze fineren van alles uit, vertellen uitstrooisels, van alles wat ze vertellen is nog geen schijn van gedacht, ze liegen om de deugnieterij kracht te geven, er is geen apprencie (waarheid) van, ze slagen een blaas in uwe nek, maken u foefkes wijs. De soort probeert met leugens achter de waarheid te komen, de virtuozen onder hen zijn stadsleugenaars, houdt voor hen uw zakken maar dicht, 't zijn spekkers, ze hebben, wat leugens betreft, de palm, den bloemekee, de geel trui. Gezegde: *ik zeg toch niet dat ge liegt, leugenaar!*

leugenachtig: iemand leugenachtig maken (z'n woorden in twijfel trekken) of zelf leugenachtig (een leugenaar) zijn.

leven: oude benaming voor paren. Ze is neig (fel) voor 't leven. Men kan ook al meug (moe) geleefd hebben. Een prostituee noemt men een vrouw die in het leven zit.

lezen: bidden. Ge moet veel lezen voor de genezing van onze va.

liefde: liefde is blind, zei de boer en hij kuste z'n kalf op haar gat.

lieke: liedje. Schoon liekes duren niet lang, zegt men hier, maar het kan ook 'n lieke zonder eind zijn, ze maken van iets 'n lieke, en blijven maar zeveren over 't zelfde onderwerp, geen wonder dat men vraagt eens 'n ander lieke te zingen. Tot in 1940 waren er in Antwerpen talrijke volkszangers, de meest bekende, van radio en platen, was Frans

Lamoen, die soms ook met z'n vrouw als cabaretier optrad. Naar de platen van Lamoen wordt door verzamelaars nog steeds ijverig gezocht. Anderen waren Aldemar, Charel Laureys, Adolf Coenen, bijgenaamd de Neus en Fons Neys, die vooral bekend was in de Seefhoek. Fons had een stem als 'n klok, wou operazanger worden, maar z'n ouders hadden geen geld om z'n studies te betalen. De volkszangers gingen van kroeg naar kroeg en fabriceerden zelf hun teksten, die meestal aan de aangebrande kant waren. Na hun optreden gingen ze rond met hun klak, maar rijk zijn ze er niet van geworden, het was meer voor 'n partie plezier, en... *met het fluitje gewonnen, met het trommeltje verteerd.* De Neus maakte nà de oorlog nog een kleine comeback, en daarna kwamen Wannes Van De Velde, John Lundström, De Strangers, Ed Kooyman, de Zingende Dokwerker, Colletje, Stafke Fabrie, Kris Jacobs, Herman Van Haren, enz.

lieverkoekskes: gezegde tot kinderen, wanneer die zagen over ik zou liever dit en ik zou liever dat: *Lieverkoekskes bakken wij hier niet, die bakker is dood.*

liezebet: laten we mekandere geen liezebet noemen: laten we niet rond de pot draaien.

liggende-ziek: zwaar ziek, bedlegerig.

lijf: lichaam, het caruur, de carrosserie. Een blote flikker, blote putjart, ze staan in hunnen blekke, blote. Vanvoor bloot, vanachter bloot en oepzij nikske. Een andere benaming voor het lijf is ook de jup, in z'n blote jup staan, jup slaat zowel op het uitwendige als op het inwendige lichaam, we kunnen alles in ons jup slaan, maar we kunnen ook 'n emmer water over ons jup krijgen. Mannen en vrouwen hebben alletwee 'n lijf, maar het lijf van de vrouw is schoner verpakt. Een populair gezegde is: *hier lig ik na, met mijn schoon lijf!* Men heeft dan geen aantrek meer, is uit de gunst geraakt.

lijfstuk: favoriete melodie of wijsje. Zwijgt nu eens, ze spelen potverdekke mijn lijfstuk!

lijn: lange vrouw. 'n Lange lijn. Ook: *lank-en-smal-en-fret-nie-gére!*

link: een linke zaak, een verdacht geval.

lip: ze laten hun lip hangen, ze trekken een lip: ze zijn viesgezind.

litanie: een litanie afsteken: iemand de oren van z'n kop kletsen, de huid volschelden. Men heeft het ook soms over een litanie van geklaag en gezaag.

literkundige: dronkaard, of 'n mag-'m-gére.

litsen: in de litsen zitten: geen uitweg meer zien of vinden.

lodder: slordige, haveloze man of vrouw. Ze kunnen ook met lodders aan hun lijf lopen...

lodderoog: uitpuilend, soms wegdraaiend oog. Men zegt ook wel: luioog of schelvisoog.

loebas: 'n zachtaardige hond. Echt 'n loebas van 'n beest. Ook een man kan een goeie loebas zijn.

loeder: scheldwoord, gemeen loeder, ploert. De loeder in de poeper (dubbelzinnig gezegde).

loeke: koosnaam. Eveneens benaming voor kinderpenis, kinderpietje. Loeke is ook de benaming voor de houten paljaspop in vroegere volkscafés, een pop met bewegende ledematen. Met een tekst nodigde de pop uit: trekt-eens-aan-mijn-loeke. Trok men aan het koordje, verscheen er een ándere tekst: betaalt-er-maar-eentje-choeke!

loemmerte: schaduw, van het Frans 'ombre'. Uit de zon in de loemmerte gaan zitten. De bomen geven veel loemmerte.

loemp: ziet-'m-dor-staan-groet-en-loemp! Onder de vrouwen treffen we een loemp-kanon aan, 'n stoemme lut en 'n gestampte lut, maar verder ontmoeten we nog een boerelut, 'n stoemme geit, stoemme trut, boerevlaai, onnozel koof, mem, soos, lijn. Bij de mannen: onnozele kloot, loemperik, te loemp om dood te doen, om hout te kappen, om te helpen donderen, kluppel, stoem varke, stoemmen hond, metteko, teppe, gestampten ezel. Al die soort is maar alleen goed om bescheten commissies te doen, hunne frank valt altijd te laat, ze zijn maar juist goed om de kolen van 't arsenaal nat te zeiken.

loervink: kijkgraag persoon die altijd rondgluurt omdat maar niets hem/haar zou ontgaan.

loes: borst, meervoud loezen. Ze heeft schoon loezen of loesjes.

loet: kwade luim. De éne keer te zot, de andere keer te bot. Er zijn loetzotten en loetzottinnen, ze zijn wisselvallig, het zijn wielewaaien, ze draaien met de wind mee, ge kunt er absoluut gene staat op maken, het is alle vijf voet ne kak of ne pis bij hun, het blijft bij hun altijd bij zeggende woorden, bij hun heeft de dood altijd wel 'n oorzaak.

loezenzak: bustehouder. Bustehouder van een non: steun voor de werklozen.

logementsgast: persoon die op logement is, kost en inwoon betaalt, dus 'n kostganger.

lokmansnoot: dit eigenaardige, maar toch wel smakelijke woord betekent 'n voorschot op de wedde van 'n zeeman.

lollepot: vuurpot.

lon: goedaardige vrouw of meisje. 'n Ehte goei lon, ge kunt ze doodkietelen en dan zou ze het nog goedvinden ook.

lood: geld. *Hoe-zit-dà-hedde-ga-looikes-bij?*

loopmarterij: een gebeurtenis die veel geloop meebrengt. Geboorte, huwelijk en 'n sterfgeval brengen veel loopmarterij mee.

loopster: meisje dat gemakkelijk meeloopt met mannen en er waarschijnlijk ook mee naar de pijp gaat. De mannelijke evenknie is een loper, maar een beschuldigende vinger zal eerder worden uitgestoken naar de loopster dan naar de loper...

lorejas: vals, onbetrouwbaar persoon.

lostarren: lostornen. De zoom van een kleed of van een broek lostàrren.

loteren: bijvijzen. Hij zal 'n tandje geloterd worden.

lotert: op iets belust zijn, trek hebben. Het woord kan ook staan voor gelijkenis of dezelfde karaktertrekken: ze lotert een handje naar haar moeder.

Lotje: van Lotje getikt zijn, zot zijn. Bij een goed huwelijk heeft men een lotje uit de loterij gewonnen.

loze-vink: vleesgerecht van gehakt en kalfsvlees, in de vorm van een vogeltje, maar dan zonder vleugels (blinde vink).

luie-man: aan de dokken: tegengewicht voor een laadboom.

luierik: lui zijn, liever lui dan moe zijn. Hij is te lui dat 'm uit z'n ogen ziet, het is een lui-vel. Lui zweet is rap gereed. Lui en lekker zijn en te veel mogen zijn drie dingen die niet deugen. Het gezegde: *hij is niet lui gevallen* is integendeel iemand die wel graag werkt (zie ook onder lamzak).

luis: parasiet. Van de luizen oepgefret worden: doodarm zijn. *Van te veel wijn drinken krijgt men luizen* betekent dat men er arm van wordt. 't Zijn z'n eigen luizen die hem bijten: last hebben van de eigen familie. Luiszak: arm, maar onbetrouwbaar iemand, schoelje, ook luismieter en luiskremer. Wie met voetvolk zit heeft luizen, ze hebben familie; idem, met visiet zitten. Wie in z'n haar zit te krabben krijgt te horen: wat-ist-bijten-ze? Antwoord: ja-en-'k-hod-ze-gezet-oem-te-zingen! Wie klein goed heeft zitten, kreveert van 't joeksel (jeuksel).

luistervink: liever een dief aan de klink, dan een luistervink. Luistervink spelen: afluisteren.

lui-zweet: het zweet van lamzakken. Lui zweet is rap gereed!

M

maagdom: het meisje heeft haar maagdom nog, ze is nog vers van de moeder, ze is nog niet onderslagen, nog niet onder de man geweest, haar bloemeke is nog niet geplukt. Carnavalsliedje uit het vroegere Sint-Andrieskwartier: waarom plukte mijn bloemeke niet, ge staat ervoor en ge dàreft nie! Folkloristisch gezegde: een maagd is een ongerepte vrouw die zich rept, om dit gedaan te maken!

maagt: wordt door oudere Sinjoren nog gezegd voor maag. Er ligt iets op m'n maagt.

maaksel: dit maaksel klinkt als moksel en is 'n scheldwoord of bijnaam voor meisjes of vrouwen die zich dwaas of speels gedragen. Gij-zot-moksel, gij-zot-model!

maalder: mond. Als zijne maalder maar kan gaan, dan leeft 'm. Ook teut, kweek, snadder, klep, smikkel, roeper, snater, enz. Ze zal haar klep zo eens openzetten, ze kan haren bebbel niet houden, ze kunnen gene minuut hunnen teut houden. Er is ook 'n zout en 'n zoet mondje, maar bitter in de mond, maakt het hart gezond. Wie het goed kan uitleggen is niet op z'n tong gevallen, men kan ook op z'n roeper gekregen hebben...

maandverband: hangmattekes voor zieke muizekes.

machien: met machien heeft de Sinjoor het meestal over z'n mond, snater of tater. 't Is te zien aan ons machien dat wij Sinjoren zijn. Een vuil-machien hoort in dit rijtje niet thuis, dat is een medam waarvoor ik, toen ik nog piep was, gewaarschuwd werd: loop nooit met slechte medammen mee die u een stuk chokolat beloven!

machoechel: zwaarlijvige vrouw. 'n Dik machoechel.

madolle: medaille, decoratie, ereteken.

madollevent: man die gek is op madolles, eretekens en lintjes.

maf: traag van geest zijn, maar ook 'n beetje 'n kwink kwijt zijn. Ook mafketel, maar in de Sinjorenstad zeggen we mafkegel.

maffen: slapen. We gaan eens vroeg maffen. Ik heb goed gemaft, vannacht.

magerigheid: mager. Magere mannen: Jan zonder vlees, de dood van Ieperen, piereverdriet, vodden en benen, stokken en zeilen, zo mager als 'n hout, als 'n lat, zo dik als ne priem, hij kan uit een fles pikken, mageren hanne, dunne sprot, broek vol goesting en geen billen, schralen tutter, smalle garde. Magere vrouwen: mager scheer, spiering, panlat, bessemsteel, stopnaald, driegnaald, sprinkhaan, mager sprotje, mager scharminkel, plank met een gat in, waskoord, mager kornijntje, mager geep, benen beiaard, valt van de graat van magerte, ze is zo vet als pompwater, ge kunt ze doorlichten met een vetkeske, op hare rug kunt ge hare paternoster tellen, ze breekt van magerte, ge doet er u zeer aan. Maar: maakt u niet dik, dun is de mode!

makak: persoon die niets te betekenen heeft. Wie denkt dat makak een scheldwoord is waarmee migranten worden geviseerd, heeft het toch mis, want het woord was hier al ingeburgerd lang voor de migranten hier waren en heeft zodoende met racisme niets te maken. Komt van makaak: geslacht van de langstaartapen.

makandere: mekaar. We maken veel plezier onder makandere, zoals in het liedje: wij zijn gezworen kameraden, wij zullen makandere nooit verlaten...

malcontent: misnoegd, ontevreden. Ne malcontente mens.

malheur: ongeluk. Daar gebeuren nog wel eens malheuren!

mamoerkes: streken. Veel mamoerkes verkopen: zich laten opmerken, arrogant gedrag.

mankement: gebrek. Een mankement aan het been hebben; ook een mankatie. Aan zijnen uitleg zal het belange niet mankeren!

mankepoot: gebrek aan een been of aan beide benen. Hij mankt, in dit geval heeft men het over een mankepoot. Scheldnaam voor gebrekkige.

manneke: hét manneke zijn: verwend, vertroeteld, altijd het middelpunt van de belangstelling zijn. Da's 't manneke! De mannekes is de bijnaam voor voetbalploeg Beerschot op het Kiel.

mannekesblad: een blad met gekleurde of zwart-witte plaatjes, voorlopers van de stripalbums. Zo'n vroeger mannekesblad heette De Kindervriend. Men noemt ook de tong van 'n kind wel eens 'n mannekesblad, en oudere mensen lezen in de gazet alleen nog de mannekesblaren, de pagina's met de strips.

mannen: goedgebouwde mannen: ne farme vent, een floekse vent, een kloeke vent. Een vent gelijk nen boom, gelijk een kleerkast. Ge kunt er beter mee eten dan mee vechten.
Lelijke mannen: 'n Motzak, ne grellige vent, 'n doezeman. Groot en lomp! Maar lelijke mannen hebben ook hun nut. Want met een schone vent kunt ge niet naar de markt gaan (die ben je snel kwijt).
Lange mannen: Boonstaak, lange zwik-zwak. Lange Wapper. Lang(k) en smal en frét niet gére. Dáár, het lang(k) end van korte Charel.
Kleine mannen: Pagadderke, onderkomeling, drolleke, prutsventje.
Kop en kloten ineen gestoten. Iets hoger dan mijn kloten. Een kleine petie, een petotter.
Dikke mannen: Bloemzak, biervat, papzak, dikke pens. Tribunaalbuik. Buik zestig. Papbuik, welvaartsbuik. Ge kunt 'm rollen van dikkigheid. Hij is zo breed als dat 'm hoog is. Maar de dikkerds hebben een eigen lijfspreuk: beter een bierbuik dan een waterkop!
Magere mannen: Jan zonder vlees. Vodden en benen. Stokken en zeilen. Zo mager als een hout. Zo dik als een priem. Mageren hanne, dunne sprot. Schralen tutter, smalle garde. Maar één grote troost hebben ze: ne goeien haan mag niet vet staan!
Oude mannen: Oud palulleke, ouwe pee, ouwe rochelpot, ouwe sasa, ouwe lul! Ze worden een daggeske ouwer. Ze verjaren niet meer. En toch: voor zijne ouwerdom is het nog ne kwikke, hij springt nog gemakkelijk over een krijtstreep. Hoe ouder hoe difficiller. Met oude mensen

moet ge veel potiense hebben (geduld). Soms pissen ze van ouderdom op hun schoenen. Hoe ouder hoe zotter, hoe lomper hoe botter. Sommigen krijgen het oud zot en worden op hun oude dag nog verliefd. Een oud iemand is al alles vergeten wat een jong iemand nog moet leren. Gepensioneerd worden is 't zelfde als een oud paard dat op stal wordt gezet. Máár, ook een oud paard wil nog wel eens de kar trekken. Soms regent het oude wijven, maar nooit oude venten! Iedereen wil graag oud worden, maar niemand is graag oud.
Warmbloedige mannen: Het zijn vliegepikkers, stadsminnaars en bragademakers. Ze gooien alles mee (gat is gat). Ze doen alleman de broek af, vooral als alleman een vrouw is. Ze gooien er hun klak niet over. Ze lopen altijd hun pietje achterna, ze redeneren met hun fluit. Het zijn gereputeerde fluitzetters. Sommigen hebben een suikeren piet. Gezegde: hij zal zeker ne gouwen hebben, zeker?

mansvolk: mannen. Ze zijn met mansvolk genoeg om die vrachtwagen te lossen. Liedje: pas toch op vrouwen, het mansvolk is niet te vertrouwen. Ook dàt gedeelte van de bevolking dat meestal in kroegen zit.

marante: god-van-marante, krachtterm (zie ook Jezusmarante).

marchandies: goederen, waren. Ne marchandies: goederentrein.

maregpeppeke: mergpijpje. Brengt-is-'n-paar-màregpeppekes-mee-voor-de-soep.

Mareksoem: Merksem, Antwerpse voorstad.

margarineboulevard: Bisschoppenhoflaan te Deurne (ook boulevard-margarine). De huur van de woningen was zo hoog, dat de bewoners om rond te komen van boerenboter overschakelden op margarine.

Marie-saucies: benaming voor schoksel (zatte vrouw) uit het Schipperskwartier. Er was ook 'n vliegende Marie-saucies, waarmee men een haastige vrouw bedoelde.

marjop: slag. Een marjop tegen uw gezicht krijgen. Ook: marjijn.

markeur: de man die in de haven de geloste of geladen goederen telt en markeert, opschrijft.

markt: zie Vogelmarkt

marmit: koperen ketel waarin vroeger de was werd afgekookt. Wasmachines en droogzwierders (centrifuges) waren toen nog onbekende en onbetaalbare voorwerpen voor de modale Sinjoor. In de steegjes waar de arm-luizen woonden, hingen de marmitten aan de voorgevels van de piepkleine achterhuizen.

marmittegoud: ludieke, spottende benaming voor koper. Tijdens de tweede wereldoorlog moest al het marmittegoud ingeleverd worden bij de Duitsers, die het nodig hadden voor de oorlogsindustrie, maar tenslotte heeft het hun zieltje niet gebaat.

marode: op marode gaan: stappen, op zwier gaan, op schok gaan.

marrebol: speelgoed, knikker in marmer, steen of glas. In het Antwerps ook puter, puit en ket genoemd.

martiko: scheldwoord, misschien van Spaanse origine, het heeft veel weg van het Brusselse meutteko, en het betekent kleine aap. Af en toe ontdekken we dat sommige woorden ook in andere dialecten voorkomen, vooral scheldwoorden hebben veel broertjes in andere steden.

martino: broodje filet américain met pikante toevoegingen, zoals ui, pepers, mosterd, hot-ketchup enz. Werd in de jaren vijftig gelanceerd door het restaurant 'Panaché' in de Statiestraat.

rare-Marus: rare-Marus is in Antwerpen een spotnaam voor een zonderling. Een andere benaming voor een rare-Marus is een raren-tist, gaat het over een vrouw, dan is het een raar-moksel of een raar-model. Vroeger telde onze stad veel van die zonderlingen: in de Seefhoek was dat Scheerdijck, een man die zichzelf onderkoning van België noemde en nomber (een soort beschermheer) van de kinderen van Leopold I. Hij had z'n huis zelf gedeeltelijk gebouwd en naar 't schijnt had hij er maar een halve voordeur ingezet, en ontbrak de trap naar de bovenverdieping, alleen een soort kiekenleerke. Andere volkstypen waren Baron Stokvis, lange Sander, zotte Rik, de zoon van Mie Citroen, blinde Mus en Janneke de zolderzeiker. Een andere rare-Marus was Frenssen, een beschaafd mens die tijdens de gemeenteraadsverkiezingen opkwam met een onafhankelijke lijst en de stad – toch vooral de haven –

wou laten overkoepelen. Ook Marc Baert, opsteller en uitgever van het maandblad Het Licht, was een zonderlinge figuur, die jarenlang zijn opvattingen aan de vrouw en de man probeerde te brengen, in een schrijftaal die onbegrijpelijk was. De door hem opgerichte partij heette Kaganovemus, maar hij haalde nooit genoeg stemmen om een zetel te behalen. Uit z'n geschriften kon men na veel puzzelen opmaken, dat hij ijverde voor een groot-Nederlandse staat. Rond 1970 liepen er nog eigenaardige figuren rond zoals pozeke-soep, die een worstelbarak runde op de Sinksenfoor; medam Cadeau, die heel de avond in een café aan de Groenplaats zat en grote dozen uitpakte, waar zgn. cadeaus van haar verloofde inzaten, maar de dozen waren altijd leeg; er was ook nog Fientje Schram, een onooglijk klein, kromgewerkt vrouwke, model aan de academie voor Schone Kunsten; een Antwerpse Hitler was buitenwipper aan de Stadswaag en zat in de zomer graag op een caféterras aan de Suikerrui of aan de kaai, waar hij zich liet trakteren door Duitse toeristen, want onze Hittelér had een droge lever, maar hij leek als twee druppels water op de führer van het duizendjarig rijk, alleen deed onze Dolf niemand kwaad, hij dronk alleen maar gére 'n pint... Omdat de gelijkenis té frappant was, schoor hij tijdens de bezetting z'n snor af... Zijn er later nog rare-Marussen geweest? Jawél, maar er lopen nu zoveel kwistenbiebels rond (zowel wegens gedrag als kledij) dat een échte niet meer opvalt en bovendien komen ze via de beeldbuis wel aan hun trekken...

masjoeffel: zwaarlijvige vrouw. Ook weer 'n volkse benaming voor vagina. Ze zit met haar masjoeffel bloot. Men heeft het ook over 'n mansjoeffel.

maskes: de maskes is een afkorting van de maskes van plezier. Men gaat naar de maskes of naar de Miekes, raar of zelden zegt men dat men naar de hoeren gaat. Met maske kan ook het begin van een vrouw bedoeld worden. Men zegt ook wel hij ligt er gelijk de maskes van Brussel, wanneer een hond of kat op de rug gaat liggen met de pootjes omhoog. De kabardoeskes aan de Lange Nieuwstraat en het Quartier Latin (nu verdwenen) noemde men vroeger de deftige kabardoeskes. De maskes spraken er Frans (of Brussels) en dronken échte champitter. In de buurt van de Bourla mochten geen mannen met een klak op binnen, men moest per hoed zijn. En ook voor een vent die van zijn fiets stapte, werd de toegang geweigerd.

maskesvlees: meisjesvlees. Vierkantvormige snoepjes van gelatine en suiker. Smelten op de tong.

maskeszot: meisjeszot. Onzen oudste (opgroeiende jongen) is al nen echte maskeszot!

massepijn: marsepijn. Ne massepijne vent.

mastelleke: koekje met amandelnoten.

mastentop: dennenappel. In de herfst liggen de bossen en de parken vol mastentoppen.

masturberen: men zegt liever met Marie of Maria-de-vuist vrijen, het karreke van help u zelf of aan het leer trekken – dat wat de jongens betreft. De maskes hovenieren zelf in hun hofke, ze wieden zelf hun onkruid. Deze uitdrukkingen werden genoteerd in de Seefhoek.

matot: een dikke matot, een volslank iemand.

màvegers: vleiers, mouwvagers, gatlikkers of gatlakkers, siroopsmeerders. Ze bakken platte broodjes, komen pollekes geven, hebben een geslepen steert...

Max: da's de Max, dat is prima-de-lux: uitroep van bewondering of waardering.

medam: 'n volksvrouw is een medam, is ze rijk dan is het een dam, ze woont dan waarschijnlijk niet in een volksbuurt. Maar wanneer men hoort zeggen: ik zit met mijn dam bloot, heeft het met het kaartspel te maken en niet met het spel-van-Adél. Een rijke dam had vroeger zelfs een meid onder haar gat... (zie ook onder dames).

meegeven: kijven, verbale ruzie, een uitbranding krijgen. Hij zal weer wat meekrijgen van z'n vrouw als hij te laat thuiskomt. Meegeven en meekrijgen heeft dus dezelfde betekenis.

meepaarten: z'n deel krijgen. Ze paarten in alles mee, ze varen weeral bij de goei, ze mogen weeral meepaarten.

meepakker: een meisje dat men zonder veel moeite kan versieren, meepakken, meegooien, binnendoen. Het wordt ook 'n allemanslief genoemd of een potscheel.

meescharen: wegnemen. Alles meeschàren. Wie 't meeste schàrt, heeft alles.

meetenen: meegaan, volgen, achternagaan. Men teent overal mee.

meevallerke: iets dat meevalt, 'n profijtje of iets dat men per toeval goedkoop op de kop heeft getikt.

meidenthee: slappe thee.

meke: de kous van Meke, de spaarpot van grootmoeder, van Meke. Het was een (zwarte) kous die men onder de matras bewaarde, de modale Sinjoren plaatsten hun geld vroeger niet op de bank, men spaarde eerder op het postkantoor, op een spaarboekje, maar de kous had toch lange tijd de voorkeur.

melk: van z'n melk zijn: van hun stuk (geschrokken) zijn, gepakt zijn.

melkboerekarrehondehaar: haar van onbestemde kleur, ros, blond, en bruin door elkaar gemengd.

melken: aarzelen, semmelen, treuzelen, onzeker zijn. *Wa-stade-dor-na-te-melken?*

melker: spotnaam voor trage autovoerder. Zoude-ni-béter-me-'n-trottenet-rije?

melkkoei: melkkoe. Opmerking onder stadspersoneel: gij denkt zeker dat de stad 'n melkkoei is zeker?

mem: vroedvrouw, bakel, goeivrouw. Memmen: borsten.

memel: houtworm. Los daarvan een rijmpje: wat een gewemel, in de broek van memel.

memlotser: kind dat de borst krijgt. Hij is tot z'n drie jaar een memlotser geweest en hij is er nu ook nog aan verhangen (verslaafd).

menselijk: het is menselijk, het kan ermee door, het kan passeren. Een fout doen is menselijk, zelfs een keer zat zijn is menselijk.

menstruatie: maandstonden. Ze zit met de vodden, haar vriendin is op bezoek, grotemoe is op bezoek, ze is buiten dienst, ze spelen ne kleurfilm, het is tomattesoep, de rode vaan hangt uit, ze zit met het spel. Een vrouw die in de overgangsjaren zit, krijgt vapeurkes.

merde: krachtterm, afkeuring. Merde-alors!

Mestputteke: een rij huizen aan de Herentalsebaan te Deurne. Er lagen verschillende mestputten, waarin de mensen van de stad hun mest (beer) kwijt konden.

metserscognac: jenever.

metten: we gaan er korte metten mee maken: we gaan het kort maken. Het woord zou verwijzen naar de Brugse metten.

meubel: 'n oud meubel, 'n oude vrouw. Oude meubels: schroot, dokwerkerstaal.

meug: mogen, lusten. Dat is z'n meug niet. Dat is juist iets naar hare meug. Als 't hunne meug niet is, zijn ze er niet scheutig op.

meugen: ze meugen 'm gére: lusten graag bier. Gezegde onder het drinken: *schol, en dat we ze nog lang meugen meugen!*

meugentlak: mogelijk. Hoe is dat nu in hemelsnaam meugentlak?

meulepeerd: zo zot als een meulepeerd (molenpaard) staan: zot gedraaid. Ge moet daar werken gelijk 'n meulepeerd. Ook: dikke pierewaaier.

meurg: gaar. De petatten zijn meurg. Ook gemoedstoestand: ze hebben het op hunne meurg, zijn viesgezind. Men kan het ook in z'n meurg hebben, men had het dan verwacht. Wanneer men op de lappen gaat kan men goed meurg worden, dronken worden. Gezegde: *die-was-nog-gin-klein-bitje-meurg!*

meurtel: mortel, metselaarsspecie.

meuzze: zagen, enteren. Die kan nogal meuzze. *Meuzt thuis, hier moette niet komen meuzze!*

mezenvangers: via de Spaanse overheersing zijn we Sinjoren geworden, maar we moeten minder hoog van de toren blazen over de spotnaam mezenvangers, die men ons vroeger in de schoenen schoof, het was eerlijk gezegd, het schoonste van onze historie niet. Wanneer vroeger in oktober de mezen zich in de lucht verzamelden, trokken er Antwerpse verenigingen met een uil op uit, om de vogels te vangen. Deze maatschappijen, soms tot dertig man sterk, bestonden uit lustige drinkebroers, gekleed als boeren met een blauwe klak, een blauwe kiel en een rode bollekeszakdoek. Wie toen een café runde en zo'n gezelschap binnenkreeg kon stellen dat z'n dag goed was, de tapkraan stond dan niet meer stil. De mezenvangers droegen een met lijm bestreken kruk of roede, de mezen lieten zich door de vastgebonden uil verschalken en werden letterlijk gelijmd. In een krant uit die tijd lezen we dat zo'n vereniging tot 800 mezen ving. Aan deze barbaarse praktijken werd een einde gesteld door de wet die de jacht op insectenetende vogels verbood. De mezenvangers bleven nog een tijdje bestaan, louter als folkloristische noot om op kroegentocht te gaan. De betekenis van *hij is kevendrager*, zou volgens sommige bronnen ook van de mezenvangers afkomstig zijn. De rij van zo'n groep mezenvangers werd immers afgesloten door een man die een kevie of een 'keef' – kooi – met een opgezette uil droeg, dus: de laatste man, het laatste, symbool van de dood, dus kevendrager zijn is dood zijn...

middel: het middel, de lee, de leest. Hij pakte haar in haar lee en trok haar tegen z'n gilee.

middenstreep: haartooi, een scheiding in het midden, het wordt uitgesproken als midden-streppeke (zie ook onder coiffeur).

Mie: de naam Mie (van Maria of Marie) was vroeger bij de volksmensen erg populair, misschien had dit wel te maken met de Maria-verering. Er stonden honderden O.L.V.- beeldjes in de stad, die niet alleen voor devotie zorgden, maar 's avonds ook voor verlichting. In de parochie van Miserie kenden we al 'n Mie-Citroen, de moeder van Zotte-Rik. Een naam die voor zichzelf spreekt is 'n Mie-moeial. Een

soeze-Mie is een simpele duif of een suzze-lut en een Mie-mut is een vrouw die men van alles kan wijsmaken en op stoopkes trekken. In het Schipperskwartier werd er zelfs van een gloeiende Marie-saucies gesproken, 'n vrouw met 'n groot... hart, terwijl er ook 'n vliegende Marie-saucies bestond. In die gevallen was Mie dus met een familienaam verrijkt. Een Mieke-wijdopen is 'n vrouw die met haar benen openloopt en na 'n bezoek aan de tandarts kan men zelfs 'n Mieke-zonder tanden worden. Uit dit alles blijkt dat onze Antwerpse Mie nooit van groot volk is of van rijke komaf, Mie is eerder van 't kantje of van 't Faboert. Mie heeft nooit een meid onder haar gat, meestal moet ze zélf de vuilmeid spelen. Maar een scheldnaam voor een vrouw die altijd vies gezind is, is geen Mie, maar 'n habbige-Trees. Een liedje over Mie: Mie-de-mut, Mie-de-mut, ze-heeft-maar-werk-dat-ze-met-haar-gat-schudt. Veel Sinjoren hebben tijdens de bezetting met Zwarte-Marie te maken gehad, deze Zwarte-Marie was toen een synoniem voor de zwarte markt. Zeik van boere-Mie is slappe koffie, of helemaal niks!

Miekes: naar de Miekes gaan, naar de maskes van plezier: naar de hoeren gaan...

mienes: gemeend. Ik zeg zoiets niet voor den truut, maar voor 't mienes!

mijol: vrouwelijk geslachtsdeel. Ze zit zoveel met haar mijol in als gaat er liggen.

minetten: standje 69 tijdens het minnespel, beffen of aan het koemmeke hangen. In Frankrijk noemt een vrouw haar man soms mon minet!

minnekepoes: koosnaam voor huiskat.

misdelen: in het kaartspel verkeerd delen. Van een vrouw die goed gedraaid is van oren en poten zegt men: ze is potverdekke niet misdeeld, daar zou ik thuis wel 'n week ambras voor over hebben...

miskeuteren: misdoen, misdaan, verkeerd doen, schade veroorzaken. Het woord is verwant aan mispeuteren.

misklappen: z'n tong voorbij klappen, te veel zeggen, z'n tong niet in bedwang kunnen houden, een vuil blad hebben.

miskopen: verkeerde aankoop doen. Zich miskocht hebben.

mispakken: niet slagen in een opzet. Hij mispakte zich lelijk aan dat werk. Ze heeft eraan mispakt: een slecht huwelijk, ze is met de verkeerde getrouwd.

mispeuteren: een kleinigheid verknoeien, ook miskeuteren.

missendienaar: misdienaar.

misval: miskraam. Ze heeft ne misval gehad.

miszeggen: iemand door woorden of gezegden beledigen, kwetsen. Hij loopt stom, ik zal zeker iets miszegd hebben?

modepoep: modepop, vrouw die altijd volgens de laatste mode gekleed gaat. Ook 'n poupe-de-luxe.

moederhuis: kraamkliniek of kraamafdeling in een hospitaal. Gezegde: *wat een moeder lijden kan, maar van de vader spreken ze niet...* Terwijl ma in het moederhuis ligt, zit pa in het vaderhuis, met name z'n stamkroeg. Ook: moeder aan den haard, vader aan den toog. Enkele moederhuizen in de stad zijn intussen oud-pékeshuizen geworden, op die manier is de kringloop gesloten.

moederkeszalf: speeksel of tuf. Moederkeszalf heelt pijn en verdriet.

moederkeszak: geldbeurs uit dézekestijd, een linnen of lederen geldzak die onder de bovenrok gedragen werd, wat vaak aanleiding gaf tot pikante opmerkingen en grapjasserij.

moef: scheldnaam voor Duitser, mof.

moeffel: mof, handverwarmer in bont of namaakbont.

moeft: beweegt. Hier, drink uw pint uit en moeft niet meer. Van het Engels to move.

moekelen: gretig en met smaak eten. Moekelen tegen de sterren op.

moemmelaar: iemand die binnensmonds zit te mompelen, te moemmelen.

moesjeneren: preutelen, knorren.

mogske: maagje. Ochgottekes, ze heeft 'n delicaat mogske.

moldeneer: meikever, ook maalder.

mondéke: schertsende uitroep: *dààr, mondéke, hij doet weer wat, hij vangt weer wat aan dat op niks trekt!*

Monte Orphelino: we gaan naar de Monte Orphelino: we gaan naar de Wezenberg.

mook: moot, een mook vis. Ook vagina: hij pakt haar eens goed bij haar mook.

moordkar: chique auto, het tegendeel van een roest- of nagelenbak.

moorke-pek: zwart, vuil. Komt voor in het gezegde: zo zwart als moorke-pek. Moorke komt van Moor, neger. Een moor is in Antwerpen ook een waterketel of een fluitmoorke.

mossel: gemoedelijk scheldwoord: dikke mossel. Ook vrouwelijk geslachtsdeel. Hij is gestraft, hij had zout in het zwembad gegooid en alle mosselen gingen open. Ook een lap krijgen, een mossel krijgen. Mosselbank: zes vrouwen naast elkaar op een bank in het park. Bange mossel: bange persoon. Héte mossel: vrijgraag vrouwmens.

mot: men kan de mot in z'n kop hebben. Men kan ook mot veroorzaken: ruzie veroorzaken en de kans is niet denkbeeldig dat men dan zelf ook 'n mot krijgt. Iets in de mot hebben: iets opmerken. Men doet er goed aan alles goed in de mot te houden: in het oog te houden.

motseklet: motorrijwiel, motor.

motseklettepap: wanneer men ongebuilde havermout eet, zoals dat

tijdens de bezetting het geval was, en men zat met enkele personen aan tafel rond de pappot, bleven de zemelen aan de lippen plakken en dan klonk het gedurig van pffft, pffft, pffft, wat aan het geluid van een motseklet deed denken, vandaar het woord motseklettepap.

mottig: mottig worden: onwel worden. Men kan er ook mottig, plat uitzien, dan krijgt men vlug de naam een mottigaard (lelijkaard) te zijn. Ne mottigaard of motzak van ne vent. De vrouw is een mottige doos of een mottige Jo. De motzak spant echter de kroon.

mouchkes: geld. Hij zit er nog goed voor, hij heeft nog mouchkes.

moulinexen: tongkussen. Een recente (1990) uitdrukking, gehoord in de Seefhoek. Was zeer vlug ingeburgerd.

mouwflémer: mouwvager, vleier, flémer. Het klinkt als màfliémer.

muggepiske: klein piske. Alles wat klein is is maar een muggepiske groot, het kan ook maar ne scheet groot zijn.

muizen: er uitmuizen: vlug weggaan, zich uit de voeten maken.

muizenesten: muizenissen, vrouwelijk voor zorgen. Ge moet die muizenesten uit uwe kop zetten.

muizesloppeke: klein slaapje, licht slaapje, bij het minste gerucht wakker worden, 'n tukje doen.

muizestrontjes: hagelslag.

muizetrappeke: stuk papier dat zo geplooid wordt, dat het een trapje vormt.

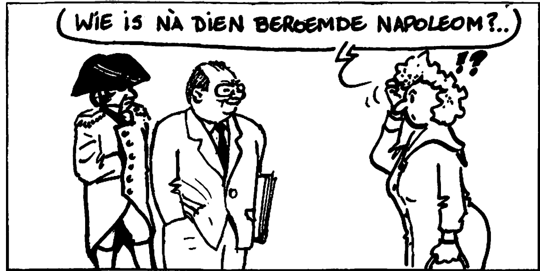
muntebollen: voor de muntebollen vrijen (in de betekenis van verkeren), meegaan, platonisch, kalverliefde, zonder handtastelijkheden en dies meer; kortstondige toestand.

muugte: vermoeidheid. De muugte kan in de benen zitten. *Muug, dat heeft gene naam, ik val oemvàr van de muugte.*

muurzeiker: mier. Onder den deurpel (dorpel) krioelt het van de muurzeikers.

muziek: daar is geen noot muziek van, zegt men wel eens, wanneer men iets van z'n rug wil schudden. Beter is het gesteld wanneer men z'n geliefde, favoriete melodie te horen krijgt, dat kan zelfs 'n lijfstuk zijn. Muzikanten die maar wat uit de klak spelen, kunnen gemakkelijk van de voos zijn, het zijn dan ook maar muzikanten van achter 't hoekske. Slechte muziek is blekke muziek en pop is muziek voor de joenkhad. Heel wat Sinjoren kunnen goed op hun poot spelen, maar zijn daarom nog geen muzikanten en wat ook niet kan, ook niet voor geschoolde muzikanten, is trombone spelen in een telefoonkotje, het is nog moeilijker dan vrijen in een volkswagentje. Een Antwerps auteur beweerde ooit eens dat beiaardmuziek dansmuziek is voor gehandicapten. Wat ook met muziek te maken heeft is de uitroep: *ze komen langst (ons)*, maar dat is ook zo goed als voorbij, want die roep weerklonk wanneer er een harmonie of fanfare door de straten trok. Valt een zangeres erdoor, omdat ze de hoge noten niet kan halen, dan geeft men haar de raad beter met garnot of pladijs te gaan leuren. Louchteairrekes is lichte muziek, en komen er veel violen aan te pas, dan spreekt men over siroopmuziek, maar een goe-jazzke is altijd welkom...

N

De N vervangt in het Antwerps dialect vaak het woord een. Zo krijgen we: ne-nieuwe-noed (hoed), ne-nieuwe-noto (auto), ne-nauwe-nezel (een oude ezel), ne-nauwe-naap (een oude aap) enz.

naad: de naad, naaivak, naaistiel. Vroeger werden de meisjes bijna verplicht de naaistiel te leren, want, zo redeneerde men, dan konden ze later zelf hun kleren maken en uiteraard ook de kleren voor de kinderen.

nachtcommode: nachtkastje. De valse tanden staan in een glas water op het nachtcommodeke.

nadatum: nadien, achteraf, meestal nadatum, dus te laat.

naft: benzine. Grote auto's zuipen veel naft, de auto wordt dan duur speelgoed aan de naft alleen.

naftstatie: benzinestation.

nagelenbak: een overjaarse, versleten auto. Hij rammelt gelijk een nagelenbak en zo'n vehikel kan tegelijkertijd ook 'n roestbak zijn. De nagelenbak zelf is eigenlijk een gereedschapskist.

nagelenbuik: navel. Vaak wordt aan kinderen wijsgemaakt dat ze niet aan hun nagelenbuik mogen draaien of prutsen, want dat dan hun ku (achterwerk) kan afvallen! De navel wordt ook wel stofnest genoemd.

nakomeling: jongste kind, kind dat geruime tijd na de andere ter wereld komt, meestal niet gepland en dus een ongelukske. In het gezegde: ik ben een ongelukske, wordt daarop gezinspeeld.

nameten: overgeven, kotsen, spauwen, over de tong kakken. Men kan op die manier nameten wat men allemaal heeft gedronken, men heeft er dan twee keer plezier van.

namptjes: kindertaal voor eten. Schoon namptjes doen. Ook nammen.

nanoen: namiddag. In de nanoen is het goed in den hof.

Napoleom: de Sinjoren lieten de achterste N uit Napoleons naam verdwijnen en maakten er een M van. Tot in de helft van de twintigste eeuw zongen de kinderen tijdens het koordspringen nog een liedje over de Franse keizer: *Napoleom sta stil, waarom zou ik stil moeten staan, ik heb nog nooit geen kwaad gedaan, Napoleom sta stil.* Napoleon bezocht onze stad vier maal, de eerste maal in 1803, tweemaal in 1810 en z'n laatste bezoek dateert van 1811. In 1803 verklaarde hij tijdens een ontvangst op het stadhuis dat hij in onze stad niets dan vuil en verval had gezien, en dat hij zich op stap waande in een Afrikaanse residentie, dat er hier nog veel moest gedaan worden aan de kaaien en de dokken, dat we moesten profiteren van onze prachtige stroom, dat we met onze tijd moesten meegaan... De Sinjoren kregen hun zakken vol en er klonk achterhands gegrom van: wat denkt die kleinen dikken Fransoos wel? Dat hij onze zak eens opblaast, hé... maar drie dagen later zijn de fundamenten afgebakend van de voor dié tijd reusachtige havenwerken die hij wenste door te voeren. Het O.L.V.-kerkhof werd opgeruimd, het nieuwe terrein beplant en Bonaparteplaats genoemd – nu onze Groenplaats. Toen hij de laatste keer naar Antwerpen kwam, was de populariteit van de keizer fél geslonken, niet moeilijk, hij had de dienstplicht ingevoerd, waardoor in 1812 ook honderden jonge Antwerpenaars in Rusland zijn gestorven van de kou, en van die Napoleom wilden de Sinjoren niet meer weten!

natie: bedrijf dat zich bezighoudt met het verschepen, laden, lossen en opslaan van allerlei goederen aan de haven. Zo is er de Hessennatie, de Wijnnatie, de Houtnatie, enz. Arbeiders die aan de natie werken zijn natiegasten en er zijn ook natiebazen. Vroeger werden de natiewagens getrokken door natiepaarden, vandaar het gezegde: werken en *zweten gelijk 'n natiepaard.* De uitdrukking: er is veel werk aan de natie slaat echter op veel werk in het algemeen. De vroegere natiewagens waren

platte wagens en van iemand die er verfomfaaid uitzag, zei men dat hij onder ne platte wagen had geslapen. Een ander gezegde luidde: dat kind is op 'n platte wagen gemaakt.

nationaliteiten: de Sinjoor gaat (dankzij z'n wereldhaven) graag door voor 'n kosmopoliet, maar dat belet hem niet diverse nationaliteiten een bijnaam of zelfs spotnaam te geven: Japanners worden jappenezen, Chinezen chinodders, Italianen titaljanen, Spanjaarden spanjolen, Marokkanen en Turken tjoek-tjoekken, de Duitsers worden moeffen of Fritzen en de Hollanders keeskoppen, Hollandse vrouwen worden Hollandse truien genoemd en de Engelsen djek of jampot, de Walen zijn walekajoes en walekoppen, terwijl de Polen polakken worden, de Antwerpenaar zelf heet aantwààrpse kawaaw!

natte-frakken: natte huiden, dokwerkerstaal. We moeten natte frakken lossen, letterlijk en figuurlijk een echte beestedjob.

nauw: eng. Het steekt niet zo nauw: het komt er niet opaan. Iets nauw opnemen: direct op z'n tenen getrapt zijn. Het zo nauw doen als men kan: zo zuinig mogelijk leven. Verwant hieraan is: *met geld komt men overal te nauwe*.

navenant: naargelang, het hangt ervan af. Men leeft navenant z'n inkomen.

ne: een, het Antwerpse voorzetsel NE of NEN verdringt in vele gevallen EEN. Men zegt dus niet een vogel, maar wél: ne vogel, ne kop, ne zot, ne meneer, nen helen hoop, nen toffe gast enz. Wordt de EEN toch gebruikt, dan klinkt het woord als EUN: eun vrà, eun medam, eun maske. In de schrijftaal gebruikt men in deze gevallen het afkortingsteken 'n.

neerpladijzen: iets neerzetten, zonder veel overleg en gevoel voor de omgeving. Gezegde: *Amai, wa-debbe-ze-hier-na-wér-neergepladijsd!*

neffen: neven, naast, ernaast. Ze kloppen er neffe (zijn gek). Ze vallen er neffe (vallen niet in de prijzen).

negerinnetetten: chocoladen melocakes. Het woord heeft niets met racisme te maken, nee, het is alleen maar een ludiek gezegde.

negerorkestje: briefje van 500 BEF met de door Pieter-Pauwel Rubens geschetste hoofden van vier negers.

negotie: bezigheid, bedoening, zaak. Er is negotie genoeg, er zijn zelfs handen te kort!

neig: veel, erg. Ik heb het neig zitten (ik ben erg ziek).

nek: gezegde: *brekt-oewe-nek-mor-doeget-veurzichtig.* Ganzenek en giraffenek zijn spotnamen. Iemand een blaas in z'n nek slagen: voor de gek houden. Zomaar iets uit hunne nek slagen: fantasietjes of leugens vertellen. Ze zijn in hunne nek gezien: bedrogen, gefopt. Iets van hunne nek schudden: zich van een werk of opdracht ontmaken, lukt dat niet dan wordt er waarschijnlijk toch iets in hunne nek gedraaid. Men kan zelfs iemand z'n nek volschijten, dan wordt men uitbundig uitgelachen en belachelijk gemaakt, maar wie zich stevig verweert laat niet in zijne nek zitten. Er zijn ook mensen genoeg die een dikke nek hebben.

nestel: veter, schoenveter. Zijn nestel afdraaien: hard werken. Men kan soms voor niks z'n nestel hebben afgedraaid.

nestmaken: wanneer een jong koppel trouwplannen heeft, beginnen ze nest te maken, huisraad te kopen. Met de nest wordt vaak het bed bedoeld: ik ga eens vroeg naar mijne nest.

netzak: boodschappentas. Boodschappen doen: ze is op schok met haar netzak.

neuk: iemand ne neuk draaien: benadelen, foppen, kloten eigenlijk. Kwaad doen. *Ze hebben hem ne farme neuk gedraaid.*

neuke: vlinderdasje, ook kluchtzanger. Wanneer je in Nederland een hemd koopt, vraag dan niet of het 'neuke' er gratis bijkomt, want zo'n vraag zou wel eens verkeerd kunnen overkomen.

neus: gaffel, trompet, gevel. Wie 'n grote neus heeft is goed gegeveld, stond op de eerste rij toen de neuzen werden uitgedeeld. Een kleine neus is een dobberke. Een wipneus vraagt 'n klontje en een lopende neus is 'n dakgoot die lekt. Wie met de vingers in de neus peutert of boort probeert paling te vangen. Commentaar is dan: schrijft eens als

ge boven zijt, hè, of zwaait eens. Men kan ook iemand de prang op de neus zetten: dwingen. En het kan ook aan de neus voorbijgaan: men vist dan achter het net, ditzelfde geldt wanneer men een been door de neus haalt, dan is het ook noppes. Men moet niet alles aan andere mensen hun neus hangen. Een gezegde wanneer er maar pruttig licht is: *ge ziet hier gene steek voor uw neusgates.* Van sommige mensen wordt verondersteld dat ze een hondeneus bezitten, ze moeten alles maar snuffelen, anderen laten dan weer niet gére hun neus afsnijden, willen niet onderdoen. Iemand waarvan men zegt dat z'n neus (of haar neus) krolt is ongetwijfeld fier over 't een of 't ander. Het gezegde: *hij heeft 'n hondeneus* slaat op 'n persoon die precies weet wanneer hij op 't gepaste moment komt.

neusboorder: figuur die alsmaar in z'n neus zit te boren, te peuteren, men noemt het ook een palingvanger en de commentaar luidt dan ook dat men eens moet wuiven wanneer men boven is.

neuter: koest, rustig. Zich neuter houden: op het vlakke blijven, de zaken eens rustig bekijken...

neuteren: werken (zie wàrek).

niejét: benadrukte ontkenning. Niéje. Nééje klinkt bijna als het Russische njet en heeft ook dezelfde betekenis. Oorspronkelijk is het een Wilrijks woord.

niemendal: niets, of zo weinig dat men het niemendal noemt. Dat is nu echt gaan werken voor ne niemendal.

nieuwsgierig: hier hebben we te maken met vraagschotels, vraagsteerten, curieuze-mosterdpotten, ze proberen de pieren uit uwe neus te halen, ze durven ook luistervink spelen, ze vragen zelfs de woorden uit uw mond, ze vragen de stront uit uw kont. Vragen ze waar ge naartoe gaat, dan kunt ge best antwoorden: *naar teuttere, dat ligt zeven uren boven weuttere!* Of: Hoe komt dat? Door de komst van 't komen!

nieverans: nergens. Waar-hedde-gewest? Nieverans-ni. Spottend gezegde: we zijn op reis geweest naar niévéràäns, of naar nieverans-les-bains.

nifsgezind: nieuwsgezind: iemand die alles direct beu is en telkens wat nieuw wil hebben of kopen.

nijnagels: van te pallepoten krijgt men nijnagels. Dubbelzinnige opmerking die verwijst naar de mannelijke vinger die de vagina stimuleert.

nijpen: knijpen. Ze nijpen ze, doen ze bijeen, nijpen hun gat dicht: ze hebben schrik (zie ook onder bang).

nikkel: zijne nikkel afdraaien: hard werken.

niks: niets, kan men vervoegen: niks, niksmendalle, niksniksmendalle. Een Franse niksmendalle, rien-de-knots, een Engelse nothing, abernikskes, twee keren niks, een boke met nossers (zonder beleg), platte pen, het is maar 'n mager beestje, ge kunt het met uw ellebogen aanpakken, ge kunt het evengoed met de kaken van uw gat aanpakken.

nobbelewitjes: poffertjes. Op de Sinksenfoor verdwenen, ze worden hier niet meer gebakken. Men zegt ook: hij is naar de nobbelewitjes: hij is dood, of het is naar de nobbelewitjes (kloten).

noega: noga, snoep met amandelnoten. Ook uitroep van weerzin of verachting: noega, noegabollen.

noei: iets noei doen: met tegenzin. Ik ga noei naar de tantist.

nol: hol. Hij kan den nol op (anus). Vulgair gezegde: *zie-deens-in-mijne-nol-of-dat-mijnen-hoed-scheef-staat!*

nondedjol: krachtterm, nonnenvloek. De pastoorsvloek is nondepietjes...

nonkel-Jan: pseudoniem voor pedofiel, komt van een geestelijke uit een Antwerpse randgemeente die een jeugdhuis runde en pedofiele neigingen vertoonde, en zich door iedereen nonkel-Jan liet noemen.

Noordkasteel: door spotgrage Sinjoren château-du-Nord genoemd. Destijds, onder burgemeester Camiel Huysmans, het mooiste open-

luchtzwembad van Europa, met roei- en wandelgelegenheid. Menig Sinjoor had ooit zijn ontstaan te danken aan een uitstapje van zijn would-be ouders naar 't Noordkasteel vanwege de gelegenheid tot afzondering in het dichte struikgewas. Het Noordkasteel moest verdwijnen voor de uitbreiding van de haven.

noppen: geld. Ze hebben veel noppen te verteren, zo te zien.

noppes: niets, iets dat niet bestaat, dat er niet is. We eten vandaag een boterham met noppes. Ik heb nog niet naar de uitslag van de lotto gezien, maar 't zal wel weer noppes zijn.

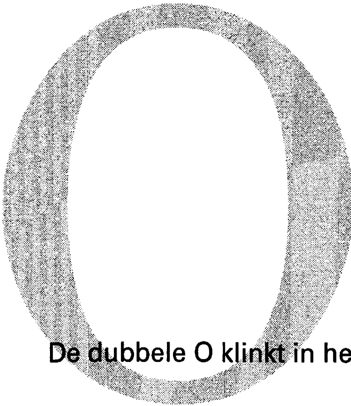
nossers: idem als voorgaande.

notjes: nootjes. Oud gezegde: *chocolat met notjes is beter dan kees met gotjes!* Dreigement: ge kunt wat noten krijgen: slagen.

nufs: nieuws; Wettet-leste-nufs-al?

nummero: nummer. Dat is nogal ne nummero (zonderling). Voor u hebben ze ook nummero 13 gegooid!

nuus: scheef of schuin, ook snuus. Haar hoed staat nuus of snuus op hare kop.

De dubbele O klinkt in het Antwerps meestal als OE.

O: een 0 (nul) in 't cijfer zijn, niets te betekenen hebben, niet meetellen, overal geweerd worden. 'n Zero of 'n dubbel zero. Het wordt ook aangewend als scheldwoord voor 'n nietsnut.

oeg: oog. Hij heeft een pel op z'n oeg: ziet slecht. Hij heeft er 'n oegske op: verliefd zijn. Vreemde oegen dwingen. Uitpuilende ogen noemt men boloegen en vaak maakt men er ook schelvisoegen van. Is er sprake van mooie ogen dan zegt men: amai, die heeft nogal marrebollen in hare kop staan! Iets opvallend valt in d'oog. Wie wegblijft is met geen ogen meer te zien. Men kan ook door geen ander ogen meer zien dan die van 'n bepaalde persoon. Pruttige ogen hebben ne fok of bril nodig, er zijn ook pruttige digo's, wat al een serieuze belediging is. Wanneer men scheel ziet, zegt de één oog soms smeerlap tegen d'ander. Wie béter wil zien moet z'n ogen in de handen pakken en iets dat men fel begeert kan allang de ogen uitsteken. Ge kunt bedrogen worden dat uw ogen bedot spelen in uwen buik. Staan te geelogen: z'n tijd verbrossen, niets doen. Een gekend gezegde is: *als ik u niet had en mijn twee ogen, was ik stekeblind.*

oegmeester: oogmeester, oogarts.

oegscheel: ooglid. Stekskes tussen de oegschelen steken om wakker te blijven.

oemmelegoem: Wommelgem, gemeente nabij Antwerpen.

oemmers: immers. Dat-moet-oemmers-ni-doeng!

oemzien: omzien. Ge kunt niet rijden en oemzien: ge kunt geen twee werken tegelijk doen. Naar niemand oemzien: zich van zijn evenmens niets aantrekken. Ge moet rijen en oemzien: voorbehoedsmiddelen gebruiken tijdens het vrijen, zien dat er geen vodden van komen! Dus: vrijen en oemzien.

oepboeien: A.N.: scheepsterm. In het Antwerps: zich opboeien of kwaadmaken, opwinden.

oepfleuren: na een gunstig bericht tot zichzelf komen. Ze fleurde hélemaal op toen ze het goede nieuws hoorde: opbloeien, opklaren, opleven. Ze fleurde op gelijk 'n bos bloemen.

oepgebaard: opgebaard. Wie opgebaard ligt, is oepgesmoord.

oepgejodderd: z'n toilet gemaakt en beste kleren aangetrokken.

oepgetalloord: opgemaakt, zich hélemaal in fachet gezet om op stap te gaan.

oepgevoeierd: men kan oepgevoeierd zijn in plaats van opgevoed, wat meestal resulteert in een onbeschoft persoon.

oeplappen: iets voorlopig, met de gauwte herstellen. Het is maar wat oepgelapt, van achter 't hoekske gedaan.

oepnemvod: dweil, opneemvod. Dreigement: agge-ni-oeppast-slaag-ekik-die-oepnemvod-in-oewe-nek!

oeppassen: oppassen, tijdens het vrijen voor het zingen de kerk uitgaan. In het Antwerps: in Mechelen afstappen als ge in Brussel moet zijn. In zo'n geval is een oeppassende joenge zeker geen overbodige lux!

oeprijen: oprijden, verdwijnen. Hij kan oeprijen, weggaan, het afboren, hij heeft gedaan met z'n schoon liekes, hij heeft er gelegen, hij kan rijen met zeep aan zijnen buik.

oepschep: opschep, door schulden of andere oorzaken zo in de miserie geraken dat de deurwaarder de inboedel in beslag neemt om openbaar te verkopen op o.a. de Vrijdagmarkt.

oepsignorken: opsinjoorke. Signorken zou een ironische zinspeling zijn op het woord señor. Volgens sommige bronnen was hij een wijventoekker. Ook een pop die in optochten werd meegedragen en telkens omhoog gegooid. De Mechelaars, gebeten op die van Antwerpen omdat die hen maneblussers noemden, stalen de pop en sloten ze op in een boerenkist. Op het Steen werd er lang een replica van oepsignorken tentoongesteld. Men noemt hem ook vuilen-Bras en gekleed lopen gelijk oepsignorken betekent dus slordig aangetakeld zijn.

oepslag: opslag, loonsverhoging. Het wordt tijd dat we nog eens 'n oepslaggeske gaan krijgen. Gezegde: *oepslag en buiten!*

oepsouperen: het geld er doorjagen, verkwisten. Zelfs de klink van de deur trakteren. Alles door ramen en deuren smijten.

oepstoven: opstoven. Wanneer men aan iemand de pest heeft, met z'n gat nog niet kan bezien, hoort men dat men hem kan oepstoven met een ajuintje. Stooft 'm oep!

oepternief: opnieuw. Ze heeft haar werk oepternief moeten maken.

oepzenifs: op z'n nieuw. Op z'n niefs laten kuisen: droogkuis.

oesem: persoon met een slecht karakter en een vies humeur, hij deugt van geen kanten want hij is daarbij nog nors en zwijgzaam, als hij eens iets zegt is het toch maar om andere mensen af te kammen en te beledigen of te biskeren. Kortom: nen oesem van ne vent, die ook 'n wijf kan zijn. De benaming oesem komt uit de oude volksvertelling Ourson en Valentijn.

ogen: zie oeg.

okkeuze: occasie, tweedehands of 'n koopje. Vaak is men aan een okkeuze bedrogen omdat men de miserie van anderen heeft gekocht, maar een weduwe met veel geld is ongetwijfeld een goede okkeuze!

olieboon: een bittersmakende boon die een slechte smaak geeft aan de koffie, er zit dus 'n olieboon in de koffie.

olieplak: olievlek. Uitgeschoven oep een olieplak.

olle: de anderen, jullie. Ik-heb-me-olle-gin-zake. Rijmpje: olleke bolleke, ribus solleke, olleke bolleke knol.

ollejansens: te veel ollejansens verkopen met de mensen: zich te veel opdringen.

omeke: eerst omeke (oompje), en dan omekes kinderen, verwijzing naar egoïstisch gedrag: eerst aan zichzelf denken, dan pas aan anderen.

omspres: opzettelijk. Dat hebben ze omspres gedaan om hem ne neuk te draaien.

onbeleefd: wie onbeleefd is kan een vierkantigen, zelfs een achtkantigen boer zijn. Voor hen geldt het gezegde: *zo geven ze de koning z'n handschoenen ook* (onbeleefd gedrag). De onbeleefderiken zijn kort van stof, spreken nooit met twee woorden en zijn blijkbaar gewoon van naar de kerk te gaan, want ze doen nooit de deur achter hun gat dicht. Ge valt met hen overal in affronten, ze zijn effenaf en soms vraagt men zich af of die soort z'n eigen wel gére ziet. Bij een onbeleefd optreden of gebaar, of wanneer ze met hun rug naar de mensen gaan zitten, zegt men: achter Kontich wonen ook nog mensen!

onbeleefderik: onbeleefd iemand. Kan men vervoegen: onbeleefderik, gij onbeleefderik, gij sén onbeleefderik.

onderduims: onder de duim, in het geni(e)pt, stiekem.

onderhalf: anderhalf. Onderhalve kilo, onderhalve frank.

onderkomeling: vervallen, iemand die zich niet verzorgt zoals het hoort, niet op tijd en stond eet, zich niet wast, enz. Kortom, iemand die zich laat onderkomen. Ook een huis in verval kan onderkomen.

onderlefke: onderlijfje, onderhemdje.

onderleggertje: viltje waarop een bierglas wordt geplaatst, 'n bierviltje of 'n bierkortje.

onderrutselen: al schuddend of met een spaan vermengen. Ge zult

het nog eens goed moeten onderrutselen, want anders blijven al de dikke brokken vanonder liggen.

onderslagen: betrekking hebbend op seks. Ze is nog niet onderslagen: een vrouw die hét nog niet gedaan heeft, zodoende zou ze eens goed onderslagen moeten worden, als ze het zelf wilt, uiteraard, tegen haar goesting génen beet!

ongelovig: de patroonheilige van de ongelovigen is de heilige Thomas. De ongelovigen gaan nooit op uw woorden af, ze geloven er geen kneit van, voor hen zijt ge, met al wat ge vertelt, van 't goed jaar, ze vragen gedurig wat ge vertelt van den tijd der bleke-blauw-petatten is, of van de Diepestraat, waar dat bordje hangt met: als 't maar waar is!

onnozel: achterlijk. Onnozelaar, onnozele Jef, onnozel trutsel, onnozel mem, onnozel koof. Wanneer een vrouw dadelijk ja zegt wanneer ze wordt gevraagd om naar bed te gaan, is ze een onnozel de doos in.

onnozeletijten: verzamelwoord voor alles wat onnozel is.

onpasselijk: onpasselijk zijn of worden, zich niet lekker voelen, zich ziek voelen. In het noorden van Antwerpen betekent het ook ongelegen, ongepast. Het bezoek is onpasselijk, het past hen nu niet.

ontrieven: afstand moeten doen van een voorwerp dat men niet kan missen, men is dan hélemaal ontriefd. Gezegde: *ontrief ik u niet, als ik uw leer* (ladder) *kom vragen?*

ontritsen: ontsnappen of ontwijken. Komt waarschijnlijk van ritsen en wegritsen: er onderuittrekken. Hij zal me de volgende keer niet meer ontritsen.

ontzien: uitkijken, oppassen, iemand sparen, leed of last besparen.

onverschillig: het kan hen niet bommen, het laat hen egaal. Hun lijfspreuk: *als de hemel invalt zijn alle mussen dood.* Ze maken nooit attentie. Onverschillig is ongewillig.

onwetenden: Ze komen van 't Sint-Anneke of van Teuttere, ge kunt hen alle soorten oren aannaaien, ze staan daar als een houten Clara,

ze kunnen geen vijf tellen, ze wachten precies altijd de gratie Gods af. Soms houden ze zich onnozeler dan dat ze zijn.

opeenzetten: ruzie stoken. Zoals in het gezegde: hij is maar juist goed om de mensen opeen te zetten.

opsolferen: iets opdringen. Ze hebben 'm iets opgesolferd dat hij niet nodig had, dat hij eigenlijk kon missen gelijk grote kak en waarmee hij in zijne nek gezien is.

oren: mijn oren zijn geen gebakken petatten, ik hoor dus scherp. Mijn oren staan niet op mijne rug. Ik laat mij geen oren aannaaien. Naar een mooie vrouw luistert men meer met z'n ogen, dan met z'n oren. Langst dié kant is 'm doof, hoort 'm niet goed, wanneer er iets gevraagd wordt dat niet naar z'n zin is. Hij hoort pruttig, hij heeft pékes in z'n oren, hij hoort dus maar een half schof, de pompiers zouden z'n oren eens moeten uitspuiten, want wie slecht hoort, heeft spruiten gegeten. Wie z'n oren laat hangen is moedeloos, ziet het niet meer zitten, men kan dan toch beter van z'n oren maken. We hebben ne roenk gehoord: we hebben iets gehoord maar we weten er het fijne niet van.

oud: oude mannen: oud palulleke, ouden beddenbak, ouwe pee, ouwe lul, ouwe sasa, hij verjaart niet meer, ze worden een daggeske àwer, voor zijnen ouderdom is het nog ne kwikke, hij springt nog zonder moeite over een krijtstreep. Met oude mensen moet ge veel potientie hebben: veel geduld. Oud zijn is meer geluk dan wijsheid... Ook voor oude vrouwen zijn er benamingen met de vleet: oude savooi, trekmuts, gedroogde pruim, oude snuifdoos, grijze gal, oud scharminkel, oud model, oud portret, oude zaagmem, oude karnolie, oude matrak, ze zijn van den berg, van den tand, van de mode, ze zijn van de plank. Maar... in oude potten kookt men de béste soep, en oudere vrouwen zijn in de fleur van hunne sleet.

oud-Antwerps: er zijn nogal wat woorden in ons Antwerps dialect die mettertijd niet meer gebruikt worden en tenslotte in de vergeethoek geraken. We hebben er 'n rijtje bijeen geharkt:
Karken kruien: het slachtoffer zijn van slechte luim.
Bragademaker: meisjeszot.
Repen snijden: weggaan, de plaat poetsen.
Gelot hebben: gedaan hebben, z'n praatjes worden niet meer aan-

vaard, gedaan met schoon weer spelen.
Een woord in 't boemgat: een praatje in de open deur.
Drijkwart over de grenzen: bijna ingeslapen zijn.
De getekenden: de gebrekkigen.
Zich troemperen: zich vergissen.
Ze zijn krawelig: tegendraads, moedwillig.
'n Hogen top scheren: een hoge ouderdom, leeftijd bereiken.
Hij moet z'n troddel hebben: hij moet z'n vrijheid hebben.
Veel fron hebben: veel praat hebben, wind verkopen.
Grijzende (wenende) bruid, gelukkige bruid.
De wereld staat tegen haar dank: slecht gezind zijn.
Ze zit te peerd op 'n dwarsboom: idem, viesgezind zijn.
Open hof houden: iedereen is welkom.
Lach als ge dood zijt, dan moogt gij rijen.
Schapendorst: honger.

oude-tang: uitspraak: à-tang. Komt van het Maleis orang-setan, wat betekent: duivels, boosaardig wijf.

ouden-beddenbak: oude man of ouwe vent.

ouderdom: de ouderdom zelf noemt men: den àwen dag. Iedereen wil oud worden, maar niemand is gaarne oud, maar wie niet oud wil worden moet zich maar jong ophangen. Een oud paard wil ook nog wel eens de kar trekken. Verjaardagsgroet voor een bejaard persoon: er is genen enen ezel die zo oud is als gij. Gezegde: ik ben al zo oud dat ik alles al vergeten ben wat gij nog moet leren, ik zal nog met uw knoken noten van den boom gooien, ik zal u nog overleven! Wie gepensioneerd wordt, wordt op stal gezet, maar den ouderdom moet gerespecteerd worden!

ouderwets: uitspraak àwerwéts. Ze gaan niet met hunnen tijd mee, ze kunnen niet volgen, ze zijn van den ouwen eed, van den ouwen stempel, van den ouwen trenot, ze laten het hekken aan den ouwen stijl hangen. Ze zijn ook àwerwéts aangetakeld, ze zijn nog van dezekestijd, van 't jaar stillekes. De ouderdom is de periode in het leven waarin we boete doen voor al de ondeugden die we niet bedreven hebben, waarin de deugdzaamheid toeneemt en de ondeugd van anderen bekritiseerd wordt, vergelijkbaar met de overschotjes na de maaltijd. Op hogere leeftijd hebben we berouw over de zonden die we NIET bedreven hebben.

oudpekeshuis: een verzorgingstehuis voor ouden van dagen (mannen). Voor vrouwen hebben we de oudmékeshuizen. In Antwerpen zijn deze tehuizen gevestigd in vroegere moederhuizen of kraaminrichtingen, waardoor de kringloop rond is.

oud-vuil: oud nieuws. Wadda-gij-allemol-komt-vertelle-is-oud-vuil!

oud-zot: het oud-zot hebben: op gevorderde leeftijd verliefd worden op een meestal jongere vrouw of jongere man, de oude schuur staat dan in brand. Het is zonde, ze kunnen hun water bijna niet meer ophouden en ze willen nog gaan vogelen, daar zal veel volk komen naar zien, zij is nog maar een overschotje en hij wil nog nummero 1 spelen, hij heeft 'n stelling nodig, wil 'm nog eens overkomen. Is zo'n àwe-zot dikwijls verliefd, dan hebben we met een kriekeplukker te maken en zegt men dat zijn ogen groter zijn dan de buik van het maske.

overboeffen: overeten. Ze zitten zich aan tafel te overboeffen, zich vol te stouwen met eten, veel is niet genoeg!

overbrieven: verdervertellen, overdragen. Vertrouwelijke zaken worden door hem op slag overgebriefd.

overdrijven: Ze zijn er weer een stuk aan 't afsnijden. Ze maken van een keutel 'n korentenbrood. Ze doen er weer 'n beetje den thé bij. Ze gaan er weer met het groot mes op, ze drijven over, ge moet er nog niet de helft van geloven. Trouwens als ge dàt niet gelooft maken ze u wat anders wijs, en daarbij, ge moet altijd wat overdrijven, de mensen geloven toch maar de helft van wat ge zegt, zodoende komt de balans vanzelf in evenwicht...

overhoop: in overvloed. Een overhoop van mensen. *Meer volk dan ànder mensen!*

overkomen: klacht van een vrouw die met een droogschieter getrouwd is: wanneer gaat ge nog eens overkomen, jà, als 'm nog eens staat zeker, dan kan ik het op den almenak schrijven.

overkropt: overkropt zitten van 't werk: te veel werk hebben.

overloemmerd: overdekt, overschaduwd. Van een zwanger meisje

zegt men dat ze overloemmerd is van den heiligen geest of door Lange Wapper.

overschoeffelen: gulzig eten, zich te barsten eten. Ook door anderen gedomineerd, overschoeffeld worden.

overstiel: te laat (maandstonden die uitblijven). Zijn vrouw is al vier weken overstiel. Haar dochter was al vier maanden overstiel en er was nog niks aan te zien.

over-'t-lefke: kinderspel. Over de rug springen. Ook: over 't Jefke.

overzetter: de vroegere Sint-Annekesboot. Wie grote voeten heeft moet vaak horen dat hij overzetters draagt, waarmee hij bijna te voet over de Schelde kan gaan.

P

De dubbele AA klinkt in het Antwerps dikwijls als een dubbele EE, zo wordt paard peerd, enz.

paart: part, deel, aandeel. Ieder z'n paart geven. Ze paarten allemaal mee: er is genoeg voor iedereen. Met het gezegde *voor mijn paart* wordt meestal zijn instemming met iets betuigd.

pachakroet: nietsnut, stoeffer. Dus een scheldwoord met een exotisch smaakje. Het komt van het Arabisch basha kharut, wat 'de pocher' betekent.

paddevergif: bittere koffie. Bah, die koffe is precies paddevergif!

pagadder: koosnaam voor kind. Komt van het Spaans pagador, kleine man, betaalmeester in het leger tijdens de Spaanse bezetting.

pagaddertoren: koopmanstoren, uitkijktoren van waaruit men de schepen op de Schelde kon waarnemen. In Antwerpen waren er 'n veertigtal pagaddertorens, nu nog vier.

pak: voordeel. Er ne pak aan gedaan hebben. Deze uitlating kan ook sarcastisch aangewend worden, waarmee men dan te kennen geeft dat men er meer last dan plezier van heeft. Met het gezegde men heeft er ne goeie pak aan wordt een mollige, struise vrouw bedoeld.

pakbaar: op het punt staan gepakt te worden, overtreding begaan. Ge zijt pakbaar wanneer ge door het rood licht knotst. Een vrouw is pakbaar wanneer ze de pil vergeet.

pak-is-pak: volkse benaming voor worstelen vrije stijl, waarbij bijna alles is toegelaten.

pakkeman: boeman, bietebauw. De kinderen die stout zijn of te laat op straat spelen, kunnen meegepakt worden door de pakkeman. Ook politieman.

palaberen: praten, uitleggen, de zaken uit de doeken doen, proberen een overeenkomst te bereiken. Het woord is A.N., maar wordt nadrukkelijk in het Antwerps gebruikt.

palatie: versiering, paléring, gekleurde lampjes, lampions, vlaggen, triomfbogen, enz. Er was vroeger veel palatie in de straten, er was altijd wel een jubileum of andere feestelijke gebeurtenis te vieren, waaraan de ganse buurt meewerkte, vooral met palatie.

paleis: het justitiepaleis wordt in Antwerpen het paleis van Jo Spiessens genoemd. De bijnaam heeft geen specifieke betekenis, het is een woordspeling.

paleren: straten en huizen versieren voor een stoet of jubileum.

paljaske: iemand die paljaske roept naar een politieagent moet opletten want het is een scheldwoord. Het woord betekent ook hansworst of pias, en daar kan de politie niet mee lachen.

pallepoten: overal aanzitten, nergens kunnen afblijven, voelen, tasten. De personen die er zich mee bezig houden, noemt men pallepoters.

palmenhouten: persoon die niet actief is, waar geen beweging in te krijgen is. Hoe-stade-dor-na-wér-gelak-ne-palmenhouten? Stijf iemand.

palul: zatlap, dronkaard. Ne zatte palul. Er kan een hele hoop zatte palullen op schok zijn. Een àwe palul slaat op een oude man.

pampier: papier. 'n Pampieren zak. Schrijft het maar op 'n stuk pampier.

pandul: hang- of staanklok.

panlat: scheldwoord voor magere vrouw of man. Ze zijn zo mager als 'n panlat.

pansjenaat: pensionaat. Ze is bij de nonnekes op 't pansjenaat.

pap: ze hebben niets in de pap te brokken: ze hebben geen gezag, geen inspraak, ze mogen alleen zwijgen dat ze zweten.

papbuik: dikke zwabberbuik.

papepul: peulvrucht, werd vroeger als snoepgoed verkocht, wordt nu als geneeskrachtig aangeprezen en in hoestdrankjes verwerkt.

papschool: kindertuin, ook wel kakschool genoemd. Het gezegde: ze hebben volledige papschoolstudies gedaan, moet dan ook sarcastisch worden opgenomen, als 'n pikuur voor personen die geen diploma bezitten.

papzak: scheldwoord voor een zwaarlijvig iemand. Buiten die papzak zijn er nog andere zakken: bloemzak, lamzak en er is zelfs 'n lamme papzak. In scheldwoorden zijn we sterk!

paraplu: ze steken hunne paraplu op of ze doen hun paraplu open: de verantwoordelijkheid op iemand anders afschuiven, het systeem paraplu. In de volksbuurten wordt de paraplu voddestok genoemd.

paré: klaar. We zijn weeral paré om weg te gaan of om er aan te beginnen.

paretten: parten. Z'n paretten spelen, van z'n paretten geven: veel lawaai en drukte verkopen. Ook de waarheid onder iemands neus wrijven.

parfors: nadrukkelijk. Moet dat parfors vandaag gedaan worden? Kan er geen daggeske tussen?

parlevinken: hij kwam langszij met z'n parlevinken. Een soort winkelboot die in de haven rondvoer en allerlei etenswaren en dranken verkocht. Later werd het woord ook gebruikt als aanduiding voor het Frans getater van de Antwerpse burgerij.

parmantelijk: deftig, statig, waardig, parmantig. De lange ij wordt meestal als een harde a uitgesproken, parmantelàk.

parmentelijk: duidelijk, ongetwijfeld. Ik heb haar permentelijk daar zien buitenkomen.

parmetteren: praten, smeken en nog eens praten om iets te bekomen.

parrut: pruik. Een valse parrut dragen.

pasman: losse arbeider aan de haven, wordt op vertoon van zijn pas aangeworven voor een of meerdere shifts.

passabel: iets dat er door kan, dat kan passeren, redelijk. Het is 'n passabel maske, het is ne passabele kerel.

passemaatje: juist van maat zijn, iets dat goed past en lekker zit. Het kan ook in geringschattende zin voorkomen: bij die gierigaard is het altijd maar passemaatje, en de uitspraak is passemotje.

passeuge: veel passeuge in de straat: veel beweging, wandelaars, voorbijgangers, feestvierders. Van het Frans passage.

patapoef: zwaar scheldwoord voor volslank iemand. Het verkleinwoord patapoefke slaat op een persoon die kort, vierkant van gestalte is.

patéke: gebakje, taartje. Ook bijnaam voor zonderling. Dat is nogal een patéke, den die!

patékesbakker: persoon die men niet voor 100 procent kan betrouwen. Zo is er een patékesbakker van nen doktoor, ne patékesbakker van 'n apotheker, enz.

patékesmedam: dame die zich alle dagen naar de De Keyserlei begeeft om er in een restaurant of op een terrasje patékes te gaan snoepen. Er wordt wel eens gezegd dat patékesmedammen zich een orgasme snoepen (zie ook onder dames).

paternoster: snoer van bidkralen, ook ruggengraat. Ze is zo mager dat ge hare paternoster kunt zien.

paternosterbolleke: kraal van paternoster. Wordt vervaardigd in een paternosterbollekesmakerij.

pattere: zondagsschool. We gaan 's zondags naar de pattere.

pech: tegenslag, mislukken. Dikke pech, ze trappen klink, komen twits (tweede), ze vallen er neffe, kunnen het op hunnen bult kloppen, kunnen er achter fluiten, ze hebben hun eigen ruiten ingeslagen, ze zullen nog veel van hun pluimen laten, daar zal veel volk naar komen zien, da's een dikke pruim, dat pakt geen verf, wie zijn billen verbrandt moet op de blaren zitten.

peer: hoofd. Ze hebben het hoog in hun peer, ze hebben veel Jannestreken, veel fron.

peerd: paard. *Ze denken dat ze 't peerd van Christus hebben oepgefret, maar Christus zat op 'n ezel:* veel praat verkopen, maar daar blijft het dan bij.

peerdechik: paardevijg, wat het paard laat vallen. De dubbele e vervangt hier de dubbele a. Het woord is ook een uiting van misnoegen: ge moet hier uwe nikkel afdraaien voor ne peerdechik. Ne peerdechik uiteenstampen: met redelijk veel geld op zwier gaan en niet op 'n paar frank zien, de royale uithangen.

peerdedeken: deken in zware, ruwe stof.

peerdefrutter: tot nog enkele jaren nà de tweede wereldoorlog krioelde onze stad van paardenbeenhouwerijen, die men ook peerdefrutters noemde. Ze verkochten peerdeju (biefstuk) die ook peerdenbram heette en er was ook gerookt vlees van 't perdje. Toen mettertijd iedereen overschakelde naar de comsumptie van rundsvlees, verdwenen de peerdefrutters.

peerdemolen: paardenmolen, perdjesmeule. Blijft altijd een romantische attractie op de Sinksenfoor.

peerdentram: paardentram. De eerste peerdentram verscheen in Antwerpen in 1873 op het baanvak Berchem-kerk - Meir en werd den Americain genoemd. De rit kostte 15 centiem. Toen de elektrische trams kwamen, reed de laatste peerdentram binnen op 30 november 1903.

peerdeprotter: scheldwoord voor dierenarts die zich met grotere die-

ren bezighoudt. Ooit werd tijdens een zitting van het stadsbestuur door de waarnemend burgemeester overgegaan tot de benoeming van een nieuwe peerdeprotter voor het stedelijk slachthuis.

peerdesaroop: Antwerpse verbastering van perenstroop. Broodsmeersel dat in de jaren veertig dagelijks op tafel kwam.

peerdevijg: paardenmest. Scheldwoord voor bang iemand, bangerik. Peerdeweust: ge-zé-'n-peerdevijg!

peerdewarek: paardenwerk, zwaar, hard labeur. Gezegde: *lot-de-peerde-wàrreke-dee-hebbe-ijzers-onder-hun-poete!*

peerdezeksel: langdurig urineren, pissen. Het luidt zoals het geschreven wordt, niet het zeksel, maar het woord.

peerdoog: spiegelei of 'n ei-in-'n-oog. Sommige mensen willen hun ei in 'n peerdoog gebakken!

peeschijven: spottend gezegde: met wat gaat ge dat betalen, toch niet met peeschijven zeker?

péke: oude man. 'n Oud-péke. Ook kindertaal voor worteltje.

pekelhoer: oude, afgeleefde hoer.

pekelteef: een onsympathieke vrouw met een slecht karakter die, als ze kans ziet, iedereen in de nek ziet.

pekker: asfaltbewerker. Ook oude benaming voor schoenmaker of schoenlapper.

pekking: rammeling, vetting. Een pekking krijgen: een goed pak slagen krijgen.

pellekes: schilfertjes. Pellekes in z'n haar hebben: roos.

pelsefrak: bontjas. Een korte bontjas wordt ook 'n pelsefrakske genoemd.

penis: zie fluit.

pennevarken: 'n pennevarken van 'n kind: deugniet.

peperbus: de toren van de Sint-Janskerk te Borgerhout.

peperkous: donkere wrat.

perkenschol: slagen krijgen links en rechts, flink pak rammel krijgen. Een verouderde en nog zelden gehoorde uitdrukking om een goei vetting uit te drukken.

per se: dringend. Moet dat nu per se vandaag gebeuren. Zedde-ga-altijd-zoe-heustig?

personen: spreekt de Sinjoor over zichzelf, dan is het: den deze, of bibie. Heeft hij het over anderen: heum, heummekes en heur; ook mondéke. Alexander, alles voor hem en niks voor 'n ander. 't Is al goed met heur, het is al goed met olle.

pertang: nochtans, van het Frans pourtant. Geloofde-me-ni, 't-is-pertang-de-zuivere-waarhad.

petatfrutkrommeke: frietkraampje, frietkot. Godis-nor-'t-fritkrommeke-oem-ne-zak-fritten-en-'n-curryweust!

petatschelder: aardappelmesje, aardappelschiller. Meestal hoort men het verkleinwoord: petatschelderke.

petattenkoureurke: derderangswielrenner die uitsluitend in kermiskoersen aan bod komt en bij manier van spreken voor een zak petatten meerijdt. We denken hier aan Nar (neus) Nasson van de Seefhoek, die in zijn tijd bijna altijd als laatste over de eindmeet kwam.

petere: peter. De vrouwelijke evenknie is de metere, meter. Zij zorgen in principe voor de doopsuiker – de suikerbonen – van hun petekind en geven met nieuwjaar 'n zakcent, vandaar de nieuwjaarsbrief: *beste peter, 5 frank is goed, maar 100 is béter!*

petieterig: klein. Dat is maar een petieterig gedoe: het heeft niet veel te betekenen. Ook koosnaam: kleine-petieter, van petotter.

petotter: troetelnaam voor kind: onze petotter. Ook: ne kleine petotter, persoon die klein van was (groei) is.

peul: peluw. Een nieuwe peul voor 't bed.

peut: kikker, kikvors. Nen dikke peut: domoor. Ook schrik hebben: ze zitten met peut, soms met grote peut.

peuzelwerk: frutselwerk, geduldwerk. Er is veel peuzel aan. Ook afpeuzelen van bijvoorbeeld kippenbillen of vleugels.

pezen: slagen. Flink wat pezen krijgen. Het klinkt als piéze.

pezewever: kniezer, pessimist.

piasteren: betalen. Wie gaat dat hier piasteren? Ongetwijfeld van Spaanse origine.

piasters: geld. Hedde-ga-nog-veul-piasters?

pieperke: zwak, onderkomen kind. 't Is ocharme maar 'n pieperke.

piereverdriet: mager persoon, het vel over het been.

pierke-just: iemand die tot op de centimeter alles nagaat en napluist, die alles van naaldeke tot dradeke wil weten. Z'n gedrag is vaak de oorzaak van zenuwachtigheid bij mensen die dicht in z'n buurt leven of die met hem te maken hebben. Komt bij vrouwen meer voor dan bij mannen.

pietendief: scheldwoord voor warmbloedige vrouw die de mannen naloopt en, als het kan, ze ook binnendoet. Ze noemen haar ook 'n hete ros, ze mag vlees zonder benen.

pietentrekkers: politiejargon voor jonge homo's en stiekeme hoerenlopers.

pietenpakker: idem als pietendief, maar 'n categorie érger, zoals het woord het zegt: ze pakt ernaar.

pietevogel: kindertaal voor vogel.

piet-snot: voor piet-snot staan: genegeerd worden, niet meetellen, 'n belachelijk figuur slaan.

pijp: zijn pijp is uit: dood zijn. Ook: moe zijn. Hij is geen pijp toebak niet meer waard: op zijn, totaal versleten, afgeleefd. De pijp kan ook het bed zijn: ze liggen tot 's middags in de pijp.

pijpekop: scheldnaam voor aanhanger van de katholieke partij, ook pijpeplakker. Naar verluidt zou er op het einde van de 19de eeuw in de Nationalestraat een pijpenwinkel geweest zijn, waarvan de uitbater een hevige katholieke partijman was, vandaar de benaming pijpekop. De andere uitdrukking pijpeplakker zou van een man komen die in het Sint-Andrieskwartier woonde en van deur tot deur ging om gebroken pijpen te repareren. Het is enkel een volkse verklaring, historisch komt het van papenkop.

pik: wrok. 'n Pik op iemand hebben: wraakzuchtig zijn.

pikantig: kwetsende opmerkingen maken (soms ook erotisch geladen). Ze zijn altijd pikantig tegen elkaar.

pik-a-pik: wrok langst beide kanten. 't Is pik-a-pik tussen die twee: ze accorderen niet, komen niet overeen, hebben gedurig kweddelen en ambras.

piket: ruzie. In piket liggen: in ruzie liggen.

pikkel: driepikkel, schoenmakersstoeltje.

pikkelen: slecht, moeilijk te been zijn, nog enkel wat kunnen pikkelen of rondpikkelen.

pikkels: benen. Een stamp tegen z'n pikkels krijgen. Met z'n pikkels omhoog liggen: niet veel meer te goed hebben of dood zijn. Er zijn ook mosterdpikkels, maar daar zitten geen benen in.

pikkendonker: pikdonker. Ze durven niet in den pikkendonker naar buiten, ze hebben schrik in den pikkendonkere!

pikkenotje: Antwerps voor paren, vrijen. Ze spelen pikkenotje. Vroeger werd het woord gebruikt om geld aan te duiden, hedde-ga-nog-veel-pikkenotjes?

pikt: het pikt, het steekt. In hospitalen geven de verpleegsters een klein pikske. Het meervoud pikken slaat op stelen. In de kindertaal is stelen pikkedieven.

pilaarheilige: persoon die weinig zegt en nooit het initiatief neemt. Hij staat er maar bij als 'n echte pilaarheilige, zonder eens uit z'n pee te komen.

pillendraaier: apotheker.

pinnekendun: gierigaard van het zuiverste water, zit op z'n zak, op z'n centen. Het is daar maar pinnekendun: men krijgt er raar of zelden iets aangeboden.

pinnekesdraad: prikkeldraad. Het wordt ook gezegd van een man die slecht geschoren is: uwen baard is precies pinnekesdraad!

pintelieren: pinten drinken, geen lege of geen volle kunnen zien staan.

piot: soldaat. Antwerpen was vroeger 'n garnizoenstad met kazernes in de Falconstraat, de Uitbreidingsstraat, Begijnenvest en later ook aan de Luchtbal, de Luchtbalkazerne. De kazerne van de Falconstraat werd in de volksmond de Fàkeskàzàrreme genoemd. De soldaten waren piotten en al de rest wat ermee te maken had, was den troep. Zoonlief was dus bij den troep en lag in die of die kazerne, want onze piotten lagen altijd. Meestal 'lag' hij bij de zandstuivers, de infanterie, voetvolk dus, maar hij moest er evengoed zijn plan leren trekken gelijk de mannen van de genie. Kon hij z'n maag niet vullen met de soep van den troep dan moest hij maar soldatenbeschuiten of piottekoeken eten. Beroepsmilitairen waren gamelleboeffers en hun maandloon was maar een soldatenpréke. Officieren noemde men goudvinken of sabelslepers en korporaal klak was een beroepsmilitair met twee strepen, die na tien jaar dienst de klak van een onderofficier mocht dragen. Korporaal niemand was de bijnaam voor een glattige die nooit geld op zak had en te gierig was om te kakken. Spectie geweer was het medisch

onderzoek, wat vooral nodig was in de Fàkeskàzarreme want in de buurt krioelde het van kabardoeskes. 'n Soldatenlief werd Jo-piot genoemd en 'n meisje dat met alle soldaten meeliep, was 'n soldatenmatras. De àndere matras, waar de soldaat op sliep, mocht na zes maanden omgekeerd worden want dan zat de helft van de diensttijd erop en mocht men stilaan beginnen te denken aan afzwaaien, en het zingen van: en we zén der van de klas en we drinken bier met iemerkes!

piottekoek: krentenkoek, korentekoek, koek met rozijnen.

piottepakker: gendarm, rijkswachter. Soldaten die na hun verlof niet tijdig naar hun kazerne terugkeerden werden door de rijkswacht opgehaald en voorgeleid om hun straf te bepalen, dat was dan meestal politiekamer of den bak in. Koeken werden uitgedeeld voor lichtere vergrijpen.

pirrewitje: kleine handkar. Werd vroeger door de melkboer gebruikt om de melk thuis te bezorgen.

pis: 't is altijd wel ne kak of ne pis bij u: ge verkoopt de helft van den tijd altijd last en flauwe kul. Men gaat 'n piske doen, flossewietere, flossen, pipie doen, het zotteke eens uithangen, eens zien of men nog een jongen is, gaat z'n petatjes eens afgieten, z'n beste kameraad 'n polleke geven. Vrouwen gaan eens zien of ze nog een maske zijn, ze gaan hun oog baden of hun mossel afgieten.

piskesregen: trage, fijne regen, maar ge wordt van piskesregen evengoed zeikende-nat!

piskous: benaming voor een kind van het vrouwelijk geslacht. Ze hebben drie kinderen en 't zijn alle drie piskousen.

pisseloe: slappe koffie. De koffe is precies pisseloe, ge kunt er gemakkelijk de gazet door lezen.

pisseman: zageman, zeikerd, vervelende vent.

pissemuis: een der talrijke equivalenten voor het vrouwelijk geslachtsdeel. Ze zat met haar pissemuis te spelen.

pisserke: bijnaam voor de fontein op de Schelde ter hoogte van 't Steen. Ze spuit 50 meter hoog. Dat kan nogal tellen voor een pisserke... De officiële naam is: De Lange Wapper.

pissewieteren: gemoedelijk gezegde voor pissen. Ik moet eens gaan pissewieteren.

pissijn: openbaar toilet voor mannen. In het Stadspark ontmoetingsplaats van schandknapen.

piston: trompet (verouderd).

pitjesbak: caféspel met drie teerlingen (dobbelstenen) in een vijfhoekige houten bak waarop negen krijtstrepen worden aangebracht. Wie het eerst de krijtstrepen kan wegwerpen is gewonnen. Zo kunnen er drie apen geworpen worden (in één worp uit), zand (twee strepen), 69 (drie strepen) enz.

pitrol: petroleum. Er is ook het gezegde geft-'m-pitrol, waarmee iemand aangemoedigd wordt of tot spoed wordt aangemaand.

pitteler: pittelaar, smoking, avondkleding.

pitterselie: peterselie.

pitterstoltje: pieterstaal. Iemand op een pitterstoltje (piëdestal) zetten: overdreven verering, achting, bijna aanbidding.

plaatbrood: brood dat op een plaat wordt gebakken, nogal wiedes... Het is ook 'n scheldnaam voor persoon met 'n plat gezicht: ge hebt een smoel gelijk een plaatbrooike!

plaatsnamen: Àwegod: Oude-god. Beuregerhout: Borgerhout. Barrechoem: Berchem. Deurre: Deurne. Màreksoem: Merksem. Wilderak: Wilrijk. Die van over 't water: bewoners van de linker-Scheldeoever, van 't Sint-Anneke, die van den opgespoten grond. De stad is 't stad, de koekestad. Tsjing-tjangs-plein: Sint-Jansplein. Asjonalestrot: Nationalestraat. Roeiestrot: Rodestraat. 't Klein boulvarreke: Brouwersvliet. Peerdemart: Paardenmarkt.

placeren: plaatsen. Een woordeke placeren: z'n gedacht zeggen, uitleg geven. Die mens placeert gère 'n woordeke.

pladeske: pladijsje, ook haartooi. Hij heeft z'n haar in een pladeske laten knippen, een kapsel waarbij het haar plat tegen het hoofd ligt.

plak: onder de plak liggen, onder de sloef liggen, het gedoe dus van een pantoffelheld. Kan ook plein betekenen zoals in: 't Schoolplak, de Duinplak.

plakken: plakken maken, vlekken maken. Plek: plaats.

plakker: trage dans, slowfox, bleus, slowrock of trage tango. Tijdens een bal worden er regelmatig plakkers gespeeld, dan wordt het licht gedempt en is er altijd wel een flauwe plezante die roept: alles uit behalve het licht... Een plakkerke is een hechtpleister die men op een wonde plakt.

plakkot: plaats (in veel gevallen een kroeg) waar het zo gezellig en plezant is dat men er altijd blijft hangen of plakken. Het is daar een echt plakkot.

plakpleuster: in een plakkot gezoden en gebraden zitten. Het is een verdomd plakpleuster. Het wordt ook gezegd van een vrouw of man die onderweg urenlang blijft sjauwelen. Het kan ook een kind zijn dat zich bevuilt met kleverige snoep. Een plakijzer heeft niets met 'n plakpleuster te maken, het is 'n magneet. Mannen die steeds in het gezelschap van een bepaalde vrouw willen zijn, terwijl de vrouw dat niet echt op prijs stelt, worden wel eens plakijzers genoemd.

plaksel: iemand 'n plaksel geven: niet op de afspraak verschijnen, laten schilderen, voor schildwacht laten staan, 'n blauwe lopen.

plamade: pommade, make-up. Pommade of make-up wordt ook blos van 't dozeke genoemd, nieuwen buiten en kleur van den botanikken hof: Wa-dist-zedde-wer-nor-den-botanikken hof gewest? (verouderd)

plamodderen: dezelfde betekenis als plameusteren, met modder of met modderachtige toestanden bezig zijn. Plamodderen en plameusteren is het liefste wat de kinderen doen, als ze maar kunnen plamodderen!

plamot: vuile, onverzorgde vrouw, een vuil plamot. Ook 'n kat die zich door iedereen laat oppakken en strelen is een plamot.

plamuursel: plamuur. Wordt ook van make-up gezegd. Sommigen smeren de puttekes in hun gezicht vol plamuursel.

plantgoed: mooi jong meisje. Dat wordt al plantgoed. Ook benaming voor alles wat moet geplant worden.

plat: zich ziek voelen. Ik voel me zo plat als ne lepel op een podding. Men kan er ook plattekes uitzien, ziekskes.

platbroekerij: karakterloze daad, op een niet eerlijke of laffe manier z'n streng trekken, z'n verantwoordelijkheid afschuiven.

platpoot: platvoet. Bijnaam voor persoon met platvoeten: jakke-de-platpoot.

platsmoel: scheldwoord, van toepassing op iemand met een vlak, karakterloos gezicht, letterlijk een platte smoel...

platte: leep, uitgeslapen. Hij speelt altijd de platte in de klucht, weet aan alles te schàperen. Men kan ook platte broeikes komen bakken: in het gevlei trachten te komen, zich op 'n kruiperige manier gedragen om gunsten te verwerven.

plattekeessmoel: uiteraard 'n scheldwoord voor man of vrouw met een bleek, wit gezicht. Gezegde: ge zoudt eens wat meer buiten moeten komen in de zon, dan zou er misschien wat kleur op uwe plattekeessmoel komen!

platte-meutte: slijk. Wordt door kinderen als speelgoed gebruikt, en ze amuseren zich er béter mee dan met de duurste spullen.

platte pen: het is daar maar platte pen: krot en compagnie, krottig.

platvos: leep, uitgeslapen iemand die alle waterkes doorzwommen heeft, die op alle manieren z'n plan trekt, zelden in moeilijkheden komt.

plod: goedaardig, goedzakkerig van aard. 'n Plod van ne vent, 'n plod

van 'n vrouw, 'n goei plod, laat soms met zich sollen, heeft nog nooit gehoord dat veel te goed half zot is.

plodderen: met water en zand spelen, in het slijk spelen om plattemeutte te maken.

plooi: zich niet op z'n plooi voelen: zich onwel voelen, ziek voelen. Het valt tussen de plooien: een werk tussendoor doen, zonder veel inspanning of moeite. Het komt allemaal wel op z'n plooi: het komt mettertijd allemaal in orde. (Plooi wordt uitgesproken als ploej.)

pocket: uitdrukking van de bewoners van het vroegere Schipperskwartier: 't is in de pocket: het werk is gedaan, afgelopen, we zijn betaald, 't is in de zak of in de pocket!

poddingbillen: dikke, slappe billen. Men zegt ook blubberbillen.

poef: krediet. Op de poef kopen: op afbetaling. Vermaning: ge hebt hier nog poef staan, wanneer komt ge nog eens over? Antwoord: zo gauw hij nog eens staat! Ook: ergens een hond of een boek hebben liggen: een hoop schuld hebben.

poefboek: waarin de poef – de schuld – wordt genoteerd, meestal in cafés.

poeierdoos: in tegenstelling met een schminkdoos, heeft een poeierdoos minder te maken met make-up. Wanneer een vrouw zegt dat ze haar neus gaat poederen, bedoelt ze dat ze even naar het toilet gaat. Onze Antwerpse poeierdoos is het zoveelste equivalent voor de vagina, of het vrouwelijk geslachtsdeel.

poeierdroog: poederdroog. De tegenhanger van kletsnat. Droger kan niet!

poembak: spoelbak, aanrecht, fonteintje.

poep: achterste. Wanneer de auto langs achter werd aangereden, heeft men in z'n poep gezeten. Ze zullen hier rap hun poep lichten: ze zullen hier rap weg zijn. Ze is rap in haar poep gebeten: vlug op haar teentjes getrapt. De poep was ook de benaming voor een stuk speel-

goed dat door straatjongens zelf kon gemaakt worden. De poep bestond uit een rond stokje van tien centimeter lengte en een plankje van tachtig centimeter lang. Men pakte de plank met beide handen beet aan één kant en het andere eind drukte men op het stokje dat met een draaiende beweging in de hoogte wipte en op 't zelfde ogenblik werd de poep weggeslagen. Dikwijls hoorde men dan direct erna gerinkel van glas en wisten de straatjongens hoe laat het was. Zo'n gebroken ruit veroorzaakte dikwijls laaiende burenruzies.

poepelappen: een der talrijke uitdrukkingen voor maandstonden. Ze zit met de poepelappen.

poepemieke: koosnaam voor kleine vrouw of kind. Het is precies 'n poepemieke.

poepen: neuken. Het meest gebruikte woord voor neuken is hier nog steeds poepen. Dit leidt wel eens tot hilariteit bij onze noorderburen, omdat het voor hen een totaal andere betekenis heeft, om het kind maar bij de naam te noemen: kakken. Voor bazenpoeper kan zo'n outsider misschien nog wel enig begrip opbrengen, maar wat moet men wel denken van de Sinjoor die heel gemoedelijk zegt dat hij eens ne poepslag wil gaan doen, of van een vrouw opmerkt dat zij er ne goeie poeper uitziet. Zo ontstaan misverstanden. Toch zijn er genoeg andere uitdrukkingen: een fluitje zetten, een doefke doen, kameren, meegooien, knippen, onderslagen, vogelen, vossen, een stappeke in de wereld zetten, ketten, enz. Een slordig poepsel wordt niet gewaardeerd en een boerenpoepsel nog minder, want dat is alleen iets voor mensen zonder fantasie: erop-erin-eruit-eraf... Men kan er ook fier opzitten en voorpoepers gooien alles mee, ze doen alleman letterlijk de broek af. We kunnen ook ne stok gaan snijden en wie voor natuurbehoud is kan ook 'n bomeke gaan planten. Wie met de poepers zit, denkt wel niet direct aan vogelen, maar heeft schrik...

poepescheet: kindertaal voor scheet, wind.

poepzat: poempzat, stomdronken, strontzat.

poesje: de Poesje van den Reep of de Poesjenellekelder is het oudste Antwerpse poppentheater en dateert van de 17de eeuw. De schouwburg der armen, zoals hij vroeger terecht genoemd werd, is sinds 1957

stadsbezit en er worden alleen op schriftelijk verzoek voorstellingen gegeven voor verenigingen. De voertaal is er plat-Antwerps, gepeperd of ongepeperd, de gepeperde noemt men de bruine voorstellingen en na afspraak met de poppenspelers kan men iemand uit het bezoekende gezelschap flink door de viool laten sleuren. Kasstukken zijn: de Leeuw van Vlaanderen, Rammelt eens met Juliette, Ourson (waar het woord oesem van komt) en Valentijn en de Maagd van de Burchtgracht.

poesjenel: afkomstig van het Italiaanse Polichinella, figuur uit het volkstoneel. Het wordt hier ook gebruikt als scheldwoord voor een persoon die uit de band springt, het zotteke uithangt of over de streep stapt. Hij gedraagt zich als 'n poesjenel.

poesjenellenkot: gekte; niet goed bij het hoofd zijn. Hij heeft een poesjenellenkot in zijne kop zitten: er is geen huis mee te houden, de boel staat er op stelten. Het is daar een echt poesjenellenkot: gekkenhuis.

poezemin: een omgekeerde minneke-poes, koosnaam voor een kat en vrouw.

pol: kindertaal voor hand. Geeft eens ne schone pol. Ze loopt al mee aan de pol. Vasthouden met uw twee pollekes. *Geef mij eens een hand, dag meneer den olifant, geeft mij eens ne pol, dag meneer de krollenbol...* Gezegde bij het handschudden: *dat is den eerste varkespoot, die ik vandaag in mijn pollen pak.* Schimpen wanneer een werk te lang duurt: men is er hier ne pol aan 't geven. Iets kan ook aan de pollen blijven plakken zijn: diefstal.

polderpetatje: lomperd.

polieren: polijsten, gladwrijven.

polies: politie, polisieman, agent. Ook poléés.

politiek: fanatieke katholieken (zo die er nog zijn) worden japneuzen, pilaarbijters, kerkuilen, pijpekoppen, pijpeplakkers, processiefrakken en flambeeuwdragers genoemd, het is bij hen allemaal pure karaffajap. Pijpekop komt eigenlijk van papenkop en de oorsprong van de benaming japneus voert ons naar de haven. Toen de eerste schepen

uit Japan hier aanlegden, vonden de Sinjoren de Japanners zo koddig dat de naam Japanezen (Antwerps voor Japanners) spoedig als bijnaam werd gebruikt voor de conservatieve partij uit die tijd. Van Japanees naar japneus was maar een kleine stap. Christen-democraten: triestige krawaten. Socialisten: de roze zegeltjes, de rooi. Liberalen: de blauw. Communisten: 't oog van Moskou. Agalev: de groen. Volksunie: die voor 't vloms. 't Vlaams blok: 't blok. Men kan ook buiten de partijen direct politiek zijn: direct op z'n tenen getrapt zijn, gebeten. Politiek, uitspraak po-le-teek, is zo oud als de wereld, politiek zorgde direct na de schepping voor de chaos.

pollevieén: hiel of achterlap van een schoen. Z'n pollevieén vagen aan de rest van de wereld.

pompaf: pompaf zijn, totaal afgewerkt, uitgeput. Na-benne-kik-poem-paf-van-dee-trappe-oep-en-neer-te-djeurre!

ponderke: speelgoed, plastiekvormen waarmee zandtaartjes kunnen gemaakt worden aan het strand of in een zandbak.

pont: ponton-vlotbrug. Voor veel Sinjoren is de pont aan het Steen, eerder dan de Grote Markt of de Groenplaats, het échte hart van Antwerpen, hier is het immers allemaal begonnen, ontstond de stad die zij zo liefhebben. De pont heet officieel Pont Van Dijck en er is ook nog een pont aan het Loodswezen, de Pont Marguerite. Vroeger noemde men de pont aan het Steen de pont van de Sint-Annekesboot, nu is het de pont van de Flandria. De pont wordt wel eens schalks vergeleken met een damesbroek, omdat ze altijd op en neer gaat. Aan de pont ligt ook La Pérouse. Er zijn maar twee zeewaardige drijvende restaurants ter wereld, en La Pérouse is er één van. De Sinjoren zeggen niet La Pérouse, maar DE Perouse, en alle groten der aarde die Antwerpen bezoeken, gaan er met hun voeten onder tafel zitten. De keuken is overwegend Frans, met name de verschillende bereidingswijzen van kreeft vormen een hulde aan deze edele schaaldieren, zij het dan postuum...

pontekoek: peperkoek, ontbijtkoek, honingkoek.

poortesbenen: kromme benen, er kan een varken doorlopen.

pootje: het pootje hebben: rijkemensenziekte, jicht. Op z'n poot spe-

len: uitvaren, opvliegen. Het zal er met zijn pootjes uithangen: op het nippertje. Pootjes komen geven: door gevlei in de gunst proberen te komen. De mens is als een ezel, een ezel verslijt ook het eerst aan z'n poten. Men kan door z'n poten zakken en er zijn mankepoten en kwakkelpoten. Hij of zij zal op zijn/haar poten moeten staan: oppassen, uitkijken voor geknoei. Ze hebben hunne poot gezet: een document getekend, ze kunnen niet meer terugkrabbelen. Wie voor niets goed is, heeft twee linkerpoten, maar van een ijverige, bekwame vrouw zegt men dat ze goei poten aan haar lijf heeft. Er zijn er ook die hun pootjes niet kunnen thuishouden... De bruien van de poten zijn de kuiten, de knoesels zijn de enkels.

pootjelap: iemand opzettelijk over 'n voet laten strunkelen, struikelen. Iemand pootjelap zetten.

pootvast: niet geefachtig, gierig, vasthoudend. Daar-zulde-ni-veel-krijge-ze-zén-veel-te-pootvast!

portemine: vulpotlood. Van Franse origine.

portrettentrekker: fotograaf. Ik ga mij laten trekken, of: ik laat mij nooit trekken, want ik pak niet op papier.

positieve: bewustzijn. Nadat hij was flauwgevallen, kwam hij gelukkig direct terug bij zijne positieve.

postuur: lichaam, lijf. Hij heeft 'n stevig postuur. Er is ook 'n schouwpostuur of een schouwposturreke.

Potagiepoort: een doorgang aan het Falconplein. In het Antwerps klinkt het als Poteuggepoert, terwijl het Falconplein het Rode plein is geworden, vanwege de Russische negotie aldaar.

poteren: heimelijk wegnemen, knoeien met geld, kleine sommen achterhouden, stiekem iets op de bult slaan of slagen. Zo iemand noemt men ne poterèr.

potscheel: meisje dat zich té fel opmaakt, opzichtig gekleed loopt en vulgair praat. Potscheel is ook: potdeksel.

potten: sparen. Alles oppotten voor later. Laat dat potteke maar gedekt: zwijg er maar over. Kleine pottekes hebben grote oren: kinderen horen meer dan ge denkt.

potverkoffe: deftige vloek of krachtterm. Ook: potverdekke, potdoemme, potvermiljaarde.

pozeke: een pozeke (poosje) pakken: een klein slaapje of dutje doen.

pozeke-soep: destijds een gekende Antwerpse worstelaar, die met een lutteursbarak op de Sinksenfoor stond en daarna aan de Vogelmarkt een café runde.

pramen: smeken, overtuigen. Laat u niet pramen, want ze zetten u in de valies.

pree: weekloon. Er is ook sprake van een klein préke, een platte pree en een soldatenpréke. Doet de kat van de canapé, want ons vader is er met zijn pree!

preedag: de dag waarop men z'n pree ontvangt. 't Is vandaag preedag, dan kunnen we eens ne Chinees gaan doen!

pretentie: hoogmoed. Ze hebben een pretentie, men kan niet meer: ze kraken van pretentie, lopen naast hun schoenen van pretentie.

Preudans: scheldnaam voor een vrouw die altijd de flauwe uithangt. Ziet-deur-medam-Preudans!

preutelmedam: vrouw die altijd reclameert, preutelt en zevert.

priem: breinaald. Priemengasthuis: vroegere benaming voor abortus.

pries: stopcontact.

prinseskes: sperziebonen, prinsessenboontjes.

probatie: probeersel, proberen. De eerste keer is het maar een probeersel of probatie.

processiefrak: scheldnaam voor persoon die in alle processies meeloopt en alle dagen in de kerk zit. Men kan het ook hebben over iemand die een lange zwarte frak (jas) draagt die wat afgeschenen is door de zon. Net zoals processies out zijn, is dit woord verouderd.

proefbetje: voorsmaakje. Het gebeurt rond Sinterklaastijd dat 'n kind een snoepje krijgt, waarbij men het vertelt dat het een proefbetje van Sinterklaas is.

profijtelijk: zuinig. Dat is een profijtelijke mens, die zal geen frank meer uitgeven dan het nodig is, ze draagt al jaren dezelfde frak. Als ge profijtelijk bent, kunt ge veel geld in uwe zak steken, de vraag is: wat doet ge met al dat geld, meenemen kunde ze niet! De uitspraak is profai-telak en een profetje is 'n gunstkoopje.

pront: mooi, een pronte vrouw. Schimpscheut: *vanboven pront, vanonder stront* (opgedirkt maar ongewassen).

properkes: proper, netjes. Alles netjes aan de kant, ze krokt van properetijd.

propositie: voorstel. Ge moet niet zo opvliegen en kwaad zijn, het was maar een propositie!

prot: kindertaal voor scheet, wind.

protocollen: reclameren, preutelen en ook tegenpreutelen. D'r valt hier niks te protocollen, prot maar zonder col!

pruimentijd: de tijd dat de pruimen rijp zijn. Loze belofte: ik zal het geven in de pruimentijd, nooit dus. De school is uit, de pruimen komen uit.

prul: iets zonder waarde. Die horloge is een prulhorloge. Hij bezit niets dan wat prullen. Hij geeft al zijn geld uit aan prullen. Ook bijnaam voor mannelijk geslachtsdeel: Ge zaagt heel zijne prul. Ook kleine prul (rommel). Er is ook 'n prulleventje en 'n prullewefke.

prullekeskermis: verandering van kut is prullekeskermis, wat duidelijke taal is en geen nadere uitleg nodig heeft...

prutlà: uitroep wanneer men iets van z'n rug wil schudden. Bij de uitroep steekt men de duim tussen de wijsvinger en de middenvinger van de rechterhand.

pruts: waardeloos. 't Zijn maar prutsen. We snappen niet hoe ze zich met zo'n prutsen kunnen bezig houden. Ook troetelnaam: prutske.

prutsvent: knoeier, prutsventje, iets hoger dan mijn sjokkedijzen.

pruttig: een persoon die slechte ogen heeft, ziet pruttig.

puist: een bobbel in het gelaat. In Antwerpen is het een 'soft'-scheldwoord: *gij-zijt-nogal-een-puist!* Iemand die graag het zotteke uithangt.

putjart: bloot lichaam. Hij staat in zijnen blote putjart. Men kan ook iets in z'n putjart kappen: drinken.

puttekesschepper: putjesschepper. Scheldwoord voor 'n persoon die geen vak kent en allerlei minderwaardige karweitjes opknapt.

q: dat gedeelte van het lichaam waar men op zit. Bij een stout kind kan men de q roodzetten. Deze Franse q wordt uitgesproken als ku.

Quinten-Matsijs: de beroemdste en een van de oudste cafés van Antwerpen aan de Moriaanstraat bij het Conscienceplein. Ook het putteke van Quinten-Matsijs: een waterput met fraai ijzersmeedwerk van kunstsmid Quinten Matsijs voor de toren van de kathedraal.

qui-vive: op zijne qui-vive zijn: op z'n hoede zijn, alles en iedereen in 't snuitje houden.

raak: het is raak. Ze heeft raak: ze is zwanger. Zoals in het liedje uit de jaren dertig: meneer den apotheker, geft mij ne goeie raad, mijne vrijer heeft gestoken, en deze keer is 't raak!

raap: ouderwets zakuurwerk. In iemands rapen gescheten hebben. Gij hebt lelijk in mijn rapen gescheten, gij! (iemand benadelen). Ook een kop hebben gelijk 'n voze raap, meestal na drankmisbruik.

raaskont: persoon die er maar op los raast, tatert, wauwelt.

rabàreber: rabarber, rabàreberspijs.

rabauw: onbeschaafd, ruw iemand die geen rekening houdt met anderen en er altijd met den groffen (groven) borstel doorgaat.

rabio: vlug woedend, opvliegend persoon. Waarschijnlijk is het woord van Spaanse oorsprong, ze hebben hier toch 150 jaar lang op ons kap gezeten.

radekaal: radicaal. Ne radekale mens, recht door zee, doet er geen doekskes rond, spreekt z'n buik ronduit.

ramasseren: opruimen, weggaan, inpakken en wegwezen. Alles bijeenpakken, komt van het Spaans ramas.

rammenats: rammenas, grote zwarte radijs, eetlustverwekkend, doet de maag keren.

ransel: rugzak. Ransel krijgen: slagen krijgen. Ook erg scheldwoord dat vroeger in extreme gevallen gebruikt werd: vettigen ransel!

rappe: vlugge, rappe dans, jive, swing. Ze spelen ne rappe.

rappeleren: herinneren. Ik rappeleer me hem nog van vroeger.

rappighad: vlugheid. Alles is 'n weet, maar vlooien vangen is een rappighad. Uitspraak: rappighat.

raren: zonderlingen. Dat zijn nogal Charels, dat zijn nogal nummero's! Voor die Charels hebben ze drie apen gegooid!

raretijd: raar of zelden. Het is 'n raretijd dat 'm nog eens komt.

ratel: praatzieke vrouw of man. Ze ratelen gelijk ne wekker die afloopt, alleen staat er bij hen geen knoppeke op, om ze stil te zetten...

rats: middenin, raak. Da's rats in mijn voeten, in mijn Kloosterstraat. Men kan ook lelijk in de rats zitten: het moeilijk hebben.

rattekloten: ze hebben rattekloten gefrét: overal doorslippen, hoerechance hebben, leep, geslepen zijn, niemand ontzien. Een tweede betekenis is wanneer iemand er niet echt goed uitziet: wat ist, hedde rattekloten gefrèt?

rattekop: slecht geknipt of gekapt haar. Wat heeft die coiffeur nu met uw haar gedaan, hij heeft er precies ne rattekop van gemaakt!

ratten: stelen.

rattig: vuil, vies, onverzorgd, er rattig uitzien. Hij heeft percies onder een brug geslapen, zo rattig ziet hij er uit!

ravachol: onbesuisd persoon. Alles bijeenpakken: ravachollen. In Antwerpen een scheldwoord voor avonturier of nietsnut. Ravachol was een vermaard Frans anarchist, die in Parijs bomaanslagen pleegde.

rawens: niet zorgzaam, naar niets kijken, slordig, aan alles en heel de wereld z'n hielen vagen. Ook geen respect voor anderen hebben.

reaal: vrijgevig, royaal. Ze zijn goed van afgank, ze zouden het hemd van hun gat weggeven, ze kuisen alles op, jagen alles erdoor, zien op

gene frank, het kan niet op, reaal of niks, ze doen alsof het geld zomaar op hunne rug groeit, ze vermoezen geld alsof het geen waarde heeft. Hun geld is dan ook rap zeergedaan, het schuift, het gaat ne gang, bij hen stekt de welde, ze klassen en smossen met geld, ze hebben het ook altijd aan hun fles om te betalen, geld heeft ne goeie meester nodig!

rebu: gemeen volk, reucht van 't kantje.

rechter: rechts. Rechter-oever, rechter broekzak, rechter schoen, enz. Ook linker-oever, linker broekzak, linker schoen, enz. Links en rechts wordt dus vervangen door linker en rechter.

reclamatie: klacht. Met die reclamatie moet ge hier niet zijn, dat is daarover aan de kas!

regelateur: tijdklok, uurwerk.

regelatie: regelen, overleggen, plannen. *De regelatie is de helft van het werk!*

regeloot: soort pruim (Reine Claude).

reigel: vensterbank. Uitspraak: reichel.

reilen: reilen van de kou: bibberen.

rekkerke: elastiekje. Doet er maar een rekkerke aan.

relativeren: daar komt niks van in huis, dat zet allemaal geen bloed, ze lopen er veel te wijd mee weg, te hoog mee op, ze maken er teveel commotie rond, ze blazen te hoog van den toren, ze verkopen te veel bloskes, ik ben er allang van teruggekomen. Ze kakken toch ook geen rozekes, mokt-er-oe-ni-druk-in, trekt-het-oe-ni-aan!

ren: kinderbox. Ook iemand in de ren zetten: benadelen.

renneweren: renuweren, tenietdoen, stuk maken, ruïneren. Dat is een échte renuwatie!

rens: zuur, zurig. Die appel is rens, ik krijg er grizzelingen van.

rensengementen: inlichtingen. Als ze rensengementen komen nemen, dat deugt niet!

rentenierhuis: burgerwoning, meestal huis met twee etages en tuin. Ook burgerhuis.

repplement: iemand een repplement geven: op z'n plaats zetten, opmerkingen maken. Men kan zelfs een repplement krijgen waar men niet goed van is!

resel: een rij woorden, een resel woorden, hoeveelheid. Het woord zal wel dichte familie zijn van resem.

restitutie: restitutie doen: een vergissing of fout goedmaken, of iets teruggeven dat per 'abuis' werd weggenomen. Veel woorden die met R beginnen, zijn van Franse komaf.

retireren: niet toegeven, niet retireren. Ook: terugslaan.

rettepetet: haastig, vierklauwens, hals over kop.

rettepetetje: persoon die haastig werkt om zo vlug mogelijk gedaan te hebben om aan een ander werk te kunnen beginnen, overijverig iemand.

reukske: er is 'n reukske aan: een verdacht, onbetrouwbaar gedoe, het is niet katholiek.

reukzeep: toiletzeep. Ze heeft haar eigen (!) met reukzeep gewassen.

rezekes: amper, nauwelijks. Ik had maar rezekes de tijd (verouderde uitdrukking).

rezon: uitleg, een rezonneke doen, rezonnatie. *Zijn rezonnatie is goed genoeg, maar zijne speculatie deugt niet.* Zijn rezon gaat niet op. Men kan ook een rezonneke met Onze-Lieve-Heer doen: vloeken. Sommige mensen doen een rezon alsof ze geen vel over hunnen buik hebben.

ribbedebie: ervandoor gaan. Ik ben hier rap ribbedebie.

rijk: rijken weten van geld, zitten goed gespekt, leven op grote voet, op grote sloef, bij hen komt het geld langst alle kanten binnen, ze zijn goed geboterd, ze hebben ne goeie poenk, liggende geld, hun geld brengt op, het is er gene krimp, krot, ze zitten in hunnen eigen steen, medam heeft een meid onder haar gat, het zijn rijke boggerds, ze weten met hun geld genen blijf, ze zetten hun geld uit, soms zwemmen ze in 't geld. Alhoewel ze maar met 'n sloef en 'n blok begonnen zijn, voor hen was ne frank het begin van een fortung. Ze hebben het breed en ze laten het breed hangen, het zijn dikken, ze hangen met hun sjokkedijzen in 't goud, geld zoekt geld, ze vallen altijd in de prijzen. Geld maakt niet gelukkig, maar 't is verdoemd toch gemakkelijk. Ze hangen af van 't geld, ze worden al slapende rijker. Hebben de rijken geen kinderen, dan worden het suikernonkels of suikertantjes voor de rest van de familie. 'Rijke mensen zijn maar arme mensen die geld hebben,' zei Marnix Gijsen.

rijkelak: rijkelijk, er is rijkelijk genoeg, weelderig, alles in overvloed.

rijkemansziekte: jicht.

rijke-stinkerd: vroeger werden enkel de rijkelui in de kerk begraven, het gebeurde al eens dat de reuk doorheen de groeven kwam, doordat het lichaam begon te stinken. Ook werd gezegd dat wanneer de graven in de kerk werden opgeruimd, dat het er wel eens erg kon stinken. Men hoort het woord ook wel eens in Nederland, vooral in Amsterdam.

rijmpjes: Rijmen en dichten zonder m'n gat op te lichten.
Luistert, pakt ne pot en pleustert.
Wat is er gebeurd? 't Peerd ze gat is opengescheurd.
Schele piet ge ziet voorniet.
Plak, neuske lak, houdt uw hoofd en voeten warm, ledig regelmatig uwen darm, houdt uw gat steeds open, dan kan de dokter naar de kloten lopen.
Trees, stekebees, jan, koekepan.
Van dijck, potteke slijk, potteke vet, drie petatten op één verket.
Medam verhaege, met haar vodden alle dagen.
Da-wél, adèl, ge zijt net, jeannet, 't is zo, fransoo.
Wie, gatspie, watte, een stuk van datte, waarom, daarom.
Wat zeet heum, als 'm slopt dan leet heum.
Is 't niet wreed, nog zo jong en al zo heet.

't Wonder is geschied, mijn pruim is nat en 't regent niet.
Wonder boven wonder, mijn fluit die staat en er staan geen stelten onder.
Ik ben zo blij dat mijn gat vanachter staat, en niet opzij.
Kort en dik heeft gene schrik, maar lang en smal, dat gaat nogal.
Hoe komt dat, door de komst van 't komen.
Wat zijt ge aan 't doen, leer eten en schijteschoen.
Op de Schelde varen boten, kust allemaal mijn... jawél, dat is het!

rijsaf: glijbaan in een speeltuin.

rijs(t)kakker: bijnaam voor Aziaten. Ook: rijs(t)kakkerkes.

rimram: uitleg geven waaraan men geen touw kan vastknopen. Die rimram trekt op niets, we verstaan daar nul de botten van. Ook problemen: dat was nen hele rimram, nen helen boterham!

rinkaaneen: aanhoudend. Da's hier rinkaaneen een lawaai.

riskeren: wagen. Ze riskeert er eentje: onverwachts in luid gelach uitbarsten.

robberen: stelen, wegrobberen.

rochebel: slijm dat via de keel opgehaald wordt en in de wijk Seefhoek op de straten wordt uitgespuwd, en samen met hondendrollen een gevaar betekent, zodat in 1998 een TBC-onderzoek werd gestart, waar iedere wijkbewoner van de Seefhoek gratis werd doorgelicht.

roddelaars: onder deze rubriek vinden we klappeien, appelwijven, kletskonten, sjauwelkonten, kwaje bebbels, laméren, vergiftigde tongen en zelfs is er hier en daar 'n vuil blad tussen. Ze hangen alles aan het klokzeel, bellen het uit, brengen heel uw huishouden op straat. Men zou ze bij hun tong moeten pakken, het zijn tantaféren, zetten de mensen op elkaar, maken u overal vuil, ze kunnen twee stenen doen vechten, als ze in hun tong bijten, riskeren ze een bloedvergiftiging!

roeffelèr: persoon die haastig maar slordig werk levert. Hij roeffelt maar wat aan.

roemedoemrond: geheel omgeven, beplakt. Bijv.: al was hij roemedoemrond helemaal met goud beplakt, ik moet 'm niet hebben.

roemmelnest: een huis of plaats vol rommel.

roenk: gerucht. Er ne roenk van gehoord hebben: iets vernomen hebben zonder er de fijnen draad van te weten, halvelings gehoord hebben. Men kan ook maar met een half oor geluisterd hebben.

roeper: mond. Alles wat gaat door de roeper, moet ook door de poeper. Ze hebben op hunne roeper gekregen: nederlaag geleden.

roepzaal: een zaal waar men inbeslaggenomen goederen per opbod, per roep verkoopt.

roggeventje: tot de Antwerpse folklore behoren het roggeventje en het roggewijfje. Het waren uit roggemeel vervaardigde figuurtjes die verliefden elkaar gaven met halfvasten. Wanneer een meisje door haar vrijer in de steek werd gelaten, plaatsten de buren 's nachts een roggeventje aan haar deur, hetzelfde gebeurde bij een jongen die de zak had gekregen, bij hem werd een roggewijfje aan de deur gezet.

roggeverdoemenis: bruin brood, al dan niet met rozijnen. Een mogelijke verklaring: een Antwerpse bakker had verkeerde bloem gebruikt, rogge in plaats van tarwe. Toen het uit de oven kwam, merkte hij z'n vergissing en riep: rogge, verdoeme! Taalkundigen of dialectologen zullen die uitleg wel weglachen... Ook: roggeverdoemeke.

rondkruifelen: rondkruipen. De kleine begint al rond te kruifelen, de uitspraak klinkt als kreuffele.

rondsnuren: nieuwsgierig rondsnuffelen. Wa-zedde-dor-wer-ont-rondsnure?

rondstrooien: geruchten verspreiden, rondstrooien, meestal kwaadsprekerij, geroddel.

rondvliegen: haastig werk, b.v. rap met de keerborstel rondvliegen.

rondzuken: in alle richtingen en plaatsen zoeken. Ze hebben al meug rondgezukt.

rottekop: slecht verzorgd haar. Ook kappersjargon: die mens heeft een echte rottekop om aan te werken, ge haalt er geen eer aan. Ook scheldwoord voor persoon die er ongunstig uitziet.

rotzak: vroeger iemand met een geslachtsziekte, die men toen 'n venerische ziekte noemde. Het is nu een scheldwoord voor 'n persoon met een vals, smerig karakter.

Rubbes: Rubens wordt hier uitgesproken als Rubbes, de n van Rubens valt weg, maar als compensatie voegen we er een b aan toe. De uitdrukking *omvallen gelijk Rubbes,* is historisch verantwoord. Tijdens de oprichting van het beeld op de Groenplaats donderde de bronzen Rubbes tegen de korst. *Staan te schilderen gelijk Rubbes* betekent een plaksel krijgen, een blauwtje lopen. *Precies een schilderij van Rubbes:* een vrouw die té veel make-up gebruikt of er te veel van het dozeke aansmeert. *Het staat gelijk een tet van Rubbes:* uitdrukking van huisschilders, wanneer ze tevreden zijn over een uitgevoerd werk. Een échte Rubbes kan zowel een scheldnaam als eretitel zijn voor onze huisschilders. De duim van Rubbes heeft, wanneer men het beeld vanuit een bepaalde hoek bekijkt, veel weg van een erecte penis. Vandalen of puriteinen hebben die duim er in de jaren tachtig afgehakt. Niets nieuws onder de zon dus, het beeldje van Semini werd vroeger ook al ontmand...

rug: ook bult of schoeft genoemd. Men zal er zijn schoeft eens onderzetten. Men kan zijn schoeft ook komen opwarmen. Gezegden: *we kunnen het niet van onze rug snijden:* niets bezitten. *Het groeit niet op onze rug:* we moeten er hard voor werken. Iets van z'n rug schudden: er liefst vanaf geraken. Er zit een beestje op z'n rug: geen zin hebben om te werken. Ze hebben een brede rug: zijn verdraagzaam, tolerant. Schimpscheut, speciaal voor 'n lamzak: *gij zult ook geen bult krijgen van 't werken!*

ruggendoeffer: vleier, onderkruiper.

ruifel: woelig, druk kind. Met die reufel hebt ge geen vijf minuten rust: druktemaker. De uitspraak is reuffel.

ruigaard: ruige, ruwe, onverzorgde kerel. Ook man die er ongeschoren bijloopt.

ruigt: uitschot, bucht, rebu, onwaardig volk. Daar woont allemaal ruigt.

ruisen: wrijven. Ruist mijne rug eens in met die zalf. Een liedje van vroeger: ruist er eens over en komt er eens aan, 't zal dan wel wat beter gaan. Er ruiste nogal 'n volkske: veel volk op de been.

ruizemuizen: snollen, sorteren, opruimen, opzijleggen. We zouden eens goed moeten ruizemuizen op zolder.

ruren: roeren. Ruren in de pap. *Hoe-meer-dat-ge-in-ne-stront-ruurt-hoe-harder-dat-'m-stinkt!* (volks gezegde)

rusp: foutieve uitspraak van rups. Daar men hier van oudsher hesp en wesp uitspreekt als heps en weps, maakt men uit pure tegendraadsheid van een rups een rusp, meervoud ruspen. Zo'n moedwillige rusp kan ook een foormolen zijn met dichtslaande kap, destijds favoriete kermisattractie voor verliefde koppeltjes.

rustinneke: plaksel voor lekke binnenband van 'n fiets of brommer.

ruttamtut: ijdele praat, onzin. Ook ruttentut, zoals het in de Seefhoek klinkt. *Ruttekentut, zwijgt mor stil.* Een liedje van die kant (omstreeks 1920) luidde: *ruttekentut, mijn lief haar kut, ze is bedekt met kantjes en ze smokt nor de rozantjes, ruttekentut, jenevertrut, mussen zijn geen vinken, waar de gust z'n troemp instekt, zal geen koei uit drinken.* Waar dat allemaal op slaat, de duivel weet het, het is gewoon ruttamtut, onzin!

S

sacoche: handtas. Gezegde: 't is in de sacoche: het is in orde. Uitspraak: sà-koch.

saluatie: rammeling. *Ik zal u sebiet* – of sebiemet – *eens een saluatie geven dat uw tanden piano spelen in uwen buik!*

salu-en-de-kost: groet wanneer men weggaat. Ook salu en de wind vanachter. Ook de groeten aan uw kiekes!

samensmelting: in het Antwerps dialect is samensmelting van woorden een gewone zaak, enkele voorbeelden: 'k-hem-gat (ik heb gehad), 'k-at (ik had), 'k-zou-is (ik zou eens), wa-zeet-heum (wat zegt hij), ma'k (mag ik), zie-najis-aan (kijk nu eens aan), gonnolet (ga haal het), vroembrengen (terugbrengen) enz.

santenboetiek: santekraam. Heel de santenboetiek: heel den boel. Ik ben die santenboetiek zo beu als kà pap. Heel den santenboetiek is kort en klein geslagen.

santenel: hij die de wacht houdt. Ook oppasser. Maar in het Antwerps is het de benaming voor een hondenstront. *Oeppasse-da-ge-nie-in-ne-santenel-trapt.*

sappen: hout sappen met houtbescherming. Ook het mannelijk lid pijpen.

sapper: vormt veel bastaardvloeken, zoals sapperlood, sapperdepitjes, sapperdeboeren, sappertwee, enz.

sappig: vermakelijk, smakelijk. Ne sappige kerel. Hij kan sappig vertellen.

sappige-druif: mooi meisje of vrouw. Koosnaampje: dreufke.

sarflet: slag. Een sarflet op z'n gezicht krijgen. Ook saflet.

sarmaboot: een schip met een grote verscheidenheid aan lading.

saroopsmeerder: vleier. Iemand saroop aan den baard smeren.

sassa: ouwe sassa, ouderling, oude man. Een oude vrouw is een oude taart, 'n à toert.

saus: felle berisping krijgen. Amai, hij heeft z'n saus gekregen. Ook scheldnaam voor gemeen volk: saus naar 't kommeke of koemmeke.

schaai: schade. Men mag niet tegen de stamineebaas z'n schaai zijn: men moet meedrinken wanneer men trakteert. Met schaai en schande leren.

schaapscheerder: scheldnaam voor slechte krabber, haarkapper. Nog krasser is de uitdrukking: *ne coiffeur van tegen de nol!*

schabelleke: voetbankje.

schabernak: onze schabernak zou van het Duitse Schabernack afkomstig zijn, wat een lelijke poets, een kwajongensstreek is. Wat oorspronkelijk dus zou betekend hebben iemand een schabernak flikken, verbasterde in Antwerpen tot iemand in zijn schabernak pakken: de poetsenbakker bij de lurven grijpen.

schalulleke: jonge ui met het groen van de stengel, ook schanulleke. Platte kees met schanullekes of schalullekes.

schamoteur: goochelaar, schamoteren, goochelen. Ook weer zo'n Frans woord dat hier is blijven hangen.

schampavie: zich weghaasten. Schampavie spelen, schampavie zijn.

schampen: schimpen. Ze schampen op iederendeen, iedereen.

schampscheut: schimpscheut, zijdelings verwijt, onrechtstreekse kritiek.

schandaleus: schandalig, ook schandaleuze praat vertellen, zich schandelijk gedragen.

schandaliseren: schenden, op 'n schandalige manier voorwerpen beschadigen, vandalisme. Na een vechtpartij kan iemands gezicht ook geschandaliseerd zijn.

schapendorst: ludiek gezegde voor eetlust, hongergevoel (verouderd woord).

schàperen: aan iets ontsnappen, schàpéren, ontwijken. Men is daar nog goed aan geschàpeerd, ze hebben nog nen gelukkige engel gediend!

schappelijk: redelijk. Men heeft het voor een schappelijk prijsje – preske – kunnen kopen en het klinkt schappelàk.

schapraai: broodkast; ook stevige boezem. Die vrouw heeft 'n flink schapraai.

schàr: kras, schram. Ik heb een goei schàr op m'n auto. Zo mager als een schar zijn: graatmager. Pakken en schàren: z'n handen niet kunnen thuishouden, in de bloes of in de broek schàren.

scháre: ne scháre: persoon die een opvallend gedrag vertoont. Meestal krijgt hij de lachers aan zijn kant. Een scháre kan ook een zeldzame persoon zijn. Dus schaars of raar!

schàren: krassen maken. Ook opschàren, bijv. een verkoudheid. Uit de pan schàren: uit de pan eten, meepikken. In de broek schàren: in de broek zitten. Pakken en schàren: ongewenste intimiteiten. Stelen: ze schàren alles mee wat niet te heet of te zwaar is.

scharminkel: mager, onderkomen. Het meisje is een echt scharminkel, ge zoudt ze laten inpakken en vergeten mee te nemen. Onaanzienlijk tot lelijk.

schattatie: schatting, raming. Het schilderij is volgens schattatie 2000 frank waard, maar meer niet.

schauwlijk: bangelijk, schrikwekkend.

schavélen: stelen,wegnemen. Hedde-wer-wa-uit-manne-portemenee-geschaveeld?

schavies: schoorsteenvager.

schavijn: vulgair, ondeugend iemand. 'n Lelijk schavijn.

scheef-gezicht: gezegde wanneer iemand vies of slechtgezind is: waarom trekte-ga-zo'n-scheef-gezicht? Scheve smoelen trekken wordt achter de rug gedaan, dus stiekem en met de 'gote', gauwte. Van iemand die een vies gezicht trekt, zegt men dat hij (zij) precies stront geroken heeft.

scheef-oog: ze bezien mekaar maar met een scheef oog: ze leven zo te zien in onmin.

scheefpisserke: scheldwoord voor de laag-bij-de-grondse fonteintjes in de in 1999 gerenoveerde Offerandestraat. Echt zoiets van 'we willen wel, maar we kunnen niet'.

scheefschijter: zomaar een scheldwoord zonder specifieke betekenis, rolt zomaar tijdens een woordenwisseling uit de mond.

scheefslagen: stelen, op hunnen bult slagen. *Waarom zijn de bananen krom, omdat ze aan de dok worden scheefgeslagen.*

scheel: vulgaire vrouw. 'n Scheel van een vrouw, potscheel. Letterlijk: een scheel potdeksel. De uitdrukking scheel-scheel zou alleen kunnen uitgesproken worden zoals het hoort door echte Antwerpenaars, daar de intonatie van de twee schelen verschillend zijn, de accenten liggen anders.

scheerzolder: vliering.

schel: plak, snede. 'n Schel heps. De-schel-van-de-heps. Ook zwoerd.

schelen-otter: scheldnaam voor persoon die scheel ziet of loenst.

Schelleke: straatje aan de Kloosterstraat en de Oever. Wie nogal plat praat, komt, aan het toltje – taaltje – te horen van 't Schelleke. Ook schijfje, dit schijfje wordt dan op z'n Sinjoors 'n schefke.

schelp: uit z'n schelp komen: de handen uit de mouwen steken, eindelijk een beslissing nemen. Komt van schulp, uit z'n schulp komen.

schelvisoog: boloog, dikke oogleden.

schepspon: schepspaan, keukengerei.

scheren: ergens heengaan. Ik zal er eens naartoe scheren. Geschoren zijn: bedrogen zijn, we zijn d'r aan bedrogen.

schèresliep: persoon die in de straat komt om scharen en messen te slijpen, vroeger gebeurde dit met een typisch schèrensliepkarretje. De benaming wordt ook gebruikt voor 'n slordig aangetakeld iemand.

scheten: scheten, winden laten. Men noemt het ook: ne goeien dag van me gat, men vertelt achterklap. Een luidruchtige scheet gaat wel eens vergezeld van de uitroep: *probeert daar maar eens een knoop in te leggen, of als ge 'm kunt pakken moogt ge hem hebben.* Er zijn ook afgenepen en geniepige scheten, in zo'n geval heeft men in alle stilte z'n achterpoortje opengezet, maar men kan er ook ene afgetrokken hebben. Een flauwe scheet noemt men een juffrascheet. Er zijn ook platte scheten en da's wreed ambetant, vooral als men daarbij ook nog met de broekhoest zit en da's meteen ook de bijnaam voor iemand die er een spelleke van maakt om altijd scheten te laten. Het kan gebeuren dat men scheet op scheet laat van schrik of van opwinding, maar... *ge moet niet meer pakken dan uwe neus vol!*

schetkont: vrouw die vlug bang is, voor het minste over haar toeren is. Ook dame die 'n beetje verwaand is en streken verkoopt.

schets: schaats. 'n Paar schetses.

schetterkont: dame die tijdens het praten schettert, roept, op schetterende toon praat. Die-hé-'n-kweek-gelak-'n-troempet!

scheve-schele: volledig onbetrouwbare persoon.

scheut: groei, doening. Hij is in zijne scheut: in zijn groei. Ook: ik ben mijne scheut kwijt: uit mijn gewone doen, uit concentratie.

scheutig: scheutig zijn, sterk belust zijn, naar iets of iemand verlangen. Het woord wordt vaak of meestal in negatieve zin gebruikt: ge moet er niet scheutig op zijn, want het trekt op niks.

schieten: iemand laten schieten, laten vallen, negéren. Ook orgasme, klaarkomen. Als het lang geleden is kan er zelfs sprake zijn van een dubbel schot. Het product zélf wordt wel eens lopende noga genoemd en verder wordt eraan toegevoegd dat het zolang zou moeten kunnen duren als een kous breien. Duidelijk en to the point is: stak-'m-moral-wa-zou-'m-nieze! (Schipperskwartierpraat)

schijn: waterloop tussen Deurne en Merksem, nu overwelfd, gelukkig maar, want het Schijn was vroeger berucht voor de stank. Er is zelfs een liedje over: lot-het-Schijn-mor-stinke-'t-stinkt-al-honderd-jaar!

schijnheiligaard: schijnheilig persoon. De schijnheiligen moeten op 'n ander niet spoken, ze zijn zelf een heilig vat met verdomde repen, ze trekken een gezicht alsof ge hen de absolutie zoudt geven zonder te biechten, ze hebben het in hun mouw, ze doen achterduims, ze zijn heilig tot juist aan hun knieën, ze zullen er zelf ook hun klak niet overgooien als ze de kans krijgen, ze zullen u proberen in de ren te zetten (in de doeken te doen), maar zelf komen ze niets tekort.

schijten: uiteraard 'n vulgair onderwerp, maar toch menselijk, want alles wat gaat door de roeper, moet ook door de poeper. Men kan het vliegend schijt hebben, maar ook tegen z'n hemd hebben gescheten, dat is dan zoiets waar anderen kunnen over triomferen. Zo oud als de straat is het gezegde: *stront wie heeft 'm gescheten*, voor 'n trots, verwaand iemand. Stoeffen en broekschijten is geen kunst. Een erge belediging is: ze hebben u vergeten door te trekken. Zet een bril op uw gat, dan zulde zien wat ge schijt. Wie deftig verkondigt dat hij gaat kakken, krijgt negen op tien te horen dat hij beter kan gaan schijten: *go-schèt-da's-rapper-gedaan*. Men kan ook diep in de stront zitten, dat betekent in de miserie zitten, men moet hen dan uit de stront halen. Er bestaan ook potschijters, maar een nachtspiegel is alleen maar 'n pispot. Het is aan de mensen niet te zien of ze dun of dik schijten en het is niet omdat men van nature een schijthuis is dat men alle dagen met een schijthu-

meur moet rondlopen. Hier in Antwerpen scheldt men elkaar niet uit, men schijt elkaar uit, men zegt niet op 't scheiden van de markt, wél op 't schijten van de markt. Rijmpje: Jet, heft uw been op en schet. En ze zijn er mee schijtes betekent 't zelfde als ze zijn er mee schuppes.

schijthuis: bang persoon.

schikkelijk: tamelijk. 't Weer is schikkelijk. 't Is nogal ne schikkelijke mens, ge kunt ermee klappen.

schildersweer: een verharding aan de rechtse middenvinger, waardoor men een vakman van een amateur kan onderscheiden.

schinken: schenken. Schinkt nog eens in, schinkt ze nog eens vol!

Schipperskwartier: in z'n boek 'Het Dodenschip' beschreef Ben Traven het Schipperskwartier als een inferno, een sinistere en onherbergzame buurt (ondanks de toch talrijke herbergen) waar dronken zeelieden uitgeschud werden door deernen van het laagste allooi, een wijk van smalle, kronkelige, donkere steegjes, bevolkt met afgeleefde hoeren, messentrekkers en andere ongure lieden. Amand de Latin schrijft: sinds onheuglijke tijden had Antwerpen z'n ontuchtwijk aan de haven, in het hartje van de oude stad. Prostitutie was er een officieel erkend artikel, de meisjes die er zich aan overgaven noemde men de meisjes van plezier... Van dat oude, rosse Schipperskwartier blijft niet veel meer over, men heeft de 'ontuchtbuurt' grondig gesaneerd en de oorspronkelijke bewoners, het volk van 't kantje, dat felle volk, is ook allang verdwenen. Moesten Ben en Amand nu nog eens naar 't Schipperskwartier kunnen komen, ze zouden raar ogen trekken, want buiten de Schippersstraat is er niet veel meer te zien, en zéker geen messentrekkers en zakkenrollers, zo die er ooit geweest zijn, want ge kunt er nu bijna in uw blote kont rondlopen, zonder een mens te zien.

schobbejak: korte blauwe kiel, soort schort. Ook goedmoedig scheldwoord, eerder 'n koosnaampje: gij-se-kleine-schobbejak!

schoeffeleer: gulzigaard, zit altijd te schoeffelen aan tafel, een echte schoeffel. Kortom: 'n echte schoeffeleer is van nature schoeffelachtig.

schoeft: hoge rug. Men kan een schoeft hebben van altijd onder de

zak gelopen te hebben. Anderen zullen zéker van 't werken géén schoeft krijgen, die trekken het altijd aan den baard of maken er 'n heiligendag van.

schoelie: schoelje, gemene kerel. Klinkt als schoelle.

schoentram: te voet gaan, in plaats van met den tram. We zullen de schoentram maar nemen. Ook voettram of par-pied, wat dan Franswerps is.

schok: op schok gaan, op de lappen gaan, de kroegen aflopen, kapellekes afdoen, kroegentocht.

schokkelpaard: schommelpaard. Uitspraak sjokkelpeerd.

schoksel: zatte vrouw. 'n Zat schoksel.

schol: vis. Gedroogde schollen worden in Antwerpen diploms genoemd, men hing de schollen aan de muur boven de stoof te drogen en kwam er bezoek, dan zei men dat z'n muur vol diploms hing, dat men bij geleerde mensen binnenkwam, maar dat is nog uit de tijd van de Vismarkt, toen schol de biefstuk was voor de arme mensen.

schonekes: voorzichtig. Ik zou daar maar schonekes afblijven. Er schonekes mijn pollen vanaf houden. Het betekent z'n handen schoon houden.

schoofkabas: de zoveelste scheldnaam voor een grote eter.

schoofzak: knapzak van de arbeider, van de werkende mens. Wat-heeft-die-van-ons-nu-wer-meegegeven-oep-manne-schoofzak. Bij de mannen van de dok zit de schoofzak in de kopzak.

schooljong: schoolgaande kinderen. Uitspraak school-joeng.

schooljuffra: onderwijzeres.

schoonhad: mooie vrouw. Dat is een echte schoonhad – oorzaak van slecht slapende echtgenoot!

schoonstaan: met iets of iemand schoonstaan, goed voor de pinnen komen of in de bovenste schuif liggen. Een klassiek gezegde is: 'ja, ge staat er schoon mee, in ieder geval beter dan met ne snotneus'.

schorenbol: kortgeknipt haar, tot op de schedel, alles eraf!

schorremorre: slecht volk. Ne schorremorre van ne vent. A.N., maar verAntwerpst door de uitspraak: scheurre-meurre (schorremorrie).

schotelvod: vaatdoek. Ook zich ziek voelen: *ik ben precies 'n schotelvod.* Ook iemand die zich achteruitgesteld voelt, niet gerespecteerd wordt en geen aandacht krijgt: ik dien hier maar voor schotelvod. Meestal moet zo'n menselijke schotelvod nog de vuile karweitjes opknappen ook!

schouders: uitspraak schà-wers. Het zen starke schàwers die de welde (weelde) kunnen dragen. Er zich met kop en schouders achterzetten, doordrijven. Hoe dan ook: iemand met smalle schouders noemt men wel eens een smalle garde of nen héring (haring) zonder schàwers.

schouwgarnituur: schoorsteenbeeldjes, posturrekes. Ook: ik dien hier maar voor schouwgarnituur, eigenlijk benne-kikke hier van genen tel!

schouwstuk: een met meubelpapier bekleed raam, een kaderement, dat men voor de schoorsteen plaatst. Ook een voorwerp dat men met respect behandelt, 'n sierstuk of familiestuk, soms ook wel een erfstuk.

schoven: eten, aan tafel. We gaan schoven, schaften.

schralen-tutter: scheldwoord voor rekening van een gierig iemand.

schrap: kleingeld. Ik bezit nog wat schrap, ik kom nog just toe om er ene gaan te pakken. Ik zit wat schrap bij kas: ik heb niet veel geld op zak.

schreef: een schreef aanhebben: dronken zijn. Over de schreef lopen: niet oppassen, losbandig zijn.

schreeuwbakkes: lawaaimaker.

schrijven: uitroep bij een overwacht weerzien of bezoek. Waar gaan we dàt schrijven!

schrobber: hoofd, kop. Ook handborsteltje: 'n schrobberke. Wat ist, hedde op awe schrobber gekregen? (heb je verloren?)

schrobberke: borrel, met de helft jenever en de helft cognac. De waard moet van Antwerpse-huize zijn om die bestelling te plaatsen.

schuddekul: slappe koffie. Ook: van het gemeenste tuig zijn.

schuif: om kindermoorden te bestrijden stelde Napoleon de schuiven in waar kinderen te vondeling konden worden gelegd. In Antwerpen gebeurde dat in 1812. Het was een opening in de muur naast de poort van het vondelingenhuis in de Sint-Rochusstraat, met een klapdeur die men langs buiten kon openduwen. Het eerste kind dat in de schuif terechtkwam, kreeg de naam Paul Du Tour. In 1814 werden er niet minder dan 253 kinderen gedeponeerd, in de meeste gevallen kinderen van ongehuwde moeders, bedrogen dochters. Van kindergeld was er toen nog geen sprake. Onze schuif werd afgeschaft op 31 juli 1860. Net voor de beruchte schuif voorgoed dichtging, werd er nog een kindje in gelegd, het kreeg de naam Jozef Finis!

schuifke: het schuifke krijgen. Wanneer de deur voor de neus wordt dichtgeslagen is dit een duidelijk bewijs dat men niet welkom is en krijgt men het schuifke. De uitdrukking is afkomstig van de biecht en de biechtstoel, na afloop van de biecht, krijgt men, samen met de penitentie toch ook het schuifke?

schuifkind: de schuifkinderen van de Sint-Rochusstraat werden, als ze groter waren, als ze de kwaaie uitwaren, ondergebracht in diverse weeshuizen. De jongens kwamen meestal terecht in de toenmalige knechtjeshuizen, o.a. aan de Paardenmarkt waar nu een Stedelijke Onderwijsinstelling gevestigd is. De jongens kregen er kost, inwoon en een zwart uniform, maar moesten vanaf hun 15 jaar helpen bij begrafenisondernemers als lijkbidder, zeg maar lijkdrager.

schuimer: nietsnut, avonturier. Een scheldwoord dat men vroeger veel hoorde in 't Schipperskwartier.

schuldhond: iemand die veel schulden maakt en ze maar na lang pramen of helemaal niet betaalt, zo iemand heeft dan ook overal honden – dus schulden – liggen.

schummel: schimmel. De schummel staat er op de muren.

schup: z'n schup afkuisen: zich uit de voeten maken. *Hij loopt met de schup op z'n schouders:* hij heeft niet veel meer te goed, is op sterven na dood, hij heeft z'n ogen maar toe te doen.

schuppes: schuppes zijn, weg zijn, verdwenen. Ook een gezegde bij het afscheid nemen: *ik ben d'r mee schuppes!*

schuppezot: boer in het kaartspel. Ook voor schuppezot staan: een belachelijk figuur slaan.

schupstoel: op ne schupstoel zitten: in onzekerheid leven, geen vaste stek hebben, alle dagen z'n betrekking kunnen verliezen of op straat staan.

schuren: zich laten schuren, laten benadelen, achteruit gezet worden. Ge moet u niet laten schuren, ge moet van u afbijten, van uwen tak maken!

schutsel: schutting, omheining in hout of plaatwerk.

schutselzeiker: politieagent. Vooral de wijkagenten of agenten met straatdienst, plasten vooral 's nachts tegen schuttingen.

schuurdeur: grote mond. Een mond als een schuurdeur hebben of openzetten.

sebieme: zo dadelijk. Ik zal sebieme komen. Ook sebiemet.

sebiet: subiet, direct. Ik kom subiet.

secuur: zie sekuur.

seef: een vroeger wit bier, vergelijkbaar met Witte Hoegaarden en Dentergems.

Seefhoek: over het ontstaan van de benaming 'Seefhoek' zijn verschillende versies. Sommigen beweren dat Seefhoek vanzelf ontstaan is uit de volksmond. Op de hoek van de Lange Beeldekensstraat en Pesthofstraat was vroeger het café 'Bij Trien van de Seefhoek', daar werd seef getapt, een blond of wit bier, dat speciaal in Diest gebrouwen werd, dus: de hoek waar seef getapt wordt. Hoe dan ook, de Seefhoek is de énige ons nog resterende volksbuurt, omdat de wijk globaal gezien behouden bleef woont er nog een flink pak volk. In de zomer zitten de mensen er nog buiten op straat, met de stoel tegen de gevel een babbeltje te houden en de voorbijgangers 'n kleedje te passen. De Seefhoek, de herberg van Trien, werd bezocht door de boeren die in Antwerpen naar de markt gingen. Maar vanaf 1830 was het ook 's zondags een omgekeerde begankenis naar de Seefhoek, toen trokken de stadsbewoners ook naar 'den buiten', want de Seefhoek lag toen nog een heel eind buiten de stad. De bewoners van 't Schipperskwartier (die van 't kantje) hebben nog tot aan de tweede wereldoorlog die van de Seefhoek 'boerkes' genoemd, want aan het Schijnpoort was de wereld dichtgeplakt met gazetten... Wanneer een jongeman van de Seefhoek het in zijn bolleke kreeg om achter een meisje van 't Schipperskwartier te gaan stouwen, werd hij wel eens hardhandig aangepakt, daar kwam dan ambras van. Het begon meestal met een scheldpartij: awél, wa-komde-ga-hier-zoeke, Jan-m'n-voeten, kundega-in-oew-eige-boeredeurp-niks-kraige? Waarop dan een pak rammel volgde. Maar kregen die van de Seefhoek een kerel van 't Schipperskwartier te pakken, dan kon hij ook wat noeften krijgen. In de Seefhoek zongen ze er zelfs een liedje bij: die in de Seefhoek zijn geboren, zullen nooit verloren gaan, die hebben makandere trouw gezworen, wie ons toucheert, of ook ons maskes en ons vrouwen, zal het komen te berouwen, is dood van de nacht! De Seefhoek heeft dan nog een wijk in de wijk, het Faboert, benaming afgeleid van het Franse faubourg, waar vroeger beruchte benden verbleven. Een van die benden had zijn hoofdkwartier in het café 'Mie van Corneille'. Mie zelf was de leidster van de bende, haar kroeg was gevestigd op de hoek van de huidige Tulp- en Klamperstraat. De bende van Mie maakte het zo bont dat ze naar Engeland moest vluchten, waar ze straatarm gestorven is. Een andere bende was die van de Grote en Kleine Haring, onder leiding van Pier Manchet, die jarenlang de omgeving hebben geterroriseerd. In de wijk waren ook enkele legendarische gardevils: den baard, Simonske en vooral rosse Gust. Van rosse Gust is geweten dat hij z'n eigen vrouw een proces-verbaal lapte, omdat zij haar vuilnisbak te lang op

straat liet staan. Tot in de jaren twintig was de Seefhoek ook berucht voor een ploeg leurders die jenever verkochten, blijkbaar zeer gelovige handelaars, want ze doopten hun product voor de helft met water. De Seefhoek heeft vroeger altijd op de eerste rij gestaan wanneer het op feesten aankwam. In 1924 was er de eerste braderij en de eerste halfvastenstoet in de stad, maar na de tweede wereldoorlog werd de wijk verwaarloosd, tot in 1990 de buurt opnieuw wakker werd. Er kwam een algemene renovatie tot stand, werkgroepen en buurtcomités werden opgericht en dat alles leidde tot de heraanleg van de belangrijkste straten, met verkeersdrempels, bomen, bloembakken en bloemperken, zodat de slogan "Seefhoek-Leefhoek" eindelijk een beetje waarheid werd. Hoewel de liefde van de Sinjoor voor z'n stad groter is in de buurt van het Steen, de Grote Markt, het Zuid en de Groenplaats, dan in de Seefhoek. Toeristen ziet men er niet...

seefkantoor: verouderde benaming voor herberg of dranklokaal.

segeswoordig: vervorming van tegenwoordig.

sekuur: nauwkeurig. Die mens is heel sekuur op z'n werk en op z'n kleren.

seldergroef: vagina. Uit een oud volksliedje noteren we: Mieke gaan we selder planten, al in uw seldergroef.

Seminis-kinderen: boven de ingang van het Steen bemerkt men nog de sporen van een bijna helemaal vergaan of verwoest beeldje. Volgens sommige bronnen moet het eens de symbolische afbeelding zijn geweest van de god Pripus, of Semini. Zijn naam leeft te Antwerpen voort in de uitdrukking 'Seminis-kinderen', wat een uitroep van verbazing is, maar evengoed als krachtterm kan gebruikt worden. Semini zou afgeleid zijn van de Noorse uitdrukking Frior, wat zaad betekent, semen, en dit houdt dan weer verband met de oude fallus-cultus. In een register uit de 16de eeuw kan men lezen dat de jezuïeten het beeldje vernield hebben omdat het in strijd was met de goede zeden; gekastreerd of nog erger. Laten we dus aannemen dat Semini daar met iets uitpakte, dat stukken groter was dan dat van Manneke-pis. Andere bronnen beweren dat het beeldje oorspronkelijk een Brabantse leeuw voorstelde, maar de overgrote meerderheid van de Sinjoren zweert bij Semini. Naast Seminis-kinderen hebben we nog twee Ant-

werpse krachttermen: God-jummenas en God-van-Marante. Miljaardegetaarde en andere krachttermen zijn niet typisch Antwerps.

semmelen: treuzelen, melken, treneren, kutkammen. Wie hierin gespecialiseerd is moet dan wel 'n semmelkont zijn.

seppetrees: onnozel-de-doos-in. Een vrouw die van de prins geen kwaad weet, die eigenlijk een beetje simpel is, of zich onnozel houdt, een vrouw die al verdrinkt voor ze water heeft gezien. Ook een vrouw die alles erg traag doet.

serveus: een dienster, in Antwerpen een serveus genoemd. Heeft een reputatie hoog te houden, zij zijn vanouds de goedlachse hostessen van een belangrijk horecabedrijf, tevens centrum voor sociaal contact: de onvolprezen Antwerpse kroeg. Want in z'n kroeg praat de Sinjoor z'n buik rechtuit, hangt hij aan de toog, zingt, weent, lult, zevert, zaagt en lacht hij, legt er zijn ziel en zijn diepste roerselen bloot. Wie verliefd wordt op een serveus of er minstens 'n oogje op heeft (want het zijn bijna allemaal gêve-trotten) noemt men een stouwer of een toogzeiker, zo'n kerel kan zelfs een gat in de toog stouwen. Toogzeikers geven dikke fooien, zoals een gelovige geld in een offerblok steekt om later een plaatsje in de hemel te verwerven. Serveus spelen in een serieus café is alles bij elkaar een eerbaar, bijna bijbels beroep, daar zij de dorstigen laaft en de blikken opklaart. Een serveus dient niet voor het zotteke van alleman en wil men haar in de billen knijpen of pitsen, dan moet men in een uitzuiperskotje zijn, in een deftige herberg wordt zoiets niet getolereerd en zal men de onverlaat direct aan het verstand brengen waar het gat van de timmerman is.

seskes: zenuwen. Ik krijg het op mijn seskes van dat lawaai!

seut: kwezel.

sif: het sif hebben, sifilis, geslachtsziekte. Ook een lopend-oor hebben.

sigaren: balen koperslakken die uit schepen gelost worden, dokwerkerstaal.

sigaretteploeg: in de volksbuurten groepeerden de al wat rijpere pubers zich in wat men toen sigaretteploegen noemde. De benaming

duikt nu af en toe ook nog eens op. In de 4de wijk was de sigaretteploeg van de Sint-Andriesplaats berucht en in de Seefhoek die van 't Schoolplak en het Stuyvenbergplein. De pleinen en straten waren hun domein en buiten een aflapperij af en toe, voetballen en buskestamp (en sigaretten smoren) deden ze niet veel kwaad, vandalisme was nog geen sociale ziekte en spuitbusjes bestonden nog niet.

sijzen: veel geld. Seskes: weinig geld. In het enkelvoud wordt het een sijs of een kleine zangvogel.

Sinjoor: eretitel voor Antwerpenaar. Vroeger, tijdens de Spaanse bezetting was het een scheldnaam (zie onder Spaanswerps). Ook: persoon die honderd frank op zak heeft met de goesting om er duizend te verteren. Groot lawijt met een klein hartje. De Sinjoor van de oude stempel houdt van verenigingen, vooral omdat hij in die vereniging iets kan zijn: voorzitter, ondervoorzitter, penningmeester, de plezantste, het grootste plakijzer, enz. De Sinjoor is een kosmopoliet omdat hij in een wereldhaven woont, in het grootste diamantcentrum ter wereld, maar tegelijkertijd is hij ook 'n provinciaal, hij houdt van z'n stad omdat het nog een stad op mensenmaat is, geen stenen woestenij, waarin je verloren loopt, in zijn stad komt hij altijd wel iemand tegen waarmee hij een pint kan gaan drinken. De Sinjoor is ook een preutelaar, als iemand hem zegt dit of dat te doen zal hij antwoorden: *ge kunt mijne zak opblazen*, maar na het uiten van die kleurrijke taal, zal hij zich onder dé zak zetten om te laten zien wat een werkmuil hij wel is. Met de havens van Gent of Brussel lacht hij, dat zijn mosselhavens volgens hem, ze hebben daar gedresseerde duiven die er als zeemeeuwen rondvliegen, om toch maar 'n beetje op 'n haven te lijken. De Sinjoor is een chauvinist, maar zijn chauvinisme reikt niet verder dan de eigen stadsgrenzen...

Sinksenfoor: deze foor, bekend onder de Antwerpse naam Sinksenfoor dankt zijn ontstaan aan de Pinksterjaarmarkt die sinds het begin van de 14de eeuw te Antwerpen gehouden werd. De foor begint met Pinksterzaterdag, duurt vijf weken (vroeger zes weken) en wordt opgericht aan de gedempte Zuiderdokken, aan de Vlaamse en Waalse Kaai. In de 19de eeuw stond de foor langs de Werf, van de Suikerrui tot aan de Zeeuwse Korenmarkt. In 1882 werd ze overgebracht naar de Gemeenteplaats, kort daarop verhuisde ze naar de leien of 'den boulevard'. Sommigen denken niet zonder weemoed terug aan die boule-

vardtijd, de nobbele-witjes aan de smoutebollenkramen en de lut-met-den-beer in de lutteursbarak van Pozeke-Soep.

Sint-Anneke: een kunstmatig aangelegd strand op de linker-oever, men noemt het ook 'den oepgespote grond'. Reeds lang voor W.O.II kon de modale Sinjoor er een lapje grond huren en er zelf een buitenverblijf optrekken. Het Sint-Anneke, met talrijke eethuisjes, cafés en dancings was een geliefkoosd oord voor oud en jong, ook voor verliefde koppeltjes, er werd allicht tussen de 'boskes' menig pagadderke gemaakt. De Flandriaboten hadden een aanlegplaats aan het Sint-Anneke en het Noordkasteel en tussen Flandria 7 en de modernere Flandria 2 (het eerste motorschip van de rederij) werd het dikwijls een nek-aan-nek-race, dan moest de ketel van de 7 gloeiend-heet gestookt worden, om 'den 2' bij te houden.

Sint-Annekesboot: vroegere overzetboot. Nu benaming voor persoon met opvallend grote voeten. Hij draagt overzetters of Sint-Annekesboten. Het spreekt vanzelf dat het schip ook de overzetboot werd genoemd.

sintantut: patroonheilige van de zatlappen. Den heiligen sintantut.

sisteem-kneip: een minderwaardig product of een plantrekkerij met veel improvisatie. Kneip: een ersatzproduct gemaakt uit gebrande gerst naar een recept van dokter Kneipp, verving tijdens de bezettingsjaren koffie. Alle ersatzprodukten werden vanaf toen sisteem-kneip genoemd.

sjamfoeter: onbetrouwbaar iemand, staat altijd te sjamfoeteren, de mensen te kullen, te bedriegen. Kortom: nen echte klootzak.

sjarp (sjarep): ook sjal, van sjaal, halsdoek. Doet uw sjarp aan, voor dat ge een valling opschaart. Ook een der talrijke benamingen voor het mannelijk lid: die heeft iet of wat sjarp! *Ajéietofwasjarep!*

sjauwel: roddelpraat, sjauwel achter 't gat. Ook man of vrouw die alsmaar staat te sjauwelen. De kampioen van deze soort is zeker de sjauwelkont en de sjauwelvent.

sjauwelwijf: praatzieke vrouw. Ook sjauwelwefke.

sjokkedijzen: authentieke Antwerpse benaming voor teelballen, komt voor in talrijke gezegden: het hangt m'n sjokkedijzen uit, ge kunt mijn sjokkedijzen kussen, ik veeg er mijn twee sjokkedijzen aan, ge kunt ne stamp tegen uw sjokkedijzen krijgen, ik zal mijn sjokkedijzen in uw pollen geven, dan kunt ge er nog beter mee rammelen!

sjokkelen: schommelen. We zijn op de tram dooreengesjokkeld.

slaapmuts: aanduiding voor een jongeman die nog niet van zijn grond is geweest. Hij heeft z'n slaapmuts nog (voorhuid die de eikel bedekt). Ook slaapdrankje of borrel voor het slapen gaan. Een slaapmutske nemen voor men naar z'n krijtbak gaat...

slaapsmoel: een slaperig gezicht hebben. *Ga-'s-avonds-wa-vruger-nor-oewen-tram-dan-zulde-zo-ginne-slaapsmoel-trekke!* Ook: *zanne-smoel-hangt-nog-on-de-spon-van-'t-bed!*

slabakken: achteruitgaan, achteruitboeren, zaak die niet meer draait zoals het hoort, begint te slabakken. A.N., maar nadrukkelijk aanwezig in het Antwerps taalgebruik.

slafelijk: hard, zwaar werk. Slafelijk werk verrichten, slavenwerk.

slag: er de slag van hebben, er ne slag doorslagen: iets bij benadering schatten, bepalen. Ze slagen er wat met hun klak naar, ze vertellen maar wat onzin. Dat was ne zware slag voor dat mens toen haar man stierf.

slam: brandstof van slechte kwaliteit, mengsel van turf en koolgruis, oorlogsbrandstof.

slameur: last, beslommering, rommel. In de slameur zitten. Ook de dagelijkse slameur: gewoonte, het gedoe van alledag. Het is alle dagen dezelfde slameur.

slaphanger: scheldnaam voor kerel die maar af en toe (maar hoe dan ook te weinig) zijn huiswerk maakt. Het is geen man uit één stuk, de slaphanger is maar een triestige plant. Zijn gereedschap staat gelijk de oren van een jachthond. Wanneer hij toch eens 'overkomt' zegt zijn vrouw: zedde-ga-der-weràl-'t-is-nog-mor-'n-jorreke-geleje! Alles bij el-

kaar is een slaphanger een volledig onbetrouwbaar man, men kan er niet op steunen, men kan er zelfs geen handdoek aanhangen!

slechten: hebben het achter hun mouw, achter hun ellebogen, ze zijn voor geen kneit te vertrouwen, zijn doortrapt, hebben al alle waterkes doorzwommen, spelen haarzak en draaien u ne neuk als ze de kans zien, ze scheren u zonder zeep, ze verkopen uw lijk nog voor ge dood zijt, maken u zwart en zitten vol sleuders, 't zijn doortrapte smeerbossen, ze komen met mamoerkes af en bakken platte brooikes, de allerergste onder hen zijn luizige venten en luizige wijven, ze zijn krawélig, tegendraads, zijn kwaad voor 'n ik en 'n gij, ze zijn habbig en bijten uwe neus af, vandaar 't gezegde: heb-ik-'m-nog? De slechteriken zien hun eigen niet gére, leven precies tegen hun goesting, hebben altijd hun klak scheefstaan, trekken altijd ne zure smoel, ze zijn habbig en bitsig en ge krijgt van hen maar alleen maar nen hap en een knap, ze zitten nooit goed in hun talloor, ze hebben een schijthumeur, ze zijn niet aan te spreken, ze zijn met hun kloten éérst opgestaan, ge kunt ze beter links laten liggen!

sleffen: slepende gang, waarbij de voeten amper van de grond komen en daarbij echt 'n slef-slefgeluid maken, aanleiding daartoe is soms het dragen van 'n slefferke, 'n pantoffel of sloefke met een open hiel, ook nen insteek genoemd.

sletig: sletig zijn, alles vlug verslijten. 'n Sletige mens, hij verslijt alle maanden een paar schoenen. In de fleur van z'n sleet zijn: middelbare leeftijd. Een goede schildersborstel moet op sleet staan, het nieuw moet eraf zijn.

sletsen: pantoffels zonder gesloten hiel. Door het veelvuldig dragen van sletsen begint men te sleffen. Het geroep: *heft oe poten oep,* is dan vijgen na Pasen.

sleuders: leugenachtig. Ze zitten vol sleuders: leugens (verouderd).

sleuren: het zijn vodden, sleuren, prullen, nog niet goed genoeg om mee te geven met de vuilkar.

slijklappen: spatlappen die in de wielkasten van auto's bevestigd worden, ook aan het voorwiel van fietsen.

slijpersgerooktvlees: confituur of saroop (stroop). Daar de Antwerpse diamantslijpers tijdens crisisjaren vaak zonder werk zaten, moesten ze noodgedwongen confituur op hun boterhammen smeren. Om de pil wat te vergulden, werd het slijpersgerooktvlees genoemd.

slimmeke: spotnaam voor iemand die niet slim is. *Dààr, slimmeke!*

slimmen: hebben rattekloten gefret, ze zijn leep, uitgeslapen, hangen de fijne uit, ze schamoteren aan alles, schudden alles van hunne rug, ze zijn iedereen te plat af, doen iedereen de broek af, doen iedereen in de doeken, ze hebben streken van luie Charel, ze vinden altijd wel een achterpoortje en zijn gefaloueerd als 't eropaan komt.

slodder: slons, nalatige vrouw. In opklimmende volgorde: slodder, slodderkous, slodderkont. Gezegde in de volksbuurten: die slodder veegt aan alles haar kont!

soddervos: mannelijke collega van de slodderkont. Sloddervossen laten alles rijen, slingeren, ze wonen in een voddekot en lopen met petatten (gaten) in hun kousen. Sloddervossen zien zo nauw niet, ze gaan gekleed van de kapel, van den arme, dragen aflaterkes en lopen met verkreukelde kleren. Bij de vrouwen staat de hoed op hunne kop als een vingerhoed op een pond boter, trouwens, het heeft meer weg van een trekschuit dan van een hoed. Hun kleren zijn veel te reaal, een kar te groot of een kar te klein. De mannen dragen een broek die te kort is en hebben dan water in hunne kelder, soms staat hun broek open en verwachten ze zeker nog volk, ook hun vaan steekt regelmatig uit hun broek. De vrouwen vlaggen meestal, hun onderjurk is te zien onder de zoom van hun kleed, ze zijn maar aangetakeld, hebben met de gauwte wat aangeschoten, lopen erbij als Opsinjoorke. Bij de slodderkonten hangt het haar in pinnekes, het zijn voddebalen en plakken van onder naar boven, ze doen een kattewaske in een klets water en op den duur zijn ze vergrauwd tot op het vel, ze dragen altijd kleren die begaaid, bekeuzeld, verbagebond zijn, het zijn plamotten, vetscheren en vetmouchen, vuil schavijnen en zwartsmoelen!

sloef: pantoffel. Ze liggen onder de sloef: pantoffelhelden.

sloekkenbeer: vroeger boeman, ingebeeld wezen, nu benaming voor sloekkig kind.

sloekker: vraatzuchtig iemand, wordt ook sloekkop genoemd, heeft nooit genoeg.

slons: blijkbaar familie van de slodder. Ook weer 'n scheldwoord dat men kan vervoegen: slons, gij slons, gij sé slons!

sloor: sullige, arme vrouw. 'n Echte sloor, het is 'n arm sloreke.

sloppeke: slaapje. Sloppekes doen, een pozeke pakken, een teurre doen. Kleine kinderen doen doe-doe. Sinjoren moeten gemakkelijke slapers zijn, want ze kruipen niet alleen in hun bed, maar ook in hun tram, kevie, nest, krijtbak, eemer en vlooienbak, ze kruipen tussen hun sponnen, ze gaan hun eigen (!) voegen, de vaakluizen bijten, hij is al driekwart over de grenzen, het bed roept, ze gaan op stok met de kiekes, ze slapen het wijzerke rond (dat zijn de lange slapers), ze dromen van geen dieven. Anderen hebben maar 'n muizeslapeke, weer anderen draaien zich 's morgens nog eens goed rond en blijven nog wat flemmen (dat is een zalige toestand tussen slapen en wakker zijn). Enkelen kruipen met pel-en-al in hunne nest, zonder zich uit te kleden. Wie zich overslaapt en te laat op z'n werk verschijnt krijgt te horen dat z'n vrouw op z'n slip heeft gelegen. Men kan zich op voorhand al op het naar bed gaan verheugen: ze denken al aan hun kevie, hun hartje slaapt al. Wie geen bed heeft, slaapt maar paljas-par-terre, of paljasparteer, met de matras op de vloer, want wie grote vaak heeft kan zelfs op 'n stok slapen, wie eerst gaat slapen maakt het bed al warm voor de andere bedslaper. *Slopol en geen oog dicht* is een Antwerpse slaapwel. Er zijn mensen die maar kunnen slapen als ze op één zwing liggen, op hun zij, en in Antwerpse ziekenhuizen maken ze de patiënten wakker om een slaappil te geven en thuis slapen ze op ne peul en een fluwijn, wat kussenovertrek betekent. *Slopol moe, slopol va, is de pispot boven?*

smalle-garde: spotnaam voor mager, lang iemand.

smeerbos: smeerlap, nietsnut, smerigaard, slecht vel, slecht karakter.

smeerlapperij: handelwijze of gedoe van smeerlap of smeerlappen. A.N., maar verAntwerpst als volgt: dat is hier nog geen klein smeerlapperij. Dat is hier een schoon smeerlapperij!

smid: een smid zonder werk: pastoor. De uitdrukking dateert van de tijd dat de priesters nog een zgn. pastoorskleed en een pastoorsfrak droegen en helemaal in het zwart liepen. Een andere bijnaam voor pastoor was (en is) zwartrok, en de pastoor doet nog altijd maar één mis voor 't zélfde geld!

smikkel: mond. Zijn smikkel staat geen ogenblik stil. Hij is op z'n smikkel gevallen. Hij zal z'n smikkel wel eens verbranden. Aan zijn smikkel zal het niet liegen: hij is rad genoeg van tong. Men kan ook z'n smikkel roeren en zitten smikkelen aan tafel, dat is smakelijk eten of mondgeluiden maken, wat wijd overeenkomt...

sminkdoos: vrouw die overdadig make-up gebruikt, ze is bij Rubbes in de leer geweest, ze heeft nieuwen buiten op haar kaken gesmeerd.

smoeleke: koosnaam voor gezicht. Ze heeft een net smoeleke, schoon, lief, lachend, blozend, smakelijk, lief, rond smoeleke. Een veel gehoord gezegde is: kust de kont van 't vogeltje, dan krijgde 'n pluimen smoeleke. Het woord smoel vormt echter meer de basis voor een hele reeks scheldwoorden, die niet van de poes zijn: smoel bergop, ne smoel om op te kakken, ne smoel om stront op te sorteren, ne smoel gelijk 'n schijthuis, ne zuipsmoel, enz.

smoelentrekker: zeer zure snoep waardoor men tijdens het consumeren ervan allerlei gekke gezichten (smoelen) gaat trekken. Behoort tot de familie der lolly's, maar in de mond is het geen lolletje.

smoelen van d'hel: scheldnaam voor visvrouwen, die bijlange niet naar hun woorden moesten zoeken om anderen een kleedje te passen. Men noemde hen geen visvrouwen, maar viswijven. Ook 'smoel van lintjes': tateren.

smoelschuiver: mondmuziekje, mondharmonica.

smokkelbroek: ruimzittende broek waarin men desgewenst allerlei smokkelwaar kan verbergen. Tijdens de bezetting, toen schraalmans keukenmeester was en hier de scepter zwaaide, trokken huismoeders de boer op met een smokkelbroek. Bij het vertrek (meestal aan de Paardenmarkt met de zgn. boerentram), waren het magere vrouwen die opstapten, maar tijdens de terugreis hadden diezelfde dames een aan-

zienlijke verdikkingskuur ondergaan. Boter, reuzel en spek werd op alle mogelijke plaatsen van het lichaam en de kleren weggestopt. Tijdens de warme zomerdagen begon de boter en de reuzel vlug te smelten en dan werd er veel gesakkerd op de tram, die niet vlug genoeg reed, zodat bij sommige vrouwen de boter uit de smokkelbroek liep!

smoren: roken. Sommige smoorders zouden met hun pijp in hun bed kruipen. Verontschuldiging voor het rookgedrag: *een stront smoort wel, waarom gij en ik dan niet...* Een sigaar van slechte kwaliteit is een stinkstok. Wie ze zelf rolt, smoort zelfgerolde. Tabak van minderwaardige kwaliteit is fleur-de-matras, fleur de stink. Zware tabak is straffen toebak. Dit laatste wordt ook gezegd van een zwaar geval, een opvallend iemand. Ook een erg erotische film of boek kan straffen toebak zijn.

smoskont: vrouw of meisje dat veel morst, smost. Men kan tijdens het eten z'n bloes volsmossen. Een smosser is de mannelijke tegenhanger. Een vrijend koppel kan soms urenlang zitten smossen, maar dat heeft niets met morsen te maken, alhoewel...

smots: lichtzinnige vrouw. Die smots is er niet vies van, ze gaat met iedere vent mee.

smoul: griesmeel, smoulpap. Van het Frans semoule.

smoutenbol: in smout gebakken deegbol bestrooid met poedersuiker, wordt op foren en kermissen verkocht. Koosnaampje: mijn klein smoutenbolleke.

smulpartie: feest met uitgebreid eten, met de voetjes onder tafel zitten, op een Bourgondische wijze z'n kas volslaan. Een smulpartie van belang!

smurf: recente bijnaam voor de recente hulpagent.

snaren: geld. Ik heb nog honderd snaren, ze jeuken, ze moeten eraan!

snars: niets. Ik snap er geen snars van. Er is geen snars te zien. Er is geen snars aan te verdienen.

snee: dat is een farm snee door mijn rekening: verlies lijden. Ook: plak, schijfje. Ook: droge snee: weinig aantrekkelijke vrouw.

snelbinder: behoort tot de uitrusting van een fiets. Een rekker die over de port-bagage (<Frans: porte-bagages = bagagedrager) wordt bevestigd. Ook rek geheten.

snelzeiker: damesbroek zonder kruis uit grootmoeders tijd, daarom een broek van moemoe genoemd. Zo'n broek is niet te vergelijken met de openkruisslipjes van nu.

snippelingen: snippers papier. Na de stoet ligt de straat vol snippelingen.

snokken: alles meepakken, bijvoorbeeld een dobbelshift.

snollen: snuffelen, nieuwsgierig grasduinen, in andermans zaken, papieren kijken, de privacy schenden.

snor: over 't algemeen wordt de bezitter van een grote snor Jan-moustache genoemd. Er zijn er zelfs die een snor hebben als een koersguidon. Een kleine snor is een wijvetreiterke.

snotaap: snotjongen of snotmeisje. Tot deze reeks behoren ook 'n snotpietje, ne snotter en 'n snotboebel. Ze zijn nog veel te snottig om zich met grote mensen te moeien.

snotvalling: verkoudheid in het hoofd, het kan ook 'n kopvalling genoemd worden, de neus lekt daarbij als 'n kapotte kraan.

snuitje: in het snuitje hebben: opmerken. Meestal heeft men een verdachte zaak in het snuitje.

snutsel: bijnaam voor persoon die niet bijdehand is, onnozel doet.

soemwijlen: somtijds; soemteds.

soepboer: de persoon die de soep van 't karreke aan huis brengt.

soezemie: een meisje dat er niet helemaal bijhoort, wat traag van begrip is, zo'n soezemie zit meestal te suffen en te soezen.

soezemoetje: voorloop van zeep, werd door schilders gebruikt om oude verflagen af te weken en daarna te verwijderen. Tegenwoordig gebruikt men er synthetische producten voor.

soldatenknop: vlaai. Soldatenknoppen: het nog prille begin van een boezem.

soldatenpree: een maand- of weekloon dat aan de magere kant is, het is gene vette of stoef in het loonzakje.

solferstekken: magere benen. Met zo'n solferstekken (lucifers) onder mijn lijf zou ik toch geen korte broek durven dragen. Het woord wordt ook gebruikt om dunne armen te beschrijven.

sommigte: sommige. Op sommigte plakken stond het water ne meter hoog.

somteds: somtijds. Somteds denk ik wel eens blaast 'm op. Ook soemwijlen.

soort: gemeen volk, soort van 't kantje, straatjesvolk. Onder hen vindt men bitskoemmers (van het Engels beachcomber), habschars, heurken, schobbejakken, luiskremers, verloren kosten, bootjesroeiers, vaatjesklinkers, loeffers, laplanders, reucht, bucht, rebu, scheurremeurre, enz. Het zijn pachakrouten!

soortement: aanduiding. Een soortement van... een soort van... (zoiets als...)

soppeke: zeepsop. Een soppeke maken om een fijn waske in de hand te doen. Soms kan het sop de kolen niet waard zijn.

sortieke: uitgaan, stappen. Voor een sortieke doe ik mijn beste kleren aan, talloor ik mij op, zet ik mij als 't moet in de stijve eik.

Spaanse-kraag: geslachtsziekte, ontsteking van de eikelkraag. Ook onderdeel van de kleding van de Spanjaarden tijdens de Spaanse overheersing. Een witte, cirkelvormige en uitstekende kraag rond de hals, moet al even lastig zijn geweest als de eerstvernoemde kraag...

Spaanse-vlieg: volgens Van Dale een kever, die gedroogd en tot poeder gemaakt, dient voor het vervaardigen van een sterke trekpleister. Ja, dat zal wel, maar in Antwerpen denkt men bij Spaanse-vlieg eerder aan een menselijk contactbevorderend middel, waarbij het andere geslacht een sterke trekpleuster wordt...

Spaanswerps: in de loop der tijden zijn zowat alle nationaliteiten door onze huid gekropen: Spanjaarden, Oostenrijkers, Fransen, Duitsers, noem maar op. Dat is dan ook hoorbaar in ons taalgebruik, vooral het Frans heeft hier lelijk huisgehouden, maar ook het Spaans heeft sporen nagelaten, het kan bijna niet anders, na anderhalve eeuw bezetting. Onze volksnaam of eretitel SINJOOR, komt van het Spaans señor, wat heer betekent. In het begin van de Spaanse overheersing was Sinjoor geen eretitel, maar een spotnaam voor de burgers die in kledij en manieren de Spaanse heren trachtten na te apen. Later werd Sinjoor de benaming voor iemand geboren uit Antwerpse ouders en binnen Antwerpen, dit in tegenstelling tot de pagadders, die in de randgemeenten woonden. Oorspronkelijk zou een pagadder (pagador) een betaalmeester bij het Spaanse leger zijn geweest, waarvoor de kleinste officier werd aangeduid; pagadder is dus in het Antwerps een klein manneke of een kind. We kennen ook de pagaddertorens, waarvan er destijds een 40-tal waren en van waaruit men de scheepvaart op de Schelde kon observeren. De amigo kennen we als de gevangeniscel in het politiebureau, waarin de dronkaards hun roes kunnen uitslapen, maar wat amigo, wat Spaans voor vriend is, met zo'n cel te maken heeft, is ons niet duidelijk, tenzij men in de Spaanse tijd de zatlappen oppakte met de woorden: komaan, amigo, we zullen u in de bak steken. Over de oorsprong van ons kabardoeske is men het niet eens. Volgens sommigen is de benaming afkomstig van het Franse cabaret-doux, volgens anderen van het Spaans. Het woord schoelje voor een persoon die van geen kanten deugt, gemeen soort dus, zou van het Spaanse chulo afkomstig zijn en kanalje, wat zo mogelijk nog erger soort is, van canalla, ploert. Schapperen (eronderuit muizen of ontsnappen) kan evengoed van het Franse échapper komen als van het Spaanse escapar. Frans en Spaans hebben in onze stad beide, soms tegelijk en met wisselend effect, taal en samenleving beïnvloed en ze gelijken soms erg op elkaar. Travakke komt van trabajar en is zowel hier als in Spanje werken, ge moet hier hard travakke, hoort men wel eens zeggen. Het Franse travail heeft dezelfde klank. Basta! roepen we als we van iets onze buik volhebben en het niet meer zien zitten, en het is basta in het

Spaans. Goesting is koop, maar de goesting zou wel eens van het Spaans gusto afkomstig kunnen zijn. Een kaffer is in Antwerpen een vlegel of een lomperd, in Spanje is die vlegel een cafre. Onze falsaris is een valsaard, in Spanje is hij een falsario. Onze Antwerpse rabio, een onbetrouwbaar, ruig en rumoerig persoon heeft vast en zeker iets te maken met de Spaanse rabioso (bezetene, dolleman). Ons voetbankje of schabelleke is beslist familie van het escabel in Spanje. Zou het scheldwoord pachacrout ook niet van Spaanse origine zijn, wie kent nog de juiste betekenis ervan... Een Spaans bordeel is een huis waar alles gat-overhoop ligt en waar er ook veel geraas en getier is. Een Spaanse kraag is 'n geslachtsziekte en de Spaanse furie in 1576, toen de stad werd platgebrand, is nu in ons taalgebruik een opvliegende, kwade vrouw, enigszins verwant met een vrouw die in een Franse coleire schiet. De Spanjaarden hebben hier méér achtergelaten dan een mondvol woorden. Doet de stad op warme lente- en zomerdagen niet uiterst zuiders aan? En zien wij niet veel zwartharige en donkerogige señoritas opgetalloord paraderen op de Meir, de De Keyserlei en de Wapper? En vanwaar komt het ondeugende liedje: wij zijn de heersers van Spanje, we hebben allemaal ne lange, als 'm niet staat moet 'm maar hangen!

spaarzamig: spaarzaam. Een spaarzamige vrouw of man.

Spanjool: Spanjaard. Een Spaanse boot kan ook een spanjool zijn.

spannen: voor iemand spannen, partij kiezen. Het gaat er spannen: ruzie op komst.

spannerke: meisjes die nog niet vaak de liefde hebben bedreven, hebben nog een spannerke.

spartelgras: Spaans gras, lang, taai gras.

spauwen: overgeven, kotsen, over de tong kakken, nameten.

speciallekes: buitengewoon, extra. Doe maar gewoon, wij zijn niet zot van speciallekes. Om de zoveel tijd doen wij wel eens 'n speciallleke.

speekbak: spuwbak, kwispedoor. A-spikt-in-de-spiekbak.

speekmadolle: om iemand een compliment te maken drukt men de met speeksel natgemaakte duim op de revers van de gevierde: voilà, ge krijgt van mij 'n speekmadolle!

spek: *we hebben het spek aan ons* (been, onze frak) *kloten:* ze hebben ons liggen, we kunnen niet meer schaladeren, ontkomen.

speken: spuwen. *Spik-het-oit, we-zullen-het-wel-uitzuke!*

spekker: leugenaar. Iemand die met spek schiet – soms schieten ze zelfs met een heel varken – dat zijn beroepsleugenaars.

spel: het spel van Jo van Nel – gezegde uit het vroegere Schipperskwartier. Voor de verandering mag u eens zelf raden wat de betekenis van 't spel van Jo van Nel is...

speleman: oud gezegde. In het begin van den houwelijksen staet zit de speleman nog op het dak, met andere woorden: het is bijna alle dagen koekenbak.

spellement: mannelijk geslachtsdeel. Hij liet haar z'n spellement zien, waarop zij reageerde: is-da-na-het-scheunste-dagét?

speten: spelden, met spelden vastmaken, vastspeten.

spiering: vis. Mager mens, magere spiering. Spottend gezegde: *ze is zo dik als een spiering.*

spijbelen: fatsen, haagschool houden.

spijs: verandering van spijs doet eten. Het gezegde heeft niet alleen betrekking op voedsel, ook op menselijke betrekkingen van intieme aard: honger is de beste saus.

spijskoek: koffiekoek gevuld met pudding, niet te verwarren met een podding-weust.

spinnekop: spin. Ook koosnaampje voor kind: m'n klein spinnekop.

spinnewiel: levendig, actief kind. Dat spinnewiel kan geen vijf minuten stilzitten.

spit: spoed. Er spoed, spit achterzetten: zich haasten.

spitskar: spitsroeden. Door een spitskar lopen: zich een weg moeten banen door een massa volk.

spitsvil: kwajongen of kwameisje, deugniet. Het zijn echte spitsvillen, ge moogt ze geen ogenblik uit het oog verliezen of ze steken iets uit dat niet deugt.

spliksplinternieuw: nieuw, pas gekocht, pas gemaakt.

spoken: laat bezoek. Ge komt nog zo laat spoken?

spon: sponde, bedsponde. Wie niet uitgeslapen is hangt 's morgens nog met zijn gezicht aan de spon van het bed.

spook: een zwart spook: donkerharige vrouw.

spooksel: lelijke vrouw. 'n Spooksel van 'n vrouw, 'n lelijk spooksel.

spotnamen: bijna ieder Antwerps district heeft een spotnaam. Wilrijk is het geitendorp; Berchem het slijkdorp; in Merksem kennen we de stroboeren en Hoboken is het strontdorp. Vanwaar die niet zo fraaie naam? Er is zelfs een rijmpje over: Hoboken, dat is waar de boeren stront koken. De boeren van Hoboken ledigden de beerputten van de Hobokenaars, vandaar de spotnaam.

springbus: opvliegend iemand. Ze gaat direct omhoog, het is een echte springbus, voor 't minste zit ze op haar peerd.

sprinkelingen: spetters, spatten tijdens het schilderen of bakken.

sprinkhaan: mager persoon. Ne magere sprinkhaan.

sproetensmoel: scheldwoord. *Gij hebt zeker met uw smoel onder een trizee gestaan.* Trizee is 'n vergiet.

staan: nog gaande en staande zijn (nog goed te been zijn, alhoewel soms met moeite). Nu staan we er goed op (iets dat verkeerd uitdraait). Men kan ook met z'n gat in z'n handen staan of zelfs voor Piet snot

staan: een belachelijk figuur slaan, met beschaamde kaken staan. Gelukkig sta ik hier niet met lege handen: heb ik 'n geschenk meegebracht. Ge kunt er beter goed voorstaan dan er slecht inhangen. Wit met elkaar staan: in goede verstandhouding leven, wat béter is dan er maar staan te staan. 't Zijn gezonde die nog staan. Dubbelzinnig gezegde: er zijn er die alleen maar op zon- en feestdagen staan, en dan nog precies tegen hun goesting. We staan hier te blinken: tevergeefs op iemand staan wachten. Ze staat goed in de gratie: graag gezien worden, in de bovenste schuif liggen. Op vinkeslag staan: op de uitkijk staan. Men kan ook in z'n vaan staan: in z'n hemdslip staan. Dat zal zo schoon niet blijven staan: dat kan zo niet blijven duren. Men kan ook voor het zotteke van alleman staan, voor joker staan. *Hoe stade-dor-nu-te-staan?* Uitroep wanneer iemand erbij staat als een half pond vijgen. Staan als de oren van een jachthond: het tegendeel van een erectie. Men kan staande werk doen, wat béter is dan voor een 0 in 't cijfer staan, want dan telt men niet meer mee...

stadhuiswoorden: hoogdravende taal, bekakt algemeen Nederlands. Ze gebruiken altijd van die stadhuiswoorden.

stadskind: iemand stadskind laten maken, eigenlijk ontoerekenbaar laten verklaren. (Meestal een niet zo propere kwestie van een erfenis.)

stadsleugenaar: persoon die z'n eigen leugens gelooft, liegt dat hij zwartziet, kromstaat van de leugens. Kortom: 'n leugebeest, dat wordt uitgesproken als leuge-biest.

stamenee: staminee, herberg, van het Frans estaminet, komt van stamon, een door palen gestut dak. Stamlokaal.

stameneebaas: uitbater van een herberg, de vrouwelijke vorm ervan is een stameneesbees.

stante-pede: direct. Ik kom stante-pede!

star: ster. In het gezegde: 'Gij zijt nogal een stàr, gij!' Iemand die het bont maakt, altijd wil uitblinken.

staref-putteke: waterafloop die niet in een riolering uitmondt, maar rechtstreeks in de grond.

statie: in Antwerpen is een station 'n statie. In 1950 was er sprake van dat de grote statie of het Centraal-Station zou worden afgebroken, het gebouw was te hoog, te groot, te rommelig, ouderwets, kortom, de statie deugde van geen kanten. Gelukkig is er van de afbraak niets in huis gekomen, de slopers konden teuten, het gebouw werd geklasseerd en nu wordt de statie de kathedraal van de spoorweg genoemd. Na de grote schoonmaak van 1993 kunnen we pas zien hoe prachtig de inkomhal is, met de 75 meter hoge koepel. De bouw van het Centraal-Station heeft bijna tien jaar geduurd (1895-1905), de Sinjoren hadden het over de 'stillekesaanstijl' en verwijzend naar de kameel boven de ingang van de Zoo werd er gezwansd dat de ene kemel naar de andere stond te gapen. In 1955 werd de eerste roltrap in gebruik genomen. In 'n weekblad schreef men dat de oude, eerbiedwaardige moe-moe-grote-statie precies een roze onderrok had aangetrokken, om aan het statiekantje op schok te gaan. Tuut-tuut, zei den trein en de statie vertrok... Dat gebeurde bijna letterlijk met de statie van den Dam, die in 1907 blijkbaar ook al in de weg stond en een heel eind verplaatst werd. Erger verging het het Zuid-Station, gebouwd in 1896-1898, het unieke gebouw werd door bulldozers platgewalst om plaats te maken voor een stuk E3 autoweg, achteraf bleek de afbraak niet nodig te zijn geweest. De huidige treinhalte aan het Zuid is nu een kaal, winderig, onoverdekt stukje beton, 'n voorschoot groot, waar de meeste treinen voorbij razen. Tot in 1940 was onze N.M.B.S. nog flink Franstalig, de chef van Berchem-statie was een rasechte Waal uit Charleroi, die geen vijf woorden Nederlands sprak, hij woonde in de Van Luppenstraat. Het station van Berchem werd ook tegen de korst getrokken, maar gelukkig hebben we nog het Oost-Station, waar de internationale treinen stoppen. De meeste Sinjoren weten zelfs niet waar het Oost-station is, het is maar een scheet groot, wat moeten de reizigers die in het Oost-station afstappen wel van Antwerpen denken, dat het een boerengat is? Het vroegere stationnetje van Wilrijk ('n juweeltje) was véél groter. Antwerpen heeft iets, met z'n stations, 'n soort liefde-haat verhouding!

statiekantje: de omgeving van het Centraal-Station. Het statiekantje is een buurt die zich altijd als vermaakcentrum gehandhaafd heeft, gaande van volkscafeetjes tot nogal louche instellingen, waar de politie bij manier van spreken een razzia-abonnement heeft.

steenknots: Antwerpse platboot. Het voorste gedeelte (steven) was

breder dan de achterkant. De boot werd uitsluitend gebruikt voor het transport van stenen.

steensmurreke: steensmuurtje, scheidingsmuurtje.

steentje: diamant. De mannen van 't steentje: diamantbewerkers. Antwerpen is het grootste en belangrijkste diamantcentrum van de wereld, en niet Amsterdam, zoals men vaak hoort beweren.

steert: staart. Er kop noch steert aan kunnen krijgen. Dàtgene, waarmee de man op stap gaat, op jacht naar vrouwen.

steinenpot: pot in aardewerk. In zo'n steienpotten bewaarde men vroeger groenten. Zeg dus gerust: een bewaarpot.

steinezel: moedwillig en lomp.

stekebees: kruisbes. Koosnaam: mijn klein stekebezeboske...

stekeblind: men is hier stekeblind, men ziet hier gene steek voor z'n neusgaten!

stekkebenen: magere, dunne benen. Ocharme, ze heeft twee stekkebeentjes!

stekkendozeke: luciferdoosje.

stekskes: lucifers. 'n Pak stekskes. (Zowel stekskes als stekkendozeke worden altijd in de verkleinvorm gebruikt.)

stektes: steken. Stektes in de iekenissen, liezen, pijnscheuten.

stessel: stijfsel, behangerslijm. Mokt-is-nen-iemer-stessel-we-gon-plakke: maak eens 'n emmer lijm, we gaan behangen.

stesselt: vlug stappen. Die stesselt er nogal vandoor zeg!

steuzze: etage, verdieping. Een steuzze hoger, een steuzze lager. Hij woont een paar steuzzes boven mij.

stielen: beroepen. Er zijn meestergasten, volle gasten en halve gasten. Het bouwbedrijf is den bouw. Een vergoeding voor vorstverlet noemt men vriesgeld, men is dan ook in de winter soms uitgevrozen. Een beenhouwer of slager is een frutter en 'n apotheker wordt pillendraaier genoemd. Staatsbeambten zijn oepvreters van 't gouvernement en de mannen van de stad hebben een vaste positie, ze liggen er alle maanden, met 'ze' heeft men het over het maandloon. Sommigen zijn 'iets' aan de stad en stadsbediendes hebben veel letters gefrét. De politie heeft 'n paar bijnamen: sosse, gardevil, pakkeman, polies, ne garde vol schrik, ne wout. Rijkswacht: gendarm, piottepakker. Bereden rijkswacht: de zwaantjes. De Zwaantjes is ook een wijk in de voorstad Hoboken. Een vrederechter is 'n juge-de-pee. Advocaten zijn de zwarte mannekes van de wet. 'n Schoorsteenveger is 'n schavies. Werklozen worden ook wel staatsbedienden genoemd. Het aanwervingslokaal voor Belgische zeelieden noemde men het rattekot. 'n Werkster is hier 'n wàrekvrà en 'n fotograaf is 'n portrettentrekker. Er zijn nogal wat boeren in de stad: groenteboer, melkboer, soepboer, maar de man die de krant aan huis brengt is de gazettevent. Waarom noemen wij een krant 'n gazet? Gazet komt van het Italiaans gazetta, het muntje waarmee men een krant kon kopen!

stielkennis: vakmanschap. Die mens heeft jaren stielkennis, het is dus ne goeie stielman. Ieder is dief in zijn stiel.

stiepelzat: komt van het Duits Stiefels, laarzen, botten. Het is een kleine stap naar: hij heeft een stuk in zijn botten. Ook: stiepelbezopen.

stierebloed: looistof, dokwerkerstaal. Ook zoete, koppige Spaanse wijn.

stijlgastje: jongeman die de modetrends volgt en er steeds piekfijn gekleed bijloopt... voor sommigen een lust voor het oog. Wie slordig aangetakeld is, is een echte voddenbaal. Stijlgastjes zullen nooit aflaterkes dragen. Zie ook onder zazou.

stillekes: van het jaar stillekes zijn: ouderwets zijn.

stoeferke: lefdoekje, zakdoekje in de bovenste zak van de jas.

stoeffers: blagueurs, opscheppers, bloskesmakers, klootmajoors. Ze

verkopen keskes en stront, ze hebben veel géstes, maar klagers geen nood, stoeffers geen brood. Dikwijls zijn ze: col en manchet, maar thuis gene frét! Ze hebben een pretentie men kan niet meer, hebben een hogen dunk van zichzelf en voeren grote jàr, ze zijn stapelzot van glorie, ze hebben het hoog in hun peer, in hun stár. Maar het is grand jàr, petite noble, ze breken van pretentie, lopen naast hun schoenen van de Jannestreken, maar die hebt ge voorniet. Een stoefmedam is een hedde-ma-gezing. Stoeffers zijn verbale tafelspringers.

stoefkont: vrouw die alsmaar stoeft en blageert, 'n stoefmedam heeft er veel van weg, maar ze is per hoed en béter gekleed.

stoeltjeszetster: meestal bejaarde vrouw die de kerkstoelen op 'n rij zet.

stoemme-film: een variante van 'thuis wél beeld, maar géne klank'. Bv. na een ruzie lopen de partners stoem of ze spelen een stoemme film.

stoemp: aardappelen met boerenkool of savooien door elkaar geplet, 'n prakje, boerenkool met worst, zeggen ze in Holland.

stoempel: peuk, sigarettenpeuk of sigarenpeuk. Scheldnaam: stoempeltjesraper.

stoempen: stompen. Hij zou eens goed wat stoempen moeten krijgen.

stoepke: aarden jeneverkruik. Gezegde: hij stonk zeven uren boven de wind naar 't stoepke.

stoofbuis: hoge hoed. Wordt in het Antwerps: nen-nogen-noed.

stook: verwarming. De stook kost veel geld.

stoopkes: iemand op stoopkes trekken: voor de gek houden, erdoor trekken.

stoot: rake opmerking. Een goeie stoot; ook 'n goeie klop. Ook een vrouw kan een goeie stoot zijn, of een stoot waard zijn.

stopgat: voor stopgat dienen: altijd de slechte klussen krijgen, het vuile werk moeten doen, waar anderen te schoon voor zijn.

stoppentrekker: kurkentrekker, voor de lol (gein) wel eens truttentrekker genoemd.

stouwedoor: stouwersbaas aan de haven.

stouwgeld: het loon aan stouwers betaald; stouwers werken aan de natie. Ook gezegde voor vrouw op rijpere leeftijd die niet getrouwd is: ze is geen stouwgeld meer waard.

stoven: de Antwerpse Stoofstraat was vroeger berucht voor z'n badhuizen, die men stoven noemde. Het waren kleine, bescheiden badinrichtingen, in feite verkapte kabardoeskes. Het middelpunt van zo'n stoof werd gevormd door een grote houten kuip, gevuld met warm water. Zo'n kuip bood plaats aan vijf tot zes personen. Men ging niet in bad om 'z'n eigen te wassen' maar wel om zich te laten wassen door de vrouwen van de stoven. Men kon zich ook met één vrouw afzonderen in een kleinere kuip. Toen de stoven overal opdoken, besloot het stadsbestuur ze te concentreren in één straat, die meteen de naam Stoofstraat kreeg, een rationele oplossing, want nu kon men het hele zooike met één blik overzien. De stoven bleven bestaan tot ver in de 17de eeuw. Het concentreren van kabardoeskes in een straat is ook nog eens in de 19de eeuw gebeurd. Toen was de Spuistraat (later de Gorterstraat) de fatsoenlijkste straat van 't Schipperskwartier. Maar in 1880 kwam het bevel van het stadsbestuur dat alle woningen moesten ontruimd worden ten behoeve van de maskes van plezier die er hun intrek kwamen nemen. Op dié manier hoopte 'de stad' de prostitutie binnen de perken te houden, er is niet veel van in huis gekomen...

straat: zo oud als de straat: opgewarmde kost.

straatje: kleine straat, steegje, het straatje van éne man. Uitspraak: strotje.

straatjesvolk: gemeen volk, strotjesvolk.

straatjoeng: straatjong, kinderen die van 's morgens tot 's avonds op straat hangen.

straatmadelief: deerne, straathoer. Ze doet de straat, den boulvard (boulevard), de statie, den atheneum (en daarmee wordt niet de schoolinstelling bedoeld).

straatmadelon: meisje dat veel op straat speelt of loopt. Ge kunt ze niet binnenhouden, het is een echte straatmadelon.

straf: kras. Dat is straffe koffe, dat zijn straffe toeren, dat is straf!

straton: benaming voor straathond. Ook stratier en lantoorschijter.

strekster: strijkster, doet de strijk voor andere mensen. Ook strijkvallen, strijkliggen: flauwgevallen zijn, bezwijming.

streng: koord, touw, dik touw. Ze moeten leren hun streng te trekken: hun plan leren trekken.

strijkliggen: uitgeteld zijn van meugte of van 't zuipeke.

stroet: stro of hooi. Stro-boeren: de bewoners van Merksem. Gezegde: die van over 't water lopen nog met stroet in hun blokken (klompen).

strontdjob: slecht werk, waar men geen eer aan haalt. Aan die strontdjob hebben we ons broek gescheurd.

strontzak: scheldwoorden genoeg in het Antwerps dialect, maar deze uitdrukking spant toch de kroon en zal dan ook maar alleen uit de mond klinken van iemand die flink op z'n tenen is getrapt. Klootzak kan er nog niet aan rieken.

strontzat: een der vele superlatieven om dronkenschap of de graad van dronkenschap te omschrijven.

stroot: keel. Ik krijg niks door mijn stroot. Ik zal hem eens bij z'n stroot pakken en zijn korepijp toenijpen.

stros: hij geeft geen stros: hij wil niet praten. Ze geven elkaar geen stros: houden hun mond dicht. Ze geven van heel den dag geen stros (verouderd).

strubbeling: tumult. Daar komen strubbelingen van. Waarschijnlijk is het woord afkomstig van het Engels troubles.

struffen: berispen, iemand met woorden beledigen, beschimpen, affronteren, in de rede vallen. Hij zit me gedurig te struffen.

strunkelen: struikelen. Hij strunkelt over z'n nestels, schoenveters.

stuiken: betalen. Ook: op z'n stuiken: langzaam maar zeker, op z'n gemakje.

stuurknuppel: slechte autobestuurder.

subiet: direct, seffens. *Ik zal oe-sebiet-zo-is!*

suikerbonen: doopsuiker. Bij de geboorte waren het de meter en de peter die de suikerbonen betaalden, een traditie die bijna verdwenen is. Aan de andere kinderen van het gezin werd wijsgemaakt dat de pasgeboren baby de suikerbonen gekakt had. Om die bewering kracht bij te zetten toverde men de suikerbonen uit de luier van het kind.

suikere-stek: erg zoete lolly, een aanslag op de tanden. Een liedje erover klinkt als volgt: 'Jaak, Jaak, hedde-gene-vaak-gaat-dan-naar-oe-bed, en-as-ge-dan-geslapen-het-dan-kregde-ne-suikere-stek. Suikere wordt uitgesproken als soikere.

sukkelaars: 't zijn sukkelerrekes, ze kunnen bij niemand ni te biechten komen, zijn van genen tel, het is maar kleine gàrnot, ze hebben gene goeie kruiwagel, hebben nieverans vijf voor, zijn van niemand het lief kinneke, kunnen nieverans ni te nauwe komen, ze zijn hooguit goed om de vuilmeid te spelen, ze kloppen altijd en overal op dovemansdeur, alles loopt er op krukken, ze zijn op de sukkel, ze zitten in 't sukkelstrotje! Ze dienen maar just (of justekes) voor stopgat of deurmat, ze staan dan ook altijd waar de vuilbak staat, ze worden overal in hunne nek gezien, scheef bekeken, ze leggen er altijd het bijltje bij neer. Willen ze er toch met hun bijltje bij zijn, dan worden ze overal vroemgestuurd.

sukkelaarster: half zinneloze vrouw. Die sukkelaarster is zelf niet honderd procent en dan heeft ze nog ne vent die drinkt!

sukkelstraatje: in het sukkelstrotje zitten: in de put, in de miserie zitten, gebrek lijden of sukkelen met zieke huisgenoten.

superlatieven: zo ziek als een hond, zo doof als een pot, als een kwakkel, zo sterk als 'n beer, zo gezond als 'n vis, zo stijf als een plank, zo mager als 'n graat, zo dik als 'n das, zo vet als pompwater, zo zot als 'n mus, als 'n kruk, als 'n achterdeur, zo bang als een wezel, zo arm als een kerkmuis, als een luis op ne kletskop, zo moe als 'n hond, zo fier als een gieter, als een weekluis, zo gezond als 'n panharing, zo plat als 'n vijg, zo zout als brak, zo flauw als een kat, zo nat als mest, zo droog als poeier, zo grijs als 'n duif, zo scheef als 'n hak, zo bleek als 'n pannekoek, zo scheel als een otter, zo heet als 'n krab, zo vals als een stuk van 15 frank.

sus: van hunne sus vallen, bezwijmen. Ook van hunne sus draaien.

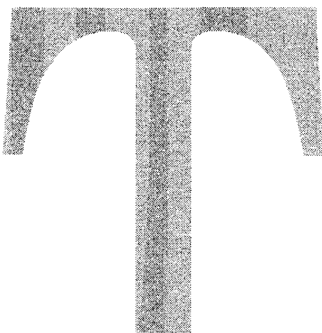
suzelut: onnozel, achterlijk vrouwmens. Ge kunt die suzelut wijsmaken dat de kat eieren legt.

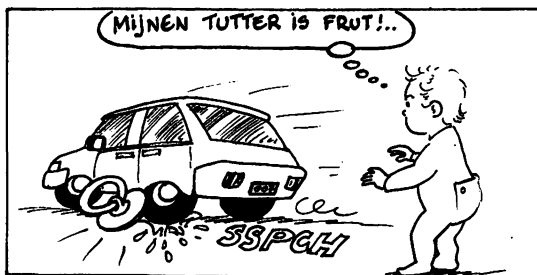
swanjatie: verzorging. We kregen daar een goei swanjatie.

swanjeur: verzorger.

swenst: terwijl, ondertussen. Het is een vervorming van het andere dialectwoord swijles, wat somwijlen betekent, waarmee we dan bijna terug zijn bij terwijl. Ja, mensen, dat toltje van ons, hè!

swois: 69 gooien op de pitjesbak, caféspel. Ook erotisch spel.

taal: de taal noemt men in Antwerpen 'ons toltje' en wie het niet spreekt, zo dacht men vroeger, heeft waarschijnlijk een spraakgebrek. In het dagelijks gesprek komen wel degelijk voor outsiders onverstaanbare woorden, zinnen en klanken voor. Enkele voorbeelden: goddis-weg (ga eens weg), zemmer-na, (zijn we er nu?), heddet-na (heb je het nu?), spelde-ga-na (ben je gek?), as-we-na-is (als we nu eens), houdoewe-kop-na-is (hou je mond), hedde-ze-zing-zing-ze-zag-zag-nogal (heb je ze zien kijken, ze zag nogal), wemmenet-is-gat (we hebben het eens gehad), oe-wiette-ga-na-wer (hoe heet jij ook weer?) enz. Men kan ook van iemand geen taal meer krijgen, dus die iemand speelt stommetje.

taardoen: iemand taardoen, benadelen, in de zak zetten, pijn doen.

tafelspringer: politieker.

tafelvlaams: grove klap aan tafel.

talloor: bord, teljoor, diepe en platte taljoren. Een afwijzende, zelfs minachtende uitdrukking is: *kommen en talloren.* Kommen klinkt als koemme. Gezegde: *hij heeft vandaag zijn talloor niet* betekent: hij heeft vandaag zijn dagje niet.

tamboerkesgaren: stevig, sterk garen.

tand: ze zijn van den tand: oud, versleten, afgedaan, tellen niet meer mee. Het wordt ook gezegd van een man of vrouw die te oud zijn om nog te trouwen. Een lelijke, onverzorgde mond: er is een handgranaat in z'n mond ontploft. Nieuwe valse tanden: hij heeft een nieuwe eetkamer gekocht. Bieters of bieterkes: kindertanden. Een tandje dat lotert

naar...: op iets belust zijn, grote trek hebben. Een fijnen tand: uitgesproken lekkerbek, fijnproever. Grote tanden: peerdetanden. Gouden tanden: die met haren bek vol goud. Gezegde wanneer iemand grote kosten maakt: *iedere tand in uwe mond kost mij al een fortuin. Zoiets hebt ge nog nooit onder uw tanden gekregen:* gezegde wanneer men iemand 'n lekkernij voorschotelt. *Het is iets naar hunnen tand:* wat men graag lust. *Trek die tand maar uit:* vergeet het maar, daar komt niets van. *We zullen u eens 'n tandje louteren:* streng aanpakken. Wanneer het iets is dat men niet lust, eet men met lange tanden. Een vrouw zonder tanden is een Mieke-zonder-tanden. Iemand die nog maar één boventand heeft: een kaartjesknipper.

tandekeuter: tandenstoker, een stokje of houtje om tussen de tanden te keuteren.

tantafeer: iemand die z'n handen niet kan thuishouden en overal aan prutst. Hij is weer aan 't tanteferen. Ook: bemoeial.

tante-nonneke: kloosterlinge in de familie. Ludiek gezegde: *als m'n tante nonneke ballen had, was ze nonkel-pater!*

tantist: tandarts.

tantuurdejot: jodiumtinctuur. Smeert er wat tantuurdejot aan!

tap: opening (of sluiting) in een vat. Komt voor in het gezegde: 'nen gelukkigen tap': een gelukkig iemand.

tar: iemand aan den tar houden: andermans tijd te veel in beslag nemen.

tateren: overvloedig praten, praten zonder iets te zeggen. Een taterbakkes, tatergat of taterkont. De mannelijke soort is een taterèr.

taterwater: bier of kort nat. Ge hoort het aan hun uitleg dat ze taterwater hebben gedronken.

techtig: echt, echtig. *Echtig-en-techtig:* zeker en vast.

teffrent: verschillend. Komt van het Engels different.

tegengoesting: weerzin. Men kan een tegengoesting hebben van 't werken of van 'n persoon. Azzek-zanne-kop-nog-mor-zing-kraigek-al-'n-tegengoesting-van-die-vent!

tegenpreutelen: tegenpruttelen, tegenspruttelen. Die snotjoeng moeten nu eeuwig en altijd tegenpreutelen.

tegenslag: Da's dan dikke pech. We vallen er neffen: ernaast. We kunnen het op onzen bil schrijven. We kunnen er achter fluiten. We hebben ons eigen ruiten ingeslagen. We zullen nog veel van ons pluimen laten. Daar zal veel volk naar komen zien. (Jij me op m'n smoel slaan? Daar zal veel volk naar komen zien!)

tegensteken: tegen de borst stuiten, een afkeer van iets of iemand hebben.

tempelieren: overmatig drinken. Vandaar het gezegde: *zo zat als 'n tempelier.*

tenen: gaan tenen, weglopen. Hij teende er gauw vandoor. Gezegde: *wette-ni-wa-doeng, spelt-wa-me-oe-héle, tot-vermaak-van-oe-tiene* (speel wat met je hielen, tot vermaak van je tenen). Men kan ook vlug op de tenen getrapt zijn: vlug geraakt of beledigd zijn.

tenietenuit: schuinweg, of nuusweg naaien en in een punt eindigen.

tennauwe: terecht. Met geld komt ge overal tennauwe, zijt ge overal welkom.

tenue: uniform. In grote tenu staan: opgekleed, z'n beste kleren aangetrokken hebben, in groot ornaat staan voor een speciale gelegenheid.

tettemie: vrouw met opvallend grote borsten

tetten: tieten. Dikke tetten, hangtetten. Soms misbruikvoorwerpen (voor meer inlichtingen, zie onder borsten).

tettenhauwer: beha, tettenhouder. De beha van een non: steun voor werklozen.

tetteren: tateren. *Als 'm begint te tetteren, is 'm niet meer te stoppen.* Een vrouw die tettert is 'n tetterwefke. Het is een gewone vaststelling, geen belediging.

tettezot: iemand die gek, zot is op tieten, borsten. In het A.N. zou zo iemand borstenkrankzinnige genoemd kunnen worden, maar de dikke Van Dale rept er niet over, de grote Verschueren evenmin. Het is ook een bijnaam voor 'n man die altijd rond vrouwen draait, maar veel flauwe kul of zever in pakskes verkoopt. 't Is al goed, hé tettezot!

teugel: ge moet ze niet te véél teugel geven: niet te veel wijsmaken, niet te veel op de hoogte brengen, ze hebben er geen zaken mee (verouderd).

teurre: een teurre doen: een pozeke pakken of een sloppeke (slaapje) doen. Gezegde: ik heb een goei teurre gedaan.

teut: mond of aangezicht, smoel, smikkel. 'n Franken teut hebben: grote mond opzetten. 'n Kwaaie teut hebben: zo iemand kan moeilijk z'n teut houden. Ook teut van een koffiepot of teut van een fles. Wij zeggen nooit flessenhals, tenzij in het verkeer.

Teuteren: niet-bestaande plaats. *Hij komt van Teuteren, dat ligt zeven uur boven Weuteren.* Het gezegde slaat op 'n persoon die onwetend is, niet op de hoogte, traag van begrip is.

thee: er een beetje thee bijdoen: overdrijven.

tiekes: koosnaam voor borsten of kleine borsten. Ze krijgt al tiekes: de borsten van een beginneling.

tiereliere: op tiereliere gaan, stappen, op schok gaan. Ook op tralaliere gaan: herbergen bezoeken.

tijd: gezegden te kust en te keur. Het is mijnen tijd. Het wordt stillekes tijd. Ik ben al overtijd. Ik ben nu al in retard: ik ben nu al te laat. Ik heb de helft van de tijd genen tijd. Het is hogen tijd. Het zal mijnen tijd wel duren. Het is van den ouwen tijd. Ik heb nadatum nog tijd genoeg, nog tijd met hopen. Tijd zat: we komen er nog met plezier. We hebben meer tijd dan centen. In de tijd dat de uilen preken, dus nooit. De goeie,

ouwen tijd: de tijd dat we jong waren. Tijd is het énige bezit van de armen, iets dat men nooit tekort komt, men zit geen uur zonder tijd. Zonder tijd zou alles in één keer gebeuren.

tijdpassatie: tijdverdrijf, ontspanning. Breien en croch(e)teren (haken) zijn een nuttig tijdverdrijf en men spreekt het uit als taidpasseuge.

tijdterwijl: intussen, ondertussen. Het is maar tijdterwijl dat men dit werk doet: voorlopig.

tikkenei: kindertaal voor ei of gekookt ei. 'n Boke soppen in 'n tikkenei. 'n Lichtgekookt tikkeneike.

tikkenhaan: kindertaal voor haan. Ook: koekeloerenhaan.

tikker: hart. Hij heeft het aan zijnen tikker, hij mag zich niet krikkel maken.

tippeke: goedgeklede jongeman, afgeborsteld tot en met. Liedje: mijne vrijer is een tippeke, hij draagt ne frak met een slippeke.

tits: strohoed. Ook strooiendak genoemd.

tjintjansplain: Sint-Jansplein. Wordt uitgesproken op z'n Chinees: tjintjansplain.

tjip-tjip-tjip: een uitdrukking in verband met een voortijdige of vroegtijdige ejaculatie of zaadlozing: *Tjip-tjip-tjip-en-gedaan.*

tjoekentrein: kindertaal voor trein. Het woord ontstond samen met de stoomtrein, tot de stoomtreinen afgeschaft werden noemde men hen 'de trein van va-va': de trein van vader.

tjoek-tjoek: tapijtleurder. Meestal van Turkse origine.

tjoepen: tepels van vrouwenborsten.

tjoepentrekker: flesopener. Sommige mensen spreken zelfs van een flessenopendoender, maar dat is dan krompraten.

toebak: tabak. Geen pijp toebak waard zijn: zich onwel voelen, belabberd. Zijn pijp is uit: moe zijn, totaal afgejakkerd.

toeffeling: een pak rammel. Ze krijgen een toeffeling.

toehabben: toesnauwen, afbijten. Ge moet die mens niet zo toehabben, hij heeft niets miskeust, misdaan.

toemaat: meestal gebruikt men het verkleinwoord toemaatje, uitgesproken als toe-motje: bij een aankoop een kleinigheid bijkrijgen, toekrijgen.

toenaam: iemand met naam en toenaam kennen: met familienaam en bijnaam.

toeng: tong. *Aan z'n toeng zal het niet liegen:* goed van de tongriem gesneden zijn. Men noemt de tong ook 'n blad, béleke, groot blad, vuil blad en zelfs 'n mannekesblad. 't Ligt op mijn tong, maar het wil er niet uitkomen: men probeert iets te zeggen, maar 't gaat moeilijk. Wanneer men niets of weinig zegt, merkt men op: zijt gij uw tong kwijt? Of: uwe mond zal niet openscheuren van een paar woorden te zeggen! Men kan z'n toeng voorbijklappen of zelfs over z'n toeng vallen en over de toeng rijden. In dat laatste geval is men het slachtoffer van roddelpraat. Men zou die roddelaars eens bij de toeng moeten pakken. Wanneer zo'n roddelaars in hun tong bijten, krijgen ze op staande voet een bloedvergiftiging.

toernavies: schroevendraaier. Toernaviske. (<Frans: tournevis)

toert: taart. Een oude toert: een oude vrouw, 'n-a-toert.

toespel: veiligheidsspeld. Hij loopt met toespellen aan z'n broek.

toespijs: boterhambeleg. Als er volk komt staan er tien soorten toespijs op tafel, op gewone dagen zonder bezoek eten ze 'n boterham met nossers, met niets.

toewijten: toeschrijven, wijten. Men wil het altijd aan anderen toewijten.

tong: zie toeng.

toog: schenkbank. Onder de toog verkopen: verboden leesvoer of illustraties die in het geheim verkocht worden, of beter: verkocht werden, want wat vroeger zwoel was, werd later dagelijkse kost. Een vriend of kennis waarmee men aan de toog van een café staat of hangt is een medeklinker. In cafés wordt er ook veel toogpraat verkocht.

toogboot: sleepboot.

toogpraat: van alle Vlaamse dialecten is de taal of de toogpraat van de Antwerpse drinkebroer allicht de meest kleurrijkste. Om drinken te zeggen is er een lange litanie van krachtige en schilderachtige synoniemen en superlatieven (zie onder zattigheid). De goede herbergier moet dag en nacht naar toogpraat kunnen luisteren, omdat men hem de penning gunt. Zijn klanten eten alleen maar glazen boterhammen, ze zijn goed van innemen, ze kunnen een vat met repen en àl in hun djub slaan en dan vragen ze nog naar het schort van de brouwer. Meestal zijn stameneebaas- en bazin ook goed van innemen en kunnen ze meebuizen. Soms zegt men niet ten onrechte: 'In de donker wolk, de baas is meer zat dan zijn volk'. Een vaste toogplakker mag wel eens op de poef drinken. Wie op tijd z'n schuld betaalt, noemt men een regelmatige poefer. Tijdens het trakteren klinkt het van schol, santé, schuddes, op de gezondheid van meneer gevers, op de gezondheid van de nieuwen deken, dat we ze nog lang mogen meugen, dat ons kinderen rijke ouders mogen krijgen, enz. Van sommige kroegbazen wordt gezegd dat ze wel eens met dubbel krijt durven schrijven, zelfs met een verket, daar krijgt men dan een farme kap of snee. Voor de vaste klanten is het café het stamlokaal, het wordt er dikwijls een late peteuge, ze vinden er hun draai, hunnen trenot, ze blijven aan den toog hangen tot de klok korte beentjes krijgt, ze zitten dan op een goei wei. Hebben ze dan als laatste man de zak opgekregen dan hebben ze heel de straat nodig om naar huis te gaan en zeilen ze van jut naar jàr, ze hebben de reus gezien en thuis zit er dan een dikke vlieg aan de lamp. Maar wie alle dagen zat is, leidt ook een regelmatig leven. Van koud bier zegt men dat het alleen heeft geslapen, maar... koud bier maakt warm bloed. Wie wordt overgeslagen tijdens een rondje zal opmerken dat er bastaarden worden gemaakt, dat ze geen stiefkinderen zijn en geen houten kop hebben. Het weinige geld dat men na een toogplakkerij nog in de zakken vindt is de overschot van 't losbandig leven. Er zijn er

die een eigen huis opgedronken hebben, minstens, ze hebben de cafébazen rijk gemaakt, ze konden geen lege of geen volle pint zien staan, ze woonden in hun kroeg, ze dronken gére 'n pintje, ze wonen in een paleis, in 'n zuippaleis. Hun lijfspreuk is: het zijn goei geesten die terugkomen en op één been kunde niet staan. Een klant die altijd aan de toog staat is een toogzeiker, hij heeft er zijn vaste stek. In de late avond zijn er alleen nog maar enkele toogzeikers in de kroeg.

tormenteren: pijnigen, martelen. Van tortuur.

totter: vallen. Ze zijn daar een totter gegaan. Men kan ook naar beneden totteren.

touche-hebben: succes bij het andere geslacht hebben.

toupé: toupé hebben: veel jannestreken verkopen, het hoog in z'n bolleke (hoofd) hebben, maar ook veel durven. *Die-hé-nogal-toupé-zeg!* Ze hebben veel toupé en verkopen veel toupé: hebben het hoog in hun bolleke.

toutering: pak slaag. Ze hebben een goei toutering gekregen. 't Was nodig, ze zijn eens goed afgetouterd.

traagzaam: traag, langzaam. Het gaat vooruit gelijk bonenknopen, ze werken goed, maar traag, het is van de lange arm.

tram: Men 'pakt' de tram. De tram kan afhangen van 't volk. Men kan ook de tram mankeren. Verder zijn er tramkotjes en tramkortjes. Een ludiek gezegde over de tram: achter de tram lopen met vijf frank in uw poten, bakkes vol en gates (!) in uw kousen. De betekenis van dit gezegde is moeilijk, zoniet onmogelijk uit te leggen. Men kan ook de schoentram of de leren tram pakken: te voet gaan. In Antwerpen dateert de eerste paardentram van 1873, de elektrische tram kwam er in 1903.

tramboekje: tramboekjes waren vroeger een verzamelobject voor kinderen. Aan de tramhalten troepten soms kinderen samen om van de ontvanger tramboekjes af te bedelen. Samen met het afschaffen van de ontvangers, verdwenen ook de tramboekjes of de briefjes die uit de boekjes werden gescheurd als betalingsbewijs.

trambootje: om de dokwerkers naar- en van hun werk te voeren werd er in 1887 een stoombootdienst ingericht, er werden acht halten in de haven voorzien die door vijf bootjes bediend werden. In 1890 werd de onderneming opgedoekt, maar een jaar later werd er een nieuwe dienst georganiseerd door de firma 'Societé Anonyme Antwerpse Trambootjes', een potsierlijke naam, maar in dié tijd moést er per se een vleugje parlez-chichie bij. De bootjes zelf waren minder chichie, het waren ijzeren schuiten van 12 meter lang, plompe scheepjes die aan een sleepboot deden denken. Aan iedere brug moest de hoge schoorsteen gevierd worden zodat de reizigers, die in de open bootjes als haringen in een ton op elkaar geperst stonden, zo zwart werden als 'n hoge hoed, niet alleen de mannen van den basseng, maar ook de zakkenmaaksters en de koffieboonraapsters, de zogenaamde koffie-jo's. In 1902 werden de bootjes uit de vaart genomen, deze keer voor altijd. Populair zijn de trambootjes nooit geweest, alleen zij die aan de dokken werkten en over geen ander vervoer beschikten, maakten er noodgedwongen gebruik van. Plezierbootjes waren het in geen geval.

tramkotje: tramhokje, schuil-of wachtplaats aan een tramhalte.

tram-zes: bijnaam voor maske-van-plezier, waarschijnlijk omdat lijn 6 altijd druk bezet was.

tranen: De tranen die men laat moet men niet verpissen. Men kan ook snottebellenlang schreeuwen. Wanneer er een traantje wordt gelaten, kunnen het evengoed krokodillentranen zijn of échte waterlanders. Kinderen hebben voor 't minste hun waterlanders gereed.

trappelzak: kleine slaapzak voor baby's. Ook: voetenwarmer.

trapperen: betrappen. Van het Frans attraper. Ook: attraperen. Toen hij in de schuif zat, werd hij getrappeerd.

trauwe: trouwen (zie ook onder huwelijk of hàwelak).

travakke: werken. Hier moet ne mens nogal travakke. Het woord is van Spaanse of Franse origine.

trees: spotnaam voor bedeesde, min of meer verwijfde jongen. Onze Réginald is precies 'n trezeke. Trees is de volkse naam voor Thérèse.

treffelijk: eerzaam, deugdzaam. De buren zijn treffelijke mensen, voor 't zelfde geld krijgde strotjesvolk neffen de deur.

trek: tocht. Het trekt hier gelijk een hel. 't Is van den trek dat ge moet leven.

trekgat: tochtgat, een tochtige plaats. Aan den Boerentoren is het een echt trekgat.

trekken: het begrip trekken is in het Antwerps dialect nogal veelzijdig. Ze hebben iets te trekken: te ontvangen. Hij heeft er een trekske van weg: gelijkenis, hij trekt op... Het begint er al op te trekken. Men kan ook helemaal wegtrekken: onwel worden. Het aan den baard trekken: lang laten duren. Ze trekken goed op hun moeder. Ze trekken een lip of een bakkes: ze zijn viesgezind. Ik ga mijn portret laten trekken: een foto laten nemen. Hij trekt, me dunkt, te veel aan zijn leer (masturbeert nogal wat). Ze moeten leren hun streng te trekken: hun plan leren trekken. Trekt uwe plan gelijk de mannen van de Genie.

trekmuts: spotnaam voor oude vrouw. Een oude trekmuts. Uitspraak: 'n-à-trekmuts.

trekorgel: accordeon. Nen-open-en-toe.

trekschuit: spotnaam voor opzichtige dameshoed. Dat trekt meer op een trekschuit dan op een hoed!

trenot: de gewone trenot: de dagdagelijkse dingen. Hij moet zijn trenot hebben: zijn goesting krijgen. Dat is niet zijn trenot: dat is niet zijn gewoonte.

trèter: plager. Hij trètert de maskes altijd. Het is daar een echte trèterij. Van het Frans traître.

treurwillig: treurwilg. Hoe-stade-dor-na-te-staan-ge-zijt-precies-nen-treurwillig!

treuzelkont: vrouw die altijd treuzelt, aarzelt, onzeker is.

trezebees: nufje. Het is een echte trezebees.

tribunaalbuik: dikke buik.

triestige-plant: ook wel droogschieter genaamd. Een persoon zonder lachspieren en met een levenswandel om uw bloot gat te laten zien.

trimmer: hoer. Ze doet den trim. Het is een trimmer of een trimster.

triporteur: bakfiets. Is nu vrijwel uit het straatbeeld verdwenen. Tot in de jaren zeventig verhuurde men nog triporteurs in de Lange Ridderstraat, hartje Parochie van Miserie.

trizee: vergiet. Mijne kop is precies nen trizee: vergeetachtig.

troddel: z'n troddel moeten hebben: z'n vrijheid, z'n zeg, z'n gewone dagelijkse doening.

troebels: moeilijkheden, ruzie. Daar komen dikke troebels van. Van het Engels troubles.

trollekes: tralies. De trollekes van den trap.

troost: 'n bakje troost: 'n kopje koffie, 'n koem koffe.

trot: ook trotteke, mooie vrouw. Ook op trot gaan: op de lappen gaan, op de boes gaan.

trottenet: step, autoped. Ook koosnaampje: mijn klein trottenetteke.

trouw: uitspraak trà: een toestand die zowel van echtparen als van honden verwacht wordt. De trouw van de meeste mannen wordt hun meer door de ogen van de buren ingegeven dan door de ogen van hun vrouw. Het meervoud van trouw is trouwen, 'n lachertje!

trouwfoto: momentopname van een ogenblik van verbijstering of van gezinsverbijstering.

trut: volkse benaming voor vagina. Het woord wordt vaker als scheldwoord gebruikt. Een trutteke is dan een semmeltrees en kan ook een ietwat vulgair koosnaampje zijn voor de echtgenote.

truter: zwanzer. Trekt de mensen altijd door z'n sjokkedijzen, of probeert dit te doen, hij houdt zich altijd met truut of truterij bezig.

truttelakker: een radiator-schildersborstel. Een vooraan gebogen smalle borstel, waarmee men in alle hoeken en kanten kan schilderen.

truttemezuster: vrouw die soms onnozel doet en praat voor de vaak verkoopt. Een andere bijnaam voor deze soort is trutsel.

tuf: speeksel. Smeert er wat tuf aan. Ook moederkeszalf.

tuisen: voor geld of grof geld spelen.

tuiten: een getuit in de oren. Mijn oren tuiten van 't lawaai. Ook: *ge kunt eens tuiten, gij.* Wat zoveel betekent als lazer op.

tussentoontje: pastelkleurtje.

tutter: fopspeen. A-ken-tu-vuilen-tutter. Gezegde: ze hebben hem al. Wie? Die met z'n tutters!

tutterfles: melkfles voor zuigelingen.

tutterfrut: kauwgom.

tuub: autoband. Met een platten tuub staan: lekke band.

tweewoonst: huis met twee woningen. Sommige Confortahuizen te Deurne.

tweezak: dubbelzinnig persoon, iemand die op twee paarden wedt en gedurig van mening en van partij verandert. Ge kunt die tweezak voor gin eps betràwe.

twits: tweede. Twits komen: achter het net vissen. Ge komt twits, het beste is al weg.

Tybaert: Tybaert-de-kater, een destijds populair Antwerps weekblad. Nu nog noemt men in de volksbuurten een filosofisch ingesteld mens 'nen-echten-Tybaert-de-kater'. Het weekblad werd het eerst gedrukt in

1880. Stichter was Lodewijk Janssens, die een drukkerij had aan de Kerkstraat. Pas later, vanaf 1930 werd Tybaert het weekblad, het roddelblaadje zoals de Sinjoren het hebben gekend tot in 1960, opgesteld door zeven filosofen. Die zeven waren met z'n twee: Jos Verhoeven en z'n broer Alex Verhoeven die tijdens de zomer gids was op de Flandriaboten. De informatie werd bijeengebracht door losse medewerkers, meestal stamgasten van cafés aan het statiekantje. Nog anno 1958 mocht Tybaert niet publiekelijk verkocht worden in een krantenwinkel in de Kerkstraat op verzoek van de pastoor van de Sint-Willebrorduskerk. Rond die tijd begon de verkoop te slabakken. Toen Jos Verhoeven in 1960 stierf, betekende dit ook het einde van het volkse weekblad.

u: u zijt goed, gij! Ludiek gezegde onder vrienden.

uil: goedkoopste zitplaatsen in opera of schouwburg. Vandaar het gezegde: *stilte-oep-den-oil-of-ge-vliegt-in-de-kusses!* In 't jaar dat de uilen preken: nooit. Een uileverstand hebben: klein verstand.

uitbrieven: rondbazuinen, rondbrieven. Men heeft het vuil zaakje overal gaan uitbrieven. Ook: gaan uitbellen.

uitfineren: verzinnen. Ze weten altijd wel iets uit te fineren. Ook: bedachtzaam en met veel geduld iets onderzoeken.

uitgebonjourd: uitgerangeerd, van geen tel meer zijn, gedaan hebben met vasthàwe.

uitgeklapt: uitgepraat. Gezegde: 'wanneer de andere altijd gelijk moet hebben, zedde rap uitgeklapt'.

uitgeslapen: wakker, leep, slim. Ze hebben rattekloten gefrét, het zijn platvossen, hangen de fijne uit, ze schaladeren (ontsnappen) aan àlles, zijn iedereen te plat af, spelen altijd de platte in de klucht, doen iedereen de broek af, ze hebben streken van luie Charel, het zijn oude apen die ge geen smoelen moet leren trekken, ze zijn gefaloueerd, hebben alle waterkes doorzwommen.

uitgewoond: uitgewoond huis, het is nog amper een huis, het is meer 'n krocht.

uithangen: veel vertoon maken. Nu is het genoeg, nu beginnen ze 't echt uit te hangen. De flauwe, de zot uithangen: vervelend gedoe. Iets

hélemaal ànders is het gezegde *ik ga het zotteke eens uithangen*, wat betekent dat men een piske gaat doen. Ook: *ge moet het zotteke niet uithangen*: gek (onnozel) doen.

uitkeren: vegen, schoonmaken met een keerborstel. Ook: het loon uitkeren, betalen.

uitklappen: een ruzie uitklappen, verzoening nastreven. Men gaat de kwestie eens eens en voorgoed uitklappen, dat is beter dan met smoelen te blijven lopen.

uitkleren: uitkleden. Ze valt goed mee in 't uitkleren.

uitknauwen: van kauwen. De gazet uitknauwen. Van iemand die de krant van voor tot achter uitleest zegt men dat hij heel de gazet uitknauwt.

uitkom: voorjaar, lente. In den uitkom: wanneer de natuur herleeft, wanneer alles opnieuw uitkomt.

uitkrabsel: het uitkrabsel, het laatste van de pot. De pot uitkrabben. Een oneerbiedig gezegde over een nakomertje. 'Thuis was hij het uitkrabsel van de pot!'

uitkruifelen: moeizaam uitkruipen. Tegen de middag kwam hij z'n bed uitgekruifeld.

uitleg-van-'t-stuk: de uitleg van het stuk, alles tot in de kleinste details uitleggen. Het kan er 'n paar uur duren, want het is nen uitleg van 't stuk! (verouderd)

uitmeten: opmeten. Ook: slechte ervaring opdoen. Ze zijn er slecht mee uitgemeten.

uitpakken: grote sier maken. Uitpakken met hun beste kleren. Een vrouw kan ook uitpakken met haar schapraai (boezem).

uitpellen: uitkleden. Zich van z'n pellen (kleren) ontdoen.

uitpelsen: uitkleden als onderdeel van het liefdesspel. Ze pelste zich uit. Ik heb haar hélemaal uitgepelst (verouderd).

uitpitsen: uitknijpen. Vroeger werden nieuwe kleren door de huisgenoten uitgepitst, een ritueel uit grootmoederstijd om onheil te bezweren.

uitschijten: uitschelden. Men kan z'n beste vriend uitschijten, maar een uitschijting krijgen is weer wat ànders, het is een vermaning.

uitschuiven: tijdens het spelen op een blaasinstrument een of meerdere valse noten blazen. Ook: blijven ankeren, blijven plakken. Hij is gisteren weer eens uitgeschoven.

uitslippen: plagend gezegde: *É-pee-pee-slipt-'m-is-uit! Alle kinderen lachen hem uit.*

uitsmoren: iemand die nooit sigaretten koopt, maar er wél rookt, van ánderen. Het is dus een terecht scheldwoord, verwant aan sigarettenschooier.

uitsnutten: uitsnuiten. Snut uwe neus eens uit, want er hangt een bougie aan te bengelen.

uitspeken: driftig praten, zo kwaad zijn dat men het niet gezegd kan krijgen. Hij moet het dan maar uitspeken, dan kunnen de anderen het uitzoeken.

uitstaans: ik heb met u geen uitstaans: ik wens geen omgang, ik wil met uw soort niets te maken hebben!

uitsteksel: uitzondering maken. De een krijgt meer dan de ander, men maakt dus uitsteksels, men wordt gediscrimineerd of gefavoriseerd.

uitstel: uitstel is achterstel. Stel nooit uit tot morgen, want morgen bestaat niet.

uitstrooisel: leugen. Het is een uitstrooisel. Ze strooien leugens rond.

uitvallen: uitvliegen, opvliegen. Meestal wordt hier het verkleinwoord gebruikt: hij zal zoeens 'n uitvalleke doen!

uitvinder: uitspraak oit-vingder. Spottend gezegde: hij heeft het warm water uitgevonden.

uitvluchtsel: uitvlucht, voorwendsel. Ze vinden altijd wel een uitvluchtsel om 's avonds te blijven plakken. In die zin spreekt men ook van een uitvluchtheuveltje.

uitwaaien: laten uitwaaien, ontluchten. Z'n zatte kop laten uitwaaien. Ze zien er uitgewaaid of verwaaid uit.

uitweren: ontluchten, ramen en deuren tegen elkaar openzetten om alles eens goed uit te weren, of te laten uitweren.

uitzuiper: zakloper, klaploper die mee op kroegentocht gaat op andermans geld.

uitzuiperij: klaploperij. Een uitzuiperij op grote schaal.

uitzuiperskot: een kroeg waarin de serveuses de klanten tot groot vertier aanzetten door veel te beloven en weinig te geven. Een kabardoeske waarin men meer aandacht heeft voor de geldbeugel dan voor de rits van de broek, kortom, een kroeg waarin men uitgezopen wordt door uitzuipsters. Men heeft het ook wel eens over 'meedrinkdames'...

uitzweten: bekopen, bezuren. Men zal het moeten uitzweten, men heeft hen in de zak gezet, ze zullen hen de prang op de neus zetten.

uur: voor uur en dag in de weer zijn. Op het uurwerk is het halver vier, halver vijf, kwartje van den twelve, kwartje na den iene, enz.
Het wijzerke-rond klinkt in het Antweps als volgt: ien, twie, draai, veer, vaif, zes, zeeve, acht, neege, ting, ellef, twellef.

V

vaan: hemdslip. In vliegende vaan lopen. *Loop naar de vaantjes:* je kunt opdonderen. Naar de vaantjes zijn: kapot zijn. Ze hebben het naar de vaantjes geslagen: verwaarloosd.

vaatjesklinker: scheldwoord voor nietsnut. Het klinkt als votjesklinker. Het woord zou afkomstig zijn van vroegere natiegasten, die de restjes van de wijnvaten uitdronken en daarvoor de wijnvaten moesten klinken, kantelen.

vaderlanderke: zandzakje van 50 kg. Hij weegt maar amper een vaderlanderke. Het woord komt van de zakjes zand, die men gebruikte om loopgraven te verstevigen, ter verdediging van het vaderland.

vàjjer: verder. Bijvoorbeeld in de zin: nu zijn we nog vàjjer van huis...

vagina: zie foef

vakantie: uitspraak va-kààn-se. Jaarlijks terugkerende kwelling waarbij men verplicht wordt in files te rijden, slecht voedsel te verorberen en in vreemde bedden te slapen met de eigen vrouw.

vakantieoorden: Wanneer de Sinjoor geen geld heeft om met vakantie te gaan, gaat hij naar peu-chemise: Wijnegem of naar bois-du-gymnastic: Turnhout, desnoods naar de côte-du-St.-Anne: Sint-Anneke plage.

valies: handkoffer. Gezegde: *ze hebben mij dik in de valies gezet*: bedrogen zijn of een miskoop gedaan hebben.

vallen: door z'n pikkels stuiken, tegen de korst slaan, 'n draad gaan,

totteren, in de petatten vallen, in gruizelementen vaneen vallen, met z'n gat in de boter vallen (geluk hebben), tegen alle valle voor (voorzorgen treffen), neig tegenvallen, 'n gevallen vrouw. Alles is mogelijk, behalve omhoogvallen, hoewel een verwaand iemand een omhooggevallen man of vrouw kan zijn.

valserik: valsaard.

valse-tik: vals vrouwmens. Ook valse teef.

vandeeg: terdege, fel, geweldig. Vandeeg moeten lopen om de tram nog te halen (verouderd).

vandoen: nodig hebben. Het echt vandoen hebben, anders zou men het niet vragen.

vaneiges: iets dat voor zichzelf spreekt. *Da's vaneiges, dà!* (Dat is nogal logisch!)

vanhèr: opnieuw. Ze moeten vanhèr beginnen. Uitspraak van-hèèr.

vapeurkes: opvliegers, vooral tijdens de menopauze.

varef: verf. *Dat zal geen varef pakken:* dat gaat niet door, daar komt niks van in.

varen: wennen. Het zal haar gatteke nogal varen op dat ander werk: het zal wennen zijn, want verandering is niet steeds verbetering. Of, zoals die mevrouw tegen haar meid sprak: 'het zal uw kontje nogal varen als je hier weg bent', waarop de meid repliceerde: 'ja, maar meneers pietje ook!'

varkenspakker: persoon met O-benen.

vasthebben: iemand iets betaald zetten of 'n poets bakken. Ze eens goed vasthebben, beetnemen.

vastschàren: vastgrijpen, vastgribbelen. Hij zou haar eens graag vastschàren.

vechtersbaas: persoon die altijd haantje de voorste is wanneer er moet gevochten worden. Zijn leuze is: wie de eerste slag geeft, is gewonnen!

veeg: van de veeg krijgen: rammel krijgen. Van de veeg geven: haastig, slordig werk. Een veeg uit de pan krijgen: beschimpt worden.

veerder: zeeman, vaarder. Z'n vader was ne veerder, hij is ne keerder.

vellekes: velletjes. Wanneer een verliefd iemand afgewezen wordt zegt hij of zij vanuit de hoogte, alsof het hem of haar geen barst kan schelen: *ik heb ànder vellekes op mijne zolder ligge!*

vent: 'n boom van 'n vent: grote stevige kerel. Ne sloef van ne vent: pantoffelheld. Is er sprake van moeilijk, zwaar werk, dan moeten er venten komen, geen postkaarten. Ook: ze gaat met venten kameren, niet met postkaarten. Er zijn ook prutsventen en speculatieventen (spike-lase-venten).

ver: uitspraak vààr. Aan 't ander end van de wereld. Dat is niet neffes de deur. Amai 't is bij de deur, koste nie wa vàrder gon wonen? Ge kost 'm al van vààr horen afkomen. 't Is mor van vààr ineengegooid (slordig werk geleverd). We zén nog vààr van kant! (We zijn hiermee nog niet klaar.)

verarmoeien: in armoede vervallen. Ze verarmoeien van dag tot dag. Het is daar armoei-sta-bij!

verbagebonden: verwaarlozen, laten onderkomen.

verdacht: Er is een reukske aan. Het is geen gezonde affaire. Er is stront aan de knikker. Ze gaan iets barlikken (klaarstomen) dat op niets trekt. Ze zijn het aan 't bruinbakken. Dat ziet er goed uit (waarmee bedoeld wordt dat het er NIET goed uitziet). Ik had het in 't snuitje. Het lag op m'n lee. Ik kon het aan z'n adem rieken. Het lag op mijne meurg. Dat kost-nen-blinde-zien. Daar moesten troebels van komen. En wanneer het gebeurd is: ik had er ne roenk van gehoord. Hij kwam af met 'n geslepen steert. Ik hoorde hem op z'n sokken aankomen. Hij kwam met 'n koud polleke aan m'n gat. Waar nu naartoe met dat blind peerd. Hij heeft vodden aangevangen. Hij was er bijna hélemaal onderdoor

geboord. Hij heeft tenslotte nog 'n gelukkige engel gediend. Hij kan oprijen of schuiven met zeep aan zijnen buik!

verdoemenis: met de verdoemenis kan het lichaam, een persoon, een gemoedstoestand of een onbestemde plaats bedoeld worden. Ik veeg er mijn verdoemenis aan. Ik wil u verdoemenis hier niet meer zien. Ge kunt naar de verdoemenis lopen. Ik wou dat ge uw twee poten en uw verdoemenis brak. Ik heb twee goei poten aan mijn verdoemenis. Ge kunt mijn verdoemenis kussen!

verduren: altijd de schuld krijgen. Het altijd te verduren hebben. Ze zitten op hun kap, op hun veren. Ze hebben de boter gefrét. Ze sjikken af. Ze zijn nog geen klein beetje geleverd. Ze weten niet meer of ze vanvoor of vanachter leven. Ze zien hunne pére! Ze hebben het niet onder de markt, onder de man. Ze komen van een kaal reis thuis.

verdwenen: Ze zijn het gat uit, schuppes, opgesmoord. Ze zullen op een goei wei zitten. Ze hebben schampavie gespeeld, hopelijk komen ze fleuskes terug. Waar is hij? Hij is in z'n vel, als 'm niet gestroopt is. Hij is ribbedebie, de pist in, gaan away (van het Engels gone-away). En waar is zij? Ze zal op schok zijn met een orgelvent.

verfroemmelen: bijeenpersen, samendrukken, samenknijpen, verkreukelen.

vergeetkop: iemand die alles vergeet. Als z'n kop niet vaststond, hij zou 'm ook nog vergeten. Hunne kop is een vergiet: ze zijn vergeetachtig, kort van memorie. Het schiet hen niet te binnen: de mot zit in hunne kop. Ze krijgen af en toe ne lichtstoot: de herinnering komt dan even terug. Hunne kop is een voze raap, er zijn stukken uit hunne film, ze vertellen dikwijls oud-vuil.

vergresselen: een totaal gevoel van afschuw krijgen. Kiekenvlees over het héle lichaam krijgen.

vergrond: kleren die slecht gewassen zijn. Ook iemand die zich maar af en toe wast. Hij is helemaal vergrond. Men zegt ook vergraud.

verhangen: verslaafd zijn. Men kan verhangen zijn aan drank, spel, vrouwen, mannen, enz.

verhapzakken: eten. *Wat is er hier te verhapzakken*, te krijgen, te eten?

verhoezelen: in elkaar krimpen, blauw worden van de kou (verouderd).

verhoud: in 't verhoud: in vergelijking met... (verouderd).

verhouding: 'n deftig woord voor aanhouderij. Ook de beste verhouding verloopt zelden vlekkeloos.

verkleinwoord: die van Antwerpen zijn van ouds gek op het verkleinwoord, zeg maar verkleinwoordjes, wat niet-Sinjoren soms mateloos irriteert. Zelfs de politie doet mee, want bij een overtreding vragen ze uw paske om een proceske-verbaal op te maken. Is er sprake van een gastronomisch weekeinde, dan gaan ze een stukske eten. Van een vent maakt men een ventje, van een vrouw een wefke, van 'n maat 'n motje. In de hospitalen worden er bloedproefkes genomen, krijgt men baxterkes (infuus) en mogen de oefeningeskes zeker niet vergeten worden. De haastigen onder ons doen een kattewaske in een zeepsoppeke en een piske en een kakske. Het Nederlandse neuken is hier niet ingeburgerd, we zetten liever 'n stappeke in de wereld of we gaan 'n fluitje zetten.

verkleren: verklaren, bedoeld wordt hier opklaren. Z'n ogen verkleren. Op 't Sint-Anneke gaat men z'n ogen verkleren (of opkleren) aan de maskes in monokini (verouderd).

verkocht: verpast zijn, reeds verkering hebben. Zich door iets laten verleiden, inpakken. Hij was direct verkocht aan die radio.

verkroken: verkreukelen. Z'n hemd is helemaal verkrokt.

verlakkerd: verlekkerd. Men is al op voorhand verlakkerd. Hij is verlakkerd, zot op die serveus(e) van café 't Floere Gaatje.

verlappen: verkopen tegen elke prijs. Alles verlappen om naar de kroeg te kunnen gaan.

verléje: voorbije. Verléje week, verléje maand, verléje jaar.

verlengen: verdunnen, water bij de soep doen, de verf korter maken met verfverdunner.

verloren: verloren kost, nietsnut. Verloren brood: oud brood in ei en melk geweekt en vervolgens gebakken. Een onwelkome gast heeft hier niets verloren.

vermangelen: verpatsen of ruilen.

vermassakreerd: kapotgemaakt, opzettelijk verwaarloosd, toegetakeld.

vermoezen: stuk laten gaan. Z'n huis laten vermoezen (verouderd).

vermuugd: vermoeid. Muge-areme, muge-biene.

vernégeligeren: naar de vaantjes laten gaan, er geen zorg voor dragen, niet onderhouden zoals het hoort. Dat kan ook in het huwelijk gebeuren.

veroverd: vooruitkomen, winst boeken of in de gunst komen. Ze verovert nogal!

verrajer: verrader. Hij heeft alles ver-ràje!

verroempeld: verkreukt. Een verroempeld gezicht, een verroempeld vel: gerimpeld.

verpatsen: verkopen, meestal verdachte goederen.

verschietachtig: iets waarvan men schrikt. Iemand die vlug schrikt is een verschietachtig mens.

verschieten: alles wat ge verschiet, zijde kwijt. Da's geen verschiet: niet te verwonderen. Ook in de betekenis van schrikken en beven: ze hebben er de dood van op hun lijf gekregen, ze moesten naar hun hart schären (grijpen), ze zijn er lelijk van verschoten, haar water brak van 't verschieten, ze verschoot haar eigen een floeren aap, een bult, ze waren er gelijk van gepakt, ze deden van puur alteratie in hun broek.

verschijten: z'n tijd verspelen, verschijten. Ze hebben daar hopen tijd verscheten!

verschillende-soorten: we hebben het over verschillende soorten vrouwen. Zwartharige: een zwarte kraai. Blondharige: blonde chik. Roodharige: rosse. Ros bloed vrijt goed. Fiere vrouwen hebben veel mamoerkens, het is precies 'n prinsars. Vinnige vrouwen: rettepetetje, koerspeerd, viteske, bieke, een vliegende Marie-saucies, het beste peerdje uit de stal. Verder hebben we loetzotinnen, stijve, halfhouten, dragonders, gerokte gendarmen, zuur pruimen, trekzakken, pekelteven. Ordentelijke, men kan er mee onder de mensen komen. Jonge vrouwen zijn in hun volle fleur, als ze ouder worden zijn ze in de sleet van hunne fleur. Van een vrouw die er soms heel goed uitziet zegt men: ze heeft haren beau-jour!

versemmelen: van semmelen, tijdverspilling.

versjacheren: verruilen, vermangelen, verkopen. Ze versjacheren heel het boeltje.

verslagen: iets dat te heet is kan men verslagen: afkoelen met koud water.

verslapen: overslapen, te lang blijven slapen. Maar wat men verslaapt kan men niet vereten.

verslenst: verwelkt. 'n Verslenste bloempot, bedoeld wordt: verslenste bloemen.

versmossen: lichtzinnig geld uitgeven. Versmossen aan nutteloze prutsen.

verstaan: begrijpen. Ze verstaan er nul de botten van. Een goede verstaander heeft maar een half woord nodig. Wij verstaan makandere: wij komen goed overeen. Ik versta u niet en ik wil u ook niet verstaan (iets wat men niet wil weten).

vervremd: vervreemd. Na al die jaren waren ze van elkaar vervremd.

verwaaid: veel Antwerpse woorden vindt men ook in de dikke Van

Dale, maar krijgen in het dialect een totaal andere betekenis. Een voorbeeld: verwaaide is volgens Van Dale door de wind in wanorde geraakt, in het Antwerps betekent het 'n verwaaide: 'n halfzotte.

verzoenend: laat dat potteke maar gedekt. We doen allemaal wel eens foliekes. Hoe harder ge in een stront roert, hoe harder dat 'm stinkt. Legt uw hand eens eerst op uw eigen koppeke en ziet wie er onder staat. We zullen alles maar blauw-blauw-kif-kif laten.

verzorgden: zijn fijn afgeborsteld en oepgetalloord, staan in fachet of in de stijve eik, ze zijn krakende proper, van kop tot teen geswanjeerd, ge moogt ze altijd zien, ze komen er chic voor en 't is altijd passemotje, ze staan stijf in de zij. Sommigen hebben heel hun kleerkast aan hun gat hangen, ze pakken nogal uit, ze komen er goed voor, ze staan er beter mee dan met 'n snotneus.

vessemen: een draad door het oog van een naald steken.

veston: korte jas.

vet: iemand z'n vet geven: uitkafferen.

vetlap: vuilaard. Tot deze soort behoort ook de vetslijs, vetzak en vetmouch. En dan zouden we nog bijna de vetscheer vergeten. Om zo genoemd te worden moet men toch al een échte vetlap zijn!

vetrinair: dierenarts.

vette: het is hier gene vette, het is hier maar krottig.

vette-varkes: aan de dokken: suikerbalen van meer dan 100 kg. Ook insect dat onder stenen woont: pissebed.

vetting: pak rammel. Een goei vetting krijgen: een flink pak slaag krijgen.

vetvingeren: daar valt niet veel te vetvingeren: gezegde dat duidt op gierigheid.

veurallevalleveur: zich voorbereiden op allerlei gebeurtenissen, voorvallen, voor alle gevallen die voor kunnen komen.

vief: vinnig, flink, levendig, aantrekkelijk. 'n Vief maske.

vierdeel: 125 gram. 'n Vierdeel boter. Gezegde: ge staat daar als 'n vierdeel vijgen.

vierkantig: vierkant. *Ge kunt eens vierkantig gestolen worden:* afwijzing.

vieselak: vieselijk, walgelijk. Ze zijn niet vies gevallen, de viezeriken, ze zijn om met geen tangen aan te pakken.

viesgezind: wie vies, slechtgezind is, ziet z'n eigen niet gére, ze leven precies tegen hun goesting, trekken altijd een zuur gezicht, hebben een schijthumeur, zijn niet aan te spreken, ge kunt ze beter maar links laten liggen. Wie viesgezind is, heeft twee keren werk.

vijf: de vijf geboden: de handen. Geef mij de vijf, makker. Kieken mag met de vijf geboden gegeten worden. Ze alle vijf niet hebben (gek zijn). Veel vijven en zessen. Vijf voorhebben (gefavoriseerd worden). Geen vijf kunnen tellen (dom zijn). Vijf pakken: even uitblazen.

vijg: scheldnaam. Ge zijt een echte vijg, gij. Ge staat daar als een half pond vijgen.

vijs: schroef. Onder z'n vijs krijgen: uitbrander krijgen.

vinkeslag: op het vinkentouw zitten. Op de uitkijk staan, op vinkeslag liggen, iemand verwachten.

vinnig: bevallig, snel, levendig, ijverig. Een vinnig vrouke, 'n vinnige man, vinnige kerel, vinnige werker. Wie dat niet is moet maar eens wat vinniger worden.

viool: wordt soms uitgesproken als fiool. *Dat heb ik nog nooit op 'n viool horen spelen:* iets onwaarschijnlijk. Ook de zoveelste volkse benaming voor vagina. Haar viool jeukt, ze zou eens moeten gestemd worden. Ze is op haar viool (donder) gevallen.

visachtig: iemand die graag vis eet is visachtig, wie het niet graag eet is niet visachtig.

viseren: iemand viseren: iemand tot mikpunt maken. Iemand zo viseren dat hij van puur altereuzze de muren zou oplopen.

visiet: bezoek; maar er kan ook klein goed mee bedoeld worden, zoals luizen en platluizen.

viskes: gezegde wanneer men vlug van een lastig kind wil verlost zijn: ga rap naar huis, *uw moeke heeft viskes gebakken!*

vismarchant: vishandelaar of viswinkel.

viswijf: visverkoopster. Viswijven hadden vroeger de reputatie het meest platte Antwerps te spreken. Naar verluidt zouden de viswijven van Oostende, Nieuwpoort enz. ook hun dialect het platst spreken. De Antwerpse visverkoopsters zijn samen met de vismarkt en de vishaven op het Zuid verdwenen.

vlaai: vla. Ook een vlaai tegen de tanden krijgen: 'n klap.

vlagge: 'm vlagge hebben: dronken zijn. Een vrouw kan vlagge wanneer haar onderjurk te zien is onder haar jurk of rok.

vlassen: erop zitten te vlassen: erop rekenen of er toch minstens op hopen, erop gevlast zijn.

vlees: ze zit goed in 't vlees: mollige of stevig gebouwde vrouw. Ook: ze mag gére vlees zonder benen!

vleesachtig: ik ben niet zo vleesachtig: ik lust niet graag vlees.

vleesdief: aan de dokken: versleten stalen kabel waaraan men de handen kan kwetsen.

vleeswagen: in de wijk Seefhoek spotnaam voor kinderwagen.

vleiers: hebben een geslepen staart, zijn mouwvegers, gatlakkers, smeren siroop aan den baard, bakken platte brooikes, geven pootjes, het zijn kruipers.

vlezerij: alles wat met vlees te maken heeft.

vliegaard: vlieger. Die vliegaard gaat niet op, zegt men wanneer men niet akkoord gaat.

vliegen: ze zien vliegen: eetlust, trek hebben.

vliegend-flissijn: ziekte waar rugpijn troef is, wordt niet altijd serieus genomen.

vliegend-vlees: typisch Antwerps gezegde. *Kust de kont van 't vogeltje, dan kust 'n vliegend vlees!*

vliegepikker: meisjeszot, verleider, fladdert van het éne meisje naar het àndere.

vliegescheet: iets klein. Het is ocharme 'n vliegescheet groot: onbelangrijk, zoals een scheet in een fles.

vlim: vlijm, vlijmscherp. Zo scherp als een vlim. Dat mes snijdt gelijk een vlim.

vloeken: zie ook Seminis-kinderen. Vloeken noemt men hier 'een rezonneke houden met Onze -Lieve-Heer'. God-van-Marante, God-jummenas, God-van-hier-en-ginder, heilige deugd, miljaarde-getarde, nondedjol, nondedju, sapper-de-pitjes, sapper-de-boeren!
In de krachtterm God-van-Marante vinden we drie heiligen: God natuurlijk als nummer een, als tweede ma van Maria en als derde An, de heilige Sint-Anna die in Antwerpen in de bovenste schuif ligt en nu nog door de gelovigen wordt aangeroepen om een gunst te bekomen. Charmant is: hiere-me-jieteke, het betekent simpel: Here Jezus. Minder lief is: God de vader, God de zeun en got er ligge!

vloereke: een rond broodje op steen gebakken (een van de vele soorten pistolets die bij de Antwerpse bakker te koop zijn).

vlogske: regen. Het zou eens 'n goed vlogske moeten doen, de boeren zullen dan content zijn!

vlooienbak: bijnaam voor destijds de kleinste cinema van Antwerpen, cinema Victoria aan de Diepestraat. Ook bijnaam voor bed: ik ga naar mijne vlooienbak.

voddebaal: letterlijk een baal met vodden, lompen. Vrouw of man die er slordig gekleed en onverzorgd bijloopt, aangetakeld is, is 'n voddebaal. Frans Lamoen maakte er een liedje over: 'vodde-ligge, héél de wereld ligt vol vodden, voddebalen groot en klein!'

voddejo: meisje dat zich met prutsen bezig houdt en haar rommel laat rondslingeren.

vodden: afgedankte voorwerpen, kleren en andere spullen. Daar komen vodden van: er komen moeilijkheden van, ruzie en ambras. Geen vodden in de biecht: met open kaarten spelen. Z'n vod uitwringen: urineren. Ze zit met de vodden: maandstonden.

voddenmarchant: handelaar in gedragen of versleten kleding. Iedere voddenmarchant heeft z'n eigen roep wanneer hij met zijn kar door de straten rijdt, bijv.: 'Vodde-liege!'

voddepraat: vervelende, zoutloze praat, zeg maar gelul.

voddevent: de man die aan huis de vodden ophaalt. Er is ook 'n voddewijf of voddewefke. Vergeten we ook de vodderapers niet. Het is ook 'n scheldwoord voor personen die er als slonzen bijlopen.

voegen: zich gaan voegen, gaan nestelen, naar bed gaan. Ook: zich rustig houden, zich voegen.

voemp: volkse benaming voor vagina (verouderd).

voetbal: wanneer de supporters van 'den Antwàrep' en 'den Beerschot' na een wedstrijd samen aan de toog hangen, vliegen de taalbloempjes in het rond: 'onnozele kloot, ge kent niks van voetbal, ik zal uw gezicht eens uitvegen en zotteke in de plaats schrijven, ge weet nog niet dat er een blaas in 'n bal zit, ge kent zoveel van voetbal als 'n koei van saffraan eten, dat straatploegske van olle leggen we tussen onzen boterham, we pakken het binnen als het regent, ze hebben gin leer gerokt, 't was buskestamp, ze kunnen béter met 'n varkesblaas spelen. Den arbitter was oemgekocht, hij zou beter zenne smoel onder de kàwaterkraan steken en die prut uit z'n ogen doen, hij zou z'n ogen moeten wassen met dunnen beer, dat 'm z'n fluit weggooit en een tutter in z'n kweek stekt, dat 'm z'n fluit inslikt, de gestapo!'

voeten: grote voeten: Sint-Annekesboten. Zweetvoeten: zweetpatékes, zweetkanasters; de bezitter ervan is baron von zweetvoeten. Gezegde: *het verhemelte van mijne voet jeukt.* Het trekt op geen voeten (niks). Hij kan niet uit de voeten: onwel zijn, zich niet goed voelen. Hij is er onder de voeten van (het heeft hem geraakt). Het hangt er met z'n voeten uit: nipt. Iets uit de voeten doen: oplossen, afwerken. (Ik zal dat daar eens uit de voeten doen!) Met iemand z'n voeten spelen: voor de gek houden. Gij zijt in mijn voeten, gij! (verontwaardigde uitroep wanneer iemand iets fout deed of vergat).

voettram: te voet gaan, stappen, lopen, ook schoentram of lerentram.

voetvolk: infanterie-soldaten.

vogelejeur: voyageur, handelsreiziger.

vogelen: paring, geslachtsdaad. Op het werk moet iedereen z'n vogeltje doen: elk z'n deel.

vogelennestje: stevige gehaktbal gevuld met een hardgekookt ei.

vogelenpik: caféspel met een ronde schijf en drie pijlen per deelnemer. Wie het meest in de roos werpt is de winnaar. Waarschijnlijk is vogelenpik de voorloper van het modernere darts.

vogelkotje: vogelkooitje, wordt uitgesproken als vo-ge-le-kotje. Wanneer men in Antwerpen na een echtelijke ruzie getekend is aan het gezicht wordt daar steevast voor gezegd dat men tegen het vogelekotje is gelopen, vandaar dat blauw oog. Het vogelekotje staat dan als symbool voor het huwelijk.

vogelmarkt: Antwerpens meest populaire markt. De markt lokt duizenden bezoekers, waaronder opvallend veel Nederlanders die de sfeer erg op prijs stellen en die het hele gebeuren hebben omgedoopt tot 'vogeltjesmarkt'. Vogeltjes worden er op de markt zelf niet meer verkocht, maar wel in de buurt, waar tientallen dierenwinkels gevestigd zijn. Reeds lange tijd is de jaarlijkse verkiezing van de koning van de vogelmarkt een attractie geworden die tot ver buiten de stad vermaard werd. Tot koning wordt telkens de marktkramer gekozen die het het beste kan uitleggen. Wie een bloesje of trui koopt op de markt, wil

weten of het geen smoelen zal trekken (krimpen) wanneer je het wast in warm water, waarop men prompt verzekerd wordt van het tegendeel. Op de markt is men niet blij met een dooie mus, maar dikwijls wel met een geschilderde mus. Er wordt ook veel geroepen op de markt, kreten zoals 'het zijn de léste, mensen, profiteert ervan' en 'da's ginne vis, da's héring', zijn niet uit de lucht. Op het scheiden van de markt wordt door de Sinjoren geïnterpreteerd als op het schijten van de mart. Andere gezegden zijn: 'Ga met zo iemand naar de mart' (iemand die z'n plan niet kan trekken). En: 'met ne schone vent kunt ge niet naar de mart gaan' (wat 't zelfde is als: van een schoon tafel kunt ge niet eten). Ander gezegde: ge moet zelf naar de markt gaan om te weten hoeveel de boter kost. Er is ook een kinderliedje over de markt: 'Plak, we gon nor de mart, oem 'n stukske lever, en 'n stukske pens, voor de zieke mens, van kirre-kirre-kirre!'

vogeltjes-vangen: politiejargon. Echtbrekers op heterdaad betrappen: letterlijk de vogeltjes op het nest vangen.

voldauwe: in de uitdrukking, *ze heeft heur late voldauwe,* wordt duidelijk dat het om een min of meer ongewenste zwangerschap gaat.

volk: typisch gezegde: *er is meer volk dan ànder mensen.* Er kan ook volk met de macht zijn (een massa volk), vooral als de straten gepaleerd zijn, dan is er veel palatie en veel passeuge, een echte begankenis, er ruist nogal 'n volkske, ge moet door 'n spitskar lopen, er is meer volk dan ander mensen. Maar ànders kan ook: er is dan geen leftige ziel, ge kunt er in uw bloot gat lopen, er is twee man en ne peerdekop. Het volk zelf doet veel: ze doen 'n bazarke, een sortieke, een Keyserleike, een cinemake, het volk gaat op marode, op den drits (loopt de kroegen af). Een wandeling zonder cafébezoek is 'n droge wandeling.

volkstrompet: bijnaam voor de vroegere Volksgazet, sociaal-democratisch dagblad. De uitspraak is volks-troempet.

volslagen: een volslagen vrouw, een volslagen man, volwassen. Men zegt: volslagene. 'n Volslagene man, 'n volslagene vrouw (verouderd).

volzitten: zwanger zijn. Volks gezegde: *Ze zit zo vol als 'n ei.*

voorbehoedsmiddelen: Bloot of in 'n doekske, men kan kiezen. Er

zijn Engelse frakskes, maar de Engelsen noemen die French-letters. Verder zijn er chapeau-de-dame's. En oppassen, voor het zingen de kerk uitgaan, maar daar zijn al veel ongelukskes mee gebeurd. Hét middel is de pil, want waar de pil is, is een weg, of is hét weg!

voorgevel: het gezicht. Ook: de voorgevel van een huis.

voornikske: van 't voornikske: voor niets, gratis. Men zegt het ook tegen 'n klaploper: dààr, 't voornikske is er ook weer bij met z'n bijltje!

voorpoeper: man met een reputatie wat vrouwen versieren betreft, kortom, een vrouwengek. Het kan ook in de overtreffende trap: voorpoeper, voorpoeper van de straat, voorpoeper van de stad, te vergelijken met 'n dorpsstier.

voortgaan: doorgaan, opstappen, verdergaan.

voorzing: voorzien. Zoiets kunde-ni-voorzing!

voos: in de zin van ongevoelig. Men kan een voos gat krijgen van er te lang op te zitten. Ook een radijs kan voos (niet meer hard) zijn. Muzikanten kunnen soms hélemaal van de voos, van de wijs zijn, dan spelen ze ernaast. Waarschijnlijk komt dit muzikale voos van wijs, wijsje of voice.

vossen: een der talrijke benamingen voor vrijen.

vozen: meevozen, partij trekken, meedoen, steunen.

vra: uitspraak vrà. 'n Vrà, 'n schoon vrà, de betere helft van de wereldbevolking. Vrouwen en mannen komen van dezélfde bakker, maar de vrouwen hebben een mooiere verpakking.

vreef: enkel, wrijf. Men kan z'n vreef hebben opengekrabd.

vremde: vreemde. Hij is in de vremde, in het buitenland. Buitenlander: een vremde luis. Ze is met een vremde luis getrouwd. Een persoon uit de vremde is een vremdeling.

vreug: vroeg. *Vreug in de wei is vreug vet. Vreug rijp is vreug rot.*

vried: wreed. *Is-da-na-ni-vried-nog-zo-joenk-en-al-zo-heet!*

vriend: allemans vriend is allemans zot. Gij een vriend, nog geen stamineekennis. Goeie vrienden zijn koek énen deeg, twee handen op één buik, ze kunnen goed over straat met makandere, ze kakken uit één gat, ze lopen in 't zelfde gareel, ze trekken aan 't zelfde zeel. Opgepast echter: van uw vrienden moet ge 't hebben!

vriezeman: de verpersoonlijking van de winter. De vriezeman is er, de vriezeman brengt koude en bijt in uw oren!

Vrijdagmarkt: eeuwenlang is de Vrijdagmarkt – de vrijdagse-mart – een soort luizenmarkt geweest waar vooral oude kleren verkocht werden, vandaar haar vroegere benaming: Oudekleerkopersmarkt. Oude kleren vindt men er nu niet meer, nu worden er per opbod opgeschepte inboedels verkocht van mislukte huwelijken of van mensen die op 'n schupstoel zitten. Wie dus op de vrijdagse mart staat heeft niet veel meer in de pap te brokken, heeft geen nagel meer om z'n gat te krabben, en dat niet alleen figuurlijk, maar ook letterlijk.

vrijen: in het Antwerps een vrijage, uitspraak vrijeuzze: ze hebben verkering, kennis, ze gaan mee. Hier dient toch opgemerkt dat vrijen vroeger een àndere betekenis had. Nu staat vrijen voor seksuele omgang, vroeger dacht men bij vrijen aan kennis hebben. In het begin was zo'n vrijagie maar voor de muntebollen, platonisch. Later begon men straffer te vrijen, waarbij hij haar eens goed tegen z'n gilét trok, het was liefde met zelfkant, en zelfkant rafelt niet. Er werden tongen gedraaid – nu noemt men het moulinexen – en er werd getantafeerd en gepallepoot. Er zijn ook nu nog verschillende soorten lieven en vrijers: een kermislief voor de duur van de foor of de kermis; ne meegooier; ne meepakker; eentje om binnen te doen, om de stiel te leren, en eentje om serieus mee te vrijen. Er bestaat ook zoiets als een allemanslief. Wil men aan die verschillende stadia van vrijen meedoen, dan vraagt men het gedurig aan en maakt men het ook even veel keren af. Wie goed staat met de moeder heeft al half gewonnen bij de dochter, zegt men. Wie z'n lief kwijt is, is z'n lakkers kwijt of heeft z'n lakkers laten afpakken. Soms loopt de verliefde een blauw scheen, hij staat niet meer in haar gratie, ze moet van zijn gestouw niet meer weten, zijn gekommous pakt bij haar niet meer, ze moet van zijn speculatie (speculaas) niet meer weten, al was hij roemmederond met goud beslagen,

zijn deeg zal bij haar niet meer rijzen, hij heeft gelot, gedaan met vasthouwen, met schoon weer spelen, hij heeft de zak gekregen, den aard was er af, 't was maar voor de flem, voor den truut, daarbij ze heeft hem te dikwijls een plaksel gegeven, voor schildwacht laten staan. Blijft het echter aan en worden er trouwplannen gemaakt, dan begint het koppel 'nest' te maken.

vrijgevigen: De vrijgevigen zijn reaal (royaal), ze zouden het hemd van hun gat weggeven, ze kuisen alles op, zien op gene frank, veel is niet genoeg, jagen alles erdoor, het kan niet op, reaal of niks, ze doen alsof het geld op hunne rug groeit, ze vermoezen het geld alsof het geen waarde heeft, hun geld is dan ook rap zeer gedaan, het schuift! Hun geld gaat ne gank! Bij hen steekt de welde (weelde).(Iedereen moet ze zien.) Ze klassen en smossen met het geld, ze hebben het altijd aan hun fles om te trakteren, zelfs de klink van de staminee-deur mag er ene meepakken.

vrijpostigen: frankaarden, franke bebbels, franke stukken. Ze doen er geen doekskes rond, zeggen alles vlak in 't gezicht, ze spreken hun buik rechtuit, houden hunne kak belange niet in, ze zeggen het zoals ze het denken. Klinkt het niet dan botst het maar, maar 't moet eraf! Ze voelen zich overal direct thuis en schuiven mee aan tafel.

vroem: weerom, terug. Zedde-ga-nà-al-vroem-das-rap!

vrouwen: je hebt ze in alle maten en soorten:
Kleine vrouwen: drolleke, grondsmaakske, poepemieke. Klein maar fijn. Klein maar praat voor honderd! Klein maar erg! Ze is maar amper ne moldener groot. Ge kunt er zo'n twee krijgen voor één geld. Ze is maar amper zo hoog als mijn kloten. Toen ze nog kind waren, hebben ze te weinig stampen gekregen van hun vader. Maar hoe dan ook, de kleintjes zijn niet gemaakt om in de groten hun gat te kruipen. Maar het is béter een kleine plezante, dan een grote ambetante! Een kleine vrouw kan ook een boom van een vrouw zijn, maar dan te kort tegen de stam afgezaagd!
Grote vrouwen: een gendarm van een wijf. Ge kunt er gendarmen uit kweken. Iet of wá wijf! Amai, als ge die baas moet kunnen. Daar zulde wel helpers bij moeten halen.
Lelijke vrouwen: Te lekijk om in te pakken en vergeten mee te nemen. Vár (ver) van schoon. Ne schone cadeau! Een mottige Jo, een mottige

doos. 'n Lelijk spooksel, een mussenschrik. Die zal ma toch iest goe zat moette make!
Middelmatige vrouwen: ze kan er mee door, ze mag in de rij gaan staan. Ge kunt er mee onder de mensen komen. Ge kunt er in de week mee op straat komen. Het is een dagelijks gebruik en een gemak in 't huishouden.
Oude vrouwen: ouden beddenbak, trekmuts, gedroogde pruim. Een grijze gal, een oud scharminkel. Een oude karnolie, een oude matras, een oud portret, een oud meubel. Een oude zaagmem, een verouderd model. Ze zijn van den tand, ze zijn van de plank. Ze zijn van den berg af. Máár wie kent niet het gezegde: in oude potten maakt men de beste soep? Oude vrouwen zijn in de sleet van hunne fleur.
Dikke vrouwen: Een gemollige, er is ne goeie pak aan. Men heeft waar voor z'n geld. Een dikke mansjoeffel, een patapoefke, 'n meulepeerd, 'n natiepeerd. Een kuipke, een dikke mossel. Maar vrouwen waar ne pak aan is, zijn meestal gezellig in de omgang.
Magere vrouwen: mager scheer, spiering, panlat, bessemsteel, stopnaald, driegnaald, sprinkhaan, sprotje, boomkruiper, mager scharminkel. Een gestroopt kornijntje, een plank met een gat in, een waskoord. Een mager geep, een benen beiaard. Wie mager wordt, valt van de graat. Ze is zo vet als pompwater. Men kan ze doorlichten met een vetkeske (kaarsje). Op hare rug kunt ge hare paternoster tellen. Ze breekt van magerte, ge doet er u zeer aan. Maar dun is de mode!
Fiere vrouwen: Een fier Madelon, met haar gat in de zon. Dáár, juffra Toertjes, ze denkt zeker dat ze heel de stad aan haar gat heeft hangen? Niet heel de stad, maar ze heeft wél héél haar kleerkast aan haar gat hangen. Ze steekt af, ze pakt uit, ze loopt precies op eieren. Ze heeft precies een panlat ingeslikt. Het is een 'hedde-ma-gezing? Ze heeft veel gestes, maar het is een schminkdoos, een schilderij van Rubbes. Hare neus krolt, hij vraagt een klontje. Ze heeft veel noten op hare zang. Ze loopt bijna naast haar schoenen van pretentie. Ze denkt dat ze medam van 't hof is. Dat is nen dure vogel, dat ziet ge zo. Zou ze er 's morgens ook zo goed uitzien, als ze pas uit haren tram komt? Die heeft een halve dag nodig om haar op te talloren. Ze maakt veel keskes en verkoopt veel kommose. Haar gat draait gelijk een peerdemeulen. Amai, als ze zoiets in uwen tram schuiven. Die is niet content met een zakske petatfrut. Die hebt ge niet voor honderd euro en een sjik (klein geld). Die drijft u op kosten. Dat is geen spek voor ieders bek, die moet venten hebben, geen postkaarten, zegt ze zelf. Maar tenslotte is het maar een kieken met pauwenveren

Warmbloedige vrouwen: ze zijn voor het leven (seks), ze kennen hunne stiel. Het is een hete ros. Ze mag vlees. Ze heeft het altijd nodig, ze is een heten bouilli. Ze heeft er al veel versleten (mannen). Ze heeft een spel zonder grenzen (een grote vagina). Ze is belange niet bevrozen, het is een pietendief. Ze heeft een deugniet van een gaatje. Heel de stad heeft er al opgezeten (heeft haar al geneukt), behalve den tram.
Koele vrouwen: zijn niet voor het leven, zeggen ze zelf. Het laat hun egaal (onverschillig). Haar genoffel is een wijwatervat. Het is een droge pruim en ze ligt er maar bij voor een half pond vijgen, als een houten Clara.
Een zwartharige vrouw: 'n zwarte kraai. Een blondharige: een blonde (uitspraak blonte) sjik, of die met 'n bussel stro op hare kop. Vinnige vrouwen: een retepetetje, een koerspeerd, een viteske, een bieke, een vliegende Marie-sausies. Treffelijke en ordentelijke vrouwen zijn er met hopen, maar er zijn ook dragonders, trekzakken en pekelteven. Van een vrouw die vulgair praat zegt men: het is een nette, zolang ze haren bek niet opendoet.

vruger: vroeger, vruger jaren, vruger tijden.

vuil-blad: kwaadspreker of kwaadspreekster. Ook: iemand die geen blad voor de mond neemt, wat niet altijd in goede aarde valt.

vuilblek: vuilnisblik.

vuil-cinemakes: de enkele seksbioscopen die onze stad vroeger rijk was werden door de Sinjoren de 'vuil-cinemakes' genoemd. Bijna legendarisch was de 'Studio-de-Paris', in de Anneessenstraat aan het statiekantje. Men sloop er wat schichtig binnen, want het was nog de tijd van de bleke-blauw-petatten, men vertoonde er eens 40 weken achter elkaar dezélfde film 'Extase', met Hedy Lamarr, die toen doorging voor de mooiste vrouw van de wereld. In bijna iedere film kwam er vroeg of laat een scène, waarin de vrouw haar kousen aantrok en vastmaakte aan een gordeltje, want de panty's waren toen nog geen mode, maar met die éne scène was de kous dan ook letterlijk en figuurlijk af. Wanneer men bedenkt wat men nu op de beeldbuis alleen al te zien krijgt!

vuilderik: zedeloos iemand, zonder moraal. Ook hij die vuile praat verkoopt.

vuilenteen: bijnaam voor de vroegere bioscoop Valentino in de Lange Van Bloerstraat in de wijk Seefhoek.

vuil-manieren: het doktertje of vaderke en moederke spelen van vroeger noemde men vuil-manieren, nu zijn het gewoon seks-spelletjes.

vuilmeid: de laagste rang van het meidenbestand. Populair gezegde: *ik ben hier maar justekes goed om de vuilmeid te spelen!*

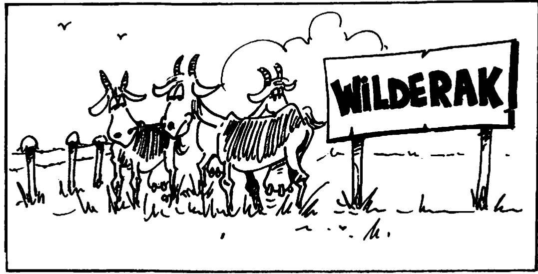
vuilplot: scheldnaam voor een vieze vrouw.

vuiltong: kwaadspreker of kwaadspreekster. Die vuiltong weet van iedereen iets te zeggen.

vuil-voeten: er met vuil voeten doorgaan: z'n zin doordrijven ten koste van wat ook.

vuurstoker: iemand die de mensen tegen elkaar opzet, ruziestoker. 'n Vuurstoker kan twee stenen doen vechten. Vuurkestook is weer wat ànders, het zijn kinderen die soms vuurkestook spelen, droge takken of droog gras in de fik steken.

W

wa: wat. Wa-kost-da? Wa-komde-ga-doeng? Wa-doede-ga-na? Wa-dis-da-na? (Wat kost dat? Wat kom je doen? Wat doe je nu? Wat is dat?)

waaibomenhout: ludieke uitdrukking: *dat is waaibomenhout, als ge er op schét dan stinkt het en als ge er aan lakt dan blinkt het.* Minderwaardige houtsoort.

waaigat: Aan de Handschoenmarkt maakt de O.L.-Vrouwentoren van ieder briesje een flinke wind, het is daar dan ook 'n waaigat.

waarzegster: houdt meestal zitting als medam Blanche op de foor, men kent haar ook als kaartlegster, ze is ook 'n helderziende, ze weet direct dat haar klanten onnozele halzen zijn.

wagel: wagen, ook bagon, van wagon. Kleine wagen: wageske.

wagelwijd: wagewijd, wagelwijd open, wagewijd open.

Walekop: Waal. Ook Walekajou (verouderd).

wallebakken: alsmaar op zwier gaan. Een echte wallebakkerij.

walsen: buitenwalsen, buitenzwieren, buitenmieteren. Ze hebben hem aan de deur gewalst.

wanten: handschoenen zonder vingers. Ook van wanten weten: op de hoogte zijn, ingelicht zijn.

Wapper: Lange Wapper. Legendarische figuur, ontstaan uit de verbeelding van het volk, te vergelijken met Tijl Uilenspiegel. Op die

manier is Lange Wapper de grootste schelm, potsenmaker en plaaggeest geworden, die er te Antwerpen heeft rondgelopen. In de keldermondvertellingen komt Lange Wapper volledig aan z'n trekken. In deze oude volksverhalen, die letterlijk 's avonds op de keldermond verteld werden, is onze Lange geen schurk, maar in de eerste plaats 'n bestrijder van woekeraars, uitzuigers van het arme volk, kwaadsprekers en kwezels. In heel wat verhalen straft Lange Wapper ook zatlappen, maar hij dronk zelf ook graag 'n stevige pint en dierf wel eens in de billen pitsen van jonge vrouwen. Vermakelijk, maar niet voor de betrokkenen, is de uitdrukking: ze is overlommerd door Lange Wapper, aanduiding voor 'n bedrogen dochter of 'n ongehuwde moeder. In onze tijd is Lange Wapper een bijnaam voor een grote, lange man. *'Eens woonde hier Lange Wapper, nu staat hij aan het Steen, nog even groot en dapper, zijn bef is nu van brons, in de zomer staan ze aan zijn beeld, alleen nog creemgelas te verkopen.'*

wàrek: werk, een djob hebben. Er is wàrek aan de winkel, aan de natie. Wàrek-gat-overhoop, slafelak wàrek en beulenwàrek. Het is 'n schoon wàrek als 't gedaan is. Ze hebben van 't wàrek ginne schrik, ze kunnen er uren zitten op zien. Lot de peerden wàrreke, die hebben ijzers onder hun poten. Er zijn ook wàrekmuilen, zelfs doodwroeters, ze nemen den tijd niet om te kakken, het zijn ardieje kerels. Arbeid adelt, maar den adel wàrekt ni. De haastigen geven ne-coup-de-fair-de-la-pitrol, berlikken het op ne-no-time. Wanneer het een krotdjob is, kan men het maar wat bijpladijzen, er een trek of ne pol aan geven. Men kan aan een djob ne farme slodder verdienen, maar in het andere geval is het maar de vette boem. De overleg is het halve wàrek en goed gereedschap is al het half wàrek, want wie zonder gereedschap zit kan het niet met zijn gat doen. Men kan ook gewàrekt hebben voor den drol van Janus, voor de koning van Pruisen of voor de paus van Rome, voor niks dus. Men kan er ook een slag doorslagen, het djobke voor een goedkoop preske doen, maar dan moet men de bluts met de buil maar nemen. Een weekloon zonder overuren is maar een platte pree, men kan dan evengoed den blafon-van-'t-park geschilderd hebben. Als het wàrek gedaan is, ligt het erin, en het is soms zo goed gedaan, dat het staat gelijk 'n tet van Rubbes. Een slecht afgewerkte djob echter is gedaan van den hond z'n kont of 't is een ezel over een half deur gescheten. Het wàrek kan zo zwaar zijn, dat het géén wàrek meer is, men moet dan werken dat de kloten klapperen. Van al dat gewàrek zal men wel eens de weerbots krijgen, maar het wàrek roept. Iedereen is dief in zijn stiel,

dat zijn de secreten van het vak. Het wàrekvolk heeft 'n schoofzak bij. Een post (werkplaats) waar men niets te drinken krijgt is een droge post, in het àndere geval is het 'n goeie post!

wàrekbank: werkbank. In een huwelijk wordt het bed wel eens de werkbank of de draaibank genoemd.

wàrekbroek: werkbroek. Uit een wàrekbroek komen: geboren zijn in een arbeidersgezin, van gewone komaf zijn. Hij is ook maar uit 'n werkmansbroek geschud.

wàrekdingen: werkkleding, werkpak.

wàrekezel: persoon die alsmaar werkt en zich amper rust gunt. Hij maakt lange werkdagen, neemt z'n werk mee naar huis en is met z'n werk getrouwd, hij werkt dat z'n gat vanachter staat, dat z'n gat klappert. Ook: werkmuil.

wàrekvrouw: werkvrouw, werkster, schoonmaakster. Uitspraak: wàrekvrà.

warem: warm. Warem-petatjes-met-sprot: verkoopleuze van venters die 's avonds hun waar trachten te slijten.

wareme-rek: snoep van warmgemaakte suiker op de foor (suikerspin).

waremwaterblaas: warmwaterblaas in rubber om in bed de voeten te warmen.

water: Die van over 't water: bewoners van de linker-Scheldeoever. Iemand waterachtig maken door over lekker eten te praten: iemand daardoor het water in de mond laten komen. Zwijgt nu maar al, ge maakt me waterachtig.

waterdicht: niet meer waterdicht zijn: hij kan z'n water niet meer ophouden, hij heeft een fit in z'n blaas (incontinent zijn).

waterfleuris: pleuris, ziekte van de longen, water in de longen.

waterfluit: spotnaam voor persoon die veel plast.

waterkant: in Antwerpen de rede en de kaaien aan de Schelde. Geen schoner kant dan de Scheldekant. Als havenstad hebben we heel wat spreuken en gezegden over water en schepen. Antwerpen dankt de Schelde aan de voorzienigheid en al het overige aan de Schelde. Van de blauwe steen (de kade heeft een blauwe leisteen) springen: in de Schelde springen. Jonge schippers, oude zuipers. Schippersuitdrukking: ze is opgetuigd gelijk een zeilschip: een oudere dame die haar beste kleren heeft aangedaan om op stap te gaan. Oude schepen blijven aan land: oude meisjes geraken niet getrouwd. Er is een schip met oude wijven aangekomen: vies gezind zijn. Gepensioneerde zeeman: op rustig water gezet. Als de bruid is in de schuit, zijn de mooie liedjes uit. Een Flandriake doen: havenrondvaart. Ze zetten alle zeilen bij: groot vertoon maken. Een haven is een plaats waar schepen gelost en zeelieden gepluimd worden. Een schip met zure appels: een stevige regenbui. Z'n anker gooien: zich vestigen. Antwerpen is de stoomfluit van België. Z'n boot afduwen: vertrekken. Iemand laten zeilen: laten vallen. Hoog water: hoog getij; maar ook hoognodig naar 't toilet moeten. Ze zijn hierboven een schip aan 't laden: zware regenvlagen op komst. Het goed aan boord leggen: goed organiseren. Hij is ingescheept, hij zal moeten varen: niet meer te kiezen hebben. Het zal niet gemakkelijk van stapel lopen: een moeilijk geval. Het is tussen kaai en schip gevallen: gestolen, verdwenen. Ze zitten in 't zelfde schuitje: hebben dezelfde problemen. Zo moet 'm maar varen: eigen schuld. In iemands vaarwater zitten: zich met andermans zaken bemoeien. Ze hebben mijn boot weeral goed volgeladen: ze hebben mij overstelpt met werk. Ze varen weeral bij de goei: ze profiteren mee. De beste stuurlui staan aan de toog. Hij is weeral goed afgeladen: dronken. Zoals de Schelde hier stinkt, stinkt ze nergens. De Suikerrui is de voornaamste straat van Antwerpen, ze brengt je tot aan de rede, waar je de zilte adem van de Schelde kunt proeven en het gekakel kunt horen van de kip met de gouden eieren. Het water loopt altijd naar de zee: geld zoekt geld. Hij gooit z'n geld in 't water: verspilzuchtig. Laat 'm varen: trek er je niks meer van aan!

waterklàrek: geen klerk die in 't water gevallen is, maar de klerk die bij de scheepsmakelaars de papieren in orde maakt en ze aan boord brengt. Hij wordt ook 'waterkieke' genoemd. Hij zorgt, zolang het schip in de haven ligt, ook voor het welzijn van de bemanning.

waterpoort: poort aan de gedempte Zuiderdokken. Gezegde: *die van boven de waterpoort* (wanneer men de naam van een persoon niet wil verklappen).

waterrat: persoon die zich thuisvoelt in het water, graag zwemt.

watersaus: de saus is maar waterachtig, saus zonder vet of boter. Ook: ge kunt er altijd terecht voor watersaus, ze geven een banket met watersaus – saus van arme sloebers, dus!

waterzonneke: flauw zonnetje. De zon komt af en toe eens achter de wolken piepen, het is maar 'n waterzonneke.

weef: weduwe. Trouwen met een weef bespaart kosten voor meubelen en huisgerief en bovendien is ze al ingereden. Een ongehuwde vrouw noemt men wel eens de weduwe van een vrijgezel.

weeg: Nationaal Werk voor Kinderwelzijn. Men kan er met zuigelingen terecht voor gezondheidszorg. De benaming weeg komt van wegen.

week: een daggeske (dagje) in de week. Ten neuste week, verleje week, gepasseerde week, verleje week over (twee weken geleden). 's Woensdags komen de beenhouwers bijeen om de week in twee te kappen. Een korte werkweek. Week en dag. Ten neuste week over: binnen veertien dagen. Wekelijks uitleggen: alle weken sparen. Een doordeweekse dag: een gewone dag.

weekluis: weegluis, wandluis. Vroeger werden de beestjes ook bolsjewist genoemd, vanwege hun rode kleur. Er zitten bolsjewisten achter 't behang. 's Nachts laten de weekluizen zich van het plafond op het ge-zicht van de slapers vallen en drinken dan hun bloed!

weer: 't weer. Als 't regent op Sint-Medard heeft men gegarandeerd zes weken regen aan z'n fles, zo zegt de volksmond, daarom wordt deze heilige Maarten-de-zeiker genoemd. Het kan zuut en zuur weer zijn. Het kan ook stuurs, mottig en zelfs strontweer zijn, het is dan klammig en killig. Het is geen weer gewijs, het is zelfs géén weer, het bakt (het vriest stenen dik), ze bijten in uw oren, het vriest dat 't krokt. Dezeke kijft is donder, ze zijn daarboven 'n verhuis aan 't doen. De zon duikelt, speelt bedot (verstoppertje). Ge moet door regen en slegel:

door alle weer. De zon is met vakantie naar Spanje. 't Valt eruit met eemerkes. Er is ook piskesregen, motregen, het zeikt buiten, ge wordt er dan ook zeiknat van, het regent bloskes en ook oude wijven. Het is weer 'n zomer van keske-schiet. 't Gaat regenen want de puttekes stinken, lappen op. Laura komt erdoor: de zon begint te schijnen. Het weer draait z'n gat om: plotse weersverandering. 't Is gedaan met stillekes regenen. Het kleert op met een donker wolk. Het wordt een frak kouder buiten, men moet zich tegen de koude goed aantakelen. In de winter kan het glattig zijn, buiten, ge kunt de stoof goed verdragen. *Het gaat regenen want de varkes lopen met stroot in hun bakkes:* gezegde wanneer iemand met een sigaar in z'n mond rondloopt. Het sneeuwt: Dezeke schudt z'n beddeke uit en laat z'n pluimekes vliegen. Men kan van de kà (koude) een doddeke blauwsel (een gekrompen penis) in z'n broek hebben zitten. Maar als het regent moet men doen wat men in Antwerpen doet: het làten regenen. Wanneer het weer van den hond (de Westerschelde) kwam, was het erg slecht, garnaalvissers rond Antwerpen konden dan beter binnenblijven, het was weer van den hond. Later kreeg dit gezegde een àndere betekenis: 't is van den hond betekende dat het ruzie was, ambras. 't Volk van 't kantje deed er nog een schepje bovenop en sprak van den hond z'n kont. Men kan ook op een weer (knoest, kwast) zitten: blijven doorzaniken over iets.

weerborstel: haar dat in tegenstrijdige richting groeit en omhoog staat, de nachtmerrie van 'n kapper. Kortom: moedwillig haar.

weerbots: terugslag. Gezegde: als ge wilt botsen, moet ge tegen de weerbots kunnen.

weerde: waarde. Goud heeft meer weerde dan zilver, diamant en briljant heeft het meeste weerde.

weeroog: puistje op het ooglid, wat soms tot ontsteking kan leiden. Bijgeloof: *als je tegen de muur van 't kerkhof pist, krijg je een weeroog.*

weet: kennen, weten. Niet dat ik weet. Het is buiten mijne weet gebeurd. Het is voor mij een weet en voor u 'n raadsel!

wegfoeffelen: heimelijk wegstoppen, verbergen, wegmoffelen. Ook: gefoeffel.

weghebben: gelijkenis. Hij heeft veel weg van z'n vader, zij heeft veel weg van haar moeder. Het is gewisseld en gedraaid haar zuster, ze is er precies uit gesneden.

wegritsen: zich stil, liefst onopgemerkt uit de voeten maken.

wei: we vinden het woord wei in het gezegde: ze zitten op een goei wei. Bijvoorbeeld als een afspraak niet nagekomen of vergeten wordt: *ze zullen op een goei wei zitten, zeker!*

welde: weelde. De welde stekt. De welde is in z'n bolleke geslagen. Een vogel fluit zowel van armoede als van welde.

wellekes: goed, verkleinwoord van wel. *'t Is al wellekes!*

wemelkont: onrustig iemand, die geen minuut kan stilzitten. Ook: wemelgat en zenuwgat.

weps: wesp. De p wordt achter de s geplaatst en zo uitgesproken. Soms wordt het gevleugeld diertje wel eens peeweps genoemd.

weubbe: tegenzin. Van iets de weubbe hebben: afkeer, tegengoesting. Bah, van die kerel krijg ik de weubbe. Ook maandagziekte, geen zin hebben om naar het werk te gaan. De weubbe krijgen als men nog maar aan het werk denkt. Ook de weubbe hebben na een drinkpartij de vorige avond.

weurm: worm. Gij zijt maar ne kleine weurm, gij. Uitspraak: weu-rem.

weust: worst. Populair scheldwoord. Ge zijt gij 'n weust, peerdeweust. Aan alles komt er een eind, aan een weust zijn er wel twee. De weusten van den bakker, die zijn zo lakker, de weuste van de joose, die zijn bevrozen. Kom buiten weust, dan krijgde van m'n veust. Ook koosnaam voor kind: onze kleine is een echte weust. Een weustenbakker.

weveneer: weduwnaar.

wezekind: wees. Ze is met een wezekind getrouwd.

Wezenberg: olympisch zwembad in de buurt van de Jan Van Rijs-

wijcklaan. Oorspronkelijk was de Wezenberg een vestingswater. De daar ontstane kunstmatige berg was het speelterrein voor een in de buurt gelegen tehuis voor wezen, waardoor de berg zijn naam kreeg. Het was ook enige tijd een openlucht zwembad, dat het zwemdok van het Zuid moest vervangen, maar dat heeft niet lang schoongestaan.

wiek: lont van olielamp. Ook: in z'n wiek geschoten zijn: zich kwaad maken, op z'n pik getrapt zijn. Het aan z'n wiek hebben: bedrogen zijn.

wier: knoest. Ze zitten op een wier: ze blijven maar altijd over 't zelfde onderwerp zeveren.

wiggeling: iemand in de wiggeling houden: onnodig lang bezig of aan de praat houden, aan den tàr houden. Tijdverspilling. Wanneer ga je nu trouwen? Ik hou hem nog eventjes in de wiggel.

wiggelwaggele: sukkelachtig stappen, soort ganzengang. Z'n gang is sinds dat 'm ziek is geweest, plat heeft gelegen, maar van keske-schiet, van wiggelwaggele.

wijf: vrouw. In het Antwerps wordt wijf op z'n Engels uitgesproken: wife, my wife. Het wordt alleen in extreme gevallen als scheldwoord gebruikt. Een kleine vrouw is een wefke. Andere gezegden: het wefke mag er zijn, ze mag in de rij staan, ge kunt er mee onder de mensen komen, ze valt goed mee in 't dagelijks gebruik. Een vrouwenloper ziet de wefkes gére. Menig heerke die zijn dame noemt: mijn kruis, mijn oordjesdood, mijn grote plaag, mijn tang, mijn zaag, mijn kretsel, mijn kwaad getrek, mijn sacrament, mijn slangevel, mijn taai serpent.

wijk: een deel van de stad. Schipperskwartier, Seefhoek, Luizenmarkt of vierde wijk, of Parochie van Miserie, 't Faboert, 't Zuid, 't Kiel, den Dam, de Luchtbal en Zurenborg. Tot in de helft van de 20ste eeuw kon men nog het verschil horen in uitspraak tussen iemand van den Dam en iemand van 't Schipperskwartier. Om Deurne-Zuid niet te vergeten, daar spraken ze nog platter Antwerps dan in 't Faboert, daar was 't Schelleke en de Vismarkt nog klein bier tegen. Het dialect van het Schipperskwartier was doorspekt met Engels dat vooral van de haven, dus van de dokken kwam. Bitskoemmer, watchman, loeke-de-watch, pocket, time, money, black-pan, moeft-ni (van don't move) goneway, enz. Die van Antwerpen praten graag een mondje Engels, hun accent

leent er zich toe. Alleen een Engelsman zou Antwerps kunnen leren als tweede taal, maar zou dan nooit meer in staat zijn om algemeen Nederlands te spreken, hoe dat komt weet geen mens, maar het zal wel aan de accenten liggen. Vroeger zocht men z'n vertier liefst in de eigen wijk. Wanneer men toch strooikes ging leggen in een andere wijk, werd men wel eens hardhandig aangepakt. Gebeurde het, dat een jongeman van de Seefhoek in het Schipperskwartier een lief ging zoeken, kwam daar meestal ambras van. Vooral de aflapperkes van 't Schipperskwartier – van 't kantje – waren gekend als kwaaie penningen en beschouwden iedereen die niet in hun wijk woonden als boerkes of vremde luizen, en kon dan ook direct wat knoeften krijgen. Dit allesbehalve gastvrij onthaal was minder bedoeld om de integriteit van de eigen buurt te verdedigen, maar wel om de kracht en de moed te meten van de 'vremde luis' die hun maskes kwam afpakken om ze 'binnen te doen'.

wijkcinema's: 'Valencia, alle mensen zonder centen zitten in de cinema', luidde een liedje tot nog in de jaren veertig. In de volksbuurten waren er vroeger heel wat wijkcinema's. Een der oudste was de 'Valentino' in de Lange Van Bloerstraat, die door iedereen de 'vuilen teen' genoemd werd. De 'Victoria' aan de Diepestraat was het 'vlooienbakske'. Als het regende nam men best een voddenstok of paraplu mee, want het dak was een glazen koepel, die zo lek was als een zeef. Maar ook als het niet regende werd er vanop het balkon van alles naar beneden gegooid, of men liep de kans een vrouwenbroekje in de nek te krijgen, want die van 't balkon kwamen niet zozeer om te zien, maar om te pallepoten of te voelen. De 'Victoria' was ook de kleinste cinema van de stad, men draaide er dikwijls tot op de draad versleten cowboyfilms, waarin de goeden een witte hoed droegen, en de slechten een zwarte, om ze goed uiteen te kunnen houden. Er was ook nog de 'Prins Albert', de 'Dixie', de 'National', en de 'Festa' in de Offerandestraat, terwijl in de vierde wijk vooral de 'Peter Benoit' berucht was, in de volksmond 'het Peterke' genoemd. Voor de oorlog kostten de cinema's één frank, ze zaten altijd vol, want op die manier zaten de werklozen voor een frank een hele namiddag warm, er waren er zelfs die hun boterhammen meenamen naar de cinema. Nu bezit Antwerpen geen wijkcinema's meer. Was de 'goede ouwe tijd' sociaal gezien niet veel soeps en platte pen, er was letterlijk en figuurlijk méér menselijk contact, vooral in de cinema's van de Seefhoek en de vierde wijk...

Wijnegoem: Wijnegem, gemeente bij Antwerpen. Een gekscherend gezegde is: we gaan op vakantie naar Peu-Chemise, Franswerps voor weinig-hemd.

wijsheid: Iemand in z'n wijsheid, in z'n verkeerde mening laten, ook al is hij totaal abuis.

wijsheidstand: als men het woord ver-stands-kies opsplitst, wat verre stands kies betekent, de kies die het verst naar achteren staat, ziet men hoe men ertoe is gekomen. Deze verstandskies werd in Antwerpen natuurlijk wijsheidstand. Een mogelijke uitleg, maar taalkundigen hebben sterke twijfels.

wijvenbederver: man die z'n vrouw overdreven in de watten legt en 's morgens eerst opstaat, koffie maakt, het huis aan kant zet en dies meer. Natuurlijk is 'n vrouw met zo'n halve trouwboek in de goei negen gevallen!

wijventoeker: het tégendeel van 'n wijvenbederver, een man die z'n vrouw slaat. Het is natuurlijk stil waar het nooit waait, maar zo'n wijventoeker zou zelf eens 'n goed pak rammel moeten krijgen en op z'n plaats worden gezet.

wijventreiterke: kleine smalle en stekelige snor.

wijvenzot: vrouwengek. Wie gek is op vrouwen, is bijlange niet zot.

wilden-boef: Iets op de wilden-boef doen: zonder overleg of planning, wat dan meestal slecht afloopt.

Wilderak: Wilrijk, voorstad van Antwerpen, bekend voor z'n riante villawijk in de buurt van de Dikke Mee en z'n mooie groenzones. Bijnaam: het geitendorp. 'n Geit noemde men destijds de koe van de arme mens.

willewuiter: wild, ruw iemand die niet het minste respect heeft voor anderen en overal met de grove borstel doorgaat.

windel: zwachtel.

windmakers: maken veel keskes en hebben veel fron (praat). Hij lijkt dan een hele fiskadijn. Vrouwen zowel als mannen geven hunnen schijn, springen verder dan hun stok lang is. Hebben een hogen dunk van hun eigen. Zijn stapelzot van glorie, voeren grote jàr, maar het is: grand jàr, petit noble. En och god, dikwijls zijn ze maar door een ezel over een half deur gescheten. Ze zijn van de tijd van de bleke, blauw petatten.

winkel: Dat is mijn winkel: iets waarin ik me thuis voel of waarin ik bedreven ben. Dat is mijn winkel niet: daar ben ik niet van op de hoogte, daar ken ik nul-de-ballen van. Da's allemaal éne winkel: één zaak. Iedereen zorgt voor ZIJN winkel, of voor z'n bollenwinkel. Ook 'n werkhuis of magazijn wordt vaak 'de winkel' genoemd.

winkeldochter: een oude winkeldochter of winkeljuffra: producten die niet meer verkocht worden en in de winkel blijven staan. Boeken die niet verkopen worden na verloop van tijd winkeldochters.

wipneus: neus waarvan het topje klein is en naar boven gericht staat. Dus: haar neus vraagt een klontje.

wipper: bijnaam voor echtgenoot. Mijne wipper.

wispelturigen: ze zijn wisselvallig, het zijn wielewaaien. Ze draaien met de wind mee, ge kunt er absoluut géne staat op maken. De ene keer te zot, de andere keer te bot. Het zijn dan ook loetzotinnen en loetzotten. Ze hebben gedurig den hypo. Het is alle vijf voet wat met hen. Het blijft bij hen meestal bij zeggende woorden. 'n Serieuze raison moet ge er niet van verwachten. Bij hen heeft de dood altijd wel een oorzaak.

witstaan: met iemand witstaan: goed overeenkomen. Het staat weer wit tussen die twee, voor zolang het duurt toch. Op een wit voetje staan, een wit voetje halen.

wonen: Gezegde: *ze weten ons weer wonen*: het slachtoffer worden van onheil of van achterstallige betalingen.

woord: van z'n woord zijn: z'n woord houden. Z'n woorden waren nog niet koud of 't spel zat op de wagen. Ge hebt uw woorden niet altijd in

de hand: men vindt niet altijd direct het gepaste antwoord. Altijd met twee woorden spreken: altijd eens nadenken alvorens 'n oordeel te vellen. Uitroep: *ge moet zien wat ge zegt!* (voorzichtig zijn met wat men zegt). En zo brengt het één woord het ànder mee!

woordenwisseling: verbale ruzie. Er wordt tijdens zo'n ruzie van alles geroepen. In de zomer mag heel de straat meegenieten en meedelen. 'Gij zijt zeker de plezantste als ge alleen thuis zijt? Gij zijt ook maar een klein lichtje, hé manneke. Hedde-da-na-allien-gevonde? Ik heb nog een eike me á te pellen. Ge moet niet proberen mij bloskes (blaasjes) wijs te maken, dat pakt gin váref (verf)! Als 't met uw verdoemde goedheid overeenkomt zou ik willen dat ge de zaak eens ten blekke brengt. Anders kunde oeprijen. Speelt 'm thuis af, hé ventje. Joenge, zaagt al oep! Hou-doweige veur 't zotteke. Ge hebt al honderd, zenne! (Schei nu maar uit!) Ga d'eens oep 't dak zitten! Gaat die flauwe truut mor oep 'n ander verkopen. Kust man kont! Watte? Het schoonste van uwe lelijke smoel nog niet! Stooft 'm oep met een ajuintje. Gij moogt nog niet rieken waar ik gekakt heb. Ga kakken aan 't kaaike. Voor welke heiligen trekte gij mij door uw sjokkedijzen? Blaast mijne zak op. Ge kunt er eens in, en diep! Há, liggen de boeken zo? Dan heb ik u lieg (laag) oep! Wat staat gij daar nu eigenlijk feitelijk in uw broek te krabben. Ge denkt zeker dat ge heel Antwerpen aan uw gat hebt hangen? Ge moet me zo scheef niet bezien, of ik zal u eens kennis laten maken met mijn vuist. Gij toch niet, hé lakkere, met mijnen énen arm vastgebonden slaag ik u nog 't Stuivenberggasthuis in. Ga maar al in de goot liggen bloeien, ik maak kip-kap van u. Nog één scheef woord en ik kuis met u de vloer op. Dààr, tegen klein mannekes heeft 'm praat over, maar als ik efkes diep asem door mijne neus hangde er aan te touteren. Wilde batteren, komt dan buiten, peerdeweust. Om tegen mij te banen zulde toch nog veel boterhammen moeten eten, ge zijt een vierdeel vijgen en ge kunt eens teutten!'

woordspelletjes: Zedde-ga-starék, hier-ropt-'m-oep-en-draagt-'m-nor-de-kàrek (wanneer ergens een drol ligt). Vooruit, achteruit, als dat hier nog lang gaat duren zal dat rap gedaan zijn. Zeg tien keer heel vlug achter elkaar: achter-meneer-pastoor-z'n-klooster-brandt-een-rood-lichtje. Idem: nooit maaien-abten-hooi-want-als-abten-maaien-maai-en-abten-gras. Makis, makikis, makikookis. Danke, met uwe kop tegen de planke. Ge zijt merci, merci is allang dood. Ge zijt bedankt da 't wreed is. Bomeke groot, manneke dood. Bitter in de mond maakt het

hart gezond. Verzint eer ge begint. Ieder huisje heeft z'n kruisje. Het één van lood, het ànder van stroot. Eikels worden bomen (de kinderen worden groot). Belofte maakt schuld, wie ze niet vervult krijgt een bult. Hebben is hebben en krijgen is de kunst. Wie het lang heeft laat het lang hangen. Voorgedaan is nageleerd. Hoe groter geest, hoe groter beest. Schend uwe neus, schend uw gezicht. Klachten over de kinderen komen neer op de ouders. Wie het langst leeft heeft alles. Als ge over de kop kunt, moet ge ook over de steert kunnen. Wie geeft wat hij heeft is waard dat hij gebrek leidt. Veel te goed is half zot!

worst: Geeft hem worsten, Gérard! Aanmoediging om er meer vaart achter te zetten. Ook: geeft hem beuzze.

worstenbrood: deze hartige lekkernij van bladerdeeg en vleesgehakt is de gastronomische telg van de Antwerpse beenhouwers en bakkers. Worstenbrood is altijd te koop, maar het is vooral op Verloren Maandag (de éérste maandag nà Driekoningen) dat het gegeten wordt. In de meeste herbergen worden door de waard en waardin worstenbroden aangeboden aan de klanten. Voor échte plakpleusters is dit een geschikte gelegenheid om nog eens extra lang te blijven ankeren.

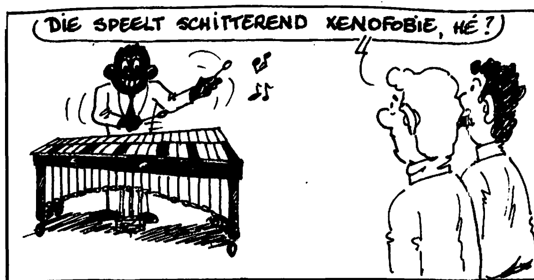
wout: politieagent. Ook: garde, sosse, flik, pakkeman.

wringer: moedwillig persoon, moet altijd wringen, zich tegendraads opstellen. Een ander woord voor wringer is voorligger.

wruter: iemand die hard, té hard werkt. Op het werk is het een echte wruter, maar ondanks al z'n wruten is 'm gene frank rijker geworden. Nog erger is de doodwruter, die iedereen voorbij werkt.

wruutkont: in bed liggen wroeten. Is 't na gedaan, wruutkont?

xenofobie: een ziekte die zich in de jaren negentig in Antwerpen verspreidde. De Sinjoren die aan deze ziekte lijden kan men herkennen aan hun afkeer, onbegrip en angst voor alles wat vreemd is. Deze ziekte komt, voor zover ik weet, niet in mijn familie voor. Mijn vader liep met wildvreemde vrouwen, mijn broer was er ook niet vies van en ik gooi er ook niet met mijn klak naar...

Y

zaad: Op droog zaad zitten: geen geld meer hebben. Op zwart zaad zitten: idem. Zaad in 't bakske: geld. Kwaad zaad vergaat niet: onkruid vergaat niet. Vroegere scheepstimmerwerf te Hoboken, de Zaad. Zaaddragend: man. Wanneer hij z'n zaad elders wil dragen, wordt z'n vrouw haatdragend.

zaag: vrouw die alsmaar zaagt, zeurt en 'n vijl spant. Het is een echt zaagwijf, zaagmens of zaagkont. De mannelijke soort is een zagevent of zageman. Er is ook een oude zaagmem. Gezegde: *zaagt al oep*. Tenslotte is er ook nog 'n zaagpin.

zaal: zadel. De zaal van mijne velo: het zadel van mijn fiets.

zaanstoop: stoop, melkkan waarin men de zaan, de room van de melk vergaart. Een rood, rond, welgedaan gelaat noemt men *ne kop gelijk ne zaanstoop* (verouderd).

zabberaar: zeveraar. Die kan nog geen klein beetje zabberen, ge wordt er mottig van!

zabberstok: vervelend iemand. Ook benaming voor saxofoon en klarinet.

zagemeel: zaagsel. In zijne kop zit niks anders dan zagemeel: gezegde over een domoor. Het komt uit de zagemeel: benaming voor goedkope sieraden of prullen die in speelautomaten op de foor letterlijk in het zagemeel liggen.

zak: Op z'n zak zitten: gierig zijn. 't Zijn diepe zakken die niet leeg geraken. In z'n zak schieten: trakteren. Ik loop niet in een zak: ik mag gezien

worden of ik word gezien. Zak is ook 'n scheldwoord voor 'n vrouw die niet éénkennig is, het is 'n echt zakske. Ook equivalent voor scrotum: blaast mijne zak op. Sommige vrouwen zijn al zwanger wanneer hun man naar hen kijkt, dit komt omdat veel mannen hun ogen in hun zak hebben.

zaken: zakendoen, ze werken voor hun eigen. Een zaak die floreert: de bel staat er niet stil, de bollenwinkel marcheert niet slecht, ze halen de kosten er dubbel en dik uit, het is een gouden zaak. Gaan de zaken slecht, dan boren ze achteruit, ze spartelen tegen de dood, ze hebben moeite om hunne kop boven water te houden, er komt geen kat meer over de vloer, over den deurpel, ze gaan eronderdoor, dat wordt binnenkort een opschep, ze zijn rijp voor de vrijdagse mart (de Vrijdagse Markt is de plaats waar aangeslagen inboedel wordt verkocht).

zakkegoed: jute. Gezegde: *dat is zo'n schoon maske, dat ze zelfs in zakkegoed gekleed kan gaan.* Ook taai stoofvlees wordt zakkegoed genoemd.

zakkenmaakster: havenarbeidster die aan de dokken gescheurde zakken en balen repareert. Uitspraak zakke-mokster.

zaksel: bezinksel, bijv. in een fles bier. Iets dat naar de bodem zakt. Dus: zaksel.

zaligheid: Iemand z'n zaligheid geven: de les spellen of de harde waarheid zeggen. Ge zijt er zalig mee: ge kunt er niets mee aanvangen. Werken is zalig, zei het begijntje, maar ze deed zelf geen klop.

zand: *moet er geen zand zijn, kap het maar achter de deur:* gezegde als reactie op een krasse bewering.

zandstuiver: infanteriesoldaat, voetvolk.

zat: er zijn vier graden van zat zijn: zat, strontzat, crimineelzat en strontcrimineelzat.

zatlap: dronkaard, is aan het zuipke. Bij de vrouwelijke soort vindt men een zatte fles, een zatte toert en een zatte kont. Haar hoed staat gewoonlijk op half zeven, alles wat ze vertelt is zatte-wijven-praat.

Maar, zo beweert men, een zatte vrouw is een engel in bed. Wanneer 'n hoop zattekullen bij elkaar komen, is het een echte zatlapperij.

zatlappentram: de Lijn noemt de laatste tram de nachtraaf of de late tram, de Sinjoor noemt het de 'zatlappentram' en daar komt het wel op neer!

zattigheid: men kan niet meer uit z'n ogen zien van zattighad. Om de graad van dronkenschap aan te duiden zijn er een hele reeks gezegden: Hij is zo zat als 'n tempelier, hij is aangevezen, aangeschoten, stijf volgezopen, hij staat op sterk water, het bier loopt bijna uit z'n oren, hij is verblijd, heeft een broemmeke aan, een stuk in z'n kraag, in z'n vijs, in z'n frak, botten, kont, sjokkedijzen, kloten, armen, hij is tut, stiepel, tipsy, zo zat als een snep, heeft de reus gezien, altijd zat of onderwegen. Voor het drinken zelf bezitten we ook het een en het ander. Vergeet niet dat er in Antwerpen meer cafés zijn dan bakkers, alhoewel het aantal kroegen fél gedaald is, in 1947 nog 7000, in 1990 nog 3000: buizen, zuipen, heffen, pompen, lampetten, innemen (ze zijn goed van aannemen, nog béter van innemen), op de pinten uitgaan, pimpelen, pintelieren, boemmelen, zwabberen (van op de zwabber gaan), de kan aanspreken, gaan offeren, de kapellekes afdoen, op ribotte zijn, de cafébazen rijk maken, op schok, op de lappen zijn, met de bek in 't nat hangen, op tralaliere zijn en... er ene gaan pakken. Iemand die verschillende dagen achter elkaar blijft hangen, is aan een octaaf bezig en is op de duur een zatte beest. Gaat men in groep potten pakken dan is het een zatte poteugie of een zatte processie. De geroutineerde zatlap slaagt alles, tot zijn laatste frank in z'n slabarus, het laatste heeft 'm dan gepakt, zodat hij een-farm-stuk-in-z'n-graat-heeft. Met lodderogen kijkt hij dan naar een bordje dat boven de toog hangt en waarop hij leest: *'zij die wast en plast en 't geld verbrast, 't is moeder, hij die werkt en zuipt en bij de wijven kruipt, 't is vader!'*

zatsel: wanneer er met kwistige hand drank wordt geschonken kan men ervan overtuigd zijn dat het een zatsel zal worden.

zazou: in Antwerpen is zazou ook nu nog een milde scheldnaam voor jongeren die zich wat opzichtig kleden. De zazous waren een verschijnsel dat bij de swingmuziek of swingjazz tijdens de bezetting 1940-1944 behoorde. Oorspronkelijk noemde men hen 'swingjeugd', maar op korte tijd werd de benaming zazou populair. In Duitsland bestond er

ook 'n swingjugend maar werden ze beschouwd als decadente randfiguren. Door ze vroegtijdig dienst te laten nemen in de Wehrmacht, trachtte men hen te isoleren, en in Hamburg werden in 1943 zelfs enkele Duitse zazous opgehangen. Jazz werd in Hitler-Duitsland maar alleen getolereerd als propagandamiddel. Er was zelfs een jazzorkest dat 'Goebbelsswing' speelde, samengesteld uit musici van de bezette landen. Belgische jazzorkesten werden zelfs opgeëisd om in het 'Delphi-palast' in Berlijn op te treden. Onze zazous bestonden uit jongeren, die zich voor dié tijd opvallend uitdosten met lange, ruimzittende jassen, spannende broeken, de zgn. kachelpijpen, witte sokken of kousen, grote schoenen met zware zolen en lang haar in de nek. Hun uitrusting was echter niet compleet zonder opgerolde regenscherm, zelfs in het hartje van de zomer. De meisjes droegen eveneens witte of rode, ruimzittende jassen, witte lange kousen en zware schoenen. Aan de schoenveters werden vijf-centiemenstukjes geregen. In 1943 werden enkele jonge arbeiders van de vliegtuigfabriek ERLA te Mortsel naar Dresden gedeporteerd, omdat ze weigerden hun zazoukapsel te laten kortwieken. Enkele dagen na hun deportatie werden Mortsel en de Erla gebombardeerd, waarbij enkele duizenden slachtoffers vielen, op die manier ontsnapten deze zazous misschien wel aan de dood. Volgens kranten uit de bezettingstijd waren zazous jonge leeghoofden die door hun belachelijke kleding en gedrag uiting gaven aan hun Anglofiele gevoelens. Men vergat dat het hier ging om jongeren die op hun manier getuigden zich vrij te willen maken van een opgelegd dirigisme. Tenslotte vormden zij toch de meest bedreigde generatie, doelwit van razzia's en deportaties en bovendien waren zij gek op de swingende jazzmuziek uit dié tijd. De zazous troepten vaak samen aan de platenafdeling van de 'Grand-Bazar' aan de Groenplaats, waar ze naar opnamen luisterden van Stan Brenders, Jean Omer, Fud Candrix, Django Reinhardt, en Gene Dersin. De verkoop van fonoplaten was in ons land vrij, in Duitsland moest men twee oude platen inleveren om een nieuwe te kopen. Duitse soldaten hebben kilo's Belgische jazzplaten meegesleurd naar hun Heimat!

zeepsmoel: een persoon met veel loze praatjes en onbenullige babbels.

zeeptrien: flauw vrouwmens. Een echte zeeptrien, teveel dat ze eens lacht. De mannelijke evenknie is de zeepstok.

zeergedaan: vlug zeergedaan zijn: vlug op de tenen getrapt zijn. Ook: hun geld is rap zeergedaan, is rap uitgegeven. En natuurlijk ook: een lage pijndrempel hebben.

zégedis: samensmelting van vier woorden: ze heeft het eens. Zégedis-nodig, of: zégedis-van-doeng: ze heeft het eens nodig, vandoen.

zegvrij: zegvrij zijn, vrij van zeggen zijn, zonder dat men daarvoor bij de tong wordt gepakt. Zotten, zatlappen en kinderen tot zeven jaar zijn zegvrij.

zeiknat: druipnat, zeikende nat. Door de zeikende regen lopen.

zeiksel: een zeiksel (zeksel) kan variëren van een muggepiske (dan is het een zekseltje) tot een paardezeksel. Of, zoals het klinkt: een peer-dezèksel.

zeikstok: scheldwoord voor persoon die veel flauwe kul verkoopt of veel staat te zeiken, wat op 't zelfde neerkomt. Ge vertelt zeik, man-neke. Ook het scheldwoord zeiker hoort thuis in deze categorie.

zekere: iemand die zelfverzekerd is en alle tijd neemt om iets uit te voeren. Men kan ook zeker zijn van z'n stuk.

zeme(le)lap: zeemvel. Uitspraak: zé-me-(le)-làp.

zemelen: zenuwen. Ik krijg het op mijn zemelen. Wie het dikwijls krijgt is een zemelpees, zemelzeikster of een zemelzeiker. Ook: seskes. Ik krijg het op mijn seskes.

zet: een zet doen, een kwinkslag ten beste geven. Ze deed weer ne zet. Nog zo'n zet en 't is nieuwjaar!

zetgoed: plantaardappel of alles wat geplant moet worden. Maar in het Antwerps bedoelt men er 'n snel maske mee. 'n Aankomend dingeske: wacht nog een warme zomer, nu is het nog zetgoed, maar dan zal het een schoon poepke worden, ge kunt er nu al uw ogen aan opkléren.

zeverdonk: ne van zeverdonk: spotnaam voor zeveraar. Ook zever-kloot, zeverkut, van zevergem. Zever (lulkoek) is iets dat meestal in pakjes wordt aangeboden, het is zever in pakskes.

zieget: samentrekking van ziet-het. Zij zieget wel staan, hij zieget wel liggen. Zieget eens goe na!

zieken: in het Antwerps: de ziekenen. De ziekten zijn de ziktes. Wie dan alsmaar ziek is, van de éne ziekte naar de andere kreuffelt, is ne ziekelakke, hebben ze het niet in hunne kop, dan hebben ze 't in hun gat, maar mankeren doen ze altijd ieverans iets. Men kan pijn in z'n iekenissen hebben: in de kaken van z'n gat. Men kan een kà hebben opgeschart, zelfs een goei kà of een zwaar kà, mits kà een verkoudheid is. Men kan ook onderhevig zijn aan een zweereugie, 'n abces, een puist. De ziekenen zien af, zien hunnen ouwe, zijn slecht te been, slecht te poot of liggende ziek. Ze voelen zich niets op hun plooi, voelen zich maar een half pond vijgen. Ze zijn onder de voeten, het gaat hun niks af, ze hebben het zuur (hebben dan het zuut te verwachten), hun tong is beslagen, vallen van de graat, ze zien er maar mottig uit, zijn effenaf onder de voeten, zijn nog maar een half-pan en hebben veel swanjatie (verzorging) nodig, ze zien er mottig uit, soms zijn ze nog gaande en staande, ze sjoeffelen nog wat rond, maar veel couragie zit er niet meer in, ze rochelen en krochen, lopen te bassen als 'n hond, als een ouwhoer die op sterven ligt. Gelukkig krijgen ze geen gerokthad (geraaktheid, beroerte), maar ze voelen zich gekrokt, deuzig en voos, ze hebben precies onder ne platte wagel gelegen, ze zijn goed (!) ziek. Is er sprake van een epidemie, dan is er iets onder de mensen. Zieke mensen moeten stevige inslag hebben, zoals 'n kiekesoep. De ziekenen kunnen ook van hunne stek draaien of een appelflauwte krijgen, wegdraaien gelijk ne mastentop. Is er beterschap dan haalt iedereen opgelucht asem, want 'het was hier precies 'n gasthuis'. De ziekene mogen al opzitten en 'n tikkeneike eten, ze zijn nog goed geschapeerd, het kwaad is er af, ze hebben ne gelukkige engel gediend. De zwaar ziekenen echter zitten in geen goed vel, er is gene vooruitgang, ze gaan achteruit, ge ziet ze verminderen, ze lopen met de schup op hunne rug, hun benen slagen weg van onder hun gat, ze zijn moeilijk te poot, ze moeten op ne kakkendoor gaan. Maar tot troost wordt gezegd: krakende wagels rijden het langst en zolang ze nog uit de voeten kunnen met hun armen...

zift: zeef. Van gierigaards beweert men dat ze een zift op hun schouw (schoorsteen) hebben laten plaatsen om hun smoor (rook) te ziften, om er zodoende de beste brokken nog uit te halen.

zijstreep: haartooi, een scheiding opzij. Men heeft z'n haar in een zij-

streep laten knippen. Men gebruikt traditiegetrouw meestal het verkleinwoord zijstreppeke.

zitten: ze zitten er bij als een 0 in 't cijfer: voor spek en bonen. Ze zitten in slechte papieren (kleren): tot over hun oren in 't schuld. Ze zitten op hun gat: ze zijn failliet. Hij heeft geen zittend gat (is altijd bezig).

zjoeberen: drinken, lurken waarbij men mondgeluiden maakt.

zochte-gezoute: goedaardig. Wat eigenaardig iemand die af en toe uit z'n sloffen schiet en met een koude hand aan uw gat komt. Ze zeggen ook alles op 'n zochte(zachte)-gezoute manier.

zoeg: kwetsend scheldwoord. 'n Lamme zoeg of een dikke zoeg. In deze kleine opsomming behoort ook 'n vuil zoeg.

zoenk: een verzakking in de weg of het voetpad. Er is een zoenk in de rijweg.

zoldermot: soft scheldwoord voor persoon die zotte kloppen doet.

zologie: dierentuin.

's zondagse-cent: zakgeld. Ook kortweg: zondag. Gezegde van grootouders: 'Ge ziet de klein mannen alleen maar voor hunne 's zondagse cent en dan kunnen ze daarna niet rap genoeg de deur uit zijn!'

zondagse-naam: inplaats van een bijnaam, z'n beste of officiële naam. Zo noemt men de rijtuigentunnel de konijnepijp, terwijl z'n zondagse namen de Imalso- en de Waaslandtunnel zijn. Wie onbeleefd is tijdens een gesprek en héla of hé gij roept, krijgt soms te horen: 'Is dat soms mijne zondagse naam?'

zonderlingen: het zijn raar Charels, ongepelden, vieze kwistenbiebels, ze zijn uit een krom stuk hout gemaakt, ze zijn verwaaid. Er zit echter geen kwaad in, ze kloten alleen de klucht maar, het zijn kluchtzangers (zijn niet au serieux te nemen). Ze lopen rond maar ze denken vierkant.

zoolmarchant: orthopedist. In Antwerpen maakt men van veel beroe-

pen 'n marchant. Zo kennen we een brillenmarchant voor opticien, een vismarchant voor vishandelaar en een vleesmarchant voor charcutier.

zorgelozen: leven uit de korf zonder zorg, vegen aan heel de wereld hun kaske, hun botten, hun jo, ze hebben met niemand geen zaken en trekken zich niets aan dan kousen en schoenen. Ze vegen aan alles hunne frak, ze hebben ne geruste geest, ze denken: *'t zal mijnen tijd wel duren, of laat de boeren maar dorsen.*

zot-gezicht: persoon die alsmaar lacht en zotte praat vertelt.

zothouwerij: meerdere personen voor de gek, voor de zot houden, zotte kuren aanvangen, er een zottekesspel van maken.

zotte: zotte vrouw. Zotte ros, zotte meulen, zot spook, zotte mossel, zotte koof, enz. Een zot doet alles wat een zottin verlangt.

zotte-Gust: in het gezegde: *ik staan hier voor zotte-Gust.* Ik sta hier als een onnozelaar.

zotte-kosten: overbodige, nutteloze uitgaven. Wordt altijd direct door familieleden of buren gezien. Prompt volgt dan de opmerking: 'Wa-dist-hedde-zotte-kosten-gedaan?'

zotte-Rik: figuur van de Parochie van Miserie. Zijn leuze was: 'Houdt u zot, dan moette ni wàrreke!'

zoutmondje: tussendoortje. Een afsmakend hapje dat men tussen de gewone maaltijden in de mond stopt. Volgens insiders zou het ook 'beffen' betekenen, orale bezigheid onder de zoom van de jurk.

zuid: het Zuid, wijk of buurt aan het Museum voor Schone Kunsten, de Vlaamse en Waalse kaai, of de gedempte Zuiderdokken. Het dempen van de Zuiderdokken was een kemel van belang, men zou er beter een jachthaven van gemaakt hebben, die andere steden ons zouden benijden.

zuigplak: rode vlek, meestal in de hals van de vrouw, na een stevig potje vrijen.

zuipeke: Aan het zuipeke zijn: altijd in de kroeg hangen. Men is verhangen aan de zuip en maakt de stamineebazen rijk.

zuken: zoeken. Iemand zuken: trachten te benadelen, schade toe te brengen. Ook: het weer is aan 't zuken: is onzeker. Bij dat kind is er iets aan 't zuken: een ziekte op komst.

zurig: zuur, rens. De soep riekt zurig. Als de melk zurig riekt, heeft ze haar gat gedraaid.

zute-dood: een zoete dood. Bijvoorbeeld aan de dokken een zak van 100 kg suiker op uw schrobber krijgen.

zutelies: zoetelies, ongezouten varkensvet. Vroeger hadden de werkmensen niet veel meer op hun boterham dan zutelies. Ook spekvet genoemd.

zutenbek: zoetekauw, gek zijn op zoetigheid.

zuur: het zuur hebben, maagzuur. Wie het zuur heeft, mag het zuut verwachten.

zuurpruim: spotnaam voor 'n zuur, habbig mens, ze trekt altijd een zuur gezicht en ze-ziet-heur-eige-ni-gére!

zwaai: zwoerd. De zwaai van het spek. Wij geven de zwaai van de eps (hesp) aan de poes.

zwabber: in het Algemeen Nederlands is zwabber een stokdweil. In het Antwerps betekent het op de zwabber gaan: op schok gaan. Men gaat hier ook op de zwadder, wat 't zelfde betekent als zwabber: op kroegentocht gaan. Het woord verschilt van wijk tot wijk of hangt af van het aantal glazen boterhammen die men al binnen heeft.

zwakke: een Antwerpse zwakke kan een zwak iemand zijn, maar ook een lenig mens: da's een zwakke die, die kan heur eige opvouwen.

zwam: aanmoediging. 'Geft 'm zwam: laat het wat vooruitgaan!' Zwammen, staan te zwammen: rond de pot draaien tijdens het werk of een gesprek. Wie regelmatig staat te zwammen, krijgt vlug 'n bijnaam: meneer of medam van zwam.

zwanger: het spreekt bijna vanzelf dat er talrijke synoniemen zijn voor zwangerschap. Ze is aan 't sparen, tot daar toe, maar wanneer 'n vrouw zegt dat ze over stiel is, worden de oren gespitst. Ze heeft iets gegeten dat op haar maag is blijven liggen is nog voor enige twijfel vatbaar, maar wanneer rondgestrooid wordt dat het nà d'uur is, moet men niet op de klok kijken, maar mag men er zeker van zijn dat het maske prijs heeft. Een uitdrukking uit grootmoeders tijd is 'ze gaat groot'. De zwangere vrouw heeft waarschijnlijk boven een keldergat gestaan, maar ze kan evengoed tegen een tafelpoot hebben gelopen. Hoe dan ook, ze zit zo vol als 'n ei. Of ze nu overlommerd is door Lange Wapper of de Heilige Geest, ze is in positie. Heeft het maske prijs vóór het huwelijk, dan is het van moetes en verschijnt ze met een buikje op 't stadhuis. Wordt het zwangere meisje door de dader in de steek gelaten, dan is ze een bedrogen dochter, haar vrijer heeft haar blauw bloemekes op de mouw gespeten, een beestje in haar oor gezet, ze zit nu toch met de gebakken peren, wat nu gezongen, een wiegelieke zeker? De vroegere amant wordt dan natuurlijk die lakkere smeerbos. Een miskraam is 'ne misval'. Van een vrouw die altijd zwanger is, zegt men dat het bij haar altijd laden en lossen is, hare vent kan z'n broek niet aan 't bed hangen of ze heeft prijs. Van een kroostrijk gezin in de volksbuurten zegt men dat ze een nest met joeng hebben, terwijl een kinderwagen er 'ne vleeswagen' wordt genoemd... Waaruit blijkt dat het Antwerps dialect niet altijd fijngevoelig of fijnbesnaard is, iets wat we trouwens ook nooit beweerd hebben!

zwanzer: vroeger iemand die veel herbergen afliep, nu iemand die gekscheert en de mensen door z'n voeten sleurt. Men noemt hen ook truters of flauwe-plezanten, ze vertellen altijd iets voor de frim. Ze houden u voor den aap, trekken u door hun sjokkedijzen, door hun viool, hangen de flauwe plezante uit, maar kunnen vaak zelf niet tegen wat gezwans, ook al is het maar voor den truut.

zwaren-duvel: aan de dokken: kraan met laadvermogen tot 20 ton. Het bier met dezelfde naam is inderdaad ook zwaar.

zwarte-kraai: zwartharige vrouw. Ook: de zwarte, het zwartje, het zwart spook, die zwart heks.

zwarte-saucies: pikante zwarte worst met witte spikkeltjes.

zwart-manneke: Afrikaan, kleurling, neger. Om zwarte-mannekes te zien gingen we vroeger naar de Kongoboten kijken aan de kaai. Nu zijn deze mannekes onze buren geworden en in enkele gevallen zelfs onze schoonzonen.

zwartrok: pastoor. Vroeger werd mijnheer pastoor ook wel eens 'n smid zonder werk genoemd, vanwege zijn lange zwarte kleren.

zwartwerker: oorspronkelijk de benaming voor beerruimer, die 's nachts de beerputten, aalputten, kwam leegmaken. Nu is een zwartwerker een sluikwerker.

zwartzak: zie onder bezettingspraat.

zweer: een zweer hebben: veel geld hebben. Een dikke zweer op zak hebben.

zweereugie: zweer, wonde, kwetsuur, een wonde die niet of slecht geneest, zweert. Men kan dus ook 'n zweereugie aan z'n knie of elleboog hebben.

zweetdief: profiteert van andermans werk, van andermans zweet.

zweetpatékes: zweetvoeten. Ook: zweetkanasters.

zwibberen: ermee zwibberen: iemand voor de gek houden, door het joke sleuren op een irriterende manier. Vandaar het gezegde: 'Ik zal ze in uw handen geven, dan kunde er nog beter mee zwibberen!'

zwier: op zwier gaan: de kapellekes afdoen, op de lappen gaan.

zwikzwak: een lange man, een lange zwikzwak.

zwing: schouder en bovengedeelte van de rug. Men heeft een rechter en een linkerzwing. Sommige mensen kunnen alleen maar slapen als ze op hun rechter- of linkerzwing liggen (verouderd).

zwontje: zwaantje. De oorsprong van de Zwaantjes: vroeger was de Mobiele Brigade gevestigd achter het stadhuis. De stad had daar een herberg onteigend en op de gevel van het gebouw prijkte nog steeds

de naam van het café: 'De Zwaantjes'. Later verhuisde de Mobiele Brigade naar de Bogaerdestraat. De 'Zwaantjes' is ook een wijk in Hoboken.

zworte: zwaarte. Iets kan doorhangen of doorbuigen van de zworte.

"Mijn tante-nonneke, die van 'Als mijn tante-nonneke ballen had, was ze nonkel pater', was van den trap gevallen – niet dat ze d'n trap deed, en ook niet dat ze heur haar had laten knippen – neen ze was gewoon van d'n trap gevallen, en moeder overste had er wat tantuurdejot aan gesmeerd. Wel had m'n tante-nonneke de verwittiging gekregen, dat ze moest stoppen met tempelieren, want dat de pastoor had gezegd dat het hem lelijk begon tegen te steken, om die zatte non alle zaterdagen voorbij z'n deur te zien laveren. En als ze nie kon luisteren dan moest ze haar begeuzze maar bijeen pakken, in ieder geval nog één keer en ze ging met heel haar batteklang de straat op.
Wanneer ze het me allemaal vertelde had ik goesting om die ambetanterik van ne pastoor een akketat op z'n gezicht te geven, maar toen troostte ze mij en zichzelf met te vertellen dat hij binnen enkele weken naar de vremde vertrok, om daar zijne nestel te gaan afdraaien voor Onze-Lieve-Heer..."

Wie niet van Antwerpen is heeft voor voorgaande tekst uiteraard dit woordenboek nodig. Zeer recent is echter gebleken dat zelfs Antwerpenaars een beetje last krijgen met hun eigen taal en daaraan wil dit boek verhelpen.
Naast de specifieke woordenschat is er ook nog de specifieke klank van de Antwerpenaar, en daarvan wordt gezegd dat je die enkel met de moedermelk mee krijgt, zodat er in dit Antwerps woordenboek weinig over uitspraak te vinden is...
In de dikke Van Dale en in het groene boekje heeft men het niet over de taal die Adam en Eva in het aards paradijs spraken, neen, daarvoor kun je enkel terecht bij de twaalfde druk van de dikke Jack de Graef...

NUR 616

